BUDA HŐSE

— O —

REGÉNYES KORRAJZ
BUDAVÁR VISSZAVÉTELE KORÁBÓL

*

IRTA

DONÁSZY FERENC

MÁSODIK KIADÁS

SZÁMOS, FINOM KIVITELŰ KORHŰ KÉPPEL

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM R.-TÁRSULAT KIADÁSA
1904.

TARTALOM.

ELSŐ RÉSZ.
TÖRÖK RABSÁGBAN.

BUDA 1672-BEN.
A JÓSLAT.
A KÉT EMBERBŐRBE BÚJT ÖRDÖG.
MEGLESETT TITKOK.
A HOLLÓKÖVY HÁZ GYÁSZA.
A BÚCSULÁTOGATÁS.
MAMERTUSZ-NAP ÉJSZAKÁJÁN.
AZ ALEPPÓI RABSZOLGAVÁSÁR.
ÁLOM ÉS VALÓ.
EDÖMÉR ÉS CSILLA.
NEMES BOSZU.
A KISÉRTÉS.
EMBER TERVEZ, ISTEN VÉGEZ.
AZ ALSIRÁTH VÖLGYE.
A SZABADULÁS.

MÁSODIK RÉSZ.
UJRA ITTHON.

VÉLETLEN TALÁLKOZÁS.
A CSUDÁLATOS MENEKÜLÉS.
A MAGYAR KÖVETSÉG SZTAMBULBAN.
ALAMÚTH VÁRA.
A CSUDAORVOS.
A HAZA HATÁRÁN.
EGY XVII. SZÁZADBELI FŐÚR ÉS UDVARA.
A KÉT TALIZMÁN.
A HÁLÓ ELSŐ SZÁLAI.
AZ ŐSI KARD.
EGY ÚJ BARÁT.
A TÁBORBAN.

HARMADIK RÉSZ.
A BETELT JÓSLAT.

BALBOA KAPITÁNY.
VÉSZHÍREK.
A KANCELLÁRNÁL.
A TITOKTELJES KÉP.
BÉCS OSTROMA.
PÁRKÁNY ÉS ESZTERGOM.
AZ ÁRULÁS VÉGE.
AZ ÉRSEKÚJVÁRI DIADAL.
AZ OROSZLÁN BARLANGJÁBAN.
BUDA ALATT.
KI SZELET VET, VIHART ARAT.
BETELT JÓSLAT, BETELT FOGADÁS.

ELSŐ RÉSZ.

—

TÖRÖK RABSÁGBAN.

»Peregnek a fákról az őszi levelek,
Kit erre, kit arra kergetnek a szelek;
S más vidékre száll a
Csevegő madárka
Nagy Törökországból.
Hát én merre menjek, hát én merre szálljak...
Melyik szögletébe széles e világnak
Idegen hazámból?«

Lévai: »Mikes. «

Buda 1672-ben.

»Birtok nem vala már, idegen lett a magyar otthon,
Félhold kérkede szét városi tornyairól.«

Kisfaludy: »Mohács.«

1672-öt irtak.

Buda várának megerősített falai a lemenő nap tüzes sugaraiban ragyognak, a mecsetek fehér falain pedig az esti alkony tüzes pírja lángol...

A búcsúzó sugarak szemvakító ragyogással verődnek vissza a mecsetek aranyos félholdjairól és a kupolák gömbölyű réztetejéről, folyó aranynyal öntve el a Duna csendesen fodrozó tükrét. A mecsetek karcsú tornyaiból a müezzimek[1] a naplementi imát éneklik és vontatottan szállongnak alá a magasból az ima áhítatos szavai:

»Allahu Kerim! Allahu akbár! La illah, il Allah, Mohammed rasúl Allah!«[2]

- Ugyancsak sietnünk kell, Hiasszár, ha még kapuzárás előtt be akarunk jutni a várba! szólalt meg furcsa, agárvonításhoz hasonló hangon a lovasok egyike, ki egy tüzesvérű erdélyi pejen ült és a tehetős, vidéki nemes urak öltözetét viselte.

- Akkor kerüljünk a szombat-kapunak. Ez esik legközelebb, szólt kisérője, egy sunyi pillantásu, lompos öltözetű török, kinek tiszta magyar kiejtése elárulá a renegátot, - a törökké lett magyart.

Mindaketten letértek a Solymár felől vezető országútról és elhaladva a zsugori Ibn Bufa Sejtán nyolcszögletű tornya előtt, melyhez egy nyilvános karavánszerálj[3] is volt építve, a mennyire csak fáradt lovaik bírták, ügettek a kapu felé, - de alig hogy a töltésforma útra értek, az elől lovagló nemes úr boszúsan fordult vissza.

- Hogyan akarsz itt bejutni? kérdé mérgesen.

Azt maga a renegát is szerette volna tudni, mert ilyen tolongást és bábeli zűrzavart még sohasem látott egész életében. A kapu és a felvonó híd környékén ember ember hátán gomolygott. Társzekerek, lovas-katonák, gyalog-emberek, s mindenféle nemzetbeli kereskedők málhákkal rakott tevékkel, öszvérekkel összekeveredve, lökdösték, taszigálták egymást, egetverő lárma s veszekedés között, hogy még a kapuzárást jelző ágyúlövés előtt a várba juthassanak.

- Nyeljen el a föld, gyaur kutyák! mormogá mérgesen, s olyant ütött lándzsája nyelével egy öszvérre, hogy ez a saját gazdáját rúgta fel kínjában.

Ordítva tápászkodott fel a moldvai szironyárus és ökleivel kezdte fenyegetni a renegátot, kire most a nemes úr is türelmetlenül ráförmedt:

- De hát meg vagy te bolondulva, vagy a tegnapi mámor még most is a fejedben van, hogy ide vezettél? A stambuli-kapun régen a várban lennénk!

---

[1] Müezzim, pap.

[2] Az Isten felséges! Az Isten hatalmas! Egy az Isten és Mohammed az ő prófétája!

[3] Karavánszerálj, utasszálló.

- Ott még úgy se juthatnál be! Nézz le a vár alá és a hajóhidakra! Ez a tenger nép mind a várba igyekszik a holnapi tulipán-ünnepekre.

- A völgyi-kapu bizonyára szabad. Erre kellett volna gondolnod legelőször, részeges semmirevaló!

A renegát mérges oldalpillantást vetett rá kancsal szemével.

- Mért nem találtad ki magad! Én nem vagyok jövendőmondó. Aztán engem ne igen semmirevalózz, mert hamar visszamondom!

A nemes úr epés, sárga arcza még sárgább lett a méregtől.

- Hogy mersz velem így beszélni, te hitvány, hitehagyott kutya?

- Hát te mi vagy? Százszor rosszabb vagy nálamnál! Még egy goromba szót szólj, akkor majd elmondom mi vagy te... te... ordított Hiasszár.

A nemes úr látva, hogy a körülállók is figyelni kezdenek erre az épületes szóváltásra, - elfojtotta mérgét s nyugodt, egykedvű arczot igyekezett ölteni.

- A tegnapi mámor még most is a fejedben vagyon, ezért megbocsátom goromba szavaidat, mondá fennhangon, hogy a körülötte állók is meghallhassák, azután halkabban folytatá:

- A tegnapi napot miattad tétlen elvesztegettük, most itt vesztegetjük a másikat, - pedig jól tudod, Abdi pasa országos ügyekben nem érti a tréfát... Már pedig ez nehéz országos ügy... Én nem bánom, - csak te ne bánd meg... Tiéd a felelősség!...

E hidegen mondott szavak egészen kijózanították a renegátot.

Alázatos, megjuhászodott hangon mondta:

- Bocsáss meg goromba szavaimért, kegyes nemes uram! A próféta elvette büntetésül az eszemet, mert tiltott nedvet ittam. Szolgád vagyok, parancsolj, mit tegyek!

- A jellövés mindjárt eldördül. Nyiss utat azonnal, mert nem akarok künn rekedni! - parancsolá gőgösen, hogy mindenki hallhassa.

- Allah őrizzen meg ettől! kiáltá tettetett buzgósággal és éppen segítségül akará hívni a kanócaikat élesztgető komparadzsikat,[4] midőn megjelent a kapuőrség és korbácscsal utat vert nekik a tömeg között.

- Insallah![5] csakhogy bejutottunk! fohászkodott nagyokat fujva, midőn lovaik végigkocogtak a felsővárosba vezető hepehupás kövezeten.

Az egymást keresztül-kasul szelő szűk sikátorok egyikében majd elgázoltak egy cseléd-formának látszó, ráncosképű emberkét, ki haragos dünnyögéssel akart tova sietni, - de midőn az elől lovagló nemes úrra pillantott, arca kiderült és rögtön nagy alázatosan lekapta kopasz fejéről vedlett prémű vidrakucsmáját.

- Ezt nevezem oszt csallóközi szerencsének! Hiszen kegyelmed az maga élő mivoltában, nemes, nemzetes és vitézlő Kányavári Áron uram, az én szerelmetes gazdámnak testvér-öcscse! - A gondviselés mintha hívásra küldte volna kegyelmedet, mert éppen gyorshírvivőt akartunk kegyelmedért küldeni!

---

4 Komparadzsik, tüzérek.

5 Insallah! Uram Isten! Hála Isten!-féle fohászkodás.

- Fogd be a szádat, fecsegő vén bolond! Egy léleknek sem szabad tudni ittlétemről! riadt rá a nemes úr fojtott hangon és hogy mások is reá ne ismerhessenek, sastollas fövegét mélyen szemébe húzva, felhajtotta széles köpeny-gallérját. No most beszélj! De csak gyorsan, halkan és röviden!... A fontosabbját mondjad, mert sietek... Hirek is érkeztek?

Az öreg egyetértőleg hunyorgatott apró, ravasz szemével.

- Érkeztek bizony! De legellőbben is tudjad meg, hogy Hollókövy Gábor csatlósával, az öreg Bálinttal tegnap óta itt van és Melchiorisz mesterhez, a fegyverkovácshoz szállott.

Kányavári szemrehányó tekintettel nézett a renegátra.

- Látod, a te hibád miatt, egy nappal megelőzött bennünket. Ez baj, nagy baj, mert nem tudjuk, mit csinált ez alatt.

Azután ujra az öreghez fordult:

- Jó, hogy tudom, hol szállt meg, legalább elkerülhetem. Éppen neki még csak sejteni sem szabad ittlétemet. Libor te, most siess haza s jelentsd be Gedeon bátyámnak érkezésemet. Mihelyt végeztem, nálatok leszek, addig azonban járj végére, miért jött Hollókövy uram Budára, s mi keresni valója van Melchiorisz mesternél?

Libor gazda erre még suttogva beszélt valamit, aztán sietett visszafelé a szűk sikátorokon és csakhamar eltűnt.

- Láttad ezt az embert, Hiasszár? Sokat tanulhatnál tőle, mert furfangban, ravaszságban nincsen párja a világon...

Piszkos, szemetes utcák vezettek a felsővárosba, girbén-görbén egymásra épített, düledező, összevissza-foltozott házakkal, törött ablakú, omladozó palotákkal, melyeknek elejét és udvarát benőtte a paréj, szállást adva a csapatosan kóborló, gazdátlan kutyáknak. A lovak lába alatt csattogtak a főpapok és hadvezérek pompás síremlékei s a szentek szobrai, melyeket a templomokból kiszórtak és összetörve, mészégetésre, utcakövezésre használtak. A művészi faragványokat, az aranyozott betűket a törökök papucsai koptatták, a templomokból pedig mecseteket, lóistállókat és raktárakat csináltak.

A merre csak mentek, a szűk, girbe-gurba utcák tömve voltak néppel, mely leginkább a Szent-Háromság város (mai Országút) felé özönlött.

Ez volt az akkori Budának legszebb része. Itt volt a fürdők, lőpormalmok, a hadiszertárak nagy része, dervis zárdák, a térparancsnok és a várkormányzó, Abdurrahmán pasa lakása.

A főbb tisztviselők és tisztek lakásairól, erkélyeiről tarka lámpák, perzsa- és szmirna-szőnyegek lógtak s a merre csak a szem tekintett, mindenfelé egész útvesztője tarkállott a feldiszített bódéknak és cifra sátraknak, melyekből réztányérok csengése és üstdobok mély puffogása hangzott.

- Allah! Allah! A tulipánok holnapi ünnepe ugyancsak fényes lesz! Nézd, uram, e tenger idegen népet. A kerek föld minden kalmárja ide gyülekezett. Hogy lármáznak, hogy zajongnak, mintha valamennyibe egy-egy iblisz[6] bújt volna belé! szólalt meg Hiasszár.

A megszólított mogorván nézett végig a bódékon, melyekbe cifrán öltözött szerecsen-rabszolgák, beszélő papagájok és fürgén ugráló majmok csalogatták a vásárlókat.

Csakugyan a kerek föld minden részéből jött ide kalmár és Kelet ritka drágaságai mellett a nyugati műipar remekei hevertek.

---

[6] Iblisz, gonosz szellem.

Az indiai drágakő- és gyöngykereskedők bódéi mellett Velence filigrán művű drága ékszerei ragyogtak, a frank selyemárusok, genuai bársonykereskedők szomszédjában khinai kereskedők csillogtatták nehéz, aranyvirágos szövetjeiket s aranyozott szőrű prémjeiket.

Bőr- és szattyánkereskedők Ibrailból, szironyárusok Moldvából, békében megférték a komoly némasággal pipázó küsztendzsi papucskereskedők, szmirnai borostyánkő- és ópiumárusok mellett. A kis-ázsiai dohányárusok komoly képpel vágták hosszú szálakra az aranysárga perzsadohányt, odébb pedig a barna képű arabs és mór ambra-kereskedők, fűszerárusok fekete rabszolgái hintettek illatos szantálfát és aloé-forgácsot a füstölő serpenyőkbe. A balkánvidéki rózsaolaj-gyártók és a mór illatszerészek sátrai körül felséges rózsaillat terjengett. Néhány hosszúszakállú dervis nagy lármával alkudozott náluk a rózsalevelekből készült olvasókra, a főmecset imámja[7] pedig nehéz aranyakban fizette ki annak a pompás olvasónak az árát, melynek szemei korallból, a próféta és Allah nevét jelző nagyobb szemek pedig ambrából és igazgyöngyökből álltak.

Egyszerre sikoltó tülökhang szólalt meg a hátuk mögött, mire a zűrzavaros zsivaj és alkudozás valamennyire elhallgatott. A várkormányzó pasa kikiáltója jelent meg egy csoport fegyveres csausz élén és recsegő hangon hirdette ki, hogy a moldvai és berber lócsiszároktól, a fehér és fekete rabszolgakereskedőktől mindaddig egy lélek se merjen vásárolni, míg csak a dicsőséges Abdi pasa a neki tetszőt udvara számára ki nem válogatja.

A vásárló közönség a kikiáltó szavaira nyakra-főre takarodott kifelé a bódékból, mire a csalogató síp- és réztányér-csengésnek is nyomban vége szakadt és a kereskedők hosszú orral eregették le a bejárók nehéz szőnyegfüggönyeit.

- Insallah! Mindent féláron kell a pasának adnunk! A vásárt és nyereséget elvitte az ördög! Szaladhatunk vissza, a honnan jöttünk! sopánkodtak fejüket összedugva és majdnem hajbakaptak az eközben odaérkező helypénzszedőkkel és vásárbérlővel, kik illetékeiket követelték.

- A bölcsesség atyja[8] adja nektek kölcsön a füleit! Nem hallottátok, hogy nem szabad árulnunk? Egy aspert[9] se fizetünk! feleseltek össze-vissza.

Hiasszár tele torokkal nevetett e veszekedésen és dárdája nyelével jókat húzott egy mellettük tovamenekülő tolvaj hátára, ki a nagy tolongásban csakhamar eltűnt az üldöző kavaszok[10] elől.

Az egymásután eldördülő kapuzáró jellövésekre még egyszer akkora zsivaj és tolakodás támadt körülöttük. A kereskedők nagy zörgéssel csukják be boltjaikat, a vízhordók, piláf- és lepényárusok rekedtté kiabálták magukat, hogy maradék süteményeiken is túladhassanak, szóval, mindenki siet, iparkodik hazafelé, mert a kaszárnyák deszkatábláin verik már a takarodót és minden jóravaló müzülmán siet az abdesztán mosdást[11] mielébb elvégezni, hogy aztán tarka lámpásait a tulipán-ünnep tiszteletére meggyujtva, kedvére lakmározhassék.

Ebben a nagy tolongásban egyszerre csak erős kezek ragadják meg Kányavári uram lovának a kantárját s olyant rántottak rajta, hogy a paripa ijedten fölágaskodott. Egy csatakos kámzsájú dervis állott előtte, övig érő szürke szakállal. Egyik kezével a ló kantárját fogta, másikban pedig egy vastag pálmahusángot forgatott turbánja fölött.

---

7 Imám, magasabbrangú pap és koránmagyarázó.

8 Bölcsesség atyja, így nevezik a törökök és arabok meséikben a szamarat.

9 Asper, félkrajcárnál kevesebbet érő rézpénz.

10 Kavaszok, rendőrök, csendőrök.

11 Abdesztán mosdás, az ima előtti vallásos mosakodások egyike.

- Hát te, gyaur kutya, a próféta szent szinét: a világoszöldet, öltözeted legnemtelenebb részén, a csizmáidon mered viselni? Égnél meg elevenen! üvöltött rá sivító hangon, minden szó után nagyokat köpve. - Jertek, jertek, igazhivő müzülmánok! ordítá az összecsődülő népnek. Jertek és nézzétek! Ez a borivó hitetlen, ez a sertésevő, tisztátalan kutya a próféta szent szinét sárban járó csizmáin hurcolja! Messétek le a lábáról! Száz botot a talpára, hogy cipóvá dagadjon!

A felbőszített tömeg szitkozódva vette őket körül és minden szem dühös megbotránkozással nézett királyzöld szattyán csizmáira, miközben az átkok és gyümölcscsutkák egész zápora omlott a fejére.

- Vágjátok le a lábait! Metéljétek le a próféta szent szinét! Forró szurokban sétálj, átkozott hitetlen!

Kányavárinak még a lélekzete is elállott ijedtében, mert nemcsak ököllel, hanem késekkel, handzsárokkal is fenyegették, - s emellett rémülten vette észre, hogy a renegát eltűnt mellőle.

Beszélni próbált, szavai elvesztek a vad zsibongásban. A fanatikus mehlevi-dervis már nagyokat húzogatott rá pálmafabotjával, a vérszemet kapott tömeg pedig köpönyegét tépte le nyakából s már-már abban a veszedelemben forgott, hogy királyzöld csizmáit bőrével együtt metélik le lábairól, midőn egy magas, szélesvállú alak tört keresztül a tömegen és erős karjaival jobbra-balra lódította el támadóit.

- Gyere csak, Bálint! Úgy látom, magyar ember forog veszedelemben! kiáltott utána törtető csatlósának. Hej! mi történik itt, jámbor müzülmánok?

A mehlevi-dervis mérges hörcsögként ugrott nekik, de a marconaképű öreg csatlós félkarjával olyant penderített rajta, hogy hármat is fordult maga körül.

- Hozzám ne érj többet, keresztény kutya, mert megbánod! köpködött dühbefúlt hangon. Müzülmánok, üssétek le ezeket a keresztény kutyákat!

- Hátrább mellőlem! kiáltott, kardjára ütve a nemes. Nem szégyenlitek falkásan támadni egy emberre? Mit vétett nektek e magyar ember?

A szélesvállú, daliás alak parancsoló szavaira bárhogy tüzelte is a dervis, a tömeg meghunyászkodva vonult hátrább, csak egy kövér, ragyásképű mészárosmester pattogott vissza nagy mérgesen:

- Meggyalázta a próféta szent szinét! Húzza le a zöld csizmákat, akkor békében elmehet. Ezt mondom én, Szidi Hanif, Abdallah fia!

- Úgy van, húzza le a zöld csizmákat! Húzd le tüstént! üvölté többekkel együtt a dervis is s botjával olyant suhintott Kányavári uram lábára, hogy elordította magát.

Erre a nemes is feltekintett és csak most látta, kinek sietett a segítségére.

Álnok, cselszövő szomszédját, halálos ellenségét, Kányavári Áront mentette meg, ki eközben, egészen összeszedve magát, kétszinű mosolyt erőltetett sápadt arcára.

- Bolond pogány népe, milyen komédiát csinál! Mindazáltal szívesen köszönöm a kegyelmed keresztényi és atyafiságos segítségét, Hollókövy Gábor szomszéd uram, mondá édeskés hangon, magában pedig százszor elátkozta a véletlent, hogy éppen azt az embert küldi segítségére, ki elől rejtegetni akarja magát.

Hollókövy szóra se méltatva, hideg megvetéssel fordult el tőle. A főtér felé nézett, a honnan ugyanekkor Hiasszár vágtatott elő egy csapat lovas csausz élén, kiknek láttára aztán a vakbuzgó tömeg a mehlevi-dervissel együtt, vad futással oszlott szerteszét.

- Most már mehetünk mi is, Bálint szolgám, szólott öreg csatlósához és Hiasszár köszöntését gyenge fejbiccentéssel fogadva, csatlósával együtt a stambuli-kapu felé távozott.

Kányavári álnok mosolylyal nézett utánuk, mert abban a lepényárusban, ki a két férfit gajdorászva, kiabálva követte, álruhában is bátyja bizalmasát és iródiákját, a vén Libort ismerte fel.

- Helyes! A kopó már a vad nyomán van!

- Kár volt kegyelmednek, édes uram, a sors kerekébe kapni! Milyen szépen megszabadultunk volna leghalálosabb ellenségünktől! mondá az öreg Bálint, a régi, hűséges szolga, ki úgyszólván bizalmasa volt a Hollókövy családnak s jó és balszerencsében osztozott vele.

- Csak nem hagyom széttépetni ezektől a pogányoktól, még ha ellenségem is! válaszolt Hollókövy.

- Veszett kutyát, mérges kígyót bolondság védelmezni! morgott az öreg. Rossz munka volt ez, édes uram! Valami azt súgja nekem, hogy most is a mi vesztünkön munkálkodik. Cselédjeivel azt a hirt terjeszteti, hogy ágyban fekvő, halálos beteg - és imé, itt találjuk Budán a legjobb egészségben. Kár volt, édes uram, kár volt megvédelmezni...

- Ugyan hallgass már! Egy Hollókövy még ellenségét se hagyja a veszedelemben. Emlékezz András ősapámra! Én se lehetek rosszabb nálánál. Aztán keresztények is volnánk, vagy mi!

Az öreg csatlós zavarodottan simítá félre fehér bajuszát.

- Itt van, la, megint olyan szép szókat mond kegyelmed, a mikre nem lehet felelni. Hanem azért mégis csak azt mondom, bár csak oda ne botlottunk volna.

Eközben befordultak a Szent-Zsigmond-utcába. Hiasszár pedig ezalatt örömtől ragyogó pofával vágtatott a csauszokkal Kányavári segítségére, de a várt dicséret helyett, a szitkok és fenyegetések egész özöne fogadta.

- Te, hitetlen, áruló kutya! El akartál veszteni, felbujtottad pogány feleidet, gyáván elhagytál a veszedelemben! Egy követ fújsz halálos ellenségemmel... Te miattad akadtunk össze, te vezetted ide, hanem jaj neked, cudar kutya, feladlak a pasának!

- De uram, nem láttad, hogy segítségért nyargaltam!? mentegetődzött a renegát.

- Hallgass, kutya, addig százszor széttéphettek volna! A halálos ellenségem mentett meg. Bár inkább agyonvertek volna. Te vagy az oka, de megfizetek érte. Nézz rám, hogy megcsúfoltak! Hogyan menjek így a kegyelmes pasa szine elé, te áruló gazember?

Bizony Kányavári uram ruházata nem igen volt alkalmatos az ünnepélyes tisztelgésre, úgy össze-vissza volt kenve, tarkázva szétlocscsant záptojással és más mindenféle piszokkal, s emellett, mintha macskákkal viaskodott volna, úgy össze-vissza volt mindene tépve, hasogatva.

A királyi palota elé érve, leszálltak lovaikról és egy csausz gondviselésére bízták, a többieknek pedig Kányavári édeskés hangon azt igérte, hogy csak várjanak, még mielőtt bemegy a pasához, jó borravalót ajándékoz mindegyiknek. Mielőtt azonban bement volna, egyik üres csarnok alá vonult, hogy a renegát segítségével, megtépett ruháját kissé rendbehozza.

Mátyás király egykori tündéri fényű palotája még állott ugyan, de a hatszori ostrom és a török helytartók restsége és nembánomsága miatt, pusztuló, omladozó félben volt.

Csak a külső bástyákra, a várfalakra és őrtornyokra van gond, a palota falai azon módon vannak, a hogy a beléjük furódó ágyugolyók meglyukgatták, összehasogatták. Némelyik kapu félig beomolva, eltemetve, a csarnokok gyönyörű oszlopai, a remek faragványok meg csonkítva hevernek.

A hány kormányzó pasa csak székelt benne, - pedig az utolsó évtizedekben nagyon gyorsan váltogatták egymást - mindegyik épített, igazított ugyan valamit a maga ízlése és kényelme szerint, de ezzel csak még jobban pusztították az építészet e remekét.

Már setétedni kezdett, midőn Kányavári uram, úgy a hogy, rendbeszedte magát. Az egész idő alatt egy szót se szólt, csak gyilkos pillantással nézett minden nagyobb szakadásnál a renegátra, a ki pedig ugyancsak szolgálatkészen öltögette össze a feltűnőbb repedéseket.

- Készen vagyunk! Most már bemehetsz, uram, a kegyelmes pasához!

- Megyek, de elébb még kérdezek tőled valamit. Előre is megmondom, gyanakodó ember vagyok, a kit nem lehet kifizetni holmi apró pénzzel... Engem el ne ámíts, mert beléd látok, szólott halk, de mégis éles hangon.

- Mit akarsz kérdezni? szólt meghökkenve a renegát.

- Honnan ismered, micsoda összeköttetésben állsz Hollókövy Gáborral, a vitéz pasa és a törökök legádázabb ellenségével? Láttam, intettél neki! Ne hazudj, jól ismerlek!

- Csupán köszöntem neki, mert még régebbi időből ismerem...

- Hiasszár! Ezt az embert én gyűlölöm. Ezt az embert én el akarom veszteni. Ezt te jól tudod, mert a múlt alkalommal a padláson elbújtál s kihallgattál bennünket. Nehogy elárulj neki valamit! Egy szavamba kerül és a pasa még ma este leütteti fejedet!

Hiasszár arca halálsápadtra vált.

- Hová gondolsz, uram! Esküszöm, a prófétára, még ha kerékbe törnének, se árulnék el semmit!

- Esküdre semmit se adok! Régtől fogva ismersz, s jól tudod, hogy én semmi bántalmat, semmi árulást el nem feledek, hanem mindenért meg szoktam fizetni... Multkori hallgatózásodért már régen csendes ember lett volna belőled, ha nem ismernélek. Használni akarlak, mert ravasz, képmutató tehetségeddel mindenre alkalmas vagy. Ez egyszer tehát megbocsátom kémkedésedet, - de többet meg ne próbáld, mert én mindent megtudok!

A renegát szédülni érezte fejét.

- Bízzál bennem, uram, hiszen mindaketten a felséges szultánnak és a nagykegyelmű Abdi pasának szolgálunk!

- Te annak szolgálsz, a ki jobban megfizet. Ismerlek, jó madár!

A renegát sunyi tekintete ezt látszott mondani: »Te szintén! Jól ismerlek én is!«

- Ha azt mondom, jól ismerlek, ez azt jelenti, hogy keresztül látok rajtad! riadt rá Kányavári. Bárkit szolgálj, elárulod, ha jól megfizetnek. A törököt a magyarnak, a magyart a töröknek, egy harmadiknak pedig mindakettőt. Egyszer már megpróbáltad ezt... De rajtam meg ne próbáld, ha arany hegyeket igérnének is, mert rajta vesztesz. Annak a kötélnek, mely elől a törökökhöz szöktél, a vége az én kezemben vagyon. Most már akárhová szökjél innen, a magyarokhoz, császáriakhoz bizony mondom, mindenhol készen vár rád jó barátod, az akasztófa...

A renegát szeme előtt forgott a világ. Le volt sújtva, meg volt semmisülve és szinte irtózva nézett erre a sovány, szegletes képű emberre, a ki minden rejtett tettét, féltett titkát tudja s fogva tartja testestől-lelkestől.

- Most pedig mondd el röviden, honnan ismered Hollókövy szomszédomat és távoli atyámfiát?

- Egy ízben a török martalócok kezei közül mentett meg és kastélyában ápoltatott a saját doktorával, míg nehéz sebeim begyógyultak - és akkor beajánlott Báthory nemes uram udvarába sólyom- és falkaápolónak, felelt Hiasszár elszorult hangon.

- Helyes! Az igazat mondád!

- Hát ezt is tudta kegyelmed?

- Jegyezd meg, én mindent tudok, a mit tudni akarok. Most pedig kisérj a palotába. Már fenn ragyog az esti csillag. Abdi pasa ő kegyelme eddiglen bizonyára elvégezte estéli imádságát...

Az őrszoba előtt a csauszok fogadták nagy hajlongással, a megigért dús borravalóra várakozva. Kányavári sokatigérő mozdulattal markolt tarsolyába és Hiasszár titkos irigykedéssel nézte, midőn papirosba takart pénzdarabokat osztogatott szét közöttük, azután, mintha a hálálkodások elől akarna menekülni, kettőzött léptekkel sietett a főbejárat felé.

- Legalább is egy-egy fényes aranydinár lesz mindegyikben! gondolá sóhajtozva, midőn pedig a csauszok felbontották, átkozódva látták, hogy csak egy piszkos réz asper[12]...

[12] Rézasper, félkrajcár.

A jóslat.

»Kettőnek aranyban ajándokot ád
És drága szegélyzetű nyestkacagányt...«

Czuczor: »Szondi.«

A tarka lámpákkal beaggatott főbejárat homlokzatáról hosszú, lófarkas zászlók lengtek alá, végükön aranyos félholdakkal, két oldalán pedig óriási termetű kurdok állottak őrt széles pallosokkal, hosszú, tölcséres puskákkal.

De azért a csarnokos bejárat tömve volt kolduló dervisekkel, keresztülutazó mekkai zarándokokkal, kiknek a főszakács egy csapat rabszolgával éppen juhhúst, rizskását és édes paprikát osztogatott, a miért aztán a legvénebb és legkócosabb zarándok rekedt, kornyikáló hangon megáldotta.

Az első terem, a legnagyobb király fényes elfogadó terme, most a csauszok őrszobájául szolgált. A remek falfestmények le vannak hántva, szegekkel átlyuggatva, török katonák fegyverei, bő, köpenyforma burnuszai és csákói függtek a szegeken.

Az őrség főtisztje, egy hosszú, fehér szakállú török mogorva hangon kérdezte, mi járatban vannak?

- Ez a derék keresztény nemes akarna a legkegyelmesebb pasával beszélni, felelt, mellén keresztbetett kezekkel s mély meghajlással Hiasszár,

- De hát édes bortól vagy ittas, avagy az eszed kezd visszafelé járni, hogy igazhívő létedre, a tulipán-ünnep estéjén hitetleneket mersz a pasa szine elé vezetni? horkant rá mérgesen a főtiszt.

A kérdésre most Kányavári sietett megfelelni:

- Igaz, hogy elkéstünk - de jöttömről a vitéz pasa értesülve vagyon. Fontos hireket hozok, azért hát csak jelents be, derék müderrisz!

- Igazíts a nyelveden, gyaur! Én nem vagyok müderrisz, hanem Musztafa ben Halil aga, a csauszok főparancsnoka, ha tudni akarod!

- Bocsáss meg, vitéz aga, ha elvétettem a tituládat - és jelentsd be ittlétemet.

- Kinek tiszteljelek? Mondjad hát becsületes nevedet! szólt erre kissé engedékenyebben.

- Nevem nemes Kányavári Áron de Sólyomvár et Ölyved de genere..

- Ne mondd tovább, úgy se tudom mind megtanulni!... Átkozott gyaurjai, még a nevekben is cifrálkodnak! morgolódott az aga, miközben a terem végében levő ajtó felé tartott, mely fölé nehéz, hangfogó szmirnaszőnyeg volt leeresztve.

Kevés idő mulva visszatért.

- Bemehetsz, de a kardot csatold le az oldaladról... Hitetlen szolga nem léphet fegyveresen ura elébe, te pedig várakozz odakünn, parancsolá kurtán a renegátnak.

Kányavári mosolygó készséggel engedett a lealázó parancsnak, azután sovány arcát hódolatteljes ráncokba szedve, félrehajtá a nehéz szőnyeget.

Az innen nyíló terem volt hajdan a mesés fényű trónterem, most pedig Abdi pasa nappali, elfogadó és mulató-szobája.

Midőn Kányavári belépett, a pasa és vendégei még a lakománál ültek és kegyence, a fiatal Zizim bég a pirosbársonyba kötött Gulisztánból olvasó fennhangon Szádinak örökszép dalait.

Az alacsony asztalkákon arany, ezüst edények s Kelet legritkább, legzamatosabb gyümölcsei illatoztak, a locsogó szökőkút pedig permetező rózsavízsugárt lövellt a füstölők illatától terhes levegőbe.

Abdurrahmán Abdi Arnaud, rövid nevén Abdi pasa, a kerek trónmélyedés alatti selyem kereveten ült és elmerülten simogatá mellére omló, hosszú, szénfekete szakállát, melynek göndör, fényes szálai között, jóllehet öreg ember volt már, még egyetlen ezüst szál se fehérlett.

Setétvillogású szemének hideg volt a tekintete, s mozdulatlan, kemény arcvonásait nemeseknek, méltóságosaknak lehetne mondani, ha szemének néha-néha nem lenne valami sajátszerű, alattomosan leső tekintete, mi aztán gyanakodó, kegyetlen kifejezést adott egész arcának.

- Miért jösz ily későn? Már tegnap vártalak! kérdé komoran.

Kányavári olyan alázatossá görnyedt, mennyire csak hosszú alakja engedte.

- Bocsáss meg, kegyelmes pasa, de nem én vagyok az oka.

- Hát ki? Tán bizony én!

- Küldötted, Hiasszár! Úgy leitta magát, hogy miatta egy egész nappal később indulhattunk, - a piacon pedig majd agyonvertek, mert gyáván magamra hagyott - és siralmas hangon elmondta kalandját.

Abdi vonásai minden szónál jobban elsötétültek és a fiatal Zizim béggel behivatta Musztafát, a csausz agát.

- Ismered Hiasszárt, a renegátot?

A csausz aga mély meghajlással felelt:

- A palota lépcsőin várakozik.

- Ötven botot a hitvány kutyának a talpára, hogy belesántuljon! kiáltá. Kányavári pedig elégedetten nevetett magában, hogy goromba szavaiért ilyen hamar boszút állhat a renegáton.

- Hadd lássa, hogy a legkisebb sértést is visszatorlom. Máskor majd óvakodni fog.

- Minő hireket hoztál? kérdé tőle aztán a pasa.

- A lehető legjobbakat. Fontos és örvendetes hireket, kegyelmes uram! - és sokat jelentőleg hunyorgatott.

Abdi gyors pillantást vetett vígan lakmározó vendégeire.

- Majd ha a bűvészek jönnek, észrevétlenül beszélhetünk. Addig ülj le és lakmározz kedved szerint.

A rabszolgák piláf, tyúkhús, lepény, aszalt füge és más egyéb gyümölcscsel megrakott, alacsony asztalkát hoztak elő és a többi vendégtől távol, egy kerevet elé állították, mert az alkorán tiltja az igazhivőknek a hitetlenekkel való együtt lakmározást. Egy másik rabszolga hosszúnyakú, vertezüst kannában párolgó sorbethet és velencei kristályokban Mátyás király kútjából való friss forrásvizet állított melléje egy gyöngyházas asztalkára. Ez volt a pasa kedvenc itala is, mert mindig mellette állt szinig töltve egy drága velencei kristálykorsó. A

velencei kristályművészet eme remeke, drága kincse volt Abdinak, mert magától a felséges padisahtól kapta ajándékba egy nyert ütközete után.

Már a lakoma alatt táncos abélérák,[13] alméhk és éneklő bajadérok mulattaták a vendégeket fátyoltáncaikkal, légszerű szökelléseikkel csörgős nakaráikat[14] verve, a lakoma után pedig, midőn a vendégek megmosták kezüket és szakállukat a körülhordott rózsavizes medencékben, - előjöttek a bűvészek, szemfényvesztők és jósok, a török főuri lakomák elmaradhatatlan kiegészítői.

A barna arabs és hindu bűvészek óriási szalamandrákat viaskodtattak egymással és szemüveges kígyókat táncoltattak dobszóra, a kínai szemfényvesztők betanított sáskákat és tücsköket verekedtettek össze, egy üveggömbben pedig betanított aranyhalakat mutogattak; azután az egyik cifra papirosból különféle nagyságú lepkéket vagdalt ki és legyezőjének lebegtetésével oly ügyesen szállongtatta egy virágzó rózsató körül, mintha eleven pillangók enyelegnének egymással játszi kergetődzés között.

- Allahra mondom, ez csudálatos bűvészet! kiáltá Chihaja bey, a budai térparancsnok, a vendégek általános csudálkozása között, mire a főmecset imámja nagy ájtatosan megjegyezte:

- Úgy van, csudálatos, de ne feledd, vitéz Chihaja, hogy Allah nem egyformán osztá adományait. Egynek kézi ügyességet adott, másoknak titkos erőt a mérges kígyók és szalamandrák felett, de legcsudásabb mindennek fölött a jövendők titkaiba való látás adománya.

- Tisztelet bölcs szavaidnak, Szidi Husszein, tán itt is van ilyen Allahtól megáldott férfiú?

- Te mondád! Nézz oda ama dervisre. Az Almahál-Eddin, a jós, ki előtt a jövő titkai tárva vannak.

- Almahál-Eddin itt Budán? Miért jött el Stambulból, hol a felséges padisah orcájának ragyogásában gyönyörködhetett? kérdé csudálkozva Chihaja bey.

- Almahál már három napja megérkezett. Tegnap jött meg a nagyvezér fermánja, melyben meg van neki parancsolva, hogy itt kell Budán maradnia. Holta napjáig ide van száműzve!

- De miért?

- Tudd meg hát azt is! Almahál-Eddin minden jövendölése beteljesedett. Megjósolt előre minden vereséget, minden lázongást, megjósolá nagyurak, kegyencek bukását, sőt megjósolá Ibrahim szultán trónról való leestét is... Ezért tehát Stambulban, hol az emberek napfényben fürödnek, a padisah kegyelmével takaródznak, rémül tőle minden főúr, sőt fél tőle maga a szultán is. Ezért kelle neki távoznia...

Chihaja bey nagyon gondolkozó arcot vágott és mikor az arab kardnyeldesők mutatványai után, Almahál-Eddin felállott és Abdi pasa kerevetje elé telepedett, szinte félve nézett a dervis szikár alakjára, kinek arca csupa ránc volt, de mélyen beesett szeme elperzselő lánggal égett havas szemöldöke alatt.

A dervisek egyszerű, durva szőrköntösét viselte, melyre övéig omlott alá hattyúfehér szakálla és midőn teveszőr vánkosára letelepedett, rabszolgája - egy nubiai szerecsen - gömbölyű réztálat, egy fehér érctáblát és egy szantálfa szekrényt helyezett melléje.

- A jövendőt akarod tudni, Abdi? kérdé röviden.

A pasa helybenhagyólag bólintott.

---

[13] Abélérák, alméhk és bajadérok, utcai és kávéházi nyilvános táncosnők.

[14] Nakarák, csörgős kézi dobocskák.

- Hosszú életemben mindig azt a tapasztalást szereztem, hogy mindenki vágyik jövendőjét tudni, de aztán nem örül neki, ha a Kizmet[15] könyvében más van irva, mint szerencse és boldogság. Jól gondold meg, Abdi, a jövendő, míg nem tudod, zárt rózsabimbó, mihelyt feltárul, fejed felett függő bárd... Mit akarsz tudni?

- Azt már megmondám neked!

- Jól van! bólintott rá Almahál-Eddin. Azután felnyitotta a szantálfa ládát és egy gömbölyű pergamentlapot vett ki, a melyre az abc betűi és a tíz arabs számjegy volt körbe felírva.

E pergamentlapot a fehér érctáblára helyezve, közepére állítá a gömbölyű rézedényt, melyet szinig töltött vízzel, azután kelet felé fordulva, háromszor Allah nevét rebegte és egy darab szénnel a pergamentre jegyzé az égsarkak irányát, aztán még egyszer a ládába nyúlva, arasznyi hosszú, finoman dolgozott nyílvesszőt takart ki sárga selyem burkából.

E nyílvessző hegye aranyból, fája fekete ébenfából, tollazata pedig ezüstből látszott lenni, melybe titkos khaldeai jegyek s titokzatos alakok voltak vésve - és a mint a víz szinére helyezé, rögtön a fenékre ereszkedett.

Almahál-Eddin pedig mutatóujját a vízbe mártva, nagy lassan köröskörül huzgálta az edény szélén, egyre erősbödő harsanásokat csalva ki belőle, úgy, hogy végtére az egész ércedény különös hangokon zengni, búgni kezdett, a fenékre ereszkedett ébenfa nyílvessző pedig lassan a víz felszinére szállott és mozdulatlan lebegéssel megállt a víz közepén, hegyével keletfelé fordulva, - mire a dervis elkapta mutatóujját az edény széléről.

- Kérdezz! mondá a pasának röviden.

- Ki lesz az utolsó pasa Budán? kérdé tehát Abdi, vendégeinek feszült hallgatása között.

Almahál-Eddin száraz mutatóujját újra köröskörül húzogatta bántó sivítással az edény szélén, mire a nyílvessző reszketősen libegni-lebegni, majd pedig pörgettyűként sebesen forogni kezdett maga körül. És mikor a kezét elkapta, hangos csendüléssel az edény oldalához lökődött és hegyével egyenesen az »a« betűre mutatva, megállott.

- Jegyezzétek meg jól, elsőnek az Olaf betűt mutatja.

Almahál-Eddin újra ismételve a kisérletet, a nyílvessző aranyhegye most hangos csendüléssel a beth, vagyis a »b« betű felett állott meg, a harmadik csendülés pedig a doth »d« betűt mutatta, míg a negyediknél a jud, vagyis az »i« betűt - s így a betűk összesen Abdi nevét adták.

A vendégek arcán komoly megilletődés látszott, csak a pasa arcán nem változott egy vonás se.

- Mahs Allah! Mindennek úgy kell történnie, ahogy a Kizmet könyvében megírva vagyon. Ha én, hát én, ha más, hát más - a mi meg van irva, az nem lesz kitörülve! mondá nyugodtan. Most pedig azt mondd meg bölcs Almahál, hány évig élek még?

A vendégek mind elszörnyedtek e vakmerő kérdésre és visszafojtott lélekzettel lesték a feleletet.

A nyíl tizenkétszer ütődött az ércedény oldalához.

- Tizenkét év! Allahra, ez szép idő! Megengedsz még egy kérdést, bölcs dervis?

- Kérdezz, amennyit akarsz! felelt ez tompa hangján.

- Hány évig lesz még Buda a müzülmánoké?

---

[15] Kizmet, sors, végzet.

A nyíl megint tizenkétszer csendítette meg az edényt, azután rezegve megállott, mire a pasa elgondolkozva simogatá végig hosszú szakállát.

- A hogy Allah elrendelte, úgy van legjobban. Dicsőség neki és a prófétának, szólalt meg aztán kevés idő mulva. Ha elvész Budavára, az Izlam védőbástyája minek éljek tovább? Temessen engem is romjai alá. Százszor jobb vitézül meghalni, mint gyáván tovább élni.

- Jól mondád, Abdi, Buda az Izlam védőbástyája, a törökség végvára Európában és abban a dicsőségben részesül, hogy történetíróink által az ozman birodalom városai között tizediknek iratik. Maga a felséges padisah rendelte úgy el, hogy a három első város, a három szultáni székhely: Stambul, Drinápoly és Brussa legyen, aztán jön a három szent város: Mekka, Medina és Jeruzsálem, ezután következik Kahira (Kairó), a hasonlíthatlan Damaskus, a paradicsomként illatozó rózsák városa, Bagdad, az igazság és üdv hazája és végre Buda, az Izlam védőbástyája és az ozman birodalom zára és kulcsa Európában. Csakhogy már nem sokáig lesz az ozman birodalom zára és kulcsa! mondá a dervis komoly hangon...

- Kérdezd meg a bűvös nyíltól, imám, kik foglalják el Budavárát? Ugy van-e megírva, hogy karddal kezeimben esem el vitézül, vagy máskép?

- Sokat kérdezel egyszerre, Abdi! A jövendők szava fukar, elég, ha egy kérdésedre felel. Az olaf-bet-gomál[16] betűiből minden szavát összerakhatod a világnak és mindenféle állat hangját tudod velük utánozni, ha pedig hártyára irod, akkor a hoi (h), a lomal (l), a mim (m), a kaf, (k), a nahaz (n), a jámán (j), a res (r), a tyjavi (t), a zappa (z) gondolataidat tolmácsolják egy másiknak. Ámde nincs annyi szava és gondolata a világnak, a mennyivel mind ki lehessen fejezni, a mit a szem egyszerre meglát és a hogyan meglátja. Azért önszemeiddel nézz a jövőbe. Én megmutatom néked a jövendő képeit, a hogy lesz és történni fog minden!

A főmecset imámja azonban, ki nem volt barátja a jövendöléseknek, mert bűnnek tartotta kutatni azt, mit Allah a jövendők árnyékába rejtett - rövid saalem aleikummal elbúcsúzott és vele együtt távozott a vendégek nagy része is, magukkal vive a pasa ünnepi ajándékát: egy-egy pompás sinai porcellán vederbe ültetett nyíló tulipánt, a legdrágább hollandi fajtákból.

Almahál-Eddin száraz ajkain gyenge gúnymosoly játszadozott.

- A ki a jövendőt féli, féljen a jelentől, de féljen Allahtól, mert mindakettő az ő adománya, mondá, mialatt a szantálfa ládából egy gyermekfőnyi, víztiszta kristálygömböt vett elő és egy réz háromlábra állította. Azután egy különös alakú ércfüstölőt töltött meg parázszsal és a kristálygömb alá helyezte.

- Abdi pasa és te Chihaja bey, nézzetek merőn ez átlátszó gömb közepébe és meglátjátok, a mit tudni és látni akartok. Te pedig Zizim fiam, végy elő hártyát és irónádat, mert urad mondani fogja, a miket látni fog.

Ezzel tömjént, mirrhát és másféle bűbájoserejű arábiai fűszereket szórt a parázsra, mikből kábitószagú fehér füst emelkedett felfelé a kristálygömb alól.

- Látsz-e már valamit, Abdi? hangzott kisvártatra a terem visszhangos csendjében a dervis szava.

- Sűrü ködöt látok egymáson gomolyogni, de mintha végtelen térség tárulna fel szemeim előtt, felelé minden megindulás nélkül Abdurrahmán...

- Nézz tovább!... Hát most mit látsz? hangzott megint rövid idő mulva...

---

[16] Olaf-beth-gomál, az abc.

- A köd oszladozni kezd... Fák, virágok bontakoznak ki belőle. Magas rózsafákkal, cserjékkel beültetett gyepes térséget látok egy tornyos, erkélyes úrilak előtt... E vidéket, mintha már láttam volna egyszer... A négyszögletes tornyot kővédek támogatják és alacsonyabb erkélyes tető van építve oldalához, mellette lépcsővel...

Egy magas, fejedelmi alakú nőt látok a torony mögött. Setét gyászruhája, szelid, de szenvedésdúlta arca van. Egy kis keresztény kápolnaforma, vasajtós épületkéből jött, melynek hegyén kereszt áll, ajtaja elé pedig két gyászosan bólintgató, setétlombú küpresszfa van ültetve. A hölgy arca halvány, szemei vörösre vannak sírva, lépései pedig roskadozók és ingatagok...

Kányavári, ki eddig nesztelenül, mozdulatlanul meghúzta magát a félreeső kereveten, meglepődve ütötte fel fejét és feszülten figyelni kezdett, nehogy egy szót is elveszítsen a pasa beszédjéből.

- A tornyos lak nagy része borostyánnal és vadszőlővel van befuttatva. Cikkcakkosan futó, szépen faragott kőmellvéd vezet fel az oszlopos tornácra, melyet tetejéig beárnyékol a repkény és vadszőlő. A tornác faoszlopait csipkésen faragott lécek foglalják össze és a lépcsőnek olyanforma magas könyöklője vagyon, mint egy templomi szószék, szemben a gömbölyűen ívelt, rácsos ablakkal, hová a zöld repkényindák egészen bekúsznak...

A gyászos nő a repkénynyel befont lépcső felé tart... A házból két gyermek siet elébe forró öleléssel, egy fiú és lányka...

A fiúnak csudásan villogó fekete szeme és nemes bátor arca van. Egy hős tekintete lángol, villámlik szemében - merész szabású, büszke ajkai felett és nyakán egy különös alakú, kis anyajegyet látok setétleni. A lányka ellenben szelid, szemérmes, mint egy galambfióka; szeme kék, szelid, mint az ég, haja aranyosan fénylik, mint a napsugár. A kép azonban egyszerre megint zavarodni kezd, mindinkább sűrüsödő köd ereszkedik mindenre... nem látok semmit...

- Várj, mindjárt látni fogsz, mondá a dervis, Kányavári pedig majd elkiáltotta magát meglepetésében és könnyű borzongás szaladozott rajta végig, hideget, meleget érezve egyszerre.

- Csudálatos, megfoghatatlan! A pasa Hollókövy házát, Hollókövy gyermekeit látja éppen úgy, mintha előtte állanának. Mi lesz ebből? Ki magyarázza meg ezt?

Almahál-Eddin szava riasztotta fel gondolataiból.

- Mit látsz most?

- Budavárát és környékét látom a gomolygó ködfelhőkből előtünedezni, kiáltá a pasa. Mindenfelől ostromló keresztény seregek tódulnak a vár falai alá és másznak fel a bástyákra... Allahra mondom, ama villogó szemű gyermeket is látom a keresztény csapatok élén. Csakhogy már vitéz ifjuvá serdült. Megismerem hősi tekintetéről és a fekete anyajegyről. Ő az első a várfalakon, egy Szűzmáriás-zászlót akar a várfalra kitűzni...

- Hát magadat nem látod, Abdurrahmán?

- De igen, Chihaja beyjel vágtatunk a kapu felé. Allah! Allah! Minő harc és öldöklés mindenfelől! A keresztény csapatok rajként tódulnak be a kidöntött várkapukon... Az anyajegyes ifjú csapatja az első... Mintha száz ember volna, mindenhol jelen van. Ő rohan be legelől, ő foglalja el Budavárát. Mi Chihajával már gyalog küzdünk, kar-kar, mell-mell ellen... Az anyajegyes ifjú felénk tör! Kardjával villámként csapkod mindenekre. Chihaja vitézül elhull mellettem... Most villámló szemekkel rám emeli kardját; de a harci tolongás elválaszt bennünket... Mash Allah, most megint összekerülünk és kardjaink szikrázva keresztezik

egymást... Hah! egyikünk elhull, leroskad! De melyik?... Én-e, vagy ő? Nem látom, nem tudom kivenni az alakokat, mert sűrü köd kezd ereszkedni mindenre. Sűrü egyforma köd takar el mindent, de mindent...

E szavaknál Abdi, merőn maga elé nézve, elhallgatott és az erre támadó mély csendben csak a rózsavizes szökőkút halkan permetező csobogása hallatszott a teremben.

Chihaja bey mélyen meg volt illetődve és szinte babonás tisztelettel nézett a dervisre, ki egyenként rakosgatta vissza varázseszközeit a szantálfaládába és midőn a bűbájos kristálygömböt is nagy vigyázattal a helyére tette, száraz, reszketeg ujjaival végigsimítá mellére omló szakállát és felállott.

- A hogy itt a jövendő képét láttátok, úgy fog a napok beteltén történni minden! mondá ünnepélyes hangon.

- Allah nagy és hatalmas! Történjék minden, a hogy elvégeztetett! szólt a teljes belenyugvás hangján Chihaja bey.

- Most pedig béke veled, Abdi és veled is, Chihaja! és előkeresve a kerevetek mögé rejtett hegyesorrú papucsait, rabszolgája kiséretében eltávozott.

A pasa azonban annyira el volt mélyedve gondolataiba, hogy a dervis távozását észre sem vette, - csak a térparancsnok bey többszöri hangos megszólítására vetette fel komor tekintetét.

- Szóltál valamit, Chihaja?

- A próféta szakállára mondom, azt hivém, megnémultál, Abdurrahmán! Már harmadszor kérdezem, min tépelődöl annyira?

- Azon tépelődöm, mikor és hol láttam azt a házat és tájékot, miket a bűvös kristálygömb mutatott? Az első pillantásra ráismertem, de hiába futok végig emlékezetem kamráin, nem tudok ráakadni! Egy erszény aranyat adnék annak, nem, kívánhat tőlem bármit, a ki megmondja! kiáltá hevesen.

Kányavári agyában ördögi gondolat villant meg e szavak hallatára. Az első pillanatban maga is visszadöbbent tőle, de aztán annál mohóbban sietett a jó alkalmat megragadni.

Száraz kezét dörzsölgetve, lábujjhegyen settenkedett a pasa kerevetje mellé...

- Én tudom, hol van az a ház és az a villogó szemű, anyajegyes fiú, kegyelmes uram, szólalt meg alázatos mosolygással.

Abdurrahmán, e váratlan kijelentésre, alig bírta megőrizni higgadt méltóságát.

- Miért nem szólsz, ha tudod, gyaur! Tüstént mondd meg a vidék és a falu nevét!

- A falu a közeli Sólyomvár. A lépcsős urilak a falu urának, a dúsgazdag Hollókövy Gábornak a nemesi kuriája. A fiú és a leány pedig az ő gyermekei - felelt, miközben félszemével olyanformán pislogatott az oldalt ülő Chihájára, mint a ki nem tudja, beszélhet-e előtte, vagy sem?

Abdurrahmán elértette e néma jelbeszédet és háromszor tapsolt kezével, mire bizalmas rabszolgája, a fekete Ali, egy cobolylyal prémezett, pompás selyem kaftánt hozott elő, melynek aranynyal hímzett virágai fényesen ragyogtak a viaszgyertyák fehér világában...

- A felséges padisah nevében tüntetlek ki ezen ajándékkal, mondá nyájasan, miközben Chihaja vállaira teríté a díszkaftánt, ki erre - mozlim szokás szerint - megcsókolva Abdi szakállát, mély hajlongások között eltávozott.

- No, most már beszélhetsz bátran! fordult hozzá a pasa, rövid intéssel kedvenc teszkeredzsijét[17] is kiküldve a teremből. Minő hireket hoztál? Kezdjed az érdemesebbjén, az apróbbakat pedig hagyjad legutoljára... Hoztál-e pénzt?

- Nem hozhattam, kegyelmes úr! válaszolt Kányavári mentegetődzve, mert...

- Miért nem? Nem megparancsoltam, hogy hozz ötszáz aranyat? rivalt rá Abdi mérgesen...

- Küldöttünk még nem érkezett vissza Bécsből. Csak holnapig várj, kegyelmes pasa... Fejemmel kezeskedem érte, hogy holnap megkapod az ötszáz aranyat.

Abdi setéten nézett rá.

- Jól vigyázz hát a fejedre! A prófétára mondom, az első csalárdságnál leüttetem mindkettőtökét...

Kányavári kényszeredetten mosolygott.

- Balul ítélsz rólunk, kegyelmes úr! Hűségünk mindig kiállta a próbát, hasznosabb, készségesebb híveket pedig bajosan találnál. Ezt el merem mondani neked...

- Jól van, majd elválik, milyen szolgák vagytok, vágott közbe érdesen a pasa... Az az ötszáz arany holnap itt legyen, azt mondom, mert lovakat és rabnőket akarok vásároltatni... Most pedig beszélhetsz tovább.

- Ibn Bufától tegnap kaptam üzenetet, hogy Abu el Máni minden foglyot jó áron eladott és a napokban meg fog érkezni hajóival... Ezúttal itt is szép összegre számíthatsz, kegyelmes pasa!

- Ti is megkapjátok belőle a részeteket. Közeledik Thora mennyből alászálltának az ünnepe. Dzsemachir 12-én[18] kezdődik Stambulban a nagy rabszolgavásár. Ekkor jó keletje lesz a foglyoknak. Gondoskodjatok tehát, hogy Abu el Máni hajói ne soká vesztegeljenek üresen Buda alatt.

- Gondunk lesz rá! Ámbátor új csapatot kell toborzanunk, mert Sárkány embereit a felsővidéken a császáriak bekerítették és egy lábig lekaszabolták.

- Ez a ti gondotok, nem az enyém. Senki se olyan erős, hogy nálánál erősebb ne volna, így van ez megírva az Alkoránban...

- Megengedj, kegyelmes pasa...

- Hallgass! Többi hireidet hagyd későbbre, most beszélj nekem arról a dúsgazdag hitetlenről, arról a gyaur Hollókövyről!

- Éppen ő róla volna fontos mondani valóm, kapott a szón örömmel Kányavári. Tudod-e, vitéz Abdurrahmán, hogy Hollókövy a császáriaknak egyik legbuzgóbb híve? Folyton jár-kel, utazik, tüzeli, izgatja a népet ellenetek. Kastélyában nemcsak a környék, de a távoli megyék földesurai és nemesei gyűlnek tanácskozóra s nem akarnak kevesebbet, mint a végvárakat és végre Budát is visszafoglalni tőletek, az ozmánokat pedig kiűzni az országból.

A mult héten nagy titokban két császári vezér is megfordult nála Bécsből és fontos tudósításokat vittek a török seregek számáról, ágyúiról és megerősített várairól - szóval, nincs hét, hogy tudósítást ne kapna, vagy küldene a császári táborba. Azt a százötven arnót lovast a derék Szelim béggel együtt is az ő ravasz mesterkedése és bujtogatása folytán aprították le

[17] Teszkeredzsi, írnok, titkár.

[18] Dzsemachir 12-e, július utolja.

Pálffy Dénes huszárjai, midőn Szigethy uram kastélyát megtámadták a hidegkúti búcsú napján...

- Az a hitszegő kutya drágán fogja megfizetni Szelim bég halálát, azt mondom neked!

- Annak már nem árthattok, mert Hollókövy ravasz praktikája folytán túljárt az eszeteken. Eladta neki kastélyát, földjeit, marháit, azután leányával és kincseivel együtt átszökött a császári részekre...

Kányavári itt egy kis szünetet tartott, áruló szavainak hatását lesve, de jó vívóként, döntő csapásait a legutoljára tartogatta.

- Nos, miért hallgattál el? riadt rá Abdi, kinek vonásai egyre jobban elkomorodtak.

- A mint már mondám, Hollókövy gazdag, dúsgazdag ember. Kincsesládáiban garmadaszámra áll az arany- és ezüstpénz, vassal bélelt fali szekrényeiben pedig roppant értékű családi ékszereket, arany- és ezüstedényeket, drágaköveket rejteget. Már pedig a gazdagság nagy hatalom, kegyelmes úr! Az arany csengését még Stambulban is meghallják, pedig rekedt, gyenge a csendülése. E nagy kincs teszi őt olyan hatalmassá és tekintélyessé itt, a császári táborban és mindenhol, mert úgy hallom, hogy az egészet az ozmanok ellen indítandó nagy háború hadiköltségeire szánta. Zsoldos csapatokat, ágyúkat, lőszereket akar rajta vásárolni, hogy Budát visszafoglalhassák... Gondolj a ma estéli jóslatra... Az ő fia az a villogószemű, anyajegyes fiú, ki első lesz e falakon és rád mérve kardját, az ozman birodalom zárját és kulcsát visszafoglalja tőled.

Abdi pasa setét szemében egy röpke pillanatig vészjósló villám czikázott.

- Az még soká lesz! mondá fagyosan.

- Soká, az igaz! De az ellenséget, bármily kicsiny is, nem szabad megvetni! Hollókövy szintén itt van, Budán, tudod-e ezt, vitéz pasa?

- Tudom, mert mondod! De most azt is mondd meg hát, mit akar az a gyaur kutya itten?

- Azt még nem tudom, de engedj időt holnapig, akkor majd megmondom... Most pedig engedd meg, hogy őszintén beszéljek.

- Miben töröd ravasz fejedet megint? kérdé egy cseppet sem bátorító hangon.

- A te jóvoltodon, kegyelmes uram, egyedül a te jóvoltodon! felelt a képmutató.

A pasa azonban szárazan nevetett.

- No meg mellesleg a magatokén is - legelső sorban. Sokan a pecsenye kedvéért megcsókolják a szurtos serpenyőt is...

Kányavári azonban nem hagyta magát visszariasztatni. Áruló szavai után mindenáron tudni akarta, mit forral a pasa Hollókövyt illetőleg, azért hát fájdalmas megindulást tettető hangon mondá:

- Megint kételkedel hűségemben, de mindjárt meglátod, hogy igaztalanul vádolsz...

- Jól van, jól, a jó ökröt az igában, a paripát nyereg alatt lehet megismerni. Ne sopánkodj nekem, hanem beszélj.

- A bölcs Almahál az imént sok csudálatos dolgot mutatott és a derék Chihaja bey azt mondá, a jövendőt nem lehet megváltoztatni.

- Ugy van! A mi meg van irva, azt nem lehet letörölni. Ugy fog történni minden, a mint elrendeltetett, bólintott rá a pasa.

- Vitéz Abdurrahmán, te jó müzülmán vagy, de én meg jó keresztény vagyok. A mit nálatok jövendőnek hívnak, azt minálunk vaksorsnak nevezik. De csak az esztelenek és rövidlátó emberek hiszik a vaksorsot és azt, hogy mindenkinek a sorsa, végzete előre meg van irva és azon változtatni nem lehet. Igenis lehet! Mindenki maga intézheti sorsát, az okos okosan, a bolond és ügyefogyott ostobán... Az okos belekap a sors kerekébe és úgy fordítja maga felé, hogy a jó útra terelődjék. Ne félj hát te se belekapni a sors kerekébe, hanem fordítsd jóra tetszésed szerint...

- Ugy beszélsz, mint a kit az ördög szállott meg, vagy mintha megháborodtál volna! Micsoda kerékbe kapjak én bele? Beszélj világosabban, hogy megérthesselek!

- Mindjárt megértesz! Ha Hollókövy kincse a tied lesz, hatalmad és befolyásod mégegyszer akkora lesz Stambulban... Ha pedig Hollókövy meghal, elpusztul, fiát és leányát a rabszolga-kereskedők elviszik Krimiába vagy Kis-Ázsiába és ott eladják rabszolgákul, bizony mondom, még a madár sem hoz többé hirt felőlük, hanem eltűnnek nyomtalanul, kivált, ha olyan ember keze közé kerülnek, a ki nem sok teketóriát csinál egy keresztény rabszolga életéből...

Ilyen embert könnyű lesz találni és csak tőlünk függ, hogy találjunk. És akkor az a villogó-szemű, anyajegyes fiú nem támad Buda ellen. Nem lesz első a falakon, nem villogtatja rád kardját, nem foglalja vissza Budavárát, mert nem lesz, ki a jövendölést beteljesítse. S nem is történik meg belőle semmi, hanem a te vitéz helytartóságod után, még sok, sok derék pasa fog székelni itten, mert Buda a tiétek marad a felséges padisah nagy dicsőségére.

Látod, vitéz Abdi, így kell a sors kerekébe markolni és a magunk javára megfordítani. Az okos ember így szab határt a véletlennek, így igazítja jó útra a vaksorsot!

Abdurrahmán kis ideig szótlanul, mereven bámult Kányavári vigyorgó arcába, azután ő is hideg, kegyetlen mosolygással nyilvánítá megelégedését...

- A prófétára mondom, valóságos ördög vagy a tervek kikoholásában! Hiába, mégis csak igaza van Kermesz Tavaifnak, a vén renegátnak: »Jobb egy tapasztalt ördög, a tapasztalatlan angyalnál.« Most még csak azt főzd ki gonosz eszeddel, mikor, hogyan és mi módon történjék az egész.

- Már az a tervem is készen van! felelt diadalmas arccal.

- Derék szolga vagy! Teljes mértékben bírod kegyelmemet. A mit mondtam, megtartom... Mondjad hát, mi jutalmat kívánsz! Bármit kérj, megadom!

- A kincs legyen a tiéd! Én csak Hollókövy házát, földjeit és jobbágyait instálom jutalmul...

- Legyen a tiéd! Birtokba veheted minden jószágát... Egyre azonban figyelmeztetlek: mennél kevesebb lármával főzd ki az egészet. Legjobb lesz, ha tatár és arnót lovasokat válogatsz ki. Dóza bég az ilyen vállalatra nagyon alkalmas, őt kell megbíznunk és ha a környék bírái panaszra jönnek hozzám, mindent a tatárokra, erre a rakoncátlan népre lehet kenni - és a tessék-lássék kedvéért egypárnak el is üttetem a fejét, ha nagyon kivánják. A tatárokért nem nagy kár, - de saját katonáimat sajnálom! Úgy legyen!... Megmondd, mikorra tervezed a megrohanást? Mert ezt nekem tudnom kell, hogy Alit melléd adhassam, mert, ámbátor bírod kegyelmemet, mégis attól félek, hogy megcsalsz! Te ravasz róka vagy, a kincs pedig nagy csábító! Eszedbe juthatna a javából egyet-mást eldugni... mert tudod, édes fiam, a ki kutyával köt barátságot, a botot ki ne ejtse a kezéből...

Kányavári olyanformán mosolygott, mintha vadalmába harapott volna és ezt a lealázó gorombaságot is jó képpel eltette a többi mellé... Az effélékből már egész gyűjteménye volt neki, mivel ő is azt az elvet vallotta: haszonért, pénzért mindent el lehet tűrni, csak ne fájjon...

Tizenegy óra felé járhatott az idő, midőn hosszas tanakodás után, végre nagy megelégedéssel távozott a pasától. A dervisek éppen az éjféli órák első szúráját vonították a minaretek karcsú magasából alá, midőn a palota hires zöldmárvány ajtaján kilépett a holdvilág ezüstös fényében úszó kapubolt alá, de kicsi híján múlt, hogy el nem botlott a lépcsők alján gubbaszkodó Hiasszárba, ki keserves nyögés között várakozott reá...

A két emberbőrbe bújt ördög.

»Fent a három lovag felett...
Három saskeselyü lebeg...
És osztakoznak éhesen...
Te őt, te azt, én ezt veszem...«

Lenau: »A három lovag.«

- Hát téged mi lelt? csodálkozott jámbor, semmiről se tudó képet vágva, midőn a renegát fel akart tápászkodni, de keserves nyöszörgés és átkozódás között, megint visszarogyott a lépcsőkre.

- Mi lelt? Még te kérdezed, mi lelt? Miért árultál be a pasának? Óh, jaj nekem, mintha tüzes parázson állnék! nyöszörgött, miközben véresre vert talpainak tüzes sajgását a lépcsők hideg márványán hűtögeté.

- Mondom neked, Hiasszár, nem én árultalak be. Sőt inkább annyira megdicsértelek a pasának, hogy szemem láttára tizenöt arany piasztert küldött részedre Musztafa aga által, erősíté Kányavári... De az aga egy hitetlen kutya, az aranyakat bizonyára megtartotta magának, neked meg a talpadra veretett tizenötöt a bambuszszal!

- Tizenötöt? Ötvenet veretett a talpaimra! Azt hittem tüstént belehalok! orditá dühbe fult hangon, min Kányavári jót nevetett magában, de mivel haza akarta magát kisértetni a renegáttal, részvétteljes hangon kezdett sajnálkozni:

- Szegény Hiasszár te, szívemből sajnállak. De ne félj, boszút állok érted!... Ha nem volna olyan késő, bizony Isten, tüstént visszamennék a pasához és megbüntettetném azt a hitszegő agát.

Hiasszár nem felelt, csak gyűlölettől izzó tekintettel nézett rá a setétből és handzsárja markolatát szorongatá.

- Próbáld meg, tudsz-e járni? Vagy várj, ide vezetem a lovakat... Bátyámnak van egy csudatévő gyógyírja, az minden fájdalmat meggyógyít. Ha ezzel bekened a talpadat, holnap már táncolhatsz, biztatá nagy kegyesen, miközben elővezette a közeli oszlopcsarnok alól a lovakat.

- Könnyen jár-e handzsárod tokjában? kérdezte, midőn Hiasszár nagy kínnal a nyeregbe mászott.

Aztán lassan megindultak a győzelem-tér szomszédságában fekvő dervis-zárda felé, melynek magasba nyúló minaretjéről, a soros előimádkozó mollah[19] épp akkor kiáltotta ki vontatott énekszóval a müghüreb[20] ima óráját.

A dervis-zárda mellett egy hosszú, fedett sikátor vezetett tova, melyből egész tömkelege nyílott a kisebb-nagyobb utcáknak és sikátoroknak. E sikátorok egyike vezetett a félreeső, elhagyatott Abdallah-térre, mely gazzal benőtt mély árkaival, ölnyi magas bozótjával és össze-vissza dőlt házaival, állandó rejtekhelye és tanyája volt a környék gazdátlan kutyáinak és tolvaj csavargóinak.

---

[19] Mollah, tudós pap, szerzetes.

[20] Müghüreb ima, éjjeli ima a gonoszok és a kisértések ellen.

A lovak hangos kopogására leskelődő alakok mozdultak meg egyik-másik utca szögletén és jeltadó füttyentéssel osontak tova a házak árnyékában, mikor pedig az elhagyatott Abdallah térre értek, mintha csak a földből bujtak volna elő, minden oldalról gyanus, fenyegető alakok emelkedtek ki a bozót közül, de a fegyveres kisérő láttára, mintha a föld nyelné el valamennyit, - egyszerre nyomtalanul megint eltüntek.

Kányavári erősen megcsörrentette a kardját:

- Hadd lássák ezek a latorfajzatok, hogy fel vagyunk fegyverkezve, - mormogá megelégedetten, miközben balra fordult lovával és mint a ki jól ismeri a járást, egyenesen a tér mögött setétlő fák felé tartott, melyeknek lombjai közül itt-ott halvány fénysugár csillámlott elő.

- Mindjárt ott leszünk. Csak szorosan a nyomomban maradj, Hiasszár, különben a nyakadat töröd valamelyik árokban. Ez a hely valóságos egérfogó, a ki nem ismeri benne a járást. Most pedig fogjad szorosra a kantárszárat. Itt egy keskeny palló vezet át - és nincsen karfája.

Átbotorkálva a rozoga hídláson, csakhamar elérték a fák közé rejtett emeletes házat, mely szegekkel kivert magas kőfallal volt körülvéve.

- Várnak bennünket! mondá Kányavári, a szöglettornyocska ólomba foglalt, világos ablakaira mutatva, miközben erősen megzörgette a kaput a kard markolatjával.

Zörgetésére dühös kutyaugatás felelt, mire csakhamar megnyílt az egyik toronyablak.

- Kik vagytok? Mit akartok? Itt a vendég nem kell. Takarodjatok, mert rátok eresztetem a kutyákat! förmedt rájuk egy epés, vonító hang.

- Nyittass kaput, Gedeon! Mink vagyunk a késő vendégek!

- Ti vagytok! Libor, Libor te, eredj, nyiss ajtót. De miért nem zörgetsz a szokott módon? békétlenkedett az előbbi hang, mi a renegátot az első pillanatban szinte megijesztette, annyira csalódásig hasonlított Kányavári rekedt, vonító hangjához.

E közben Libor gazda sietve csoszogott elő zörgő kulcsaival. Csitító dörmögés között, láncra kötötte a borjúnagyságu szelindekeket, azután lekapcsolva a keresztvasakat, kitárta a szegekkel kivert, nehéz kapuszárnyat.

- Lépjetek be jó egészséggel hozzánk!

- Te vagy az, öreg?

- Mondjad csak, Libor gazda, van-e még abból a csodatevő gyógyírból! Hiasszár atyánkfiának kellene egy kevés belőle.

Az öreg magasra emelte hólyagos lámpását.

- Hát te vagy a Hiasszár! No, ne búsulj. Az a gyógyír még a szétvágott tagot is összeforraszsza! De hát hol sebesültél meg, érdemes müderrisz?

- Sokat táncolt ő kelme az éjszaka, attól tört fel a talpa, felelt Kányavári kacagva a renegát helyett, ki elfojtva dühét, csak ennyit mondott lassú dörmögéssel:

- Nem szép tőled, uram, hogy kicsúfolsz...

- Ejha! Majd bizony arany mérlegre rakom a szavakat a te kedvedért, szólt dölyfösen. De nini, mit hallok? Micsoda lódobogás ez a ház túlsó felén? Kik vannak itt, he?

- Sántha Horváth Gergely és Ónody Mihály fiskálisprókátor uraimék készülnek távozni a hátsó ajtócskán... Majd odafenn megtudsz mindeneket! suttogá az öreg, azután előkurjantá az egyik cselédet, hogy vezesse el a lovakat.

Hiasszár sántikálva követte őket a hosszú, boltozatos folyosóra, hol Libor gazda saját szobájába vezette. Kányavári pedig a szöglettorony kanyargós lépcsőjén sietett fel az emeletre.

A torony hatszögletű, boltozatos szobájában egy éppen olyan hóri-horgas, száraz férfi ült a pergamentekkel és irásokkal borított nehéz tölgyfaasztalnál, mint ő maga és mikor léptei zajára hátrafordult, hát nemcsak termetre, de arcban is annyira hasonlított hozzá, hogy ha egymás mellé álltak, nem lehetett megkülönböztetni, melyik Kányavári Áron és melyik Gedeon.

Ennek is ugyanolyan élesen metszett, sovány, epesárga arca, mélyen bentülő, alattomos, kígyó-hideg szeme volt, mint neki. Ugyanolyan, ragadozó madarakra emlékeztető karvalyszerű orr, görbe, hosszú ujjak, sőt még a hangja is ugyanaz a vonító, tompa hang volt, midőn félig korholó, félig fontoskodó hangon megszólalt:

- Öcsém, öcsém, de későn jársz! Nem tudod, hogy az idő pénz? A ki ezzel nem, az semmivel sem tud gazdálkodni.

- Majd, ha meghallod, hogy miért jártam ily későn, bizonyára barátságosabb szavakkal illetsz, válaszolt Áron, a bőrrel párnázott, magashátú karosszékek egyikébe ereszkedve.

Gedeon figyelve ütötte fel fejét.

- Hadd hallom hát, mi jót végeztél, Áron?

- Mindenekelőtt készíts ki ötszáz darab aranyat. Abdi pasának kell holnap elvinnem. Ez az első!

Gedeon egész testében összerándult és majd leszédült székéről.

- Ötszáz arany! Ötszáz arany! Ember, meg akarsz gyilkolni, el akarsz emészteni... Tönkre teszesz, koldussá leszünk!

- Ha barátságosabb szavakkal fogadtál volna, akkor ezt a rossz hirt utoljára hagyom, gúnyolódott öcscse.

- És te megigérted! Azt mondtad, hogy van? Megigérted, hogy elviszed? Nem mondtad, hogy semmink sincs? Hogy koldusok vagyunk, míg a küldött és Abu el Máni meg nem érkeznek a pénzzel? Nem mondtad ezt, te szerencsétlen?

- Azt mondám, hogy az ötszáz arany holnap reggel ott lesz és ott is kell lenni! Válaszsz! A fejedet vagy az aranyakat adod-e szívesebben?

- A fejemet! Inkább a fejemet! Testemet, lelkemet inkább, mint azt az ötszáz drága szép aranyat! rikácsolá magánkívül.

- Geda te, ez az ötszáz arany százannyit hoz nekünk egyetlen egy csapásra. Nos, mit mondasz erre?

Gedeon, mintha rúgók löknék fel, pattant fel ültéből. Kétségbeesése egyszerre a legnagyobb örömre változott. Szeme kincséhes villogással szegeződött öcscsére.

- Beszélj, beszélj hát, szerelmetes, drága öcsém! lelkendezett izgatott hangon.

- Hogy türelmed fonala nagyon meg ne feszüljön, röviden csak annyit mondok, hogy Hollókövy Gábor kedves atyánkfiának minden birtoka, jobbágya végre a miénk, sőt még kincseinek nagy része is...

- Hogyan és miképpen? sürgeté mohón Gedeon.

- Elmondom, de aztán minden ügyes-bajos dolgunkat ujra meg kell beszélnünk, szólt komolyan Áron és karosszékét közelebb húzva bátyjáéhoz, töviről-hegyére elmondta Abdi pasával folytatott beszélgetését s aztán folytatá:

- Holnap ugyan még a pasával egy s mást meg kell körülményesebben beszélnem, de ez már mellékes. A fő, bátya, az, hogy az arany és drágakövek nagyobb részét a pasa uram ő kegyelme orra elől elkaparintsuk. Hiába küldi oda azt a fekete barom Alit, túljárok én tíz pasa és száz szerecsen fején. Már készen van ez a tervecském is... Nos, bátya, jól fundáltam-e ki a dolgot?

Gedeon majdnem nyakába borult öcscsének.

- Én mondom, remekül kifundáltad. De igaz, Áron te, hát Hollókövy hová lesz, mi történik vele?

- Darabokra aprítják a tatárok és albánok... El fog esni háza és javai védelmében!

- Jól van, nagyon jól van! A halottak csendes emberek! s ördögi örömmel dörzsölgette sovány kezét.

- Már most tehát szívesen fizetsz-e, bátya, ötszáz aranyat a pasának?

- Mindig szívesen fizetek, ha haszonnal jár! felelt nagy komolyan öcscse tréfálódzó szavaira. Áron öcsém, azt mondom néked, most már bizton elérjük czélunkat.

- Elérjük, el kell érnünk, bátya, el, ha mindjárt magával a pokollal, a sátánnal szövetkezünk is. Elég volt a szegénységből és megaláztatásból. A Kányavári névnek, a Kányavári famíliának a király után az elsőnek kell lennie tekintélyben, gazdagságban, hatalomban. Erre szövetkeztünk, úgy-e? Ezt kell elérnünk minden áron, minden eszközzel. És el is érjük! Nem válogatunk az eszközökben, csak célra vezessenek és jaj azoknak, kik útjaink és céljaink közé állnak. Legyen az bárki, annak meg kell semmisülnie. Jól mondtam, bátyám?

- Jól mondád! Két olyan férfi szövetsége, mint a mienk, legyőzi, le még az ördögöt is. Most van itt az alkalom, kérve se kérhetnénk jobbat. Az országban olyan idők járnak, hogy az eszesnek könnyű a zavarosban halászni. Ezt az időt fel kell használnunk vagyon- és kincsgyűjtésre. Mert a pénz, az arany az egyedüli hatalom a világon. Ha gazdag vagy, hatalmas vagy, ha szegény vagy, kutya vagy - azt mondja a példabeszéd. És ebben nagy igazság vagyon. Fél ország a töröké, fél ország a magyaré, az egész pedig a mienk, mert mindakettőtől zsákmányolunk... De hidd meg nékem, a török uralom évei már meg vannak számlálva, a keresztény fejedelmek előbb-utóbb szövetkezni fognak ellene, hogy visszaűzzék Ázsiába. Míg ez az idő be nem következik, - addig miénk a vásár! Addig gyüjthetjük a vagyont. De csak óvatosan, vigyázva, öcsém! A világnak, az embereknek erről tudni sem szabad. A mi dolgaink nem napvilágra valók. Most még a török hatalmasabb, mi tehát szép csendben az ő köpönyegje alatt húzzuk meg magunkat s neki szolgálunk, mikor pedig itt lesz az ideje, a császáriak részére állunk és nekik ajánljuk fel szolgálatainkat, mert az okos mindig arra fordítja a köpönyegét, merről a szél fuj. Hidd el, öcsém, az a legháládatosabb munka, ha az emberek sírnak, velük sírni, ha nevetnek, velük nevetni. Most a török segítségével, ezek között a zavaros viszonyok között annyi vagyont gyűjtünk, a mennyit csak lehet, olyan módon gyűjtünk, a hogyan csak lehet, - mikor pedig a császáriak kerülnek a hatalomra, s rend és béke lesz az országban, akkor nagy vagyonunkkal rangot, tekintélyt, hatalmat és befolyást szerzünk magunknak s legelső emberei leszünk az országnak.

- Igen, igen, bátya, akkorra kedvenced, az én János fiam is nagy, deli levente lészen s fényes pályát nyitunk neki az udvarnál! vágott közbe Áron.

- Ugy van! Nekem nincs családom, ő lesz a Kányavári név fentartója és dicsősége... De most hagyjuk a jövendő légvárait, mert a jelen haszna fontosabb a legkecsegtetőbb jövendőnél.

- Te, Áron, úgy-e bár a mi szülőfalunkat a határszélen feldúlta és porig égette a török? Lakói le vannak mészárolva, szét vannak szóródva a világon?

- Én tőlem kérdezed? Hiszen te is ott voltál és velem együtt alig tudtál megmenekülni az öldöklésből.

- Jó, jó, nem minden kérdésre szükséges a felelet. Mikor én Szent-György nap éjszakáján megérkeztem sólyomvári házadba, te már akkorra megvevéd részemre ezt a házacskát, melyet én aztán a magam szájaíze szerint átalakíttattam... A világ tudja ugyan, hogy van bátyád, de Libor gazdát ismeri Kányavári Gedeon helyett, mert nem szükséges senkinek se tudni, hogy mi úgy hasonlítunk egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz... Most ide hallgass, elmondok néked egy ideillő napkeleti mesét.

»Bagdadban vagy Balzorában élt egykoron két testvér és azok is úgy hasonlítottak egymáshoz, hogy senki se tudta egyiket a másiktól megkülönböztetni.« Éppen mint mink!

»De ez a két testvér, bár régi jó nemes családból származott, szegény volt, mint a templom egere. A gazdag atyafiak nem hagytak nekik semmit, mindent az ország egy másik vidékén lakó, a családnak egyik mellék nőiágából származó rokon örökölt, a ki pedig amúgy is gazdagabb vala a bibliabeli nábobnál, mert a két testvérre ráfogtak minden rosszat és alattomos gonoszságot...

Multak az évek. A fiatalabb testvért az ország másik felén lakó, az öregségtől tehetetlen egyik rokon végre mégis megszánta, habár csak hiréből ismerte. Magához vette és ráhagyta kis birtokocskáját, mert nemsokára meghalt. Meghalt, mintha csak parancsra, kivánatra cselekedte volna... Ekkor az öcscs megnősült....«

Áron sápadt, elváltozott arccal nézett bátyjára:

- Hagyj békét e régi dolgoknak! Miért mondod el kettőnk történetét? Te és én úgyis tudjuk, másnak meg éppen nem kell tudni! - szakítá félbe setéten...

- Nem is szabad tudni - ez nem volna jó... Úgyis elég mende-monda szállongott akkoriban rólunk a vidéken... De már elfeledték... Igazad van, senkinek se szabad sejteni, hogy mennyire gyűlöljük a mi kedves, távoli rokonunkat, a dúsgazdag Hollókövy Gábort és mivel minden örökséget elkaparintott előlünk, szövetkeztünk vesztére, megrontására...

- Óh, nekem még más okaim is vannak a boszúra és gyűlöletre, sziszegte Áron.

- Mindakettőnknek, öcsém, mindakettőnknek, mert mi ketten egy test és vér vagyunk, de most hallgass ide és mindjárt ki fogsz békülni e régi történet végével, a mivel befejezem a két keleti testvér regéjét...

»A két testvér, mikor a szükség már nagyon sanyargatta őket, egyet gondolt.

Az egyik néhány összeszedett cimborával elment kincseket rabolni, bazárokat, gazdagok házait feltörni, a másik pedig ugyanabban az időben a legnyilvánosabb, legnépesebb helyeken mutogatta magát, parolázott szomszédjaival, ismerőseivel, magával a kadival és a nagyseriffel, és mikor a megrabolt emberek panaszra mentek, egész sereg tekintélyes tanuval bizonyította, hogy ő akkor itt, meg itt volt és nem tudtak semmit se rábizonyítani...«

Nos, öcsém, a mesének ez a költött vége, úgy-e megéri az elejét, az igazságot?

Áron egy percig meredten nézett bátyjára, aztán kitörő örömmel kiáltá:

- Értelek, értelek! Még sokat kell tanulnom tőled, bátya. Ilyen gondolat csak a te nagy eszedben fogamzhatik meg. Ez megment, kiránt bennünket mindenből. Nem tudnak ránk bizonyítani semmit.

- No látod! Azért mondom, légy csak te a cselekvő kar, én pedig a gondolkozó fő. Most azonban elég volt már a jövőre való tervelgetésekből. Mindent a maga idejében, - egy nappal se korábban. Azért hát vegyük sorra a rováson lévő dolgainkat, miután némi változtatást kívánnak.

Ezzel felkelt és a fali rejtekből különféle irásokat és könyveket vett elő s ezek egyikét felütve, lapozgatni kezdett.

- Mindenekelőtt 500 arany kiadást jegyzek be, mit holnap reggel Abdi pasának viszesz. Add értésére, hogy ezt magunk is kölcsön vettük és le fogjuk vonni abból a summából, mit Vida Bécsből a beolvasztott arany és ezüst templomi edények árából hozand... Továbbá add tudtára, hogy a zsidó-városban (a mai Vizivárosban) lakó Naftali nevezetű drágakő-árus, csupán csak száz aranyat adott a bennük lévő drágakövekért, mert valamennyi hibás és másodrangú vala.

Ellenben megmondhatod neki, hogy Rúben zsidó, a kassai kalmároktól elvett posztókért és selymekért, a német fűszerkereskedőktől elrabolt sáfrányért és fűszerekért harmincz aranynyal többet fizetett a felbecsült összegnél.

Ibn Bufa a karaván szeráljból ide izent, hogy Abu Máni holnapután megérkezik és ötszáz aranyat hoz az eladott rabszolgák árából... Ez összeget is már bejegyeztem ide, a havasalföldi hajcsároktól és a moldovai lókupecektől elzsákmányolt állatok ára után, az összes tehát egy-ezer és háromszáz aranyakat tészen. Ebből Abdi pasa nyolcszáz aranyat - illetőleg három-százat kap, a többi pedig kémeink, embereink és a magunk részére marad, azaz maradna, - ha ezúttal nem lennének tetemes kiadásaink... mert...

- Mert? Sárkány csapatja helyett újat kell toborzanunk, úgy-e? Ezt akarod mondani, Geda?

- Ezt és mást is! Sólyom, az alvidéki csapatok kapitánya már gondoskodott emberekről. Az új kapitányt Varangyosnak hívják. Vakmerő, ravasz, ügyes ember. Már elindult a felső vidékre, mert a pünkösdi vásárokra egész sereg idegen kalmár jő drágábbnál, drágább árúkkal Kassára és Eperjesre. Libor gazda csudákat vár ezektől a vakmerő fickóktól, kikkel nagyon előnyösen megalkudott. A zsákmányból egy rész természetben és két arany fejenként minden vállalat után, újév napján pedig tizenöt aranyak, vagyis 38 birodalmi tallér. Ha vakmerő vállalkozásuk sikerül, ebből busás nyereséget várhatunk, mert, mint Kígyós jelentette, tömérdek finom posztó, selyem, bársony, aranysújtás, drága köves ékszerek és fűszerekkel vannak a kalmárok megrakodva.

Tudósítást kaptam, hogy a lőcsei sokadalomra, a hires gazdagságú lengyel nemes, Baratovszky Ágoston is meg fog érkezni. Nősülni szándékozik és arájának ékszereket, finom művű butorokat s tükröket akar vásárolni. Nyolcezer aranyat hoz magával. Tárkony és csapatja búcsújáróknak öltözködve, fognak hozzája csatlakozni és a poprádi erdőben csapatjával együtt felkoncolják.

- Pompás terv, kitűnő terv! Ilyen csak annak a ravasz Tárkonynak a fejében születhetik meg. Ez is olyan remeklés lesz tőle, mint mikor búcsújáróknak öltözött csapatjával betolakodott Fehérvárra és czimboráját a pallos alól kiszabadította.

- Ezt a jó fogást ép úgy, mint már több egyebet - el fogjuk a pasa elől titkolni. A készpénz minálunk jobb helyen van... hahahaha!

Kricskó azt üzente, hogy lerándul az alvidékre. A rácok, szerbek és horvátok most kezdik a búcsújárásokat. Egy-egy körülkerített búcsús sereg szép számú foglyot ád, még pedig a javából... A megtámadott és felgyujtott faluk lakói pogányul védik magukat és felénél több elmenekül, mire leverik az ellentállást, ellenben a búcsújárók rendesen fegyvertelenek. Ezekkel a mi martalócaink könnyen elbánnak - és a császári seregek se lesznek útjukban.

- Abdinak sok pénzre vagyon szüksége és erősen a lelkemre kötötte, hogy mennél több foglyot szerezzünk. Stambulban, Anadoliban, július végén kezdődik a rabszolgavásár és két-háromszoros ára lesz minden fogolynak. Igyekeznünk kell tehát, hogy Abu el Máninak nemcsak Buda alatt, hanem az eszéki hídnál horgonyzó hajói is megteljenek foglyokkal.

- Ezekben nem leszen hiány. Mert hat búcsújárás, négy sokadalom, két főúri ünnepély, négy lakodalom és két templomszentelés hirét hozták kémeink. Bő aratásunk lesz ezekből, - de jó lenne, ha megmondanád a pasának, hogy a tatárokból nagyobb csapatokat adjon kezünk alá, hogy a gazdagabb főurak kastélyaira és a népesebb falvakra ráüthessünk. Egy-egy magasabb rangú fogoly váltságdíja többet hoz, mint ötven eladott fogoly együttesen.

- Ezt a pasa úgy is tudja - de éppen ez az, a mit nem szabad túlságba vinni. A mi a tatárokat illeti ezt azonban megmondom neki. Ezek az emberek nem fecsegnek, nem árulhatnak el bennünket. Néha, megvallom, komoly gondokat okoz az, hogy annyi emberrel van dolgunk... Az a titok, a mit sokan tudnak annyi, mintha már el lenne árulva.

- Erre én is gondoltam már, - de hiába, ez máskép nem lehet. Kémeink, martalócaink, úgyszólván behálózzák az egész országot és határszéleket, - erre pedig sok ember kell. Ezekből az emberekből azonban csak néhány tudja, hogy tulajdonkép kinek szolgálnak. Azt gondolják, hogy a török tartja őket bérben, annak a rovására iródik tehát minden...

- Geda te, én mégis csak azt mondom, az a néhány ember is sok e nehéz titkok tudására.

Gedeon türelmetlenül vonogatta görbe vállait.

- Tégy hát róla! A mi elővigyázat és titkolódzás csak kifundálható, az én eszem kifundálta. Különben bölcsen tudod azt, hogy én mindent megtudok és észreveszek. Embereink közül egyik a másikat kémleli, a kire gyanú esik, azzal nem sokat teketóriázunk. Nálam és nálad is csak addig számít az ember, akármily hűséges szolga legyen is, - míg szükségünk van rá. Ha egyszer nincs - és eszünkbe jut félni tőle, egyszerűen eltüntetjük. Ok és alkalom mindig akad, csak keresni kell. Tanuld meg, öcscse, a ki mézet árul, megnyalja az ujját, a ki ürömmel kereskedik, az megtörüli. Mitől tartasz hát?

- Egy-kettőtől, nem is félek - de martalócaink, seregeink? Ha majd egyszer nem lesz szükségünk rájuk!

Gedeon száraz, vértelen ajkai körül kaján, ördögi mosoly játszadozott.

- Ha majd nem lesz szükségünk a csapatokra, meglátod, hogyan lehet a szájukra lakatot vetni... Emlékezz Sárkányra és csapatjára... Ki tehet arról, ha ezeket is kétszerte, háromszorta erősebb császári csapat keríti körül és egy lábig lekaszabolja... Persze, véletlenül...

Jót nevettek ezen mindaketten. Aztán ismét Áron vette fel a szót.

- Bátya te, látom, hogy a könyved éppen Körtövély nevénél van felütve. Tegnap jött vissza és reményen felüli jó hireket hozott. A hathársi vörös barátoktól elorzott templomi kincseket megkapjuk száznegyven aranyért... Megérnek tízannyit, sőt azt mondja, többet is.

- Olcsóbban alkudhatta volna ki. Kínálgatni senkinek se merik, beolvasztani pedig nem tudják. Ez egészen a mienk marad, tehát késhegyig kellett volna alkudoznia... Hát Giláthy Móric uram mit izent tőle? Volt-e nála?

- Azt izente, hogy az ötszáz arany már készen áll és Mihály főangyal napján két tanu jelenlétében kezemhez lefizeti. Átkozódott, a hogy csak a torkán kifért. Azt mondta, csalók, zsiványok és fosztogató álorcásak vagyunk.

- Ezzel nem árt nekünk, nem használ magának. Ez jól sikerült, csak a többi birtokpereink is így sikerüljenek.

- Úgy hallom, éppen ma estve voltak itt Sántha Horváth Gergely és Ónody Mihály fiskális uraimék.

Gedeon arca elfintorult.

- Száz aranyomat vitték el... Száz gyönyörű aranyomat, öcsém, ezek a törvénycsavarók!

- De hát mit végeztél velük?

- Velük volt Salamon diák is, Ónody uram iródeákja. Te, Áron, ez az ember akkora darab aranyat ér, a mennyit nyom. Csak tudnám szép szerével a mi emberünkké tenni. De Ónody uram nem ereszti ki a körmei közül. Salamon deák az ő erőssége, drága, aranyat tojó tyúkja. A mi Liborunk is ügyes az ilyesmiben, de Salamon diáknak még árnyéka sem lehet. A legtitkosabb pecsétnek, a legcifrább aláírásnak olyan mását tudja készíteni, hogy még nagyító üveggel se lehet az eredetitől megkülönböztetni... No hiszen láttad, ő készítette a megholt Giláthy adóslevelét is, a mit szerencsésen megnyertünk... A Peterdy- és Jáki-féle adomány-leveleket szintén úgy megfabrikálja, hogy még maga a káptalan is esküt tesz rá, hogy náluk állították ki, - és így ezt a két birtokpert is okvetlen megnyerjük a két özvegytől. Meg bizonyosan. Annyi, mint ha már a kezünkben volna.

- Minthogy a pörökről van szó, - hallgass ide! Hollókövy elleni pörösködéseinket beszüntetjük. - Ne készíttess tehátlan több hamis adomány- és adóslevelet, sőt a minapi drágán fizetett bikafejes és holló címer is felesleges, mert már más terveim vannak Libor holnap mindjárt menjen el a fiskális uraimékhoz, - nehogy felesleges díjakat fizettessenek velünk. Érted-e?

Ne feledd szavaidat! Mielőbb tovább mennénk, elő kell hoznom a dokumentumokat, hogy a fiskális uraimékat, ha netalán ágálnának kissé, rakoncába tarthassuk. Várj tehát, tüstént itt leszek! szakítá félbe öcscsét Gedeon és átment a másik terembe.

Meglesett titkok.

»Áll néma csend! légy szárnya bent,
Se künn, nem hallatik...«
– – – – – – – – – – – – – –

Arany: »Edvárd király«

Kevés idő mulva egy nagy csomó irással ujra visszatért és leülve székébe, egyiket a másik után félre rakosgatta, vagy egymásba rakta.

- Folytassad csak tovább, öcscse, a mit elkezdtél. Vigyázok ám én minden szóra!

- Folytatom hát... A mint már mondám, minden pörösködést és ellenségeskedést mától fogva megszüntetünk, mert Hollókövy atyánkfia úgyis kezünkben vagyon testestől-lelkestől, minden javadalmával... Hahahaha! Ez életemnek legszebb, legboldogabb napja!

Közeledik a rég várt leszámolás órája! Most mi nevetünk, mi vigadunk, a megvetettek, lenézettek, kedves rokon!... Azt hitted, ugy-e, a kicsiny Kányavári család egy szalmaszálat se képes a dúsgazdag és hatalmas Hollókövy család útjába vetni? Azt hitted, ugy-e, a megvetett, lenézett rokon nem meri a fejét felemelni? Az egész vidék előtt nyilvánosan ránk sütötted az árulás és gyalázat bélyegét, a falu szeme láttára csatlósaiddal kergettél ki a portádról. Atyafiságunkat megtagadtad, birtokainkat elörökölted előlünk, kincset, jószágot gyüjtöttél, nem is sejtve, hogy ezt mind a mi számunkra, a lenézett, megvetett Kányaváriak számára gyűjtögeted... Így csap az ölyv a káposzta között dúskálkodó nyúlra, így harap a kígyó az erős oroszlán sarkába, a mint mi csapunk rád és tort ülünk feletted, egész házad népe felett... De nevess hát, örülj, vigadj velem te is, bátya! Ez a nap győzelmünk és hatalmunk napja!

Itt azonban egyszerre elhallgatott és mérges szemmel nézett a kinyílt ajtó felé, melynek küszöbéről Libor gazda apró, töpörödött alakja csoszogott be a szobába:

- Mit akarsz? horkantak rá mindaketten mérgesen.

Az öreg bizalmas hunyorgással pislantott hol az egyikre, hol a másikra.

- A török úgy alszik attól a pár csepp áfiumtól,[21] mit italába cseppentettem, mint a tej. Feljöttem hát, hogy megbízatásomról számot adjak.

- Török? Micsoda törők? Tán a pénzért jő? Az ötszáz aranyért jő ez a török? kérdezte aggodalmasan Gedeon.

- Engem kisért idáig, bátya, mert a mult alkalommal is csak az égiek különös kegyelme őrzött meg a kifosztatástól, szólt Áron. - Mondhatom, mindenre alkalmas az a Hiasszár, mert nálánál ravaszabb, kétszinűbb, agyafurtabb gazembert nem láttam. Ilyen emberünknek okvetlen kell lenni a pasa udvarában, ki mindent meglát és meghall idejében. Hogy jól fog szolgálni, arról biztos lehetsz, mert máris egy kis leckét kapott arról, hogy velünk nem lehet tréfálni. Azután nagyon jól tudja, hogy feje a mi kezünkben vagyon!

- Jól van, ha gondolod. A mi pedig az Abdallah-tér és a környék gyülevész népét illeti, ne félj te azoktól. Valamennyien a mi zsoldunkban állanak. Halljad csak, mi történt a multkor. János napján, az estéli órákban, a vörös Ábner zsidó, nagyon fontos hireket hozott. Tudod, milyen zsaroló gazember ez. Azt mondta, hire ötszáz aranyat ér - de száját sem nyitja ki, míg száz darab hollandi oroszlán-tallért le nem számlálok elébe. Fenyegettem, dühösködtem, mind

[21] Áfium vagy áfion, mákony, opium, éretlen mák-nedvből sűrített altató- és fájdalomcsillapítószer.

hiába. Erre azt mondta, hogy elmegy Naftali ékműveshez, az szívesen megád neki kétszázat is érte...

Ekkor egy jó gondolat ötlött eszembe, mit hamarjába megsúgtam Libornak. Azután, a látszat kedvéért, nagy huzalkodás után, végre leszámláltam az asztal sarkára a száz oroszlán-tallért, mire aztán, mivel már későre járt az idő, hamarosan elsietett. Alig ért azonban az Abdallah-tér házai közé, két ember megragadta, egy harmadik pedig úgy ütötte nyakszirten, hogy menten az árokba fordult. Ábner zsidó hajnalig didergett a pocsolyában és csak ekkor mert négykézláb haza vánszorogni, nekem pedig a száz oroszlán-tallér - húsz darab hijján - félóra mulva újra a kezemben volt. Így kell, öcsém, a mai szűk világban gazdálkodni. Meglátod, az a száz arany is, húsznak hijjával, visszakerül hozzánk, mit a prókátor uraimék elvittek az imént... Hahaha! A mi pénzünknek bűbájos ereje van, minden zsebből visszavándorol a régi gazdájához... Természetesen, a száz aranyunk csak úgy kerül vissza, ha Libor gazda idejében megadta a jelt. Megadtad-e hé? fordult Gedeonhoz.

- A lámpást háromszor kiakasztám, - ebből megtudták, hogy három aranytollu madár készül innen tovaszállani. A harmadiknál bagoly-huhogás felelt vissza, tehát rendben vagyon minden, vihogott az öreg ravasz hunyorgatással.

- Helyes, nagyon helyes! Te pedig, Áron öcsém, vedd e kis hártyadarabkára nyomott pecsétünket, hogy máskor ne kényteleníttessél kisérővel járni. Csak ezt mutasd, ha megállítanak - és szabadon járhatsz-kelhetsz az éjszaka bármely órájában. Különben e titkos pecsét nem is szükséges. Elég, ha ennyit mondasz: »El-Mahrun«. El ne feledd e jelszót.

- A jelszónak majd hasznát veszem és intézkedéseidbe belenyugszom. Most pedig, öreg, hadd hallom, mit fürkésztél ki Hollókövy atyánkfia felől? Kitudtad-e, miért jött Budára? De csak röviden, világosan beszélj. Ne cifrázd szokásod szerint, fordult Áron az öreghez.

- Mindent megtudtam, a mit csak akartam, mert úgy ment minden, mint a parancsolat. Ezek az emberek egy cseppet se óvatosak, - a vásár közepén is úgy beszélnek, mintha otthon a négy fal között, bizalmas baráti körben...

- Nem mondtam, hogy ne cifrázd! förmedtek rá mindaketten.

Az öreg meghökkenve húzta kicsi fejét görbe vállai közé.

- A Szent-Zsigmond-utcáig folyton a sarkukban voltam. Rólad beszéltek, téged gyaláztak, Áron uram. Különösen az öreg Bálint, ez a vén komondor feni rád a fogát és nagyon szeretne elemészteni. Vigyázz magadra, mert ez kemény, veszedelmes ember. Uráért tűzbe, vízbe menne és úgy vettem észre, sejti, szagolja a veszedelmet. Szemmel kell tartanod, nehogy veszedelmes legyen...

- Gondunk lesz rá, hogy ne legyen! Folytasd.

- Mint mondám, a Szent-Zsigmond-utca derekán Hollókövy uram sietősen bekiáltott a fegyverkovácsműhely ajtaján: »Melchiorisz mester, Ince nyergelje fel a lovakat s várjon készen a kapu előtt.« - »De hiszen nem távozhatik kegyelmed, nemes uram, a gyárból napszállat után!« mondá a mester. »Ne tartson fel, kigyelmed, mester uram; a kérdezősködéssel, mert sietünk. De mégis, hogy megmondjam, aranynyal a kapuőrséget mindenre rá lehet venni«, mondá és csatlósaival együtt sietve lekerültek a bástyáknak, hol azok a vén fűzfák állanak s Tebelin kádi házánál a Három-torony-térre befordulva, kopogtatni kezdettek Abu-Sirzád medinai dervisnek és csodagyógyítónak ajtaján. Mindenre elkészülve, kivettem dókám alól Panczát, az én okos seregélyemet és mikor Abu-Sirzád a nagy zörgetésre, ajtót nyitott, az én seregélyem is besutytyant mellettük a napkeleti bölcs kertjébe...

Erre én nagy lármát és jajveszékelést csaptam künn az ajtó előtt:

- Pancza, Panczurka, te csintalan gonosz állat. Óh, te bölcs és nagytudományú férfi, add vissza nekem Panczát, öreg napjaimnak és szemeimnek vigaszát! Óh add vissza, legyenek érte napsugarasak és harmatosak lépteid, mikor virágaid között sétálsz...

- Ezt jól kifundáltad, nevetett a két testvér.

A nagy jajveszékelésre maga a nagyszakállú bölcs nyitotta fel az ajtót. - Mit akarsz, jó ember? Miért e nagy fájdalom? kérdezte mély, komoly hangján.

- Allah, Allah, üvöltém, hajamat tépve. Nem hallod, nagy bölcs, Panczám, az én Panczurkám beszökött hozzád és virágaid között énekel... Óh, add vissza szemeim és öregségem vigaszát... s engedj belépni házadba, mert mástól nem hagyja megfogatni magát.

- Az alkorán tiltja az igazhivőknek a madarak összefogdosását. »Átkozott az, ki az énekes madarak fészkeit háborgatja.«

- Elhalt egyetlen fiamnak, az én drága Hermeszkémnek volt a kedvence.

- Lépj be hát és fogd meg, de virágaimat le ne gázold.

A kert tele volt mindenféle szinű, szagú orvosi növénynyel s bokorral és ennek végében állott a bölcs oszlopos-tornácu házikója. Az ablakai nyitva voltak és a seregélyt arra hessegetve, a beszélgetés minden szavát kihallottam. Hollókövy fényes jutalom és nagy kincsek igérete mellett hívta a dervist, hogy beteg nejét gyógyítsa meg, de ez csak hosszúszakállú fejét rázta nagy komolyan.

- Kincseid nem kellenek, - mit csináljak én az aranynyal és drágakővel?

- Óh, jer, nézd meg, könyörgött Hollókövy. Tudományodról, gyógyításaidról csudákat beszélnek... A világ minden hires orvosa volt már nálam, de egy se tudott segíteni drága nőmön. Csak még a te nagy tudományodba van bizalmam. Óh, jer, könyörülj rajtam, a te istened és prófétád nevére kérlek és gyógyítsd meg gyermekeim anyját. Kivánj bármit, kivánd minden vagyonomat, kivánd véremet, életemet, örömmel adom oda! Rabszolgád leszek, csak nőmet gyógyítsd meg, rabszolgád egész életemen keresztül...

A bölcs végre megindulni látszott és engedett.

- Keresztény ember, én veled megyek, mert hívséges szereteted megindított, - de csudákat ne remélj tőlem! Az élet és halál onnan felülről jő, - az emberi tudomány pedig Allah akarata és a halál ellen hiába való, - ezzel öreg szolgájával előhozatta bő utiköpenyét és orvosszeres ládikóját Bálinttal maga előtt vitetve, Melchiorisz mester háza előtt lóra ültek és sietve kocogtak a bécsi-kapu felé...

- Hát csak azért jött Budára!... Azt hivém, újabb prókátorokat akar fogadni, mondá Áron csalódottan. De hallga, mi ez? Zajt hallottam! Mintha valaki leskelődne az ajtónál!

Libor az ajtóhoz csoszogott, hogy megnézze, de semmikép se tudta kinyitni. Csak gazdáinak egyesült erejével sikerült végre felrántani. A folyosó azonban üres volt és a legkisebb nesz se hallatszott.

- Pedig világosan hallottam a zörgést és lépteket, erősité Áron. Libor te, vajjon igazán alszik-e az a renegát kutya? Már egyszer felcsúfolt bennünket... Nyitva tartsd hát a szemedet, mert ravasz, kitanult fickóval van dolgunk!

- Megnézem, uram, ámbátor egészen bizonyos vagyok benne!

Kevés idő mulva, elégedett, diadalmas arccal tért vissza

- Mit mondék? Úgy alszik, mint téli vackán a gözü. Házastól, ágyastól ellophatnák... Nem hiába adtam neki az áfiumból.

- Akkor hát a becsapástól ugrott előbbre a zár ütközője, szólt közbe Gedeon... Jól van, elmehetsz, Libor.

Midőn egyedül maradtak, Gedeon bereteszelte a szoba ajtaját.

- Jerünk, öcsém, nézzük meg és gyönyörködjünk a mi drágalátos aranybáránykáinkban, mondá kincssóvár mosolygással, miközben a nyakán függő kulccsal kinyitotta egy nagy, félig a falbaeresztett szekrény ajtaját, melynek elforduló feneke mögött egy szűk csigalépcső lett láthatóvá. Az az alattuk lévő terembe vezetett, melynek hasonló, de még nagyobb furfanggal készült rejtekútján át, egy szűk fali üregbe jutottak, a mely orsószerű csavarodással a ház pincéje mögött levő sziklaüregbe torkollott.

Útközben a nehéz karos gyertyatartóval megkopogtatta az üreg falait.

- Az egész házat fundamentumáig széthányhatnák, még se akadnának e rejtekre!

A sziklába vágott üreg oldalai boltozatosan ki voltak vájva s a négyszögletű kőkockák mellett, minden elő volt arra is készítve, hogy szükség esetén hamarosan be lehessen falazni a bejáróval együtt valamennyit.

- Gedeon egymás után felnyitogatta a mesterséges-zárú vasládákat és mindegyikbe belevilágított gyertyájával.

Arany-, ezüstedények, ékszerek, drágakövek, összeolvasztott nemes ércrudak, zacskókba kötözött birodalmi és hollandi oroszlán-tallérok, átlátszó irhahártyákba gyöngyölt aranytekercsek ragyogtak, villogtak a viaszgyertyák fehér lángjában.

- Hehehehe! Szépecskén szaporodtok, gyönyörűséges aranybáránykáim, ámbátor még sokat-sokat kell fáradnunk, dolgoznunk, hogy ládáink szinültig megteljenek... - No, de majd rajta leszünk, motyogá, miközben kéjes mosolylyal turkált a pénzek között.

- Áron te, Áronkám, úgy-e nincsen szebb zene az aranycsengésnél az egész világon? Mi?...

De majd feljajdult, mikor ez felelet helyett ráförmedt, hogy olvassa ki a pasa ötszáz aranyát, aztán menjenek vissza a terembe.

Mintha korbácsütések alatt görnyedne, mintha mindegyik aranytekercs mázsányi súlylyal húzná le kezét, olyan fájdalmas fohászkodás, nyögés között méregette, forgatta, egyiket a másik után. Kivette, megint visszarakta, majd egyik, majd a másik tenyerén latolgatta, míglen öcscse türelmét vesztve, durván kikapta kezéből a tekercseket és nagy zajjal becsapta a láda fedelét.

- Nekem is üdvösségem az arany, de te némelykor mégis szenvedhetetlen vagy! kiáltá mérgesen, mire bátyja haragosan csapkodta be a ládákat és duzzogva követte vissza a toronyszobába, - a hol megint annyira belemerültek a tervelgetésbe, hogy már hajnalt kukorékoltak a környék kakasai, mikor ez a két emberbőrbe bujt ördög nyugalomra hajtotta fejét.

Napkeltekor Áron már ismét talpon volt és nyalkán kiöltözve, de nagyon rossz kedvben, parancsolta elő lovát.

Setét, gyanakodó tekintettel méregette végig a renegátot, mikor ez nyögve, bicegve, a nyeregbe kapaszkodott.

A csudagyógyír, úgy látszék, keveset használt, mert olyan fakó pofával gornyadozott lován, mintha sírból húzták volna ki, dagadt talpával pedig meg se merte érinteni a hegyesvégű kengyelvasat, hanem lábát a levegőben lógázva iparkodott megülni a nyeregben.

A mint így mogorván, szótlanul léptettek egymás mellett, észrevette, hogy a renegát időnként kihívó gyűlölettel méregeti, miből azt a gyanút merítette, hogy mégis megleste, kihallgatta beszélgetésüket...

E gyanuja folyton fokozódott, sőt csaknem bizonyossággá erősödött, midőn látta, hogy gyűlöletes pillantásait titkolni se igen igyekezik...

- Jaj neked, ha kihallgattál!... Egy percig se kiméllek, mihelyt megbizonyosodom róla. Pedig kihallgattál. Kancsal, diadalmas pofádról látom. De majd kivallod, ha talpadat egy kissé megint megcsiklandozzák a bambuszszal, morogta magában, de nyugodt, egykedvű arcot tettetve sarkantyúzá meg lovát, hogy mielébb a palota elé érjenek.

A bejáratnál odavetette neki a kantárszárat.

- El ne mozdulj innen, míg vissza nem jövök, parancsolá röviden.

Hiasszár setéten nézett utána, azután az oldalcsarnok oszlopaihoz kötve a lovakat, éppen leterített köpenyére készült heveredni, midőn egész váratlanul a csausz aga hatalmas hangja dörrent meg a háta mögött:

- Hát te, kutya, kinek az engedelmével kószálsz, igazhívő létedre éjjel-nappal a hitetlenekkel? Ki fizet léged, a kegyelmes pasa, vagy az a sárgapofájú hitetlen? Csauszok, huszonötöt a talpára, hogy belegebedjen!...

A renegáttal egyet fordult a világ. Rimánkodva csúszott az aga lábához, de ez elrúgta magától, mire a csauszok behurcolták az udvarra és lekapva tíz körméről, olyan huszonötöt vertek dagadt talpára, hogy azt hitte, belehal. Aztán kidobták a lovak mellé, hol menten elalélt a fájdalomtól.

Csak akkor tért magához, mikor a palota borbélya enyhítő írral bekötözte lábát. Jajgatva, fogcsikorgatva fetrengett köpönyegén.

Már délfelé járhatott az idő, midőn egyszerre Kányavári hangját hallotta, ki nagy hajlongással bucsúzott el a pasa kedvenc teszkeredzsijétől.

Jó kedvvel jött és epesárga arca vad örömtől, diadaltól sugárzott. Valami igen jót végezhetett, mert - szokása ellenére - egy fényes tallért vetett a lovát eloldozó szerecsen rabszolgának, azután fürgén a nyeregbe pattanva, lovával szorosan az oszlopcsarnok mellé ugratott.

Hiasszár arcra vetette magát, úgy tett, mintha aludnék, mire Kányavári lehajolt a nyeregből s kegyetlen nevetéssel dörmögte fülébe:

- A foglalót már megkaptad, - a fizetés majd következik! Gondolj multkor mondott szavaimra!

Ezzel sarkantyúba kapta lovát és gyorsan tovavágtatott.

Erre a renegát, mint a kit a kígyó csípett meg, szökött fel fektéből.

Nem érezte, hogy megkínzott talpából csorog a vér, nem az agyáig lüktető fájdalmakat, hanem felmarkolt egy csomó törmeléket és ezt vágta utána, magánkívül dühében.

- Igenis, meglestelek benneteket, kihallgattam minden ördögi praktikátokat, kutyák, gonoszok, zsiványok és megfizetek a kétszeri megveretésért, ha elkárhozom is bele! hörgé tajtékzó ajakkal. Most ti vagytok az erősek, hatalmasok, de majd eljön a leszámolás napja s akkor... akkor... és addig fenyegette öklével, a meddig csak láthatta.

A Hollókövy ház gyásza.

» – – – – – – – – – – – – – – –
Ama teremben feküdt árván
A sárga halott fehér párnán
S a gyászimára jövő csendben
Az óra rémes hangja ketytyen:
Mindörökké - soha többé
Soha többé - mindörökké.«

Longfellow: »A lábasóra«

A mint Kányavári hazaérkezett, egyenesen felrohant bátyjához a toronyszobába.

- Nos? Nos? Arcodról jó hireket olvasok! Beszélj hát, mondjad hát, mit végeztél?

- Mindent, bátya, mindent! A lelked is ugrálni fog örömében! lihegé a sietségtől. De itt nem beszélek, hanem jer titkos benyilódba, ott majd szép lassan a füledbe súgom, mert még a falaknak se szabad hallani...

- Akkor hát jerünk oda!

Beléptek a titkos szobába, melybe titkos ajtó nyílt.

- Úgy van, mint mondom, bátya. Az a zsivány kilesett bennünket, a miről kétségtelenül tüstént meggyőződhetünk, ha elsőben is lenézünk az alsó traktusba Libor gazdához.

Midőn az ajtón benyitottak, az öreg éppen kettes-ajtajú, nagy fali szekrényében motoszkált, melybe még csak bepillantást se engedett senkinek, hanem kulcsait mindig övén függő tarsolyában őrizte nagy féltékenyen.

- Melyik ágyon aludt a török? kérdé Áron nyers hangon...

- Itt az ajtó mellett. Nézzed, uram, a medvebőrtakaró belseje egészen zsíros, kenőcsös talpaitól!

- Zökkentsd félre az ágyat, hadd nézek mögéje! és maga is segített a nehéz tölgyfa-ágyat kiemelni a fülkeszerű mélyedésből.

- Jól sejtettem! kiáltá diadallal. Nézz ide, vén bagoly! Az áfiumot nem itta meg, hanem ide öntötte az ágy mögé! és rámutatott a falon és a padlón setétlő barnás foltokra. Így tudsz te vigyázni az emberekre?

És úgy leszidta az öreget, hogy azt se tudta, melyik lábára álljon, csak a szeme-szája járt fel-alá nyugtalanul, mintha dróton rángatnák, ami szokása volt, ha megijedt, vagy ha valami kellemetlenség érte.

- Ezért még számolunk veled! Jer, bátya, odafent megmutatom a hallgatódzás többi bizonyságait...

A hegyesfejű vasszegekkel sűrün kivert alacsony tölgyfaajtó előtt megálltak.

- Ezt az ajtót már megvizsgáltam. Az az áruló kutya setétbarna teveszőr kaftánt és vörös övet viselt s midőn ide lapult hallgatódzni, a bolyhos szőrszálak a szögek közé akadtak... Nézz ide!

- Látom, a szögek közé csakugyan barna és vörösszinű szőrszálacskák vannak akadozva.

- Milyen ravaszul kigondolta az a zsivány gazember! A kapocs végét beakasztotta, mintha az erős becsapástól ugrott volna bele. S míg mi az ajtót rángattuk, addig szépen visszaosont fekvőhelyére... És ennek mind Libor ügyetlensége az oka, dühöngött Áron.

Gedeon, ki eddig csak keskeny ajkát rágta, most megszólalt:

- Ravasz és vakmerő fickónak látszik. Épp azért nem szabad késlekednünk. Ülj lóra és vágtass a pasához... Tudod, mit kell mondanod. Kövess el mindent, hogy ne érjen el több napkeltét. Titkainknak, rajtunk kívül, élő ember nem lehet tudója... Siess hát, hogy neszét ne vegye valaminek.

- Sietek, bátya... Fejének szemem láttára kell az igazság udvarára[22] gördülnie, szólt sebesen, miközben lesietett az udvarra és a másik percben egy mindig nyergelve álló lovon, sebesen vágtatott az Abdallah-téren keresztül.

A dervisek már az estalkonyi szurát énekelték és Gedeon hovatovább mind nyugtalanabbul tekintgetett ki az ablakokon, de Áron öcscse csak nem akart visszatérni.

Már az utolsó napsugár is eltűnt a hegyek mögött és az alkony setét árnyai kezdtek aláereszkedni mindenre, midőn végre nagy fáradtan s leverten hazaérkezett.

- Az a zsivány megérezte a sáfrányillatot és megszökött Budáról! - ezzel köszöntött be a szobába.

- Mit mondasz? kiáltott bátyja rémülten.

- Úgy van, megszökött, - de azért még nincs minden elveszve... Csengess Libornak, a vén akasztófáravalónak.

Gedeon egy ébenfapálcikával ráütött az ezüstharangocskára, azután kérdőleg nézett öcscsére.

- Abdi pasa, a hol pénz és arany forog a kérdésben, a saját édes testvérét se kíméli... Rögtön kiadta a parancsot a hóhérnak, de a renegát sehol se volt található. A csauszok az én vezetésem alatt bejárták a várat és a négy alsó várost, de nem találták meg, azért lovas szarácsik cirkálnak mindenfelé a vidéken, de még csak nyomára se akadtak... Egyik kapu őrsége se látta távozni a várból...

Ebben a percben kinyílt az ajtó és Libor gazda somfordált be nagy bűnbánó képpel a szobába...

- Tedd jóvá, a mit elrontottál, különben megiszod a levét, azt mondom, riadt rá Áron haragosan. A mint már említém, egyik kapu őrsége se látta távozni. A renegát tehát a várban lappang valahol. Olyan orrod van, mint a vizslának, keress, kutass mindenfelé. Ölts alkalmas álruhát... A vásár örve alatt mindenhová bejuthatsz. A renegát nélkül vissza ne gyere! Ha az ég, föld összeszakad is, meg kell találnod. Lódulj és tüstént láss a kereséshez!

- Rossz dolog, gonosz dolog! szólalt meg Gedeon, miután az öreg Libor elcsoszogott. Valóságos Damokles kardja lóg fejünk felett. Ám ha csak a föld alá nem bujik, embereink rá fognak akadni... Igaz a, Abu-el-Máni holnapután a vár alá érkezik hajóival... Meddig maradsz még itt?

- Míg a tatár és albán lovasok meg nem érkeznek. Abdurrahmán már elküldte a fermánt a váradi pasához kétszázötven emberért. Meg kell ismerkednem a vezérlő bégekkel, hogy megbeszélhessem velük a szükségeseket.

---

[22] Igazság udvara az a hely, vagy udvar, hol a fejezést végrehajtják.

E szavaknál a két testvér arca undok mosolyra torzult és diadalmas, egyetértő tekintetet váltottak egymással.

- Ez lesz hát az a bizonyos csapat?...

- Ez lesz, bátya, sőt Abu-el-Máni is hozzájuk csatlakozik minden fegyveresével...

— —

Egy héttel később Kányavár Áron egy derült napon a Sólyomvár felé vezető országuton ügetett hazafelé. Délfelé azonban az ég fenyegetőn elborult és alig hogy bevergődött Hidegkútra, olyan zivatar és felhőszakadás támadt, hogy mindenki a világ végét várta.

A plébános meghuzatta a templom harangjait, de ezek szelid, bátorító szava elveszett a földrengető csattanásokban.

- Isten büntetése ez az ítéletidő rajtunk, mondá az öreg plébános a vihar kitörésekor Kányavárinak, ki a parókhián szállt meg. A népség tehetetlen, mert a török ólomként ül a nyakán. Ő szedi az adót, szab neki törvényt, igazságot, mert uraink szeretnek a zavarosban halászni, a helyett, hogy kezet fognának a török ellen igazi urunkkal, a császárral.

Kányavári felelet helyett erős köhögéssel odázta el e nem szeretem beszédet, mert attól félt, hogy ez az egyeneslelkű, szókimondó öreg pap neki is szemébe vágja: »te magad is ilyen vagy«...

- Megérdemeljük ez isten csapását - folytatá, midőn galambtojás nagyságú jégdarabok kezdettek hullani. A török szokások, a pogány istentelenségek napról-napra jobban megrontják erkölcseinket... Elhagyjuk az egyedüli üdvözítő hitet, Jézus Krisztus vallását, törökké, renegátokká leszünk földi javakért, mulandó gyönyörökért. Jó minapában is szállást kért nálam egy kancsalszemű, fájós lábú török, ki szintén magyarból lett renegáttá, de most újra vissza akar térni az igaz hit kebelébe...

- Itt volt tisztelendő uramnál? Ugyan mit keresett itten, ha nem alkalmatlankodom e kérdéssel? vágott közbe mohón Kányavári.

- Nem titok, hogy meg ne mondhatnám kegyelmednek. Két napi pihenőt kért, míg talpának sebjei kissé behegednek. Unokaöcsém, a kispap, akkor szintén a parókhián vala, ő vele meg pár sort iratott egy darabka hártyára...

- Hm, milyen furcsa! Nem tudhatnám meg az irás tartalmát?

- Tőlem nem, - mert nem tudom. Nem vagyok a más dolgára kiváncsi, öcsémnek azonban annyit mondott, hogy Istennek tetsző cselekedet válik belőle, mert nagy gonosztettet készül megakadályozni vele.

Kányavári úgy összerezzent, mintha a füle mellett lőttek volna egy jó nagyot.

- Tehát erre vette útját Hiasszár. Bizonyos, hogy Hollókövyt akarja figyelmeztetni, gondolta magában Kányavári.

Vajjon figyelmeztette-e már és miként? Ez a gondolat zaklatta szüntelen és egyre kínozta agyát, mi módon lehetne megtudni valami bizonyosat? Talán neje és fia tudnak is valamit - s e gondolatra olyan mehetnékje támadt egyszerre, bár sűrün hullott a mennykő, hogy a jó öreg pap alig bírta visszatartani és egészen elszörnyedve nyomta vissza székébe.

- De hát ne kisértse kegyelmed ily vakmerőséggel az Istent! A szoros út most egy kavargó tenger és szalmaszálként sodorná, törné össze lovával együtt!

Nagy örömére a zivatar végre éjféltájban elvonult a vidékről s még alig pittymallott, midőn maga felnyergelé lovát s el sem búcsúzva vendégszerető házigazdájától - sietve útnak indult.

A jégeső a falu felett adta ki mérgét, a vetésekben jóformán semmi kárt nem tett, sőt inkább az esőtől felfrissülve, az egész vidék buja zöld szinben pompázott. Máskor nem törődött volna ezzel, sőt örült volna a más kárán, de most úgy érezte, mintha a saját birtokára lépne, midőn a karcsú jegenyékkel és gyümölcsfasorokkal szegélyezett, tagokra osztott Hollókövy-birtokok mellett elhaladt.

- Nem én vetettem, mégis én aratok nemsokára, gondolá nagy örömmel, midőn a buja vetéseken, legelésző méneseken s gulyákon végigtekintett.

A keskeny országút a legközelebbi fordulónál egy kis erdőcskébe mélyedt, melynek már a vége felé járhatott, midőn a közelben egyszerre csak sikoltó gyermekhangokat hallott.

- Ugyan mi lehet ez? gondolá s inkább kiváncsiságból, mint szánalomból, arra felé tartva, a tisztás szélén fiának török lovát pillantotta meg, a mint egy fához kötve legelt. - Itt van! elibém jött az én szívem fiam! gondolá nagy örömmel.

- Jánoska, Jánoska, hol vagy, jere csak elő drágám, én vagyok itt! kiáltotta kedveskedő hangon.

Hívogató szavaira egy tizennégy-tizenöt évesnek látszó, nyurga fiúgyerek lépett elő kedvetlen arccal a bokrok közül. A legdrágább posztó-ruhába volt öltözve és bozontos, lángveres haján drága forgójú, kócsagos bársonysüveget viselt, mely alól annál kirívóbban tűnt elő szeplős, csúnya arca, alattomosan villogó, apró szemével, kajánmetszésű, széles szájával.

- Kegyelmed az, apám uram. Hát már visszajött?

Kányavári a hosszú távollét után nem győzött eleget gyönyörködni kedves fiában, kinek számára nem volt semmi sem elég finom és drága.

- Ej, ej, Jánoskám, hát nem én elibém jöttél, hé? Hiszen lovas legényt küldtem előre... No, nézd, a rossz gyermekét, még csak, meg se öleli, csókolja az ő kedves apuskáját!

- Tudja, édes apám, nem szeretek nyalakodni. Az az asszonyoknak való! s elhárította apja ölelő karjait.

- Óh, te rossz kölyök!... Lám, lám, máris milyen férfiasan, büszkén viseli magát, nevetett Kányavári. Hát akkor mit csinálsz itt, Hollókövy uram fundusán? Nem félsz, hogy megzálogol?

- Nézze meg, kegyelmed, mit csinálok, vigyorgott gonosz örömmel, mialatt hosszú karjával széthárította a bokrokat, melyek mögül fájdalmas nyöszörgés és elfojtott siránkozás hallatszott.

A terebélyes bükkfa törzsökéhez egy parasztfiúcska és egy leányka volt odakötözve a vadszőlő szívós indáival, mik mélyen belevágódtak mezítelen karjukba.

Kányavári, a helyett, hogy fiát érdeme szerint megfeddte volna, mérgesen ripakodott a félelemtől és fájdalomtól elgyötört gyermekekre:

- Úgy kell nektek, hitvány parasztférgek, miért haragítottátok meg az úrfit, hé? Kérjétek meg szépen, csókoljatok neki mindjárt kezet, hogy elereszszen benneteket. Csókoljátok meg mindjárt kezét, lábát!...

- Egy tapodtat sem mentek, míg ezt is meg nem kóstoljátok!... agyarkodott rájuk a gonosz fiú, a tüskés vadrózsagalyat suhogtatva, mire az elkínzott gyermekek újra sikoltozni kezdtek.

- No, no, Jánoskám, ereszd el őket, hadd fussanak a hitványok. Ha elereszted, valami jót, igen jót mondok!

- No, no, ne haragudj, fiacskám, ma nekünk örömnapunk vagyon! engesztelé fiát az apa.

- Nekem amúgy is örömnapom van, mert Hollókövy Edömérnek, a kit én gyűlölök, ki nem állhatok, ma temetik az anyját.

- Mit mondasz? Hát csakugyan meghalt?

- Meg ám... Az egész ház csak ugy harsog a siránkozástól és jajgatástól...

- Hm! hm! Ez nagy újság, mormogá az apa, mi alatt késével elvagdalá a gyerekek kötelékeit és rájuk parancsolt, hogy takarodjanak.

- De hát mit vétettek neked ezek a jobbágyporontyok, fiacskám? Úgy látom, a Hollókövy vincellérjének a gyerekei?

- Azt vétették, hogy mikor a nyulacskájukat el akartam tőlük venni, hogy kiszurkáljam a szemét, hát a nagy sikoltozásra odajött az Edömér és mivel erősebb nálamnál, hát a földre tepert és össze-vissza pofozott a kutya, mikor meg akartam ütni...

- Micsoda! Megütött!... Megvert!... Földhöz vágott? Téged?! Ezt merte veled tenni! Miért nem mondtad te ezt meg nekem?!

- Azért nem mondtam, mert magam akarok rajta boszút állani. Boszút állok, ha esztendőkig kell is várnom!

- Úgy, úgy, fiam, aranyos Jánoskám... A boszút el kell tennünk alkalmas időre... De most ülj fel szépen a lovacskádra és jerünk hazafelé. Hej, ha tudnád, milyen jó hireket hozok én nektek, milyen fényes jövendő vár reád, ha nekem mindenekben szépen szót fogadsz... Mit szólnál, ha egy reggelen átmennénk az üres Hollókövy kastélyba és azt mondanám, mienk a kastély, mienk a földek, uradalmak, a sok gulya, ezüst, arany és a jobbágyok! Nos, mit szólnál, Jánoska?

A fiú korát meghaladó ravasz éleselmüséggel nézett apjára.

- A mienk lesz minden! Mi leszünk az urak? Ugy-e, ez az a jó hir, mit mondani akár kegyelmed, apám?

- Ez az, így lesz! Gazdagok, hatalmasok, elsők leszünk az országban... Nos, örülsz-e neki?...

- Edömér pedig szegény, nyomorult lesz! Kikergetjük a kastélyból, éhezni, rongyoskodni és dolgozni kell neki, még a hugának is, a ki engem szintén kicsúfolt és kinevetett... Apám uram, a mi jobbágyunk lesz Edömér, mi parancsolunk neki?

- Úgy lesz, fiam, úgy, úgy, talán még rosszabbul! Én az apát, te a fiút, bólintgatott ördögi mosolylyal.

- Édes apám, az a kancsalszemű török, a kivel kegyelmed Budára indult, jó minapában itt sundorgott ám a faluban és minden áron Hollókövyvel akart beszélni...

Kányavári majd ledobbant nyergéből erre a nem várt meglepetésre.

- Húj, gyerek, ezt csak most mondod! Ki vele, mit tudsz, hogyan tudtál meg valamit?

- A Kaliczkás Peti mondta és mindenkinek mutogatta azt az ezüst-dénárt, a mit tőle kapott, hogy a kastélyba ment az izenettel.

- Mondjad, mondjad hát, de hamar!

- Hollókövy uram maga helyett az öreg Bálintot küldte oda, a török azonban nem akart várni és csak egy kis irást hagyott a számára...

- Ez az! dörmögé Kányavári, ez az az átkozott levél. Nem tudod, hosszú volt-e?

- Hiszen el is olvastam. Éppen a ház felé tértem haza sólymommal, midőn Kaliczkásné kiváncsian forgatta, nézegette a levélkét. Mikor meglátott, nagyon meginstált, nem olvasnám-e el neki? Az volt benne, hogy Hollókövy vigyázzon magára, mert közeli, megsemmisítő veszedelem fenyegeti házát és családját... ennyi volt az egész!

Kányavári majd megette fiát örömében.

- Óh, te aranyos fiú, milyen gondot vettél le rólam!

S kacagni szeretett volna azon való jókedvében, hogy íme, a véletlen mely könnyű szerrel tudatja vele azt, a min egész éjszaka emésztő nyugtalansággal töprengett.

- Ez a figyelmeztetés hiábavaló volt... A mint én Hollókövyt ismerem, ügyet se vet rá, csak mosolyog rajta, hanem azért mégis árulás volt... No iszen, kerülj csak kezünk közé, áruló betyár! Pedig oda kerülsz, ha az egész országot tűvé teszszük is érted! mormogta Kányavári.

E közben elérték a faluvégi kertek alját, a hol egy pillanatra megállította a lovát.

- Jánoskám, te okos fiú vagy. Igérd meg, hogy mától fogva mindenben szót fogadsz nekem és úgy cselekszel, a mint én diktálom. Mert ettől függ minden, csak így állhatunk boszút, én az apán, te a fiún. Gedeon bátyád is azt parancsolja általam, hogy mindenekben szavamat kövesd.

- De meddig? kérdé huzódozva a fiú.

- Nem sokáig, fiacskám, csak *Mamertusz nap éjszakájáig*... Azután tehetsz mindent, a mit akarsz, mert mi leszünk a parancsoló urak közel-távol a vidéken...

- Akkor mindenben szót fogadok kegyelmednek. Még Edömérrel is kibékülök, csakhogy annál jobban tőrbe csalhassuk! szólt alattomos vihogással, mire az apa túláradó örömmel bólintgatott rá és büszkén dörmögé:

- Nem hiába az én fiam, de az én vérem is mindenekben. A maga eszétől kitalálta, mire gondoltam. Ebből a fiúból nagytekintélyű, hatalmas ember lesz, akárki meglássa... Bárcsak Gedeon is hallhatná, tudom, örvendene... De induljunk!

A lovak kocogva tértek át a keresztútra, melynek végén Kányavári uram kuriája fehérlett egy kőkerítéses, hosszú, pitvaros alház alakjában, vele szemben pedig, egy jó nyíllövésnyire, a Hollókövy-család kastélya kandikált ki a magaslat hársfái közül szélvitorlás tornyával, várfal formán csipkézett kőfalaival.

A nyitott kapun át éppen az udvarra akartak kanyarodni, midőn Kányavári egyszerre csak fülelve ütötte fel fejét.

- Ah, hallgasd csak! Mintha gyászzsolozsmák hangját hallanám!

- Jól hallja, apám uram! Hollókövynét temetik... Hejh, hogy sírhat most a vitézkedő, büszke Edömér!

Csakugyan ebben a pillanatban a kastély főkapuján komor, ünnepélyes gyászmenet indult ki és hosszú sorban, lobogó viaszfáklyák kanyargó füstje között vonult a kastélykert mögötti családi sírbolt felé, melyet búsongó, setétlombú ciprusok árnyaltak be gyászos komolysággal.

A fekete bársonynyal bevont, ezüstszögekkel kivert koporsó után Hollókövy Gábor fájdalomtól megtört magas alakja haladt, egyik karján keservesen zokogó lánykáját, a kis aranyhajú Ilonkát, másikon pedig fiát, Edömért vezetve és utána mindjárt az öreg Bálint lépdelt nehezen, vontatottan.

Csikorogva tárultak fel a nehéz vert vasajtók s a búcsúztató szívrázó hangjait komoran zúgták vissza a sírbolt falai, melynek setét öblébe most tették le örök álomra a leghűbb, leggyengédebb feleség és a legjobb anya porlandó hamvait.

... »A por visszatért a porhoz, de feltámadunk«... zúgták megrázón a gyászének hangjai és a fáklyák feketén lobogtaták kavargó füstfelhőiket a borus ég felé.

Egy szem se maradt szárazon. A nagy gyászkiséret, mint egy ember, sírt, zokogott, a búcsúztató papoktól kezdve a legutolsó jobbágyig, mert az elhunyt az egész vidéknek vigasztaló, jótékony őrangyala volt.

A temetés után, midőn a gyászkiséret oszolni kezdett, a bánatos apa árván maradt gyermekeivel a kert magányos útjain át tért vissza a kastélyba.

Itt minden, még a legkisebb tárgy is, csak az elhunytra emlékeztetett... A megkezdett hímzés, az ablak szögletébe támasztott hárfa, a kerekes guzsaly és a nagy karszék, melybe még utolsó óráiba is belekivánkozott - de a mely ezentúl üres, örökre üres marad... E gondolatra a hatalmas, vasakaratú férfiú megtörten roskadt egy karosszékbe - és gyermekeit magához ölelve, megrázó hangon zokogá:

- Edömérem, Ilonám, nekem nincs nőm, nektek nincs többé anyátok!...

Egyszerre az öreg Bálint tisztes alakja jelent meg az ajtó közben, de meglátva a zokogó csoportot, megállt és csak omló könnyein át nézte őket csendesen, hanem Hollókövy, mintha csak megsejtette volna hűséges csatlós hadnagyát, hátrafordult.

- Te vagy itt, öreg Bálintom, mit akarsz?

- Ah, édes uram, felelt az, miért kell e szomorú órában is világi dolgokkal és mások bajával küzködni kegyelmednek, de megparancsolta...

- Igen, meghagytam neked, hűséges öreg cselédem, hogy mindenkoron és minden körülmények között vezesd be, ha valaki bajban van és segedelemért kopogtat ajtómon. Azért, hogy én szenvedek, ne szenvedjen más egy percig se, ha segíthetünk a baján. Kik várnak odakünn?

- A helybeli plébános tisztelendő úr és Enyingi Török Gábor ő kegyelme küldöttje, valami sürgős stafétával és még néhány vidéki szegény ember; - az urak pediglen a nagyterembe gyülekezve, várnak kegyelmed személyére és velük vagyon a Bécsből érkezett követ is.

- Mondjad meg az uraknak kellő tisztelettel, hogy addig beszéljenek maguk között a tudvalévő tervekről - az ajtónálló pedig gondoskodjék mindenről. Nemsokára én is ott leszek a tanácskozásban.

- Ah, édes atyám, e gyászos órában hagynád a tanácskozást! veté közbe félénken Edömér.

- Ugyanezt mondták a nemes urak is - és csak kegyelmedre várnak, hogy szétoszoljanak, mondá Bálint.

- Fiam, a haza ügye semmi körülmények között se tűr halasztást. Tanuld meg e nehéz órában, miként kell a férfiúnak fájdalomban, kétségbeesésben helytállania, mikor mindnyájunk édesanyja: a haza javáról van szó...

Edömér bocsánatkérőleg csókolta meg apja kezét.

- Engedd meg hát, édes apám, hogy én is veled mehessek!

- Jer velem, fiam! Fegyvert forgatni már tudsz, tanuld meg hát azt is, miként kell a haza megmentésén összetartással, bölcs körültekintéssel és áldozatokkal munkálkodni akkor, midőn török rabigában nyögünk és fegyvert emelni még gyengék vagyunk. Ilonkám, kis lányom, te ne légy magadban. Eredj Erzsók anyóhoz és galambjaidhoz, te pedig Bálint, legelőször vezesd be a tisztelendő plébános urat.

Midőn az öreg Bálint Ilonkával távozott, az apa és fia átmentek a harmadik terembe, az úgynevezett kincses-palotába, mert ebben a teremben voltak a Hollókövy-család ősi kincsei, arany- és ezüst-edényei, díszes ajtójú, szekrényekben s gyöngyházzal és elefántcsonttal kirakott ládákban felhalmozva...

- Édes anyátok végső óhajtását teljesítem, midőn e becses aranykeresztet és kelyhet, szentéletű öreg tanítótok és nevelőtöknek ajándékozom, ki édes anyátoknak is szeretett tanítója vala, mondá, miközben kinyitotta az egyik polcos szekrény ajtaját és egy drágakövektől ragyogó láncon függő aranykeresztet, meg egy karbunkulusoktól szikrázó, remekművű vert aranykelyhet vett elő. - Még az ő drága kezei helyezték ide, susogá elérzékenyülve és az apa meg a fiú áhitattal csókolák meg a szent ereklyéket...

A búcsulátogatás.

»De az ajtó s ablakoknak függönyei mind susogtak,
S ismeretlen rémülettel foglalák el kebelem...
S hogy legyőzhessem magamban a félelmet, váltig mondtam:
Látogató csak, ki ott van, ajtóm előtt csendesen,
Valami elkésett utas vár az ajtón csöndesen:
Az lesz, egyéb semmisem!«

Poë Edgár: »A holló«.

Midőn a tisztes, öreg plébános belépett, ajkán a hit enyhítő szavaival, szemében azonban a részvét könnyeivel szorítá meg Hollókövy jobbját, aztán reszkető kezét áldólag tanítványának fejére téve, hosszasan keblére zárta...

- Megboldogult nőm szeretete és hálája jeléül hagyományozá e két klenódiumot kegyelmednek, tisztelendő atyám! mondá csendesen és átnyujtá a kelyhet a kereszttel együtt. Emlékezzék meg róla imáiban!

- Szívembe van zárva emlékezete, szeretetemet pedig árváira ruházom, felelt megilletődve az öreg. Adja a Mindenható, hogy e kehelylyel örökre távozzék e házból a szenvedések és megpróbáltatások pohara!

- Isten birja a jövőt, sorsunk és életünk az ő kezében van, történjék az ő szent akarata...

Az öreg plébános távozta után, Enyingi Török Gábor küldöttje lépett be, kit a ház ura már az iró- és könyves-palotában fogadott.

Két oldal ügyesen összefektetett szalonna közül vette elő a levelet, (mert, ha mindenét átvizsgálja is a török, de a sertés tisztátalan szalonnájához hozzá nem nyúl) - melyet Hollókövy gyorsan átfutott, a hirnököt pedig elküldte a cselédházba, hogy étel-ital mellett pihenje ki magát.

- Hát kelmetek mit akarnak tőlem? kérdé, midőn néhány jobbágyforma ember lépett a szobába.

- Kegyelmes jó uram, - kezdé reszkető szóval a legöregebbik, mink vagyunk a feldúlt Csókakő utolsó lakói. Falunk a földdel egyenlővé tétetett s többi atyánkfiait a martalócok török rabságba hurcolták. Hontalanok, földönfutók vagyunk a hazában. Ha te meg nem könyörülsz rajtunk, éhen pusztulunk el.

- Nem addig, míg nekem van... Birtokaimon új tűzhelyet alapíthattok magatoknak, felelt megilletődve - és feledve saját baját, veszteségét, oly jóságosan vigasztalta a szerencsétleneket, hogy ezek, mielőtt meggátolhatta volna, lába elé borultak.

- Menjünk most már a tanácskozó-palotába, szólt azután és magával vitte Enyingi Török Gábor levelét is.

A tanácskozás helyét üres, visszhangos terem előzte meg, melynek hegyes, gerezdekre osztott boltozatai elnyeltek minden hangot, ha ugyan valaki ez üres teremben el tudott volna rejtőzködni. Valaha, Hollókövy Ubul idejében, ez volt az ősi kastély díszterme, mit a gerezdek ormótlan, szivalakú cifrái és a közepén kiformált ékítmény is mutatott.

Az ezután következő nagy terem óriási diófa-asztala körül elhelyezett, préselt munkájú szattyánbőr-karszékekben ültek az urak, tanácskozásba mélyedve, midőn a házigazda fiával belépett.

A két Erdődy testvér mellett ültek a Tahyak, Juranicsok, ezek után Istvánffy Pál, Csáky György, Nádasdy Ferenc, Bajomi János, Patasics Péter, Fiáth és Serényi János. A felvidéki Lakyak mellett a Farkasok, Csabyak, Osváthok, Deákok és a két Borbély testvér a Dunántúlról, az asztal felső végén pedig Thurzó György, Illésházy Péter, Dóczy Ferenc és az öreg Nyáry Lőrincnek tisztes agg alakja ült, szóval, az ország legjobb családjai, hősei és nemesei adtak Hollókövy házánál csatlósaikkal, fegyveres kíséreteikkel egymásnak találkozót, hogy a török rabiga alatt nyögő haza megmentésén és felszabadításán tanácskozzanak.

Egy pár elkésett vendég is érkezett: Kende Gábor, Czibak Imre, Petróczy, a három Szirmay testvér és Batthyányi Ferenc és egy Szapáry, kik Ó-Buda környékén verődtek össze és ott tudták meg, hogy Petróczy, Czibak és a három Szirmay testvér úgy vágták magukat keresztül egy martalóc-csapaton, hogy ide érhessenek, - ami általános felgerjedést okozott... És e felgerjedést fokozta még a házigazda által felolvasott levél, melyben Enyingi Török Gábor tudatja, hogy betegsége miatt nem jöhetett személyesen - így irásban adja tudtára a gyülekezetnek, hogy a győri, bárkányi és füleki pasák a jövő hét folyamán (annak idejében majd a napokat is tudatandja) több nagyobb csapat keresztény foglyot akarnak a budai várbörtönökbe szállítani.

- Megszabadítjuk őket! zúgta lelkesen a gyülekezet - és mindjárt névszerint kijelölték, hogy kik fognak dandáraikat egyesítve, vidékenként lesbe állani, hogy felkoncolva a kisérő török csapatokat, a foglyokat övéiknek visszaadhassák.

A tanácskozás folyamán Illésházy Péter bécsi útjáról számolt be, mire a jelenlévő bécsi követ megjegyezte, hogy üdvös volna még egy küldöttséget meneszteni a császárhoz és az irányadó köröket is jobban meg kellene nyerni egy általános felszabadító hadjárat eszméjének, kik viszont aztán a külső hatalmasságokat iparkodnának közös cselekvésre bírni. Csakhogy, természetesen ehhez nagy idő kell...

A külső hatalmasságoknak a maguk józan belátása szerint kellene egy közös hadjáratra egyesülniök, melylyel egyszersmindenkorra megtörnék a török hatalmát - jegyzé meg Csáky György türelmetlenül. A török közös ellenség, közös veszedelem egész Európára nézve, a felszabadított Magyarország pedig védőfalul szolgálna - mint szolgált az elmult időkben, az ozmán hódítások ellenében. De a külső hatalmasságok azt szeretnék, ha Magyarország maga kaparná ki a gesztenyét a tűzből... Mikor aztán a maga erejéből széttörné az igát, akkor jönnének hozsannát kiabálni!

A bécsi kamarás úr úgy tett, mintha nem hallaná, sőt legkellemetesebb mosolyával biztosítá az urakat, hogy Bécs mindent meg fog tenni Magyarország felszabadítására...

- Mindig csak igéretek, üres igéretek! morogták félhangon innen is, onnan is.

A tanácskozás folyamán aztán elhatározták, hogy Bajomi, Patasics és Kobak Miklós dandáraikkal az embertrabló martalócok, Borbély, Békéssy és a két Farkas testvér pedig a fosztogató török és tatárcsapatok ellen fognak indulni, Dóczy, Serényi, Pálffy, Esterházy és többek pedig a csekélyebb helyőrségű várak visszafoglalását fogják megkisérleni.

Edömér atyja széke mögött állva, lélekzetét visszafojtva hallgatta a tanácskozásokat és a hallott harcok, ütközetek zajába egész lelkével beleképzelve magát; szakasztott az a fiatal hős volt, minőnek a pasa a bűvös kristálygömbben látta és leírta.

Fekete fürtös fejét büszkén, merészen hátravetve, lehajtott inggallérja alól kilátszott az a különös alakú kis fekete anyajegy, mely nemcsak gömbölyű, formás nyakán, hanem merész-szabású, mégis gyöngéd ajka felett is setétlett. Csodásan villogó fekete szemében egy hős tekintete lángolt, nemes, bátor arcán pedig, az ifjúság zománca mellett, szilárd akaraterő és a lelki jóságnak, nyíltszívűségnek megnyerő kifejezése látszott. A kik atyját ilyen korában ismerték, azt mondották, vonásról-vonásra szakasztott mása nemeslelkű édesatyjának.

A tanácskozást késő délután fejezték be és az urak, tekintve egynémely ügynek halaszthatatlan voltát, a szokásos tort se tartották meg, hanem egész sereget tévő fegyvereseik, és csatlósaik élén azonnal távoztak.

Valóban csak az olyan fejedelmi vagyon, minő a Hollókövyé volt, bírta ki az ilyen vendéglátást, mert az akkori zavaros közbiztossági viszonyok s a mindenfelől prédára leső martalóc-bandák nagyszámú fegyveres kiséretet tettek szükségessé a legrövidebb útra is.

A vendégek távoztával, a bécsi követ úr is útra készülődött és a kocsisok előhúztak egy nagy, dinnyealakú, vörös bagariabőr-függőhintót, a kisérő fegyveresek pedig paripáikat nyergelték.

- Edömér fiam, míg én a követ úrral egynémely dolgot megbeszélek, vezesd sétálni Ilonka hugodat. Vigasztald és vidítsd fel szivecskéjét. Később én is utánatok megyek.

Ezt a vendégpalota (vendégszoba) tükörszőnyeggel védett ajtaja előtt mondta félhangon, mert a követ úr már benn várakozott és unalmában a földig érő, metszett velencei tükrökben nézegette selyem-bársonyba öltözött vézna alakját.

Edömér éppen távozni akart, midőn atyja még egyszer visszaszólította.

- Úgy-e, Edömérem, jóban, rosszban igaz szerető bátyja és hűséges oltalmazója léssz mindenkoron kis hugodnak? - kérdé oly szokatlanul elérzékenyült hangon, minőn még nem hallották beszélni.

- Igérem, édesatyám! De miért mondod ily különös hangon? akarta kérdezni, hanem akkorra már atyja benyitotta az ajtót, ő pedig lesietett a hugához.

A kis Ilonka ott ült a mély ablakfülkében és szomorú mélázással nézett a nyitott ablakszárnyon át a felé a szomorú épület felé, melynek csak messzire ragyogó aranyozott keresztje látszott ki a ciprusfák komoran alácsüngő lombjai közül.

Edömér gyengéd erőszakkal vonta el hugát az ablaktól.

- Galambjaidról egészen elfeledkezel, Ilonkám! Ha látnád, milyen szomorúak szegénykék, mivel ma még nem láttak tégedet! Örökösen szobácskád ablakai körül repkednek nyugtalan búgással...

A szépen faragott, oszlopos galambdúc, a kastélytorony tövében állott, s alig pillantották meg a lánykát a ki-be szállongó galambok, nevető turbékolással szállongták körül.

- Látod, mennyire szeretnek!

A lányka keresve nézett körül és hiányzó kedvencét kezdte hivogatni.

- Liliom, ezüst liliomom, hol vagy? Te szoktál mindig az első lenni, te költesz fel reggel a búgásoddal...

És mikor Liliom a hosszas hivogatásra se jött elő, egészen elszomorodva mondá:

- Bizonyosan ezt a kedvencemet is lenyilazta, vagy tőrbe csalta az a gonosz Kányavári fiú... A harangozó Örzsije többször látta, mikor galambjaimat elfogdosta és agyonkínozta, sőt egyszer gonosz nevetéssel azt mondta neki: Mondjad meg annak a sárgahajú lányasszonynak, hogy ma is megfogtam a legkedvesebb galambját és délebédre galambpecsenyét eszem...

Edömér szeme haragosan felvillant:

- Ne félj, többet nem fogja tenni... Kedvencedet, a Liliomot pedig előkerítem, csak ne bánkódj, ne epekedj utána, Ilonkám!

A galamboktól azután a kertbe, virágaihoz vezette húgát, a hol a lányka egyszerre csak e kérdéssel fordult hozzá:

- Úgy-e, Edömér, azt akarod, hogy ne szomorkodjam?

- Azt, Ilonkám, szeretném, ha nem néznél oly szomorúan és ne lenne mindig könny a szemedben...

- Akkor, édes bátyám, beszélgessünk a mi jó anyuskánkról... Csak ő róla beszéljünk mindig, akkor nem leszek szomorú. Akkor, ha sírok is, jól esik szívemnek...

Édesanyjukról kezdtek tehát beszélgetni és a mi szép virága csak volt a kertnek, azt mind leszedték és a megboldogult kedves virágaival együtt a lányka koszorúba fonta, azután, mintha valami közös érzés, láthatatlan erő vonná őket, egyszerre csak ott álltak a borongó ciprusoktól árnyalt sírbolt előtt.

A vasajtó cifrázataira akasztották a koszorút, azután egymást átölelve, néztek be a fekete, rejtelmes homályba...

Fölöttük az alkony halványodó ege, a búcsúzó nap sugarai ragyogtak. A ciprusok tetején még a leáldozó napsugár rezgett, de lombjaik között már rejtelmes árnyék borongott, halk, titokteljes susogással.

Csak arra riadtak fel, midőn két kar hevesen átölelte őket. A lányka ijedten felsikoltott, de azután apja nyaka köré fonta karjait.

- Édes jó atyuskám!

- Sejtém, hogy itt talállak benneteket s mától fogva mindennapi sétánk lesz e hely... Gyermekeim, folytatá aztán ellágyult hangon - anyátok utolsó szavával arra kért, hogy övezzem ezt nyakatokra. Ő is a végső percekig viselte s elhidegült ujjai utolsó szorításával csúsztatá kezembe. Én tehát itt, e drága helyen, övezem nyakatokra ezt a drága emléket. Le ne vegyétek soha, őrizzétek meg minden körülmények között, mert az édesanya talizmánja áldást hoz, megőriz minden veszedelemtől.

A két gyermek áhítattal csókolá meg az alig cérnavékonyságú aranyláncocskákon függő, félhold alakú kis érmeket, melyeknek lapjaira különös alakú jegyek voltak bevésve és megfogadták, hogy szent ereklyeként őrzik meg a drága hagyatékot.

- Most pedig imádkozzunk, gyermekeim, mondá - és csak akkor hagyták el e szomorú helyt, mikor már a felkelő hold sápadt fénye ezüstözte be a ciprusok lombjait.

A másnap reggeli gyász-istentiszteleten, midőn az öreg Bálint véletlenül hátrapillantott, sehogyse akarta elhinni, a mit saját szemével látott. Hiába törülgette nagy felindulás közt ujra, meg ujra a szemét, bizony csak el kellett hinnie, hogy Kányavári Áront látja ott ülni feleségével és fiával, igaz keresztényi alázatossággal meghúzódva a legutolsó padban, a jobbágyok között...

Dühvel vegyes megbotránkozással látta, hogy mind a hárman gyászba vannak öltözve, sőt mintha ők gyászolnák legjobban a drága megboldogultat, Kányaváriné minduntalan nagy fohászkodással rázogatja gyöngytyúkformán felbóbitázott hegyes fejét, férje pedig úgy elforgatja szemét, hogy csak a fehérjét lehet látni, - de hát el kellett mérgét nyelnie: a templom Isten háza, mindenkinek egyforma szabadsága van a beléphetésre.

- Cudar szenteskedők, mit akartok kifundálni megint? Mert, hogy valami gonosz praktika vagyon e dologban, arra a fejemet rá merném tenni! - mormogá magában, midőn urát a gyászmise végével, az illendőségszabta távolban a kastélyba visszakisérte.

A reggeli végével épp azon tanakodott magában, miképpen mondja el a látottakat urának, midőn egyszerre csak Kányavári hangját hallotta háta mögött.

- Bálint gazda, jelentse be kegyelmes urának, hogy fontos küldetésben kivánjuk nála igaz szándékú szomszédi és atyafiságos udvarlásunkat tenni!

Az öreg, ki mindent inkább várt, csak ezt nem, egészen kijött a sodrából. Mintha kisértetet látna, meredt az első percekben Kányavári Áron ünnepélyes ráncokba szedett arcára, ki fiával együtt, kicirkalmazott lépésekkel közeledett feléje. A másik percben azonban már ura lett indulatainak és éppen nem titkolt ellenséges tekintettel válaszolá, hogy tüstént bejelenti őket.

- Látta kegyelmed édes apám, milyen harapós szemekkel nézett ránk ez a vén komondor? Mintha sejtené...

- Pszt, egy szót se! dörmögött az apa, mert ugyanekkor Hollókövy érces hangja hallatszott ki a szomszéd terem nyitott ajtaján:

- Mondjad nekik, Bálintom, hogy házam mindazoknak nyitva áll, kik igaz szándékban járnak...

- Vitézlő nemes uram amott várja kegyelmeteket, szólt a visszatérő öreg és olyan szemmel méregette őket végig, mintha a veséjük fenekébe akarna látni.

- A béke és barátság olajágával jövünk, - ezekkel a szavakkal nyitotta be Kányavári Áron a szárnyas ajtókat, miközben bűnbánó kifejezést erőltetett arcára, és kenetteljes szavakban ismerte be, hogy mennyire el volt eddig vakulva és meg volt csalatva holmi fondorkodó természetű prókátoroktól, a kik őt hamis okiratokkal pörösködésre ingerelték derék szomszédja és szeretett atyafia ellen...

Itt rövid szünetet tartott, mintha biztatásra várna, de mivel Hollókövy egyforma, márványhideg arccal hallgatott, bűnbánó elérzékenyüléssel kezdé tovább szánni, bánni az általuk okozott perpatvart és megbocsátásért esdekelt, miközben nagy ravaszul beleszőtte atyafiságos fájdalmát a gyászeset felett, jól tudva, hogy ezzel legérzékenyebb húrját érinti a mélyen megbántott férfiszívnek.

És jól számított! Hollókövy valami ellágyulás félét kezdett érezni, de azért hideg hangon kérdé, sőt némi gúny is rezgett hangjában:

- S mi indította kegyelmedet annyi évi gyűlölködés után, ilyen egyszerre a megbánásra?

- A kegyelmedet ért megrendítő gyászeset!... Isten ujját láttam ebben a földi javak mulandó, hívságos volta mellett és megdöbbenve éreztem: engem épp így érhet ilyen megrendítő vesztesség!

Hollókövy kis ideig hallgatott. Gyanú, ellenszenv és öreg Bálintjának intő figyelmeztetései küzdöttek benne egymással. Nagyon sok rosszat okozott neki ez az ember! Bármint akarta is, nem tudott bizalmat s részvétet érezni iránta, de azért még sem akarta ridegen elutasítani. A legnagyobb bűnösnek is utat kell engedni a megtérésre, ha bánata őszintének látszik! E

gondolattal fojtotta vissza ellenszenvét és azt a határozatlan gyanut, mitől egyáltalán nem birt szabadulni.

De Kányavári, mintha csak megsejtett volna mindent, bűnbánó, töredelmes hangon sietett közbeszólani:

- Feledje a sok rosszat, miket kegyelmed ellen elkövettem és bocsásson meg, miként Szentséges Idvezitőnk megbocsátott ellenségeinek. Itt kegyelmed előtt szent esküvel fogadom, hogy ezentúl csak jó hitemet fogja hallani kegyelmed. Kevés napok múlva örökre elköltözünk a vidékről. Nőm nagyobbacska dominiumot örökölt az erdélyi határszéleken, ott telepedünk hát meg Isten segítségével... Ez a főok, a miért idejöttünk, mert kegyelmednek a nehezte-lésével nem tudnánk békével távozni, se én, se pedig Jánoska fiam, ki kegyelmed Edömérjétől és Ilonka lányasszonytól szintén töredelmes bocsánatot akar kérni, mert, mint nékem tegnap este sűrü könnyhullatás és nagy szívbéli bánat között bevallotta, sok csínyt és gonoszságot követett el ellenük! Ugy-e Jánoska?

Hollókövy nyugodt, tiszta tekintete egy percre a visszataszító arcú fiúra tévedt, ki alattomosan lesütött szemekkel intett igent a fejével...

- Legyen hát neki megengedve, hogy ezt személyesen is megtehesse, itt kegyelmednek a szine előtt, hogy nyugodalmas, könnyű szívvel távozhassunk, mert higyje el kegyelmed, olyan érzékeny szíve van ennek a gyereknek...

Hollókövy erre behivatta Edömért és Ilonkát, kik bámuló arccal jelentek meg a küszöbön, mire a fiatal Kányavári széles, szeplős kezét eléjük nyújtva, mormogó hangon kért tőlük csinjeért bocsánatot, mialatt Kányavári sajnálkozó hangon odasúgott az apának:

- Szivemből sajnálom, hogy most kell távoznunk. Mennyi sok jót, szépet tanulhatna a kegyelmed fiától. Világító példakép lett volna előtte, de meg is fogadta, hogy ezentúl Edömért választja követendő példaképül.

Hollókövy, kit már émelyíteni kezdett a sok hizelgés, félszemmel a gyermekekre nézett s látta, hogy Edömér komoly, mozdulatlan arccal érinti a felé nyujtott jobbot, Ilonka pedig félve húzódik bátyjához és érinteni se meri a szeplős, durva kezet...

- Milyen szemérmes, mint valami kis menyasszony! No, no, hm, pedig ki tudja... kacagott rekedt hangján Kányavári. - János fiam, te szörnyű szorgalmatosan tanultál, beszélj hát valamit. Barátkozzatok és diskuráljatok szépen. Igérd meg, hogy Erdélyből szép örvösnyakú galambkákat küldesz a kis aranyhajú tündérlányasszonykának, mik a leveleket is el tudják ám vinni...

A diskurálás azonban sehogy sem akart megindulni. Mintha fagy és némaság nehezedett volna a társaságra, úgy, hogy mindenki könnyebbülten lélekzett fel, midőn a két nemszeretem vendég, nagy hálálkodások és fogadkozások között elbúcsúzott.

A faragott oszlopcsarnokon és a repkénynyel dúsan befuttatott előlépcsőn távoztak és Kányavári mindaddig megtartá kenetteljes, bűnbánó arckifejezését, míg csak a fák sűrüsége közé nem értek...

Itt óvatosan körülnézett:

- Ezt jól adtuk, mi? Semmit se sejt... Lépre került ő kegyelme! mondá diadalmasan. Megnéztél-e jól mindent, Jánoska?

- De meg ám! A míg kegyelmed szánta-bánta a bűneit, addig az én szemem körüljárt mindenfelé.

- Tanulj ebből, fiam, lásd, így kell a gyanút elhárítani. Ország-világ láttára elköltözködünk innen és miránk a gyanúnak árnyéka se eshetik... Mikor a lépcsőházon lejöttünk, Peti, a belső-inas, hetet és ötöt mutatott lopva az ujjaival...

- Jól van, értem. Hét órakor várakozik rád a bokrosban - és nesze, vidd el neki ezt az öt aranyat. Mondjad, hogy ez csak foglaló ám!... Minden szavára jól ügyelj. Különösen a rejtek-ajtó fekvését pontosan kikérdezd... Aztán csak okosan, ügyesen, fiam. Vigyázz, meg ne lásson valaki!

- Száz szeme legyen annak, a ki engem meglát!

Ez alatt Hollókövy hűséges öreg csatlósával beszélgetett, mert alig, hogy eltávoztak, rögtön behívta magához...

- Hallottam az utolsó szóig mindent, a nélkül, hogy hallgatództam volna, mert az ajtó nyitva maradt, szólt, mikor ura el akarta mondani a váratlan látogatás okát, hanem én csak most is azt mondom: valami gonosz praktika készül ez alatt... A kígyótól is akkor kell legjobban őrizkedni, mikor úgy énekel, mint a fülemile.

- Nem hallottad, el akarja-e adni a portáját és fundusait?

- Úgy beszélik, hogy a budai pasa vette volna meg kedves szerecseny rabszolgája számára, a ki itt damaskusi rózsákat akar termeszteni, - kivált, ha hinném...

- Én nem látok benne lehetetlent!

- Én se látnék, ha más valaki tenné. De mivel Kányavári keze van a dologban, finta és gonosz cselszövény az egész.

- Miből sejted? Gyanítasz valamit?

- Hiszen, ha gyanítanék valamit, jó volna. - De azt az egyet bizonyosan tudom: Kányavári semmit sem tesz ok nélkül. A legkisebb dolga mögött is nagy gonoszság szokott lappangani. Hollóból nem lesz galamb soha! Ez a mai megtérése is sokkal hirtelenebb, sem hogy igaz lehetne. Gonosz komédia az egész, melylyel kegyelmedet akarja megejteni.

- Nem hallottad, hogy elköltözködik innen?

- Hát iszen a farkas is odább megy néha egy berekkel, de azért visszatalál a régi helyére. Éppen ez a gyanús. Hanem hát, édes uram, ne legyen kegyelmed neki a védő ügyvédje. Emlékezzék csak vissza, miket tett, miket akart tenni ez az ember kegyelmeddel. El akarta veszteni, földönfutóvá tenni. Emlékezzék csak, mit suttognak erről az emberről. Ha csak egy körömfeketényi igaza van e hireknek, hát akkor nem hiheti kegyelmed, hogy ebből az emberből jó válhatik valaha! Gondoljon kegyelmed, én édes uram, Szirmay és Pethő uraimék figyelmeztetéseire és arra a levélre, mit az az erre járt török küldött. Mind éberségre intenek, mind veszedelemről beszélnek.

- Jól tudod, névtelen árulkodásra, kósza mendemondákra nem építek senki ellenében!

- Mert kegyelmed a saját őszinte, igaz lelke után méri az embereket, - de ennek a földre szabadult, fekete gonosz léleknek, még ha imádkozik, se higyjünk. Minden tette mögött árulás, gonoszság lappang. Már csak kimondom: török kém, hazaáruló, lélekvásárló, hóhér ő kegyelme, épp azért mai »barátságos« látogatása olyan nehéz gyanúval s gonosz sejtelemmel tölti el szívemet, minőhöz hasonlót sohse éreztem. Jobban félek most tőle, mint mikor nyíltan öltögette felénk a fullánkját s nem csinált titkot belőle, hogy gyűlöl, el akar veszteni bennünket. Kegyelmed felszabadított a beszédre, hát mindent elmondtam, mi lelkemen rágódik.

- Feleded, hogy kevés napok multán örökre távozni akar vidékünkről s búcsúszóra volt itt!

- Hejh! ez a távozás olyan lesz, mind a mándrucé, elmegy a legközelebbi nádasig és ott lesre hasal... Valami rettenetes rosszra készülődhetik, hogy mindenáron el akarja éberségünket altatni... Még meg is látogatott! Bizony mondom, ez a látogatás is olyan, mint a Júdás csókja, a mivel az Üdvözítőt elárulá.

Hollókövy indulatos mozdulattal lökte hátra székét és hallgatott.

Bántotta és nyugtalanította, hogy ő is ugyanezt érzi s a reá nehezedő borús előérzet nyomásától sehogy se bír szabadulni. Nem a sors intése-e, hogy mind a ketten ugyanegyet éreznek? Vagy tán ez sejtelme akar lenni a közelgő veszedelemnek, mit néha tudtán kívül előre érez az ember?...

- Eh! kiáltá egyszerre, büszkén felvetve fejét, az ilyen tépelődés édes testvére a félelemnek! S ez akarná most hatalmába ejteni lelkemet? Bármi készüljön is ellenem, résen leszek és ha eddig megtudtam, ezentúl is megtudok az ármánynyal és árulással küzdeni, bármi alakban és fegyverrel is támadjon ellenem!

- Úgy, úgy, édes uram, résen kell lennünk! Én is ezt akarám mondani, mondá Bálint és midőn ura barátságos intéssel termeibe távozott, hűséges, ragaszkodó tekintettel nézett utána.

- Most is olyan éberen fognak éjjel-nappal őrködni felettetek ezek az öreg szemek, miként csecsemő korodban őrködtek fölötted, édes jó uram, mert hiszen örömest áldoznám életemet és véremet értetek minden pillanatban, ha kell, mondá egészen elérzékenyülve és feltette magában, hogy mától fogva éjjel-nappal résen áll és még a kastély fölött átrepülő madár se fogja elkerülni a figyelmét... Így majd csak Isten segélyével elejét vesszük minden ördögi praktikának, gondolkozott félhangon, miközben szeme a kastély alatt elterülő falu felett révedezett.

Igaz a! erre majd rá se gondoltam... Edömér urfinak se üdvös többé magányosan sólymászni és az erdőkben lovagolni. Ki kell találnom valamit, hogy lebeszéljem e kedvtöltéseiről. De mivel? Az igazi okot még csak sejtenie se szabad, különben maga fogja keresni a veszedelmet, hogy bátorságát kitüntethesse. Egy hős lelke és vitézsége lakik máris e fiúban, különben az apja is egész hős volt ilyen korában. Edömérünk pedig szakasztott mása neki mindenben... Ugyan, mivel is vehetném el a kedvét ezektől a mulatságoktól? No, öreg eszem, most mutasd meg, hogy te is vagy a világon. Aha, megvagyon! Megtanítom fegyvert kovácsolni. Ebben izmai is edződnek, azután igazi nemes vitézhez is illő férfias foglalkozás! Hátha még azt is elmondom néki, hogy a régi szaracén és mór lovagok győzhetetlenjei maguk kovácsolták kardjaikat. Akkor fog csak lelkesülten hozzálátni, mert rajong a lovagi szokásokért... De nini, jól látnak öreg szemeim? Mintha egy csapat tatár lovas mozogna a községháza udvarán!... Meg kell tudnom, mit akarnak nálunk? Micsoda új zsarolás szakad megint a szegény nép vállaira! - kiáltá felgerjedten és feleségének, a derék Erzsók asszonynak, futólag megmondva, hogy a faluházához megy, - elsietett.

Hollókövy pedig ez alatt a plébánossal volt komoly beszélgetésbe merülve, mert alig hogy szobájába lépett, ez kopogtatott be hozzá, tisztes arcán látható aggodalommal.

Az öreg Bálint jól látott, csakugyan egy csapat tatár és albán lovas érkezett a faluba és agájuk a biró háza előtt megállva, ráparancsolt, hogy hirdesse ki tüstént a faluban: a budai pasa új adót vetett ki. Potomság az egész, mert fejenként csak egy kispénz esik mindenkire...

- Nem is adó! inkább csak elismerése annak, hogy mi uraitok vagyunk, így mondá a birónak a feketeképű aga, beszélte a plébános, ki ennek hirét hozta meg a kastélyba, jól tudva, hogy a nemes szívű földes úr ezt a terhet is le fogja az agyonsanyargatott nép vállairól venni.

És ebben nem is csalatkozott.

- Örömest kifizetném a faluért fejenként a kispénzt, mondá Hollókövy, ha más egyéb csalárdság nem lappangana mögötte, de mindjárt elmondom. Edömér fiam, hozzad ide azt a kis faragott levelesládát.

A ládácskából, melynek ezüst kulcsát óraláncán viselé, egy levelet vett ki.

- Hallgassa meg tisztelendő atyám. E levelet Karacsay Diénes uram ő kegyelme irja, - és egészen egyező a mi esetünkkel:

»...cito citissime küldöm kegyelmednek ez irást, hogy a kellő tisztelettel tudassam a hazánkat szopogató és sanyargató pogányság ujabb praktikáját. Ali váradi pasa (ez a mi istentelen pogány elnyomó ördögünk) mai napon kihirdettette lovas csauszokkal az egész territoriumán, hogy új fejadót vet ki a népre. Nem sok, potomság az egész. Fejenként csak egy kispénz. Nem is adó, inkább csak hűbéri elismerése annak, hogy uraitok vagyunk...«

- Hallja, tisztelendő atyám, még a szavak is ugyanazok.

- Csakugyan azok, mintha egy kéz, egy fej fabrikálta volna a parancsolatot. Vagy tán úgy is van, csóválta ősz fejét a tisztelendő.

- Minden bizonyára, mert az ilyen parancsok vagy Stambulból, vagy pediglen a budai főpasától erednek. Hanem hát lássuk tovább a levelet. Mindjárt világot vet a pogány praktikájára.

»... A szegény föld népe örülvén, hogy ilyen olcsó szerrel szabadul az új adótól, készséges örömmel hordogatá kispénzeit az agák piszkos markába, egy jelenlévő teszkeredzsi pedig nyomban felirta nevét a defterekbe[23]... De mi történt ezután! Ez már égbekiáltó! Furiába jő kegyelmed; ha megtudandja..

Ime, a ravasz pogány kettős célt ért el ez által, pro primo: elismerteté a néppel ezen új adó tartozását is, azután pedig megtudá, hány adófizető vagyon az illető territoriumon, pro secundo pedig szörnyedezzen kegyelmed...rögtönösen kivetteté utána az iszonyú harácsot, fejenként minden emberre két egész magyar forintokat...

Zereday Miklós (de genere Zeredahely et Zudarvár) uram ő kegyelme saját territoriumán rögtön betiltá ez adófizetést és az adószedőket a harácsoló kurd lovasokkal egyetemben, hajduival kiverette a határból, maga is kivonulván ellenük teljes hadi fegyverzetében és a gyujtogatni kezdőket kardélre hányta etc...

Barátságosan megintem kegyelmedet... résen álljon, mert Budáról szintén hasonló parancsolatok menesztetének a parancsnokló pasákhoz. Ne engedje a kispénzeket fizetni, mert kegyelmeteknél szintén kivetik a két magyar forintos adót.«

- Bizonyosak lehetünk tehát benne, hogy nálunk is ugyanezt akarják. Azért rögtön kihirdettetem a bíróval, hogy senki egy polturát se fizessen. Persze az adószedők protestálni és erőszakoskodni fognak, de nem engedek és ha kell, magam fogok Budára menni a főpasához e dologban.

- Ezért az Isten meg fogja áldani kegyelmedet! mondá meghatottan a plébános.

- Kötelességem, azért vagyok ura a népnek, hogy segítsek a sorsán. Különben legjobb lesz, ha mindjárt magam beszélek az agával...

---

[23] Defterek = adóívek.

De erre nem volt szükség! Ugyan e pillanatban zajos lódobogás hallatszott és a kútnál tereferélő lánycselédek ijedt visítozással szaladtak szerteszét, mert egy szurtos tatárcsapat vágtatott be az udvarra apró, kócos lovakon, egy majomképű aga vezetése alatt.

- Mit akartok? kérdé harsány, parancsoló hangon a tornácra lépve, Hollókövy.

- Egy szökevény renegát kutyát, a Hiasszár nevű csauszt keressük, ha tudni akarod! felelt rekedt hangon az aga.

- Te vagy, a ki az új adót be akarja hajtani?

- Ne beszélj nekem itt adóról, gyaur! Se nekem, se neked ne legyen hozzá közöd, hanem, ha te vagy a környék ura, ezennel felszólítalak és megparancsolom a kegyelmes Abdurrahmán pasa nevében, hogy előnkbe akadályokat ne gördíts, a keresésben kezünkre járj és ha tudomással bírsz arról a szökevény kutyáról, nekünk azonnal bejelentsd, recsegte mérgesen.

Hollókövy villámló szemmel nézett a szurtos képű, töpörödött emberkére.

- E ház itt nem karavánszerálj. Ha megszökött, hát keressétek a vidéken, de ne nálam! Takarodjatok! kiáltott harsányan.

E lármára Edömér és Ilonka is megjelentek a tornácon, s ugyanekkor az öreg Bálint is sietve fordult be a kapun.

A tatáraga sajátságos, leső tekintettel nézett a két gyerekre, azután sokkal csendesebb hangon, mint várni lehetett, felelte:

- Mit ungorkodsz velem? Nem kastélyodban, hanem környékén akarjuk a szökevényt keresni.

- Keressétek hát! mondá erre Hollókövy elutasító rövidséggel, mire a tatárcsapat elszéledt, hogy átkutassa a kastélyt környező ligetet és a nagy kertet.

- Méltóságos jó uram, a másik csapat a községházánál épp most készül valami új adót beszedni.

- Menjünk hát, tisztelendő atyám! Bálint, te maradj a ház körül. A hajdúkat és csatlósokat szép csendesen szólítsd össze. E rakoncátlan csordával szemben elővigyázatosnak kell lennünk!

- Édes atyám, veled mehetek én is! kérte kigyúlt arccal Edömér, midőn az egyik apród fiú Hollókövy kardját hozta ki a tornácra.

- Ki maradna akkor félénk kis galambunknál, Ilonkánál? Ha te mellette vagy, nem fél semmitől... Maradj, hát, fiam!

- Parancsodra, édes jó apám, de...

- Nos, de?... Azután, mintha kiolvasta volna fia és az öreg Bálint szeméből, a mit ezek elhallgattak, büszke mosolylyal ütött kardjára:

- Mitől féltek, mikor velem van ez a kipróbált barát!

Hollókövy csak alkonyattájban tért haza a falu házától nagyon komor, gondolkozó hangulatban és Bálint kérdésére röviden csak annyit felelt, hogy a kispénzadót a nép jogosan megtagadta, mire az aga kurd fegyvereseivel nagy fenyegetődzések között elrúgtatott. Eszerint valószinüleg Budára kell mennie apellátára.

Bálint ez utolsó kijelentésre nagyon furcsa arcot vágott, de ura minden további kérdezősködésnek elejét vette e rövid kérdéssel:

- S mi történt a kastély körül?

- Semmi más egyéb! Átkutatták a környéket, a bokrost, azután tovább mentek.

A néma csendben elköltött estebéd után, Ilonkát Erzsók asszony gondjaira bízta, ki a barátságos toronyszobában, rokkapergés mellett, mesélt neki a halkirály fiáról és a hét aranykoronás hattyúról, míg csak a leányka el nem álmosodott, Edömért pedig magával hítta kedves helyére: a fegyverterembe.

Itt volt egyúttal a család őseinek arczképcsarnoka is.

Hosszú sorokban néztek alá széles, nehéz faragású kereteikből a Hollókövy család ősei, páncélos és taláros hősi alakok. Mindegyik kép mellett ott volt az illető ős páncélja, fegyverzete is díszes csoportozatban, valamint a csatákban nyert hadizsákmány, fegyverek, kitüntetések s más egyéb véren szerzett dicsőséges tanujelei e hatalmas család hősi vitézségének, hazáját szerető áldozatkészségének.

Nagy számmal voltak az ősök, még nagyobbal a fegyverek, de Edömér, ki úgy lépett mindenkor ide, mintha templom lenne; mégis minden darabot ismert, mindegyiknek a történetét imádságként tudta és ott őrizte szívének rejtekében az ősök nagy tetteivel és azzal a titkos fogadással együtt, hogy ő is ezeknek a nyomdokaiban fog haladni mindenkoron...

- Eredj, fiam, hívd ide Bálintot, mondá egy csomó különös alakú kulcs között keresgélve, - azután menj te is aludni.

Edömér nagyon szeretett volna még maradni, azért eltitkolt sóhajjal engedelmeskedett, mire csakhamar belépett az öreg Bálint.

- Jó Bálintom te, mégis megfontoltam a dolgot. A Budára menetelt elhalasztom, mert, hogy megtagadtuk az adót, büntetésül minden bizonynyal megsarcolnak bennünket...

- Csak még rosszabb ne érjen bennünket! szólt rá aggodalmasan Bálint. Kár volt, édes uram, kegyelmednek oly nyíltan a dologba beleavatkozni. Abdurrahman amúgy se szíveli kegyelmedet, mert nagy tekintélye, dúsgazdagsága régóta szálka a szemében. Ismerve tehát kincséhes, bosszúálló természetét, ezt nem hagyja megtorlatlanul. Adja Isten, hogy a sarcolásnál egyéb ne történjék...

- Sokat gondolkodtam mai szavaidról, hűséges jobbkezem. Szomorú, gyászos időket élünk. Hazánk és nemzetünk a török igájában vergődik; személy- és vagyonbiztosság nincs s mindenki retteg a holnaptól, mert nem tudja, mit hoz: halált-e vagy rabszolgaságot? Ez okból elhatároztam, hogy családi kincseimet és egyéb értékeimet, még ma éjjel csak a kettőnk által ismert rejtekhelyre szállítjuk.

Bálint elégedetten bólintott.

- Ezt akartam mondani én is. Ott biztos helyen lesznek.

- Megvárjuk, míg a belső cselédség is lenyugszik, akkor aztán hozzá fogunk. A mi künn marad, azt Isten nevében elvihetik, ha a pasának a sarcoláson kívül még zsákmányolásra és rablásra is fájna a foga!

- Higyje el kegyelmed, jó uram, hogy előbb-utóbb megteszi, mert ez a jómadár odaát a szomszédban, bizonyára ezt is beárulta.

Ez alatt Bálint berakta a terem ablaktábláit és meggyujtotta a boltozat közepéről aláfüggő vascsillárt, azután kinézett, hogy a cselédség már lenyugodott-e?

- Minden csendes! Hozzákezdhetünk, jó uram! Hanem, ha szabad szólanom, kezdenők a legértékesebbjén. A nehéz ezüst-edényeket hagyjuk legutoljára, mert kettőnknek legalább is eltart három-négy napig, ha ugyan az ötödikre is nem jut valami.

Bizony jutott, mert csak az ötödik éjszaka közepén lettek készen mindennel és jó volt sietniök, mert a hét végén vendég érkezett Istvánffy Tamás személyében. A tiszteskorú, de még daliás külsejű nemes, alig tudott a maga erejéből levánszorogni az elcsigázott ló hátáról, annyira oda volt a fáradtságtól.

- Ejnye, bátyám uram, úgy jön kegyelmed, mintha kergetnék! mondá szelid tréfával Hollókövy, mikor a lépcsőn támogatva, felvezette.

- Bizony engem kergettek, öcsém. És, ha ki nem versz, hát egy ideig nálad lakozom, hiszen a te házad az üldözött hazafiak bátorságos menedékhelye. Innen majd csak könnyebben átjutok a császári részekre. Úgy bizony, még idejében megtudtam, hogy Ali győri pasa el akar fogatni, - tudod, azért a tatai cécóért - azért hát szép csendesen odébb álltam és csak éjszaka menekültem, mint valami haramia... De oda fenn majd elmondom a többit.

- Mindenekelőtt pihenje ki magát kegyelmed hiszen halálosan ki van merülve, szólt Hollókövy és szíves vendégszeretettel tárta ki az üldözött előtt szobája ajtaját.

Kevéssel ezután Bálint és Edömér érkeztek haza a parókhiáról, hol Kányavárival és fiánál találkoztak, kik két zacskócska ezüst-dénárt hagytak ott, hogy elköltözésük emlékére osztassék ki a falu szegényei között.

Csakugyan kora délután ponyvával fedett, hosszú társzekereket és felnyergelt paripákat vezettek a kapu elé és nemsokára megjelent az utiasan felkészült család is a kisérő szolgaszemélyzettel.

Kányavárinė nagyasszony két nőcselédjével a bárkaalakú vedlett utihintóba szállott, de még akkor is veszekedett, mert egész arca vörös volt, mint egy mérges pulykakakasé. Kányavári és fia pedig néhány fegyveressel paripára ültek.

Csaknem az egész népség a kertek alá gyűlt, mert apraja-nagyja örült, hogy végre-valahára megszabadul a falu ettől a gyűlöletes famíliától és bizonynyal meghajigálták volna, ha éppen akkor véletlenül arra nem megy az öreg plébános. Az iránta való tiszteletből megelégedtek néhány gúnyos ujuju-jujujuh! »A soha viszontlátásra! Szerencsés utat az árokba dőlésig! Nyakatok töréséig!« és más efféle kiáltásokkal.

- Várjatok csak, kutyák! Majd lesz nektek nemulass ezért a búcsúztatóért! dörmögte Jánoska szemére húzott süvege alól.

A Kányavári jobbágyaknak azonban az udvarbiró keményen megparancsolta, hogy a távozó kegyes uraságot és érdemes famíliáját kendőlobogtatással és zöld ágak hajtogatásával kell üdvözölniök, - de ebben sem telt valami nagy gyönyörűségük, mert Kányaváryné nagyasszonyt »belső leányaival« (a kik különben konyhacselédek voltak) majd belefordították az árokba a megriadt lovak.

Hanem azért mégis kidugta bóbitás fejét a bárkából és kegyesen meglebbentette a kezében tartott csipkés facenétlit,[24] Kányavári pedig mély meghatottságot tettetve, integetett búcsút a falunak, - hová, pár nap múlva, megérkezett a Kányavári porta új tulajdonosa is: egy fekete szerecsen, magához hasonló szolgáival és kertészeivel...

[24] Facenétli, törökeredetű csipkés patyolat zsebkendőféle.

Mamertusz-nap éjszakáján.

»Nem! senkié sem a jövő,
Csupán az Isten bírja azt.
Az óra jár, az óra üt
És mindennek véget szakaszt,
Jövő, a rejtélyes jövő...
– – – – – – – – – – – – – – –
Óh néma rém, te árny s vendégünk szüntelen,
Leples kisértet, mit meglátni nem lehet,
S mit mi holnapnak nevezünk!
A holnap, óh, egy nagy talány!
– – – – – – – – – – – – – – – «

Hugó Viktor.

- Innen-onnan már három hete lesz, hogy nálatok vagyok, ideje hát, hogy szép csendesen tovább álljak!... így kezdé meg a beszélgetést egyik este az öreg Istvánffy Tamás, midőn vacsora után, szokás szerint, kiültek a toronyhoz támaszkodó terrászra.

- Híjját érzi kegyelmed valaminek, hogy már ráúnt a házamra? kérdé Hollókövy csendesen.

- Dehogy úntam, - a magam házát se lakom örömestebb. Hanem hát most tiszta a környék a kóborló török csapatoktól, - azért szeretnék holnap indulni.

- Én valami jobbat tanácsolok kegyelmednek, ha már egyáltalán nem akar tovább maradni, A jövő hét vége felé én is Budára szándékozom, a mi társaságunkban aztán minden lappangás, kerülgetés nélkül átjuthat a pesti oldalra.

- Fogadja el, én is tanácslom kegyelmednek! Többesben bátorságosabb az utazás, - szólt közbe a plébános is, mire Edömér és Ilonka szintén vetekedve kezdték marasztalni, mert nagyon megszerették jóságos kedélyéért és azért a sok érdekesnél érdekesebb történetért, melyeket vitézi tettekben gazdag életéből esténként el-elmondogatott nekik.

- Hogyne maradnék, mikor olyan szépen kértek, bogaraim! nevetett vidáman az öreg s enyelegve dörzsölte borostás állát a lányka arcához.

Gyönyörű csillagfényes égbolt ragyogott felettük a tavaszvégi éjszakák harmathullató csendjével és méla varázsával s mivel a plébános és Hollókövy gyakorta együtt kutaták az ég titkait, a beszélgetés sora csakhamar a csillagokra került...

Már későre járt az idő, midőn pihenőre készülődött a kis társaság.

- Lám, lám! El is feledém mondani: holnap lészen Mamertusz-napja. Ennek éjszakáján hull le legtöbb csillag az égről, - mondá búcsúzás közben a plébános és hajlott alakja csakhamar eltűnt a bokrok és fák setét árnyéka között.

A másnapra jövendölt csillaghullásból azonban nem lett semmi, mert alkonyat felé olyan ítéletidő kerekedett, hogy csak úgy szakadt a zápor, hullott a mennykő, a szélvész pedig mintha valami össze-vissza száguldozó szörnyeteg-csordát hajszolna, olyan különös alakú fekete felhőket kergetett az égen és jajgatott, süvöltözött, csak úgy nyögött, csikorgott bele a kastély tornyán a szélkakas.

- Bandit, a csatlóst, éppen útban éri a zivatar! szólt a fiához Hollókövy, ki egyik karjával ezt, másikkal pedig leánykáját karolva át, állott a nagy íves ablak mellett és nézte a felhőket hasgató villámok cikázását.

- Mily nyomott a levegő! Olyan nehéz nyomást érzek mellemen és szívem táján, mintha meg akarná fojtani!

Ezt azonban már az asztalnál ülő Istvánffynak mondá, ki előtt egy nehéz ezüst tálcán, két öblös arany billikom állott.

- A zivatar teszi! válaszolt komoran az öreg, ki rosszkedvét az aranyszinü hegyaljaival iparkodott elűzni.

- Édes atyám, Kalászt nyergelte meg Bandi? kérdé nyomott hangon Edömér is.

- Azt fiam... Félek, hogy valami baj éri az úton, mert nagyon neszes, ijedős állát. De lesz annyi magához való esze, hogy addig valahol meghúzódik, míg a zivatar kitombolja a mérgét, habár tudja, hogy nehezen várom...

A zivatar azonban egyforma hevességgel dühöngött késő éjszakáig és éppen ott kapta útban hazafelé a nehezen várt csatlóst, a hol az egész messze környéken nem volt védő-fedél, hanem suhogó nádas, kákás mocsár húzódott, melynek girbe-görbe fűzfáitól, a dörgéstől s villámlástól amugy is megriadt paripa, folyton hánykolódott, ijedezett.

Bandi, a fiatal csatlós, egyik percben káromkodott, a másikban imádkozott, majd pedig hangos »Uram segélj«-t kiáltott, midőn nem messze tőle egy korhadt fűzfát hasgatott szörnyű recsegés között forgácsokká a lecsapó villám, mitől a ló annyira megbokrosodott, hogy kénytelen volt leszállani róla.

Jó darabon át kantárszáron vezette a lovát, mígnem sűrü ciheresre akadt, hol valamennyire meghúzhatta magát.

Egyszerre úgy tetszett neki, mintha a téveteg villámfénynél hosszú dárdákat látna felmeredezni a nád közül és sötét lovas alakok állanának mozdulatlanul köröskörül.

- Emberek ezek vagy kisértetek, ebben a vad éjszakában?

Először nagyot dobbant a szíve erre a gondolatra, de mivel bátor legény volt, a kantárszárat egy bokor töve köré csavarta s szép csendesen arra felé kezdett csúszni a nád között.

Csakhamar lassú beszélgetést hallott, mire még közelebb mászott és feszülten figyelni kezdett.

A nagy égzengés, szélzúgás elkapkodta ugyan a hangot, de a mit meghallott, attól is megremegett minden porcikája...

Ha észreveszik, vége van! Merre és hogyan meneküljön hát, hogy megelőzhesse őket? Ezen törte a fejét, miközben lovához visszacsúszott.

Aggódva fülelt minden zajra és szüntelen csitítólag veregette paripája karcsú nyakát, hogy csendesen maradjon és el ne nyerítse magát.

Végre hosszú, aggodalmas órák után, éjfél felé szűnni kezdett a zivatar és a szétszakadozó felhők közül ki-kibukkant a hold sápadt világa. Most már tisztán látta a felmeredező dárdákat s a nádas közt lappangó kurd- és tatár-lovasokat. Nagy számmal voltak és induláshoz készülődtek.

E percben paripája szintén megérezte az idegen lovak közellétét és hangosan felnyerített. De már ekkor Bandi nyeregben ült és repülve száguldott tova...

Erre a lovasok is megeresztett kantárszárral rohantak utána és hosszú félkörbe oszolva, igyekeztek útját vágni, miközben surrogtak körülötte a nyilvesszők, mivelhogy jó célpont volt a fehérlő paripa a fekete éjszakában.

Már kijutottak a nádasból s a rohanó paripák körme alatt az országút kavicsa csattogott, midőn Bandi rémülten vette észre, hogy a lova egyszerre csak nagyot botlik, aztán sántítva emelgeti lábát. Dühösen vágta sarkantyúit a vékonyába, mire a nemes állat fájdalmas nyerítéssel rohant tovább, de már nem azzal a gyorsasággal. Mire a falu alá ért, az üldöző tatárlovasok is csaknem a sarkában voltak s a nyílvesszőket csak gyors ide-oda hajladozással tudta kikerülni, midőn a kastélyhoz vezető úton végigrohant.

- Lőjjétek le, nehogy idő előtt zajt üthessen! Nem szabad élve menekülnie! hallatszott háta mögött s ugyanekkor a ló hátába egy tollas nyílvessző furódott, mitől inaszakadtan rogyott a bokrok közé...

- Ébredj, uram! Ébredjetek! Tatárok törnek orvul reátok! ordítá Bandi torkaszakadtából... de ugyan ebben a pillanatban állig hasított fővel bukott a rózsafák közé, honnan egy setét alak lépett most elő, vértől csepegő handzsárral kezében.

- Ez a kutya mégis fellármázta a kastélyt! Világot látok ide-oda csillámlani! szólt fojtott hangon... Most már rajta, törjétek be az ajtókat egymásután! Aymár bég pedig gyujtsa fel a falut, hogy a nép segítségökre ne jöhessen.

Erre, mintha csak a földből bujtak volna elő, mintha csak a kert bokrai elevenedtek volna meg, mindenfelől kurd- és tatár-fegyveresek özönlöttek vad üvöltéssel az udvarra és tüstént rá recsegő fejszecsapások, tompa csákányütések döngették az ajtókat, mire a kastély ablakaiból lövés lövés után dörgött, villámlott fel az éjszakában...

Az öreg Bálint ugyanis már az üldözők robajára felébredt és rosszat sejtve, sietett ki a folyosóra, a hol már urát és Istvánffyt találta, kik szintén felriadtak a gyanus robajra.

E percben harsant fel Bandi kiáltása, mit rögtön halálsikoltása követett.

- Most nincs idő a hosszas tanakodásra... Az ajtók zárva sokáig ellenállnak. Jer, Bálintom, Ilonkát és nődet vigyük az utolsó szobába, hol a rejtekajtó van. Kegyelmed pedig az alatt fegyverkezzék fel... Mindjárt itt leszünk! kiáltá Hollókövy, miközben öreg csatlósával végig sietett a setét folyosókon.

- Add kezedet itt még egyszer, hogy úgy cselekszel, a mint az imént esküvel fogadtad! mondá, jobbját nyujtva Bálintnak.

- A szívem fog belészakadni, de esküszöm; hogy úgy teszek! felelt megindulástól alig hallható hangon.

Hollókövy arcáról ekkor a megindulás utolsó nyoma is eltűnt s nemes homlokán büszke nyugalommal, szemében hősi elszántsággal csapott kardjára:

- Minden perc drága, minden hosszú szó fölös!... Ajtóról ajtóra, szobáról szobára kell védekeznünk, míg bírjuk, mert csak hárman vagyunk...

- Öten, atyám! csendült meg mögöttük Edömér hangja. - Öten, ismétlé, füstölgő fegyverét a földre zökkentve. Bandi helyett Istók éjjelre a kastélyban maradt. Halljátok! Most is az ő fegyvere roppan! Öt tatárt lőttünk le a szegletablakból... Ne félj, atyám, megvédjük a kastélyt, míg segítség érkezik!... Megvédelmezzük utolsó csepp vérünkig!

Ez a fiatal sas első merész vijjogása, a fiatal oroszlán első csataordítása volt... Ugyanaz a hősi láng égett szemében, ugyanaz a bátor nyugalom fénylett homlokán, mint hős atyjának, kihez e vészes, sötét órában hasonlított igazán csak vonásról-vonásra.

E pillanatban recsegve szakadt be az alsó folyosó nehéz tölgyajtaja, mit az ostromlók vad diadalordítása és a legyilkolt cselédség halálhörgése követett...

- Fel az első terembe! kiáltá ősi kardját villogtatva Hollókövy, melynek damaszkusi acéljára eme büszke jelmondat volt edzve:

»Hüvelyemből jó ok nélkül ki ne végy,
De, ha kivészsz, becsülettel visszatégy!«

Az első terem faragott ajtaja csak nagyon rövid ideig állt ellent az ostromlók heves csapásainak, kik e közben már az ablakokon kezdtek minden oldalról a termekbe nyomulni.

Hollókövy megrettent, hogy el lesznek vágva az utolsó szobától...

- Leányom! Ilonkám! lihegte aggodalmasan, miközben egy betolakodó óriási kurdnak egyetlen csapással szemöldökéig hasítá fejét, azután kardját megforgatva feje felett, a küzdelem zaját túldörögve, kiáltá:

- El, el gyorsan az utolsó szobába! Ide körém szorosan valamennyien!

A betört ablakon át bevöröslött az égő falu vérvörös világa és a vészharang kongásai között behallatszottak a halálsikoltások. Istók, a csatlós elesett, Istvánffy megsebesült, de Hollókövy bőszült oroszlánként vágott utat kardjával és becsattantá maguk mögött az utolsó szoba, az utolsó menedék vassal béllelt ajtaját.

Alig fekteté fel a keresztvasakat, máris rettentő ütések zuhogtak az ajtó vassal béllelt lapjára és alapjáig megrecsegtették eresztékeiben.

- Atyám, hol van Ilonka? kérdé Edömér.

- Lent a rejtekútban... Vár reánk... Erzsókkal...

- Atyám, remélsz, barátaidtól segítséget?

- Egyedül Istenben remélek, fiam, ki nem hagy el bennünket. Ah, fiam, ki számított volna erre az alattomos nagy orvtámadásra!...

A vassal béllelt ajtó recsegése fojtá el további szavait, mert szinte meg-meghajolt a szörnyű ütések alatt, táguló kőeresztékei mögül pedig a vakolat kezdett hulladozni nagy darabokban.

- Mi Edömérrel az ajtót védjük, ti az ablakokat! kiáltá Hollókövy, midőn a vasrácscsal védett ablak szines üveg-karikái egyszerre csak csörömpölve hullottak ki a besüvöltöző golyóktól...

A golyók egyike abban a percben szíven találta az öreg Istvánffyt, midőn az ablak védelmére sietett.

- Védjétek magatokat, míg segítség érkezik! hörögte utolsó szavaival és elhidegülő kezével gyengén megszorítá Hollókövy jobbját, ki mély fájdalommal nézett az ősz bajnok halálban is nemes arcára. Azután fiára emelte rejtett könnytől izzó tekintetét:

- Most már csak hárman vagyunk... hárman!

- És küzdünk utolsó csepp vérünkig, utolsó lehelletünkig, apám, hogy Ilonka menekülhessen! kiáltá az ifjú nemes elhatározással.

- Ne hagyd el Ilonkát soha, soha, fiam! Védd és őrizd meg minden veszélyben, szólt hirtelen ellágyulással, mire Edömér hevesen vonta atyja kezét ajkához, mintha ezzel akarná igéretét megpecsételni.

- Szívemből igérem neked édes atyám!

De ugyanekkor az öreg Bálint hirtelen elrántotta az ajtótól, különben a megtágult eresztékek között besüvöltő golyók bizonyára leterítették volna. Most Hollókövy pisztolyát rántotta elő, de egyszerre csak megtántorodott és térdre bukva, melléből piros vérsugár szökellt elő...

Edömér őrjöngő fájdalommal fogta fel karjaiba, az öreg Bálint pedig a fiavesztett oroszlán rettentő fájdalomordításával vetette magát a földre s ősz haját tépve keservesen zokogott.

- Uram, édes, áldott, drága uram!...

- Nincs idő a sírásra... tördelé nehéz, hörgő hangon... én mindjárt meghalok... Emlékezzél esküdre... Siessetek, menekülj, mentsd meg Edömért, a Hollókövy család utolsó sarját... Neki nem szabad meghalnia!... Csókoljátok meg helyettem is angyalomat, Ilonkámat. Menjetek... Siessetek! az ajtó mindjárt...

Sűrű vérömlés fojtá el szavait, s Bálint azt hívé, hogy meghalt. Rettentő átokkal ugrott fel, véres kardját magasra emelve:

- Az élő Istenre, lelkem üdvösségére esküszöm, Edömér, hogy Kányavári Áron, apád, családod és nemzetséged gyilkosa!

Ugyanekkor egyik keresztvas dörgő recscsenéssel pattant ketté, az ajtóra pedig kettőzött erővel hullottak, döngtek a csapások. Erre a haldokló még egyszer felnyitá szemét:

- Még most is itt vagytok! hörögte leírhatatlan erőlködéssel... Bálint, esküd... Edömér, neked is parancsolom, siessetek, el... el... Oh, Jézusom, mutasd lelkemnek az utat országodba...

Edömér melléje roskadva, zokogva csókolta össze a véres, drága arcot, a hidegülő kezeket, midőn az ajtó iszonyút recscsent, roppant és az utolsó keresztvas is ívként meggörbülve engedett és pattogott... Erre Bálint kis gyermekként ölbe kapva Edömért, egy ugrással a szoba túlsó sarkába termett s ugyanabban a pillanatban tünt el a gyorsan megnyíló és bezáruló rejtekútban, midőn a vasajtó a fal egy részével ropogva beomlott, a legnemesebb ember tetemét borítva be omladékaival... Bálint, feje felett hallván az ostromlók kereső dobogását, sietve rohant végig a keskeny üregen, melynek oldalfülkéjében ráakadt feleségére, ki maga is félve s reszketve szorongatta kebléhez a félig alélt Ilonkát, de férjét látva, megkönnyebbülten ugrott fel ültéből.

- Hála a jó Istennek, itt vagy Bálintom!...

- Egy szót se többet, hanem el innen sietve! suttogá ez, letéve Edömért. Mindjárt elérjük a nyílást. A kert végébe nyílik, sűrü bozót közé... Siessünk, hogy észrevétlenül elérjük az erdőt, míg a setétség tart...

Fejük felett e közben erősen döngött, dobogott a föld, különben meghallhatták volna azt a gyanus zörejt és elnyomott suttogást, mely a közeli nyílást elrejtő bozót között ismétlődött...

- Úgy tegyetek, mint parancsoltatott! Te Abu-el-Máni a fiút, te pedig Dubán a kis lánykát... A többit tudjátok... Hah, már közelednek! Csak vigyázat... Először a kisérőkkel végezzetek... Vigyázz, Muszli a vén farkasnak még erős fogai vannak! susogta egy ismerősen rekedt hang...

Alig halt el a suttogás, a menekülők kiléptek az üreg nyílásából...

Ebben a pillanatban erős karok rántották ki Erzsók asszony karja közül Ilonkát és facsarták hátra Edömér kezét, a másikban pedig két villámgyors döféssel leterítették az öreg Bálintot és feleségét... Még csak egy halálsikoltás se hangzott. Hang nélkül roskadtak egymás mellé.

- Allahra! szép döfés volt mindakettő! Vessétek a bokrok közé! kacagott az előbbi rekedt hang. A két gyerekkel pedig gyorsan el a vidékről...

Ilonka aléltan hevert egy sötét alak karja között, Edömért pedig betömött szájjal hurcolták a nem messze kapálódzó lovakhoz. A csakhamar felhangzó lódobogás tudatta, hogy a két árvát egymástól örökre elszakítva, viszik messze-messze, el a kedves szülői háztól, setét, ismeretlen sorsba, távoli idegen világba...

A lódobogás távoztával két setét alak hagyta el az üreg környékét...

- Most már miénk a játék! Miénk minden! mondák örömtől fojtott hangon egyszerre és a pár percre kibukkanó holdvilág a két Kányavári testvér sátáni diadaltól tündöklő arcát világította meg sápadt fényével...

Pár percig figyelve hallgatták a csillapulni kezdő csatazajt, azután lassan suttogni kezdtek, midőn egyszerre csak megzördültek a bokrok és egy fekete képű szerecsen lépett a tisztásra, széles, görbe pallossal a kezében.

- Te vagy az, Ali? Jerünk hát a rejtekuton a kastélyba, hogy senki ne lásson bennünket. E szedett-vedett nép, ellop, összeturkál mindent, ha ott nem vagyunk, pedig most már enyém a kastély, enyém minden! mondá félhangon Kányavári Áron, és utána a másik kettő is belépett a rejtekút nyilásába.

Az aleppói rabszolgavásár.

»Lelked mit érezett, hogy elhagyád e hont,
Midőn úgy hagytad el, hogy soh'se lásd viszont?
Nem állított meg a határnál valami...?
Honszeretet, ha azt kitudnók mondani!«

Tompa: »Levél egy kibujdosott után«

Abu-el-Máni, a rabszolgakereskedő, megtudva, hogy az alvidéken portyázó csapatok Buda alá érkeznek, mielőtt még üzlettársai megsejthették volna, hajóinak egy részét az eszéki állomáson hagyta, a többivel pedig nagy sietve felvonult Buda alá.

Itt horgonyt vetve a Duna szélén, hajóit kifestette rikító szinekkel, felcicomázta s beaggatta szines keleti szőnyegekkel, nagylevelű virágokkal, szagos füstölőkkel, azután mindegyik hajó orrába egy csomó szerecsen rabszolgát állítva zengő hangszerekkel, megütteté a dobokat, hogy csak úgy hangzottak belé a budai hegyek.

E lármás hangokra valamennyi török mind a bástyákra tódult és ráismerve a hirhedt rabszolgakereskedő hajóira, csakhamar százával siettek a kisebb-nagyobb csónakok, dereglyék feléje, mert Abu-el-Máni nemcsak a kerek föld legszebb rabnőit és szerecsen rabszolgáit árulta, hanem egyuttal összevásárolta a különféle nemzetiségű hadifoglyokat, elrabolt gyermekeket és mindenféle szétágazó titkos összeköttetései révén, nem volt olyan megbízatás, mit el ne vállalt volna, természetesen, ha jól megfizették.

Alig sötétedett be és ezüstözte meg a méla holdsugár a Duna lassan fodrosodó habjait, midőn egy magányos csónak evezett a szélső hajó felé, melynek orrán maga a rabszolgakereskedő várta az érkezőt, ki nem volt más, mint Kányavári Áron, kivel legott a hajó elfüggönyözött hátsó részébe vonult, hol sokáig tanácskoztak s csak késő este váltak el egymástól.

- Várj még egy kevéssé! Melyik napot is mondád? Az én igazhivő eszem elfeledte annak a gyaur szentnek a nevét, kiáltott le Abu-el-Máni a hajó párkányáról.

Kányavári már csónakjában ült és az evezős-legény éppen el akarta a hajótól taszítani.

- Ide vigyázz hát és tanuld meg! Mamertusz napjának az éjszakáját mondám. El ne feledd még egyszer! E napon néked is ott kell lenned embereiddel... A pasa nevében parancsolom!

Három héttel ezután, azaz Mamertusz-napját követő harmadik éjszakáján ugyanez a jelenet ismétlődött, csakhogy most Kányavárit az öreg Libor kisérte evezős gyanánt. A rabszolgakereskedő pedig nem a multkori bizalmas mosolygással, hanem alázatos hajlongásokkal fogadta és szolgálatkész kézdörzsölgetés között vezette a hajó hátsó része felé.

- Mindenkit elküldtél a hajóról? kérdezte halkan Kányavári.

- Nézz oda, valamennyien a pesti oldalon halásznak.

- Helyes! Nem szeretném, ha hallgatódzna valaki.

- A felől nyugton lehetsz, uram!...

- A dolog tehát eddig szerencsésen megtörtént, Máni...

- És te ura vagy megszámlálhatlan faluknak, birtokoknak, dúsgazdag, hatalmas lettél, vágott közbe a török hízelgő mosolygással.

- Hagyjuk ezt!... Inkább mondd meg, hová zártad el a fiút?

- Azt a hőstekintetű fiút, azzal a fekete anyajegygyel? Itt az én hajómon van, hogy folytonosan szem előtt tarthassam... Nézd, uram, éppen ez az ajtó vezet le a hajóközbe, a hol fogva tartom.

- És a kis leány?

- Az már útban van a Fekete-tenger felé, Dubán-el-Zeneb hajóján.

A hajóközbe levezető sötét nyílásból e közben elfojtott sírás és keserves fohászkodás hangjai törtek fel szaggatottan. Kányavári megállott:

- Ah, az a keményfejű fiú sír ilyen keservesen? kérdé elégült vigyorgással. Helyes! Csak hadd sírjon...

Az emberkalmár fejét csóválta:

- A többi foglyok sírnak, rínak! Gyakran meg kell korbácsoltatnom őket, hogy elhallgassanak. A sírás véníti, lesoványítja az embereket, - már pedig senki sem akar szomorú, elcsigázott rabszolgát venni. Ezt a magyar fiút azonban nem látja senki sem sírni! Büszkén, állhatatosan tűr mindent. Egy panaszszavát sem hallottam, egy könnyét sem láttam! Pedig, Allahra mondom, egész gyerek még, mégis erősebb sok meglett embernél. Marcona hadfiak, deresfejű emberek sírnak, rínak, ha rabszolgaságba kerülnek, de ez csak kevélyen hallgat és ajkait dacosan egymásra szorítva, néz lángoló tekintetével az emberre, mintha ölni akarna vele...

- A Hollókövyek törhetetlen, büszke vére csörgedez ereiben, de majd megtörik e fickó kevélysége is! mormogá Kányavári kedvetlenül.

- Ne hidd azt! Ismerem én az embereket! Az ilyen büszke, erős természeteket a szenvedések még jobban megedzik és erősebbé teszik, noha többet szenvednek, mint a kik egész nap hangos óbégatással a hajukat tépik. A rejtett, könnytelen fájdalom jobban éget! Éjszakánkint e fiút is megvigyáztam a lesőlyukakon...

- Nos? Mit tett, mit csinált?

- Ekkor láttad volna! Nagy fekete szeme könnyekben úszott s kezét imádságra kulcsolva, nehéz sóhajtással nyögte, lihegte: »Oh atyám, drága édes atyám, nézz le ránk az égből! Segíts meg, szabadíts meg«. »Ilonkám, gyönge kis szelid galambom, hol vagy? Hová vittek? Merre keresselek! Oh, édes atyám, védj és segíts, légy körülem, erősíts őrködő szellemeddel...« de a legkisebb neszre rögtön elfojtá sóhajtásait...

- Hallgass az ilyen vénasszonyríkató beszédekkel! riadt rá Kányavári haragosan.

Abu-el-Máni ellenben vigyorogva mutató megfeketült fogait:

- Egy másik alkalommal még jobban beláttam a szívébe, Nem a saját sorsa fáj neki, hanem hugáé, azé az aranyhajú kis leányé, kit végtelenül imád és szeret. Pedig hát annak aranyos dolga lesz! Olyan szép, olyan gyönyörű, hogy még szultána is lehet belőle, hahahaha!...

- Mi az hát? Hadd halljam!

- Midőn áthozattam ide az én hajómra, hol értékesebb foglyaimat őrzöm... éppen a foglyokat válogattuk szét... Tudod, uram, hogy szétválogatom a nőket, gyermekeket és az uri foglyokat elkülönzöm a közönséges eladásra szánt rabszolgáktól, mert ezekért néha búsás váltságdíjat fizet a rokonság... Mondom, éppen a fiatalabbját válogattuk, midőn egy sárgahajú, szép urilányka sikoltozva a Dunába akarta ölni magát. Láttad volna ekkor! Bizonyosan hugára emlékeztethette, mert szeme csak úgy izzott a visszafojtott könnyektől, s minden ízében remegve holthalaványra sápadt. Azt hittem, nyomban megfojtja a felindulás.

Kányavári komor, fenyegető arcot öltött:

- Nem parancsolták meg szigorúan, hogy ne engedd a többi fogolylyal érintkezni és nem szabad látni senkinek? Abu-el-Máni, mondom neked, veszedelmes játékot űzöl!

- De hát miért nem öletitek meg, ha annyira féltek tőle? fakadt ki a rabszolgakereskedő.

- Az nem a te gondod! Mi egy szóval se mondjuk senkinek, hogy megöljék. Neked sem mondom! Te se mondd! De, ha véletlenül meghal, elpusztul a kegyetlen bánásmód és a nehéz rabszolga-munka alatt, annál jobb! Gondod legyen rá, hogy valami kegyetlen emberhez kerüljön, ki nem engedi megszökni és nem sokat törődik egy rabszolgakölyök életével. Add el olcsón, hogy messze, a tartomány belsejébe kerüljön, a honnan nincs visszatérés... Értsd meg jól, Abu-el-Máni! Ennek a fickónak sohse szabad többé Magyarországba visszakerülni...

- Értem! felelt hideg, kegyetlen mosolylyal a rabszolgakereskedő.

- Abdurrahmán Abdi nevében beszélek és parancsolom neked, folytatá gőgösen, hogy úgy vigyázz rá, mint a szemed fényére. Fejeddel felelsz érte, nemcsak az úton, de azért is, hogy olyan helyre kerüljön, honnan sohse szabadulhasson vissza.

- Bízd csak rám! Nem fog megszabadulni, fejemmel felelek érte!

- Mikor indulsz?

- Mihelyt Ali visszatér. Allah tudja, milyen nehezen várom. Minden nap nehéz pénzembe kerül, mert foglyaim nagy része a zsugori Ibn-el-Bufa tornyában és a karaván-szeráljba van elszállásolva. Tudod, ott a szombatkapu felé vezető úton.

- Most nem panaszkodhatol, mert hajóid ugyancsak zsúfolva lesznek. A Thora alászállása- és a Kurbán-bajrám ünnepeken pedig valamennyi foglyodat eladhatod Stambulban, Brusszában és Damaszkusban.

Az érdemes emberkalmár aggodalmasan sóhajtozott:

- Éppen a Kurbán-bajrám ünnep miatt kellett Alit elküldenem, hogy a martalóc kapitányok mennél több fiatal lánykát raboljanak össze a népesebb falvak és városok közeléből. A Bajrám-ünnepen az igazhivők feleségei fiatal rabszolgálókat ajándékoznak egymásnak. Ennek az árúcikknek tehát akkor van a legnagyobb kelete.

- Akárhogy áll a dolog, az a te bajod. A pasa mielébbi indulást parancsol, mert egyik követjét a te hajódon küldi jelentéssel a nagyvezérhez. Aztán szó, a mi szó, én is szeretném, ha már ez a fattyú túl lenne az ország határán...

- Hiszen csak egy szóval mondjad s ez a fiú még ma éjjel túl lesz, nemcsak az ország, de az egész földi világ határán...

- Nem, azt egy szóval se mondom, hogy megöld! Rám ne szálljon a vére! Asszonynak és gyereknek a vére szerencsétlenséget hoz kiontójára... Ez régi igazság! Hallottad, én nem mondom, nem akarom, hogy megöld, tiltakozott Kányavári hevesen.

E közben egy süketnéma néger fiúcska kávét s gyümölcsöt szolgált fel két kis asztalkán, mit azonban már a rabszolgakalmárnak a hajó hátsó részén lévő, pompás, aranyhímzésű szőnyegekkel beaggatott szobájában költöttek el, mert időközben visszatért a halászatra küldött legénység és a beszélgetést csak halk suttogással folytathatták tovább.

Abu-el-Máni pazárgün (vasárnap) estéjén csakugyan felszedette a horgonyait és még azon éjjel nagy sietve megindult Eszék felé, hogy itt veszteglő hajóival egyesülve, versenytársait ezen útjában is megelőzhesse.

Az eszéki híd ez időben valóságos főkapuja volt Keletnek s csupán 1603-ban 80,000-nél, 1663-ban pedig 120,000-nél több magyar foglyot hurcoltak át rajta keserves rabszolgaságba.

A törökök abban az időben minden munkára, még a szántásra, igavonásra is rabokat alkalmaztak. Elrabolt magyar gyermekekből került ki hadseregüknek szine java; rablott nők voltak feleségeik, sőt a magyarországi török földesurak magyar rabokat telepítettek ki boszniai, thráciai, balkáni és kis-ázsiai birtokaikra is.

Jól mondja Ambrosoides, egy akkori református pap: »Valóságos csuda, hogy e rengeteg hidat el nem mosták a rajta áthajtott, rabszíjra fűzött magyarok tengernyin omló könnyei, el nem vitték keserves sóhajtásai, s le nem törték girincseit ezernyei sulyjaik«.

Valóban az eszéki drávai híd, akkoriban egyetlen volt a maga nemében. A törökök nagyon kedvelték és igen ügyesen tudták a hajóhidakat építeni, miután a Duna Szőnytől kezdve, le egészen a Fekete-tengerig, egészen török kézben volt. Az eszékire pedig, mint legfontosabb védelmi pontra, különösen nagy gondot fordítottak. Nem is volt párja az országban, mert sem az Esztergom és Párkány közötti, sem a szent-endrei sziget kőhídja, a Budát Pesttel összekötő fél angol mértföldnyi hosszú hajóhíd, sem pedig a Budán alól lévő két hajóhíd nem vetekedhettek vele.

Az akkoriban itt utazó Brown (olvasd: Braun) nevű angol orvos öt angol mértföldnyi hosszúnak mondja, szerkezete szilárd, hatalmas. Védelmére negyed mértföldenként hatalmas őrtornyok emelkedtek, »melyek rakva voltak mindennémű vettető és gyujtogató szerszámokkal«.

Abu-el-Máni öt hajója a Szidi-el-Hanuman nevű őrtorony öblözetében horgonyzott és alig, hogy megérkezett, búsás ajándékkal az őrparancsnokhoz sietett.

- Hasszán te, - mondá az árboc tövében csibukozó kapitányának, midőn visszatért, a hajókra három napi vesztegzár van hirdetve. Hallod, most hirdeti ki Mirhád aga kikiáltója.

- Allah! Allah! három napig süssük itt a makkot, mikor olyan kitűnő szelünk van! kiáltá ez, ijedtében még a csibukot is kiejtve a szájából.

- El hamdu lillah![25] Mi azonban éjfélkor tovább indulunk! hunyorgatott ravaszul apró szemével. Hej, milyen pofát vágnak majd holnap a többiek! Csak óvatosan készülődj, hogy észre ne vegyék.

Csakugyan éjféltájban csendesen szétnyílott a hajóhíd dereka és Abu-el-Máni hajói lassú himbálással siklottak ki a szabad vízre, a Dunának a Fekete-tenger felé hömpölygő hatalmas sodrába.

Minden csendes, minden néma a sötét éjszakában, csak a rabságra hurcolt foglyok jajongó sírása, kétségbeesett fohászkodása száll szomoruan végig az éjjeli szellőtől ringó, fekete víztükör felett...

— —

Égetőn tűz alá Kelet izzó napja, hanem azért Aleppo utcáin sűrün hullámzik a nép és mind a tizenhárom elővárosából lármázva, egymást taszigálva siet a gazdagabb, előkelőbb törökök és arabok által lakott Medineh, azaz ó-város felé, mely csak úgy harsogott a lármás kikiáltó tülkök, sípok, dobok és réztányérok fülsiketítő csengésétől, csattogásától.

A piac közepén álló nagy wikabeh[26] szögletcsarnokai alatt, Abu-el-Máni cifra öltözetű kikiáltói és zenélő szerecsenjei állták el a bejáratokat, melyek előtt egymás hegyén-hátán tolongott, lármázott a nép, tiszteletteljesen utat nyitva, ha egy-egy előkelő arab vagy török főur közeledett kiséretével.

---

[25] Hála légyen istennek.

[26] Wikabeh = bazár, árucsarnok.

Az óriási négyszögletű udvart oszlopos árú-csarnokok futották körül, melyeknek fele az ó- és új-világ mindenféle árúcikkének, fele pedig a rabszolgáknak volt fentartva. A földre teregetett gyékényeken, kettős, hármas sorokban férfiak, nők, gyermekek ültek a világ mindenféle nemzetségéből, a legfiatalabbtól kezdve - egészen a meglett érettkorig. Némelyek kezükön, lábukon meg voltak láncolva, mások félénken szorongtak egymás mellett és riadtan rezzentek össze, valahányszor az emberkalmár rikácsoló hangja megharsant és nehéz vizilóbőrkorbácsát suhogtatta.

Szívszaggató sírás hallatszott mindenfelé, amint testvért testvértől, anyát gyermekétől elválasztották, de mindez elveszett abban a fülsiketítő zajban és alkudozásban, a mivel egyik a másikat túlkiabálni igyekezett.

Edömér szintén ott volt a foglyok között. Sápadt, megnyúlt arcán hosszú szenvedés, mély bánat nyoma, de azért egyetlen panaszszó se hagyta el ajkát, bár kezét a vékony szíjjkötelékek véresre vágták és a szomjuság a rekkenő forróságban majd elepesztette... Közel hozzája sápadt arcú leányka támaszkodott fáradtan, megtörve az oszlophoz s fejét lankadtan keblére csüggesztve, merőn maga elé tekintett, miközben ajka megremegett a visszafojtott sóhajoktól, de azért egyetlen panaszos hang sem röppent el róla és egyetlen könny se csillant meg selymes szempilláin.

Mennél tovább nézte, annál melegebb részvétet, rokonszenvet kezdett érezni iránta, mert kis nővérére emlékeztette, a ki, Isten tudja, hol és merre van?

Óh, mint szerette volna a körülöttük tolongó néptömeg durva gúnyolódásaitól megvédelmezni, mely a szerencsétlen foglyokat a helyett, hogy megszánta volna, - lelketlenül sértegette.

- Büszke és erős lelke van! Nem sír, nem jajgat, mint a többiek, hanem némán tűr mindent, gondolá Edömér és szerette volna néhány bátorító és vigasztaló szóval megszólítani.

De vajjon megérti-e szavait? Végig nézett a ruháján, hogy melyik nemzetből való.

Karcsú termetét, tövistől rongyolt, halványkék hímzett ruha fedte, metszett bársony derékkal és a selymes aranyszőke haj közül előkandikáló pártaszalagocska, a ruházat finom, drága kelméje elárulá a gazdag és előkelő úri házból származó magyar lánykát.

Fájdalmas örömet érzett e felfedezésre.

- Sajnállak, hogy szenvedsz s szeretnélek megvédelmezni e pogány nép gúnyolódásaitól! szólítá meg gyengéden.

A leányka megrezzenve emelte föl tekintetét a régen hallott édes hazai hangokra.

- Magadnak épp akkora szükséged van a sajnálatra és védelemre, ne pazarold hát másra, válaszolt büszke, visszautasító hangon.

Edömér szomorúan rázta fejét.

- Rosszul esik, hogy barátságomat visszautasítod. Igaz, testvéri szívből kínáltalak meg vele!

- Csak azt fogadom barátomnak, testvéremnek, a kit ismerek. Téged nem ismerlek. Szánalomból pedig nem fogadok el semmit...

- Látom, hogy büszke vagy, - azért nem is szánalomból kínáltalak meg vele! szólt Edömér lágy, rokonszenves hangján, de nekem is volt egy éppen ilyen idősnek látszó hugocskám, mint te vagy... Edömér hangja itt elakadt.

- És meghalt? kérdé gyorsan, de most már némi részvéttel a leányka.

- Ha meghalt volna - megsiratnám... és imádkoznám érte. Angyal volt, a mennyekben van... de...

- Ah, tán őt is elrabolták?

- Elrabolták, mint téged... Azt sem tudom, merre, hová vitték a nagy világba! Nem szakadt-e meg bánatában gyenge szívecskéje?... Ezért akartam védőd, testvéred lenni! Tán e tettemért az én hugocskámnak is küld egy szerető, védő testvért az Isten... Ah, de miért is beszélek!... Ha nem volt testvéred, kit szerettél, nem tudod, micsoda kín az...

- Ne mondd tovább, ne, ne, kérte a leányka. Feledd, bocsásd meg, a miket mondtam és légy bátyám, testvérem! Ah, nékem is van otthon a.....

Ijedten és remegve hallgatott el, mert a zsibongó és feleselő tömeg sietve kotródott félre, és mellén keresztbetett kézzel, alázatos hajlongással nyitott utat egy előkelő, gazdag öltözetű töröknek, ki egész szolgaseregtől környezve, méltóságos léptekkel közeledett a rabszolgák csoportja felé.

Előtte két kavasz[27] lépdelt, ezüstgombos nádbotjaikkal szorítva hátra a bámészkodókat, balján pedig tiszteletteljes távolságban, a hogy az előkelő török szokások követelik, egy fürge néger-fiúcska hordozta a drága csibukot, borostyánkő turkibahjával[28], mely gyémántokkal kirakott aranypánttal volt az illatos jázminfa-szárra erősítve, míg jobbján egy másik, a gyöngyökkel és drágakövekkel hímzett bársony dohányzacskót, a rang és gazdagság e másik kellékét vitte, a többi pedig a pompásan felkantározott hófehér öszvért vezette utána.

A bámészkodó tömeget egy pillantásra se méltatva, büszke méltósággal lépett végig a rabszolga-csoportok előtt, minden egyest figyelmesen megvizsgálva, miközben sarkig érő selyemkaftánjának aranyhímzései, handzsárjának drágakövei ragyogva, szikrázva játszottak a napsugárban, a körülállók pedig tiszteletteljes bámulással suttogták, hogy övének és turbánjának drága persa sálja egész vagyont ér testvérek között is.

Valamennyi rabszolgakereskedő földigérő hajlongással üdvözölte, s irigykedve nézték, mint áll meg Abu-el-Máni tibrahja[29] előtt, ki majd térdre esett a nagy tisztelettől.

- Mit kívánsz, hatalmas Mahmud-el-Tebrisz, miben lehet szerencséje szolgálni a te legalább-való szolgádnak? Oh, tedd nyakamra kegyelmes lábaidat, (járjanak örökké damaszkusi rózsaleveleken) és úgy beszélj hozzám, mert Allahra esküszöm, az édesszavú bülbül dalát nem hallgatom szívesebben! hadará egy lélekzetvétel alatt, miközben villámgyors, egyetértő tekintetet váltott a szolgakiséretet vezető felügyelővel.

A főur azonban felelet helyett csupán ennek mondott pár gyorsan odavetett szót, azután épp oly büszkén, mint jött, ült fel gyöngyházas nyergébe és kiséretével csakhamar eltűnt a tolongó tömeg között. De a barna képű, szikár felügyelő ott maradt és kevés alkudozás után, egyetértő vigyorgással fizetett egy csomó fényes aranypiasztert Abu-el-Máni markába, a ki erre Edömérhez lépett és késével szétvágva a kezét szorító szíjakat, intett neki, hogy álljon fel, aztán lefeszítve lábáról a páros vasbéklyót, a leánykával együtt a felügyelő elé állította, ki mustráló tekintettel méregette őket tetőtől-talpig...

- Úgy-e, bámulsz, minő gyönyörű két gyermeket kapsz ilyen potom árért? Nézd e termetet és tagokat, nézd ezt az arcot! Nem olyan, mint egy hercegfié, mi? mondá a felügyelőnek, miközben a fiút, mint valami vásárra állított jószágot, össze-vissza forgatta s tapogatta.

---

[27] Kavasz, olyanforma, mint nálunk az urasági huszár, vagy hajdu; állami és községi szolgálatban pedig rendőr.

[28] Turkibah, szopóka.

[29] Tibrah, elkülönzött áruhelyiség a bazárban.

Edömér arca égett e megalázó, gyalázatos bánásmódra, de, hogy amúgy is szomorú sorsát még jobban ne súlyosbítsa, nehéz szívvel bár, hallgatott és csak az égre nézett, mintha onnan remélne vigaszt, erősítést.

- Te, én ellököm e szörnyeteg kezét, ha velem is úgy akar tenni, mint veled... Nem engedem; inkább meghalok, lihegte a lányka.

- Tűrd békével a szenvedéseket! Ne súlyosbítsd sorsodat, intette Edömér. Tűrjünk és reméljünk!

- Még az este megmondtam, úgy-e, hogy urad első pillantásra megveszi e két gyermeket. Nézz körül, az egész bazár csak őket bámulja, beszélt tovább félhangon a kalmár... Tudod-e, ha Stambulba viszem, hát maga a padisah kizlár-agasszija vette volna meg őket tizezer aranyon. - De nem vihettem oda... Hiszen tudod, miért?... Hiába no, minden fának megvan a maga férge, görbe lyukhoz pedig görbe horog kell. Hanem hát, Hanif! Azért engedem, hogy legalább ötezer piasztert takaríts magadnak a vételárból, hogy úgy tégy, úgy bánj vele, mint elmondtam, különben jaj neked is, meg nekem is!...

- Nyugton lehetsz! Mire a granátalma másodszor virágzik, nem kell félnetek tőle. Azt meg jól tudod: Aleppoból nem lehet egy könnyen megszökni. Aztán nem hiába neveznek »kegyetlen Hanifnak«!

Abu-el-Máni helyeslőleg bólintgatott, azután vigyorogva fordult a gyermekekhez:

- Örüljetek, örvendezzetek!... A gazdag és hatalmas Mahmud-el-Tebrisz vásárolt meg benneteket. Olyan dolgotok lesz e hatalmas úr házánál, mint a paradicsomban. Íme, ez az érdemes férfiú, a kitűnő Hanif-ben-Mizra, házának és rabszolgáinak felügyelője. Járjatok kedvében, hogy kegyelmes szemekkel nézzen reátok. Most pedig kövessétek őt új lakóhelyetekre. Allah kegyelme veled, érdemes Hanif! Napszálltakor még meglátogatlak...

A felügyelő bólintott, azután parancsolólag intett nekik, hogy kövessék...

A leányka halálsápadt lett s remegett ijedtében, midőn meghallotta, hogy e setét, gonosztekintetű emberrel kell menniök, de Edömér gyengéden magával vonta.

- Bátorság! Mindenhol a jó Isten szeme őrködik felettünk! suttogta fülébe, noha ő maga is bánattól és szorongattatásoktól nehéz szívvel követte a felügyelő fehér lepelbe burkolt, csontos alakját...

Ah, minő idegen s vigasztalan volt körülöttük minden, de minden!

Az egymást keresztül-kasul szelő szűk, szemetes utcák telve voltak lármázó, lótó-futó néppel, de a sokféle idegen nyelvből sehol se hangzott egy ismerős szó az édes, drága, hazai nyelvből, - sehonnan se nézett rájuk egyetlen barátságos, résztvevő tekintet, hanem a barna arcokból, a fehér és vörös turbánok alól elővillogó fekete szemek fanatikus gyűlölettel, megvető lenézéssel meredtek rájuk és nagyot köpve, átkozták, szidalmazták őket.

Hosszú, tikkasztó ide-oda járás után végre a felügyelő, egy hatalmas, várszerű épület ajtaját kinyitva, maga után intette őket.

Mintha csak valami rideg, félhomályos kolostorba léptek volna.

Kívülről alig voltak ablakai s a melyek az utcára nyíltak, azok is magasra építve, sűrű rácsozattal voltak ellátva. Ugyanilyen sűrű, finom faragású farácsozat védte az emelet ablakait is, melyek ezen kívül még piros, kék, zöld és sárga üveglapocskákkal voltak berakva, mintha csak minden derűt és verőfényt ki akarnának zárni a palota belsejéből.

A rácsos faragású ajtót őrző hóri-horgas négerszolga előtt elhaladva, egy kis, egészen setét folyosón át, a lapostetejű melléképületekkel körülvett udvarra jutottak, hol a felügyelő tudtul adta, hogy a leánykát átadja a ház felső részét lakó női személyzetnek és erős hangon kétszer-háromszor a Kadidsa nevet kiáltotta.

- Mi a neved? kérdé gyorsan Edömér, a lányka kezét gyengéden megszorítva.

- Csilla a nevem! Hát a tiéd? kérdé halk, megindult hangon.

- Az enyém Edömér. Csilla, kis hugom, folytatá aztán bátorító hangon, légy erős, engedelmes! Isten őrködik felettünk és nem hagyja el a benne bízókat... Ne feledd, hogy én szerető, védelmező bátyád vagyok! Csak légy erős, türelmes, engedelmes... Nézd, itt jönnek érted!

Csilla szeme elfojtott könnyektől égett s kis keze görcsösen szorongatta Edömér jobbját, azután egyszerre sebesen elfordult és a lépcsőkön érte jövő vén négernő elé sietett...

Edömér utána nézett lebegő járású, büszke kis alakjának, azután az apró, bárányfelhőktől szaggatott ég felé emelte szemét.

- Istenem, édes jó istenem, drága, kedves szüleim, kik ott fent vagytok, védelmezzétek az én kis Ilonka hugomat, hogy neki is legyen védelmező bátyja az ismeretlen távolban...

Egy csontos fekete kéz rántotta fel durván elmerültségéből és Hanif setét, szikár alakja állott mellette.

- Előre, fiatal keresztény kutya! Ne alugyál nyitott szemekkel, mint a nyúl! Jer, megmutatom vackodat! - és előre taszította.

E vacok az udvari szögletépület egy kicsiny, setétes szobácskája volt. Minden butorzata: egy fogas, egy rozzant láda és egy földre terített vékony derékalj volt...

Hanif erre a derékaljra mutatott és néhány fenyegető arab szót mondva, eltávozott, mire a súlyosan megpróbált fiú magára maradt, fájdalomtól vonagló, kétségbeeséssel csordúltig telt szivével.

Álom és való.

»A rizsföld mellett feküvék,
Kezében sarlaja,
Melle kitárt s a homokban
Fürdött zilált haja...
Szender ködében s árnyain honát
Ismét látá vala.

Gyermekei közt látá megint
Sötétszemű nejét,
Nyakán csüggtek csókolgaták
És megfogák kezét...
Az alvó pilláin egy könny fakadt
S folyt a fövénybe szét...«

Longfellow: A rabszolga álma.

Egy halálosan hosszú percig kimondhatatlan csüggedés és kétségbeesés marcangolá szívét. Végig veté magát a kemény, nyomorúságos derékaljon és lefogyott, lázas tűzben égő arcát beletemeté a durva zsákvászonba.

- Mit vétettem néked, istenem, hogy ilyen súlyosan büntetsz? Anyám halott, apám mellettem esett el a küzdelemben, kis hugom, azt sem tudom merre van, él-e még? Én pedig ezer és ezer mértföldnyire hazámtól, a rabszolgaság nehéz bilincseit hordozom...

Lehet-e ezek után még reménylenem? Marad-e egy csöpp vigasz és erő lelkemben, mi fentartson? nyögte, zokogta.

Kétségbeesésben vergődő lelke előtt egymásután vonultak el a mult boldog képei. De mintha e boldog évek csak egy szép álom képei lennének, olyan érzéssel vonultak át lelkén, mintha most is álmodná azokat ébren, keservvel, kétségbeeséssel küzdve, hogy annál inkább érezze: csak álom volt, álom... tünékeny, örökre eltűnt álom...

Egyszerre fájdalmas, velőkig ható jajgatás, ordítozás riasztotta fel.

Remegve egyenesedett fel. A kis rácsos ablakocskán át durva, parancsoló hangok, nehéz korbácsütések csattogásai hangzottak be hozzá az udvarról.

Mindkét kezét fülére szorítva, vetette ismét arcra magát a derékaljon, hogy ne hallja azt az üvöltöző, nyögésbe, hörgésbe futó jajhangokat, miktől minden idegszála lázasan lüktetett.

Felette is ez a sors lebeg, mint ama lent korbácsolt szerencsétlen felett...

A jajgatás megszüntével, megint csend lett. A város lüktető zajából csak határozatlan, elmosódó zsongás-bongás hatolt be hozzája s messziről az imámok vontatott alkonyi éneklése hangzott alá a karcsú mecsetek tetejéről.

Ebben a csendességben megint felújultak lelkében a boldog mult képei. A legkisebb emlékek, már-már elfeledett apróságok.

Vannak az életben pillanatok, mikor a mult legnagyobb keserve is örömszámba menne a jelen kétségbeesésében. És egyszerre az agg plébános tiszteletreméltó képe jelent meg előtte s mintha hallaná szelid, vigasztaló szavait, miket a gyász óráiban Jób megpróbáltatásairól és a testvérei által eladott egyiptomi Józsefről mondott.

Az egyiptomi József! A biblia eme szelid, sokat szenvedett magasztos alakjánál tévelygő gondolatai egyszerre megállottak. Mennyire hasonlít az ő sorsa azéhoz.

Erre mintha megváltó cseppek hullottak volna szivére most is, mint nemrégen, midőn nem tudott sirni. A szemét égető, szivét szorongató cseppek utat találtak és sírt csendesen mindaddig, míg csak a nagy fáradtságtól és szenvedésektől elernyedt idegeire a csendes, jótévő álom rá nem terítette fájdalmat, rabságot feledtető enyhe fátyolát.

És álmodott:

Mintha otthon lett volna a vadszőlővel befuttatott lépcsőjű, tornyos kastélyban s körülötte azok, kiket szeretett. Lova ott kapálódzott az udvaron, a sólymok rikoltoztak, szárnyuk suhogtatták a négyszögletes farámákon... Egyszerre édes apja érces zengésű hangját hallotta, a mint indulást vezényelt és szeretett édes anyja lemosolygott rá a csarnokból és fehér kendőjével integetett nekik... De csak ő látta, hogy a fehér kendőt köhögve ajkához emeli és valahányszor levette, tele volt friss, piros vérrel...

Erre valami nehéz fájdalom fogta el szivét. Az egész vadásztársaság köddé, párává oszolt, de a piros vér ott maradt, ott bugyogott ki előtörő sugárban édes apja melle közepéből és ő ölében tartotta a kisérteties halványra vált nemes, büszke főt... Siessetek! Meneküljetek! susogta utolsó lehelletével...

És ők menekültek... De egyszerre durva kezek ragadták meg a setétben és facsarták hátra karjait... azután lóra kötözve, vágtattak véle szélsebesen... és egyszerre a tenger locsogó mormolását hallotta...

Itt már álma rendszeresebb kezdett lenni. Újra látta a szűk hajóablakon át, midőn hajójuk egy időre horgonyt vetett a Bosporuson, s Abu-el-Máni egy kaikba[30] ül és a szárazra viteti magát. Ő pedig nézte a szomorú emlékű Héttoronynak a Bosporusra néző időbarnította falait, melyek között a sok szerencsétlen fogolynak annyi tenger könnye hullott, mennyi egy hajót elvinne a Bosporuson.

Látott nagy, kifeszített vitorlájú hajókat maga előtt elsuhanni, látta a gályarabok evezőitől hajtott óriási gályákat, azután újra visszatért Abu-el-Máni is és hajójuk nagy himbálódzással siklott ki a szabad tengerre Aleppo felé...

A szárazra érve, Abu-el-Máni rekedtes hangját hallotta, a ki vigyorogva biztatta, hogy ne búsuljon! Majd valami gazdag úr veszi meg, kinél olyan jó dolga lesz, mint a paradicsomban... És álmában is újra érezni kezdte az ébrenlét nehéz fájdalmát, mely szivét majd megszakasztotta és sírni, zokogni kezdett keservesen...

Ekkor egyszerre megjelent neki halott édesapja. Mennyei komolysággal, de végtelenül szelid, szomorú nyájassággal nézett reá és egész alakját, mintha valami belső világosság sugározná keresztül...

- Apám, édes jó apám, te vagy! Szabadíts meg keserves rabságomból! susogta fájdalmas örömmel.

- A földi szenvedések ideje rövidre van szabva, csak az örökkévalóság hosszú. Tűrj és remélj hát, édes fiam! Légy erős, ne csüggedj! Mindenekfölött ne feledd intelmeimet, akkor mindig melletted leszek a szükség óráiban és meg foglak erősíteni!

Aztán még sokat beszélt neki, vigasztalta, erősítette s Edömér egyszerre csak saját hangjára riadt fel mély álmából, a mint erős hangon ezt felelte:

---

[30] Kaik = csónak.

- Igérem, apám, édes jó apám!

Megrettenve ült fel fekvőhelyén és dobogó szívvel hallgatódzott.

Álom volt-e, vagy valóság? gondolkozék, forró, könnyázott arcát tenyerébe hajtva.

- Akár itt volt, akár nem drága szellemed, édes jó atyám, én magasabb sugallatnak, felsőbb intésnek veszem és ezentúl megtartom minden szavadat! fogadta magában erős esküvéssel. Erős leszek, nem fogok csüggedni és minden erőmet megfeszítem, hogy a rabságból menekülve, kis hugomat megtalálhassam! Ha napkelettől napnyugatig háromszor kell is bejárnom a világot, addig nem nyugszom, meg nem pihenek, míg hugomat fel nem találom és ki nem szabadítom a fogságából! De még egy fogadást teszek, atyám, melyre a te bosszut és megtorlást nem ismerő nemes szellemed nem emlékeztetett. Szent esküvéssel fogadom, hogy halálodat meg fogom bosszulni. Életemet, véremet áldozom, hogy gyilkosaidat lesújthassam!... Én istenem, hallgasd meg esküvésemet, adj erőt hozzá!

Lassú, imaszerű hangon mondta el e szavakat, azután a sötétségbe bámulva, várta, míg az éjszakának vége szakad.

Végre szürkülni kezdett és hűvös szellő ingatta meg a kicsi rácsablakba tévedt kúszórózsa hajtását. Ez és a beömlő rózsaszinű pirkadás, a hajnal hasadását hirdeté.

Odament az ablakhoz, hogy lüktető, forró homlokát a hajnal frissítő lehében kissé lehűtse.

Még minden élő szunnyadt, csak a fecskék és a gólyák, Keletnek eme szent madarai szállongtak csoportosan a levegő-égben.

- Óh, ha nekem is szárnyaim lennénk! Veletek szállnék szép Magyarország felé, sóhajtá utánok.

E percben bukkant ki a nap és királyi fényével derűt, életet, ragyogást hintett szét az ébredező tájon.

A fenséges napkelte Edömér szívében is a remény éltető sugarát gyújtotta lángra.

Egyszerre csak berúgták ajtaját és Hanif dugta be a pofáját.

- Vesd le rongyaidat és öltsed fel e tisztességes ruházatot, de hamarosan - és egy összekötött ruhanyalábot hajított be hozzá.

Edömér szó nélkül vetette le ruháit, melyek a hosszú útban gyűröttek, rongyosak lettek ugyan, de azért drágábbak voltak szívének a világ minden selyménél, bársonyánál, mert a drága otthonra, a drága hazára emlékeztették, aztán sietve öltötte fel az újakat.

- Gel, gel,[31] te gyaur kölyök, vagy korbácsot kapsz! dörömbölt Hanif türelmetlenül, mire sietve göngyölé össze régi ruháját és a rozzant ládácskába rejté.

Hanif először gyilkos tekintettel meregette rá szemét, azután valami mosolyfélére torzult az ajka.

- Allahra, csakugyan igaza van Abu-el-Máninak! Majd olyan szép, mint valami mesebeli tündérherceg! E ruhákban senki se mondaná, hogy hitetlen, mormogá elégedetten, arra a dicséretre és ajándékra gondolva, miben ura fogja részesíteni, ha majd meglátja a szép rabszolgafiút.

[31] Gel, gel, jer, jer!

Edömér karcsú, nemes alkatán csakugyan festői szépen állott a setétkék posztójú rövid dolimán[32] szélesen hasított ujjaival, a térden alul összefűzött, bő hófehér salavári,[33] melyet rojtosvégű, tarka selyemöv szorított derekához és hegyes orrú szattyán papucsok, setétveres tarbush[34] vastag selyembojttal egészítették ki öltözetét.

- Jer! intett neki, azután végig vezette a ház félhomályos, kisebb-nagyobb folyosóin és csarnokain, míg végre pár lépcsőn fel, azután meg mindjárt lelépkedve, egy díszes, de szintén félhomályos szobába jutottak.

- Mindjárt meglátod fiatal urad és parancsolód tündöklő orcáját! - suttogá hallgatódzva Hanif. Még alszik ugyan, de mindjárt felébred.

Edömérnek ez alatt alkalma volt széttekinteni a szokatlan berendezésű szobában.

Mikor szeme hozzászokott a félhomályhoz, látta, hogy a szoba falai ékes perzsa szőnyegekkel és tarka festésekkel vannak borítva, és kisebb-nagyobb párnákkal megrakott alacsony, lábatlan diván futott körül a falak hosszában.

Az egyik szögletben dobogószerű emelvény volt, melyen alacsony, gyöngyházzal kirakott asztalka állott, e mögött pedig a falmélyedésben a többinél szélesebb diván, mely fölé könnyű farámára finom szúnyogháló volt kifeszítve.

A falon lévő néhány, szépen faragott faállványon kívül, melyen különös alakú korsók, ibrikek és játékszerek álltak, egyéb butordarab nem volt a szobában, melybe a világosság szintén a szines üvegekkel berakott, sűrü farácsos ablakon szűrődött be.

A szúnyogháló mögül egyenletes, szabályos lélegzés, majd aztán ébredező mozgás nesze hallatszott, mire Hanif, Edömérnek is intve, hogy hasonlót tegyen, mellén keresztbe vetve kezeit, mély meghajlással közeledett a liván (emelvény) felé.

- Allah áldása szálljon az én nemes uram és parancsolóm fiatal sarjára, kezdé hízelgő hangon. Kegyeskedjék az én fiatal uram, harmatként üdítő tekintetét új rabszolgájára, a madzsarli fiúra vetni.

Kairam, a gazdag Mahmud-el-Tebrisz egyetlen fia, sebesen szétrántotta a szúnyoghálót, s villogó, fekete szeme vizsgáló pillantással pihent meg az új rabszolgafiún, kit apja kizárólag az ő számára vásároltatott játszótársnak és mulattatónak, tehát az övé volt, testestől-lelkestől.

- Lépj közelebb! parancsoló gőgös, megvető hangon.

Edömér inkább a parancsoló intésnek, mint a szavaknak engedelmeskedett, mert az itt dívó arab nyelvet még nem értette.

- Mi a neved, hogy hínak?

Edömér kérdőleg fordult a háta mögött görnyedező Hanifhoz.

- Nos, nem akar ez a keresztény kutya felelni? Nézd, Hanif, aztán milyen büszke tekintete van, kiáltá mérgesen az Edömérrel egyidősnek látszó kis zsarnok, kit szépnek lehetett volna nevezni, ha nincs arcának olyan gőgös kifejezése.

- Oh, effendi, kegyelmezz neki! E fiatal keresztény kutya még nem tud az igazhívők nyelvén beszélni...

---

[32] Dolmány.

[33] Salavári, bő töröknadrág.

[34] Tarbush, fezforma, könnyű sipka, vastag bojttal.

- Micsoda, hát siketnéma rabszolgát vásároltál nekem! Hanif, te feketetőrű barom, megkorbácsoltatlak!

- Kegyelem, fiatal büszke pálmája az én nemes uram kertjének! Ez a fiú csak a madzsarli nyelvet beszéli.

- Oh, ezek a buta madzsarlik! Még az igazhívőkkel se tudnak beszélni. Mit csináljak én ezzel a keresztény kutyával, ha nem érti szavaimat! Hanif, érteni kell neki! Hallod, meg kell értenie szavaimat! Akarom, parancsolom!... kiáltá egészen nekiveresedve, mint valami pulykakakas.

- Allah szeme ragyogjon rád vakító gyémántfényességgel, csak egy kis türelmet esdek tőled. Gondoskodom róla, hogy hamar megtanulja,

- Jó, hát várok, de nem sokáig. Ha rövidesen meg nem tanulja, majd korbácscsal veretem bele az igazhivők nyelvét. Mondd meg ezt neki. Te, Hanif, ha én a padisah lennék, minden hitetlen kutyának az igazhívők nyelvét kellene beszélni a világon. Érted?

- Úgy van! Azt kellene nekik beszélni!

- Most pedig felkelek. Öltöztess! parancsolá.

Azután lerugta magáról a könnyű nyári takarót és formás, nyulánk termetével nagy gyorsan kibujt a könnyű éjjeli ruhákból.

Erre Hanif előhozta nappali öltözetét, mely szabásban hasonlított ugyan Edöméréhez, de sokkal finomabb, értékesebb hímzésekkel borított kelmékből való volt.

Mikor fel volt öltözve, egy ezüst medencében elvégezte reggeli vallásos mosakodását, azután keresztbevetett lábakkal a kerevetre telepedve, parancsoló intéssel kiáltá:

- A reggelit!

Erre Hanif forgószélként elrohant, Edömér pedig keresztbevetett karokkal állt a fal mellett és nézte, hogy megtanulja a reggeli szolgálatot, melyet ezentúl neki kell ellátnia.

Büszke lelke indulatosan háborgott, mert abból a kevés szóból is, mit megértett, érezte, hogy megalázó, szenvedésekkel teljes jövő vár reá.

- Tűrj! Ne tedd nehezebbé daccal, ellenszegüléssel sorsodat! Tűrj, viselj békével mindent, nehogy elzárd magad elől a menekülés útját s meggyalázó korbácsütések érjenek, - bátorította, erősítette magát.

E közben észrevette, hogy fiatal ura lopva nézeget és fekete szemeiben mintha a tetszés és rokonszenv néma sugarai villannának meg...

Hanif csakhamar visszatért egy fémből kovácsolt széntartóval, melynek izzó parázsán a bokrag, vagyis a hosszúnyakú kávéskanna melegedett, egy másik rabszolga pedig tálcán a tojáshéj nagyságú khinai porcellán csészét, egy más tálcán pedig a friss fatireh-t, a vajjal és mézzel készült kalácsot hozta.

A csésze és kávéskanna a kis gyöngyházas zsámolyasztalkára került, Edömérnek pedig a kalácsos tálcát kellett tartani, mialatt Hanif virágos jóétvágy kivánások között, kitöltötte a kávét, mit a török tej és cukor nélkül, ellenben ambrával vagy kardamommal fűszerezve iszik.

Reggeli után megmutatták neki, miként kell a lágy matrácot, takarót és hálóruhát összegöngyölve, egy kis benyílóba elhelyezni, mire együtt visszavitték az edényeket, ezzel aztán Edömér új szolgálatára fel volt avatva.

Hanif mindjárt az első napon fenyegető szemforgatás között iparkodott megérthetővé tenni, hogy az arab nyelvet mielőbb meg kell tanulnia.

Ezt Edömér amugy is érezte és gyors felfogásával már pár nap mulva annyira vitte, hogy meg tudta magát értetni.

Eddig a többi szolgának segített a ház körüli aprólékos dolgokban, e naptól kezdve azonban egyedül és kizárólag Kairam szolgálatára rendelték, mit édes örömest felcserélt volna a legsúlyosabb munkával, mert minden nap újabb megalázás és kínszenvedés volt ez büszke lelkére.

Ha rögtön meg nem értette a fiatal kényúr odavetett szavait, a szitkok és átkozódások egész zápora zúdult fejére, s azt vágta hozzá zabolátlan haragjában, mi keze ügyébe került, vagy pedig a szeme közé köpött és összerugdosta.

- Hitvány méregduda te, minden csomódat apróra törhetném! háborgott Edömér lelke, de ökölbe szorított keze lassan szétvált s büszkén felemelt feje mellére csüggedt, mikor fogadására gondolt...

Sóhajtva gondolt otthoni tanulmányaira, mikor a reggeli után Kairamot, egy négerszolga felügyelete alatt, az iskolába kisérte. Minő tanulás volt az övé - minő ez itt!

A fiki, vagyis az iskolamester - egy bő lebernyegbe bujt hosszúszakállú török - az oszlopos boltozatú terem egyik szögletében imádkozó szőnyegén guggolt, a fiúk pedig körülötte telepedtek le pálmahéjból font apró gyékényekre.

Ekkor a fiki a legöregebb tanuló táblájára felírta az aznapi leckét, mi rendesen Allah kilencvenkilenc tulajdonságából állott, a kisebbek pedig az abc betűit tanulgatták, de nem ám csendben, figyelemmel, hanem mindegyik jobbra-balra ringatódzva gajdolt, ordított, a hogy a torkán kifért, úgy, hogy Edömér minden szomorúsága mellett is, majd hogy el nem nevette magát, mikor e rettenetes zűrzavart először hallotta, de egyúttal majd meg is süketült, mert Kairam háta mögött guggolva, neki kellett az egész órán keresztül az irótáblát a dawajeh-vel vagyis az irókészlettel együtt kéznél tartani, mely néhány lap vastag pálmahéncs-papirból, nádból faragott tollból és egy kis ércbödönkében sűrü, kásás tentából állott.

Midőn azonban már a fiki kipróbált füle is zúgni kezdett a szörnyű gajdolástól, vastag bambuszpálcájával a lustábbak közül egy párnak jól a füle mögé húzogatva, kegyes mosolylyal bökött Kairam felé, ki társai között az arif, vagyis a felvigyázó és lecke-felmondó tisztet viselte.

Kairam erre éneklő hangon elszámlálva Allah kilencvenkilenc jó tulajdonságát, melybe a többi fiúk is beleénekeltek - a Korán első verseit mondotta fel, azután irni kezdtek és ezzel az órának vége szakadt.

Ekkor a szolga megint hazakisérte őket, hol már várta a tulajdonképem reggeli, melyet, valamint az igazi főétkezést - az estebédet (aschaf)[35] a ház egyetlen fia atyjának társaságában költötte el - a közbeeső idő pedig játékkal és mulatsággal telt el.

Ez az idő volt a legnagyobb kínszenvedés Edömérre! Mert a ház elkényeztetett csemetéje sokszor unatkozott és minden időt, mit nem anyjánál a ház elkülönzött női osztályában, vagy atyjával közeli mezei jószágukon töltött, a madzsarli fiú kínzásával, ütlegelésével töltött el.

Egyik órában felszerszámoztatva csinos, fehér öszvérjét, Edömérnek kellett mellette, a kantárszárat tartva, árkon, bokron keresztül ügetni, ha pedig ezt megunta, ilyenkor a rabszolga kötelessége volt valami mulattató, új játékot kigondolni.

[35] Az aschaf, a mi ebédünknek felel meg, de a forróság miatt az esti hűvös órákban költik el.

Persze ilyenkor drága volt a jó tanács, mert Edömér találékony, ügyes esze már jóformán minden játékot, mit csak kigondolni bírt, kimerített, - és ha a játék nem tetszett, volt mit szenvednie, mert abban, mit Kairam gondolt ki, nem volt köszönet.

Így a mekkai utazásnál Edömérnek kellett a tevének lenni és addig sarkantyúzta sarkával az oldalait, míg a lélekzete elállt.

Egyszer aztán - türelmét elveszítve - úgy ledobta hátáról, hogy csak úgy nyekkent és mikor Kairám nagy dühvel felugrott és neki rohant, büszke, fenyegető tekintetet vetve rá, csak ennyit mondott:

- Nem gondolod, hogy a teve néha meg is bokrosodik, effendi? Örülj, hogy össze nem rugdalt és jól meg nem harapott...

Kairam megütközve nézeti rá. Ilyen hangon rabszolga még nem beszélt vele eddig. Volt valami a madzsarli villogó szemében, a mi visszadöbbentette.

Egy ideig csak ajkát rágva állt ott, azután gonosz mosolylyal újját és tompa nyílvesszőit parancsolta elő.

- Te lész a bibal,[36] Szelim, (mert ezt a nevet adta már az első napon Edömérnek) jaj neked, ha megmozdulsz. Állj oda, a mellé a gránát almafa mellé. Nini, várj csak, ott egy érett gyümölcsöt látok...

Csakugyan a gránát almafa egyik ágán egy setétvöröshéjú gyümölcs piroslott, de akárhogy ágaskodott is, nem tudta elérni.

- Majd leszakítom! Én nagyobb vagyok, effendi!

Kairam arca elfehéredett a dühtől.

- Mit, te nagyobb vagy, nagyobb mersz lenni Mahmud-el-Tebrisz fiánál!... Borulj a földre, hitvány, cudar rabszolga, hogy a nyakadra állva, szakíthassam le!

Edömér arca elfehéredett és keze ökölbe szorult. Egy pillanatig úgy állt ott, mintha rá akarna rohanni, hogy összetépje; de ugyan e percben, mintha atyja érces hangját hallotta volna megcsendülni.

- Tűrj és ne tedd nehezebbé sorsodat, hogy megszabadulhass!

A másik pillanatban aztán engedelmesen letérdelt, és fejét lehajtotta...

Kairam nagy elégtétellel hágott a nyakára, leszakította a gyümölcsöt, aztán a levét kiszopva, a szeme közé vágta.

- Most állj oda! Ne merj mozdulni!

Egyik nyílvessző a másik után repült feléje, hol lábát, hol mellét s karjait érte, sajgó, égető fájdalmat okozva a vékony ruhán keresztül és Edömérnek minden erejét össze kellett szedni, hogy el ne jajduljon és rá ne rohanjon kínzójára.

Kairam gonosz örömmel nevetett, látva, hogy szorítja össze ajkát, mekkorákat rándul egész testében. Még erősebben meghúzta tehát újját, hogy még nagyobb fájdalmat okozzon.

- Ez a keresztény kutya még se jajgat! No várj, jajgatni fogsz mindjárt! - s letörte a nyílvesszők hegyén levő tompa gombocskákat...

[36] Bibal, céltábla, vagy fából készült emberalak.

Az első három célt tévesztve repült jobbra-balra, de a negyedik mélyen belefúródott combjába és a hófehér salavárit bugyogva öntötte el a vér...

- Úgy-e, kutya, jól tudok célozni! nevetett diadalmas elégtétellel.

Égető fájdalom sajdult egész testén keresztül, mert a töröttvégű vas tűzként égett sebében; de azért egy rántással kihúzta és megvető mozdulattal dobta kínzójának lába elé:

- Lőjj egyet még a szívemen keresztül, akkor legalább vége lesz mindennek! lihegte magyarul, mit Kairam ugyan nem értett meg, de az indulatosan villogó szemek haragtól fájdalmas tekintete egyszerre olyan hatással voltak vad szívére, hogy íjját és nyilait eldobva, oda rohant a megvetett rabszolgához és megragadta nehéz munkától eldurvult kezét.

- Szelim! Szelim! többet nem bántalak! kiáltá megindult hangon.

- Jól van, effendi, akkor hát engedd, hogy sebemet beköthessem, felelt csendes hangon és kis kamrájába érve, fájdalmas fohászszal vetette magát kemény derekaljára.

- Istenem, istenem! Lesz-e tovább erőm? Meddig tart még e keserves kínszenvedés?

Meddig? Még sokáig, igen sokáig! Hisz a szenvedések iskolája még csak most kezdődött!

Edömér és Csilla.

»Ne epedj, szívem, hagyd a keserveket,
Hisz nap ragyog még a felhők megett,
Mi téged ért, közös sors, végzet ez:
Éltünkre néha zápor ömledez,
S néhány napunk rideg és szomoru.«

Longfellow: »Az esős nap«

Hetek, havak multak el így, lassan, egymásután. Edömér sorsa annyiban javult, hogy Kairam most már nem kínozta oly durván, de azért eleget szenvedett mégis és csak akkor derült némi öröm életére, ha késő esténként pár percre a kerti szökőkútnál Csillával, a kis rableánykával találkozhatott.

Persze, sokáig nem igen beszélgethettek! Csak néhány vigasztaló, erősítő szót mondhattak egymásnak addig, míg Edömér a nehéz kőkorsókat a kristálytiszta vízből megtöltötte neki és vállára segítette.

Ha csak egy percig tovább lent időzött, már akkor a vén néger felügyelő asszonynak, a női osztály mindenesének ráncos alakja megjelent az erkélyen és szidta Csillát, kit úrnője Fatmának nevezett el.

Ilyen egyformaságban teltek a napok, midőn végre elérkezett a kis-ázsiai tavasz ideje, mely december hóban kezdődik és február végéig tart.

Edömér sóváron számította a napokat és kimondhatatlan örömére, Csilla egy este azzal az ujsággal lepte meg, hogy a ház mind a négy úrnője, majdnem az egész szolgaszemélyzettel a közeli mezei jószágra rándul a tavasz fakadását ünnepelni - s így a karácsony estéjét együtt tölthetik el.

Edömér, Hanif útján már napokkal ezelőtt megtudakoltatta az Aleppóban lakó keresztény koptoktól, melyik estére esik a Megváltó születése és a mondott estén előszedte ládácskájából azt a pár darabka cukros mogyorót, mit egy ízben Kairamtól kapott; Haniftól pedig két gránátalmát és néhány szem datolyát kunyorált ki, mire Csilla is előhozta kincseit, pár darabka szines selyemfonalat és egy pompás virágú, nagy granátalmafaágat, melyet a mult éjjeli vihar letört a csarnok előtt.

A szökőkút előtt a földbe dugva a virágos ágat, áhítattal aggatták rá a pirosra, sárgára festett cukrosmogyorókat, a datolyákat és a két fényeshéjú granátalmát, azután egymás kezét fogva, könnyes szemmel ültek le a márvány-medence szélére.

Semmi csillogó dísz nem ragyogott, egyetlen lángocska se világolt a szegény rabszolga-gyermekek karácsonyfáján itt a messze-messze távolban, e helyett azonban gazdagon elözönlé ezüst sugaraival a sötétkék égről alámosolygó holdvilág s barátságosan, vigasztalólag ragyogtak le hozzájuk a szikrázó csillagok...

Az üde éjjeli szellő lágyan simogatta szomorú halvány homlokukat s a visszaemlékezés keservétől meg-megremegő ajkuk csak szakadozott szavakban beszélt arról a bánatról, mely e percben szívüket eltölté...

- Ah, otthon, a drága hazában, e szent estén mindenki boldog, mindenki örül. A család aprajanagyja a közös szobába gyűlve, ünnepli a megváltás estéjét. A szemekben öröm és szeretet, a szívekben a hála és megelégedés érzetével ölelik meg egymást, még a legszegényebb is örül és boldog ez estén, csak mi, mi ünnepeljük könny és fájdalom között a szeretet ünnepét, zokogá halkan Csilla...

- Igen, az boldog és elégedett lehet és mennyei öröm töltheti el szívét, a kinek családja van... Én is éreztem ezt a csendes, boldog örömet. De a kinek nincs!... Ah, Csilla, kis hugom, én, ha drága hazámban lennék is - könnyek közt ünnepelném, mint itt ezt a szent estét, - mert nekem senkim sincs a világon. Árván, egyedül állok... egyedül...

- Ott most hó van, nagy hó. Minden fehér, a fák ágain zuzmara csillog. Kastélyunk erdős bérc tövében fekszik, melyet hatalmas várromok koronáznak. Most e komor romok is fehér lepelbe burkoltan néznek alá az erdő zuzmarás, fehér fáira, melyek alatt sokszor szánkáztunk és alá-alá siklottunk a síma hegyoldalról a völgybe...

Így kesergett a két fiatal, kiket a közös balsors napról-napra melegebb szeretettel fűzött egymáshoz, elbeszélve szerencsétlenségük történetét.

Midőn Edömér éjjeli megtámadtatásukig ért elbeszélésében, Csilla szeme villogni kezdett s kis keze ökölbe szorult.

- Ah, ha én lettem volna hugod, hát karddal kezemben segítettem volna a kastélyt védelmezni! kiáltá hevülten és midőn Edömér el-elakadó hangon atyja hősi halálát s az öreg Bálint legyilkolását elmondta, egyszerre hevesen a nyakába borult és megölelte:

- Te, te többet, sokkal többet vesztettél, mint én! rebegte megindultan. De mondjad tovább...

- Már jóformán mindent elmondtam, de miután hugomként szeretlek, elmondom első álmomat és fogadásomat is. Tudj meg mindent - s lásd, mennyire bízom benned!

Csilla Edömér kezét szorongatva, lélekzetét visszafojtva figyelt és mikor ez az utolsó szóig mindent elmondott, hevesen felugrott:

Edömér, bátyám, barátom, igérj meg nekem egyet! Ha a menekülésre alkalmas időt és tervet találtál, vigy magaddal! Óh, kérlek, ments meg engem is! Én bátran osztozom veled minden veszélyben, elviselem a legnehezebb fáradalmakat és nélkülözéseket, csak vigy magaddal! Elviszel?

- Ezt amúgy is meg akartam tenni... De még sokat kell tűrnünk, szenvednünk, édes Csillám!

- Óh, akkor tudok, tűrni és szenvedni, ha csak egy parányi remény világít felém. Soká lesz még?

- Soká! Mert lásd először a környéket kell ismernünk, a tenger felé vezető utakkal kell tisztába lennünk, hogy menekülésünk biztos legyen. De most ne erről beszéljünk. Beszéld el te is, miként estél e szomorú rabságba s élnek-e még szüleid?

- Legelőször tudd meg nevemet... Én Korláthkövy Csilla vagyok, gróf Korláthkövy Ágoston főispán leánya, édesanyám gróf Strattman leány, unokahuga a császár kancellárjának. Úgy-e, bámulsz, hogy eshettem mégis fogságba? folytatá a lányka. Szinte magam se tudom elhinni. Az egész egy rossz, rémes álomnak tetszik, melyből minden percben várom a felébredést... Szegény, szegény szüleim! Azt sem tudják, élek-e? Ah, ha valaki hirt vinne nekik felőlem, azt milyen királyilag megjutalmaznák! Éjszakákon át sokat gondolkozom felőle: a véletlen, vagy kiszámított cselszövény áldozata vagyok-e? Te talán majd jobban meg tudod ítélni. Hallgasd meg jól!

Anyai nagyanyám, Huerpa di Taragova Vegas grófné óriási vagyonát s drágaköveit én rám hagyta, mert nagyon szeretett... Volt azonban egy unokaöcscse, Vega di Santaflora-Balboa gróf, kinek 5.000 aranyon kívül mit se hagyott, mert pazarló, gonosz ember. De, ha én meghalnék, akkor az egész vagyon reá szállna. Unokabátyám kétszer akart elveszíteni, de az ég mindig őrködött felettem, de őrködtek drága szüleim is, úgy, hogy senki se férhetett hozzám.

Egyszer, másfél évvel azután, midőn majd bennégtem felgyujtott kastélyunkban, az a hir jött, hogy Balboa gróf rokonunk végleg Brazíliába költözködött.

Atyám tudakozódásaira szintén hasonló válasz érkezett és évek évek után teltek el, de semmi hir se hallatszott felőle, úgy, hogy végre is nyugodtan lélekzettünk fel, hogy a veszély teljesen elmult...

A nyarat mindig felvidéki jószágainkon, az utóbbi években azonban, drága édes anyánk gyengélkedése miatt, a mehádiai fürdőkben töltöttük... Ebben az évben nem a rendes időben indultunk, mert édes atyám öcscsének, Korláthkövy Kázmér zászlós úr Margit leányának menyekzőjére készülődtünk. Mint a legközelebbi vérrokonoknál szokás, már a menyekző előtt három héttel megérkeztünk Tarnavárra, atyám azonban országos ügyei miatt Ákos bátyámmal, ki majdnem oly szép és nemes arcú mint te, később volt érkezendő.

A második hét végén, Margit néném, a menyasszony, két barátnéja és én, nagyszámú szolgakisérettel, eprészni indultunk a fenyvesek közé.

Sok epret szedtünk, mert kosaraink mind telve voltak és az ozsonnát az erdőben, a magas hegyháton költöttük el, - ozsonna után pedig rögtön indulni akartunk, mert nagyon messzire voltunk a vártól és falutól.

Lovaink már nyergelve vártak, de Margit még néhány szál virágot akart szakítani, midőn nagyszámú martalóc csapat rohant reánk minden oldalról.

A szolgakiséretet menten leaprították s minket, kik sikoltozva, jajgatva akartunk az erdőbe menekülni, elfogdostak. Mi lett Margitból és barátnőiből, nem tudom... De nem is tudok róla gondolkozni, mert szüntelen csak az szorongatja szívemet: mennyire sirat engem az én kedves jó anyám!... Ah, tán a szíve is megszakadt utánam való bánatában, mert annyira, de annyira szeretett!

Hát atyám, az én büszke, hős édes atyám, kinek hadverő tekintete csak akkor olvadt szelidre, lágyra, ha rám nézett! Mintha hallanám megrázó mély zokogását... Hogy kereshetett mindenfelé! Hogy kiáltozhatták nevemet az erdőben!... Hát még Ákos bátyám, ki egy napra is alig tudott tőlem elszakadni! Ikrek vagyunk - azért szeretjük egymást olyan kimondhatatlanul... Ah, Edömér, ez fáj nekem annyira, hogy majd a szívem szakad meg bele. Halottként siratnak, pedig élek, rabságban, szenvedésben, nyomorúságban, mint szolgáló, mint cseléd, olyan messze, olyan távol, hová még a madár se jut el tőlük. Ah, ha ezt szüleim tudnák!... A szívük szakadna meg a bánattól. Ez az én történetem, végezte alig hallható hangon, könnybe borult szemmel.

Kimondhatatlan jól esett nekik, hogy végre-valahára feltárhatták egymás előtt szívüket és úgy érezték, hogy csak e naptól fogva értették meg egymást igazán s lettek valódi testvérek örömben, fájdalomban.

Tán az egész éjszakát elbeszélgették volna a szökőkút mellett, ha egyszerre csak Hanif hangja aludni nem parancsolja őket.

Forró kézszorítással váltak el tehát egymástól, de előbb megfogadták, hogy ezentúl mindennap találkoznak és őszintén közlik egymással minden bajukat, keservüket. Hiszen a fájdalom sohasem oly nehéz, ha egy igaz, résztvevő szív segíti azt elviselni...

Ettől az estétől fogva csakugyan nem volt nap, hogy ne találkoztak volna, ha csak pár futó pillanatra is.

Csakhogy Csilla napról-napra komorabban, csüggedtebben panaszolta, hogy mennyit kell szenvednie kegyetlen úrnőjétől és a környezettől s egyre emésztőbb türelmetlenséggel sürgette Edömért, hogy találjon ki, eszeljen ki valami tervet a szabadulásra, mert már nem bírja ki tovább.

- Istenem a tanum, hogy magam is minden percben szeretnék szabadulni, válaszolt ez, de csak úgy a vak szerencsében bízva, minden előkészület nélkül, nem akarom kockára tenni a menekülést.

Csilla hevesen rántotta el kezét és dacosan a földre nézett.

- Mert félsz a veszedelmektől, mert nem mersz bátran neki vágni! - kiáltá ingerülten.

Edömér arca pirosra gyúlt e méltatlan szemrehányásra.

- Igazságtalan vagy, szólt gyengéd, szemrehányással. Óh, Csilla, most e haragos percedben megint csak arra kérlek, a mit mindennap ismétlek neked: Tűrj, hajtsd meg fejedet engedelmesen úrnőd parancsai előtt! Ne nehezítsd meg sorsodat dacosságoddal, ellenszegüléseddel! Rabszolgák vagyunk, tehát tűrnünk, engedelmeskednünk kell. Tudom, megint nem voltál szófogadó! Dacoskodtál, ellenszegültél - és büntetést kaptál, úgy-e? Azért vagy most annyira elkeseredve!

A leányka hevesen hátravetette fejét.

- Úgy van, eltaláltad! - Nem voltam szelid. Nem is tudok az lenni, e hitvány pogány néppel szemben. Megbüntettek! Egész mostanig be voltam zárva egy setét lyukba odafenn, - de azért mégse sütöm le előtte szememet; nem térdelek le úrnőm, Fatime előtt s nem csókolom meg a kezét, vagy ruhája szegélyét, mint a többiek teszik, bármennyit büntessenek is! Nem, nem, soha! Mert utálom, megvetem ezt a vad, pogány népet s boldog vagyok, ha megvetésemet csak egy tekintettel is elárulhatom nekik!

- Csilla, hugom! gondold meg, mi lesz ennek a vége!

- Nem bánom! Öljenek meg! Ah, ha én férfi volnék! Ha férfi lehetnék, mint te!

Edömér szomorú, aggodalmas tekintettel nézett rá.

- Csilla, Csilla, remegek érted! Te magad hiusítod meg menekülésünket. Dacosságoddal, kevélységeddel ellenségeddé teszed az egész házat és majd minden lépésedet lesni fogják, hogy árthassanak. Lásd, az én helyzetem, a türelem és engedékenység folytán mennyire javult. Zsarnokom egészen jól bánik velem, mert türelmem és szó nélkül való engedelmességem egészen lefegyverezte. Tán azt hiszed, nekem ez nem volt nehéz? Nem lázadt fel ellene minden érzésem? Csak én tudom, mit szenvedtem, mit kellett leküzdenem! De legyőztem fellázadó indulataimat, mert szüntelen esküm és fogadásom lebeg előttem.

Csilla azonban nem fogadta meg e jóakaró tanácsot, hanem sértett büszkeséggel, szó nélkül ott hagyta Edömért, ki szomorúan és aggódva nézett utána...

Csakugyan Edömér sorsa - mint maga is mondá - napról-napra javult.

Midőn már egészen folyékonyan beszélte az itteni nyelvet, a fiatal zsarnoknak egy napon eszébe jutott, hogy a madzsarli rabszolga bizonyára meséket is tud mondani.

És ebben nem is csalatkozott, mert Edömér gazdag képzelete és költői kedélye a legegyszerűbb tárgyakat is olyan érdekfeszítően tudta előadni, hogy a keleti fiú, kinek a Nyugat mesevilágáról fogalma sem volt, lenyűgözött figyelemmel kisért minden szót.

E naptól fogva aztán nem volt kedvesebb embere neki madzsarli rabszolgájánál.

Abban a szobában kellett neki is aludni. Megosztotta vele gyümölcseit és süteményeit, szóval oly melegen ragaszkodott hozzá, hogy Edömér nemes szíve is szeretettel kezdett feléje hajolni.

- Nem Kairam hibája, hogy kegyetlenül bánt velem, hanem azoké, kik e hibákban felnevelték, mentegeté magában. A rabszolgák megvetésében, a keresztények gyűlöletében nőtt fel, nem csuda hát, ha fiatal szíve megkeményedett. De sok nemes tulajdonsága is van, a mikért hibáit meg kell bocsátani, gondolkozék egy reggelen, mikor a lépcsős és csarnokos kutab (iskola) udvarán várakozott, míg Kairam lejött a torony felső emeletén lakó öreg dervistől, ki a Korán mondatait magyarázta neki minden héten egy külön órán.

Természetesen, a jó bánásmód és szeretet, mivel a ház fiatal ura a madzsarlit elhalmozta, valamennyi szolgát irigyévé tette. Edömér sokszor rajtakapta hol az egyiket, hol a másikat, midőn utána leskelődtek, hallgatództak, sőt több ízben Hanifot is észrevette, a mint setét, gyűlölködő pillantással ólálkodott sarkában, midőn szokott foglalatosságait végezte.

De mindez nem tántorította el kötelmeitől. Kiszabott dolgát pontosan, rendesen elvégezte, úgy, hogy nem tudtak semmikép sem beléje kötni, sem pedig a ház szigorú urának beárulni, ki rabszolgáinak legcsekélyebb mulasztását is példátlan kegyetlenséggel büntette.

Nemes boszu.

»Eh, vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dicséretiből az otromba gyaúrnak?
Eb a hite kölykei, vesszeje vár
És börtöne kész Ali urnak«...

Arany: »Szondy két apródja.«

- Csilla, ha ma nem is, de holnap bizonyosan meg fogja bánni, hogy gyávának, félénknek nevezett, reménykedett Edömér nap-nap után, midőn az alkony nyugalmas óráiban a szökőkútnál a lánykára várakozott, ki a szokott időben rendesen meg is jelent, de csak durcás, elfordított arccal csorgatá tele korsóit, azután szó nélkül elsietett.

Edömér, noha sértette a hideg, visszautasító viselet, még se tudott haragudni rá, hanem mindig új meg új mentséget keresett számára:

- Majd lecsillapul! Büszke, érzékeny lelke nagyon el van keseredve. Az ilyen érzékeny lelkek elkeseredettségükben az egész világra neheztelnek, - gondolá és egyik nap, barátságos, engesztelő hangon megszólította:

- Csilla hugom, ne epezd magadat annyira. Nem akarom hinni, hogy reám haragszol.

A leányka, ki már menőfélben volt, erre visszafordult és hangjában, tekintetében szokatlan kemény hidegséggel kérdé:

- Van már valami terved a szabadulásra?

- Még nincsen, de szüntelen azon gondolkozom!

- Akkor nincs mit beszélnünk egymással! - kiáltá haragos türelmetlenséggel és tovább ment...

- Csilla! kiáltá Edömér fájdalmas hangon, miközben egy ugrással elébe került a mirtusbokrok között. Nincs egy gyengéd szavad se hozzám, multkori sértéseidért? Nem hittem, hogy ily önző és fejes légy!...

- Én meg nem hittem, hogy te ily kislelkű vagy! Ha férfi lennél, cselekedni tudnál, nem pedig üres igéretekkel áltatnál. Addig én hozzám ne szólj, ne beszélj, míg azt nem mondod: meneküljünk! Akkor megint a régi vonzalommal leszek hozzád! Addig semmibe se veszlek! és egy mellékösvényre fordulva, eltűnt a bokrok között.

Edömér haraggal vegyes fájdalommal nézett utána, míg csak fehérlő ruháját látta a bokrok között. Csakugyan e naptól fogva alig beszéltek egymással, pedig e közben megint hónapok és hónapok multak el és a második karácsony is elkövetkezett. Ezt azonban nem töltötték együtt, mint tavaly, noha Edömér az idén is megjelent a szökőkút mellett. De csak maga szomorkodott egyedül, mert Csilla haragos duzzogásában ott fenn maradt a női osztályban és a gyengéd, vigasztaló szavak helyett inkább hallgatta a vén néger asszony örökös korholásait.

- Úgy látom a rabszolgaság kenyere kedvesebb a szabadságnál! mondotta másnap sebző gúnynyal, mialatt korsóját a magasba szökő vízsugár alá tartotta.

E méltatlan kifakadásra Edömért is elhagyta a türelem.

- Csilla, ne sértegess tovább! Ha nem tudsz várni, kisértsd meg magad! kiáltá indulatosan.

- Szavadat adtad! Tartsd meg hát e szót, ha férfi vagy!

- Megtartom, de te meg tanulj meg várni, tűrni. A sorsot és alkalmat nem lehet egy önfejű, akaratos lány szeszélye szerint intézni.

Csilla gőgje nem bírta ezt viszonzatlanul elnyögni.

- Gyűlölni foglak, ha így beszélsz!

- Még ez se gátol, hogy meg ne mondjam neked az igazat, szólt Edömér higgadtan.

- No hát akkor gyűlöllek! Hallod, gyűlöllek, te... te, ügyefogyott és nem kell a te segítséged! kiáltotta haragtól reszketve.

Edömér azonban, egy szót se válaszolva, elsietett, mert e percben fiatal urának hangját hallotta, ki az ő nevét kiabálta.

- Jer, jer, Szelim! Atyám a Dsámi ed-Adlijeh-be[37] ment, hol a sherif el lári fog estére prédikálni... Szolgáld fel hamarosan az ashát, azután majd én fogok neked ma mesélni Agib királyfiról és Paribanu tündérről, - kiáltott elébe örvendezve, midőn belépett hozzá.

A mese végeztével, a két fiú még igen sokáig oly kedélyesen elcsevegett egymással, mintha nem is úr és szolga, hanem jó barátok volnának, - de ezen az estén Edömér nem mert Aleppóról és környékéről kérdezősködni, nehogy Hanif, ki mindenféle ürügyek alatt léptennyomon bedugta fejét, - gyanút merítsen.

Így is szüntelen sötét oldalpillantásokkal méregette a madzsarlit, ki olyan nagy kegybe jutott fiatal gazdájánál és gyűlölségének nem egyszer, egy-egy elejtett fenyegető szóval kifejezést is adott.

- Szelim te, holnaptól kezdve a kutab[38] a Kurbán-bajrám ünnepek miatt pár napig zárva marad. Ez okból hatalmas atyám reggel magával visz fostati jószágunkra az áldozati ürüket kiválogatni... Megkérem, hogy te is velünk jöhess. - Ezekkel a szavakkal búcsúzott el tőle Kairam, mikor levetkőztette és erre ő is nyájasan jó éjt kívánva, összehúzta ágya fölött a szúnyoghálót.

- Te hitvány rabszolga, hogy mersz ilyen rövid tiszteletlenséggel köszönni a hatalmas Mahmud-el-Tebrisz fiának, há? riadt rá Hanif, előugorva az ajtófüggöny mögül, midőn Edömér kilépett a szobából.

- Mit vétettem, Hanif? kérdezte ez szeliden.

- Mit vétettél? Hát nem tudod lesütni büszke szemedet! Nem tudod meghajtani gőgös fejedet és szíved felett tisztátalan kezedet összetéve, nem tudod mély meghajlással kérni a prófétát és őrangyalait, hogy uradat őrizzék meg az éjszaka gonosz szellemei ellen, vicsorgatta rá nagy fehér fogait.

- Miért haragszol rám, Hanif? Hiszen nem bántottalak semmivel! szólt az ifjú. Vagy tán uram jó bánásmódját irigyled? Hidd el, odaadnám neked, ha tudnám...

Hanif erre a szelid, nyugodt feleletre valami megszégyenülés formát érzett durva, kegyetlen szívébe lopódzni.

Nagyot fútt - és ezzel kifújta minden mérgét, azután kedvetlen dörmögéssel tovább ment a sötét folyosókon.

---

[37] Dsámi ed-Adlijeh, Aleppo legfényesebb és legnagyobb mecsetje az ó-város közepén.

[38] Kutab, iskola

A másnapi reggeli után a két fiú megint a meséléshez fogott a hűvös teremben és Edömér gyakran le-leszaladt a konyhába, hogy a szűknyakú ezüst kantát a most készülő finom ibolya-serbettel megtölthesse.

A kövérképű aleppói szakács, ki egész sereg kuktával sütött-főzött az ünnepekre, - nyájas mosolylyal fenyegette meg kétágú villájával, melylyel a pisztácz- és gyümölcs-szeleteket forgatta a rózsalevelekkel fűszerezett olvadt cukorban.

- Szelim, Szelim! ne torkoskodjatok annyit Kairam effendivel! Minden serbetemet megiszszátok! Mi marad a Kurbán-bajrámra?

- Majd csinálsz másikat, jó Bendár! Jól esik ám ez a hideg ital ebben a nagy forróságban, nevetett Edömér is.

- De tudod-e, hogy a messze-messze szíriai hegyszakadékok közül hordják teveháton a hűsítő havat és jeget. Akkora hó, mint az öklöm, egy piaszterbe kerül. No, de mindegy. Allahra mondom, nem sajnálom tőletek. Nesze, kapd be frissen ezt a cukros dinnyeszeletet, mondá a derék szakács, ki Edömért kiválóan szerette és sokszor lebeszélte róla Hanifot, mikor valami kegyetlen dologgal akarta terhelni, vagy be akarta árulni, hogy megbüntessék.

- Köszönöm, derék Bendár te! mondá és megtöltve a kis kantát a hűtőből, - elsietett.

- Ha üres lesz, csak jer, nemsokára kész lesz a rózsa-serbet is! kiáltotta utána.

Már jó délután járt az idő és éppen az igért rózsa-serbetért akart sietni, melyre Kairam különösen vágyódott, midőn egyszerre zajos dobogást és indulatos szóváltást hallott az udvaron.

E szokatlan lármán megütődve, sietett a csarnok végére, de majd elejtette a kantát megdöbbenésében, midőn Csillát látta ott össze-vissza tépett ruhákban a rabszolgákkal huzalkodni...

Arca izzott, könnyes szeme szikrázott és ujjait védekező saskeselyűként karmolásra görbítve, lihegő kebellel állott a kárörvendve vihogó cselédség között.

- Csilla! Csilla! Mi történt az Isten szerelméért? kiáltá, közibük rohanva.

A lány arca még izzóbb lett, mikor minden tagjában remegve s elcsukló zokogással felelé:

- Ellenszegültem a büntetésnek... s most úrnőm Haniffal és a fekete Ibrahimmal meg akar korbácsoltatni.

- De hát hogy történt? Miként tudtál annyira elfeledkezni magadról? kiáltá Edömér fájdalmasan.

- Óh, ne gyötörj te is kérdéseiddel! A baj már megtörtént. A büntetést kiállom, de a gyalázatba belehalok! Nem, nem élem túl e szégyent! Menj, Edömér menj, hacsak egy kicsit szeretsz, ne légy tanuja gyalázatomnak... Eredj innen, az Istenre kérlek!... Eredj hát, mert előtted halok meg!

Edömér egy pillanatig tanácstalanul nézett szét és midőn Hanifot látta a többágú szijkorbácscsal közeledni, hozzá rohant:

- Óh, Hanif, te vagy a büntetéssel megbízva?

- Én hát, mi bajod vele? Te ártsd magad olyan dologba, mi nem illet!

- Hanif, derék Hanif, várj egy keveset! Ne kezd el a büntetést! Tudod, hogy fiatal gazdám nagyon szeret! Várj addig, míg megkérem, hogy járjon közbe édes anyjánál, könyörgött neki olyan hangon, hogy még ennek durva lelke is megindult bele.

- Nem lehet, Szelim, nem lehet! Nézd, hogy leskelődnek onnan felülről a szolganők. Várva várják, hogy ez az akaratos, önfejű teremtés végre kikapja a magáét. Csak a félszemű Ibrahimot várom! Egy percet se késhetek tovább, egy percet sem!

- Csak öt percig várj, jó Hanif, csak öt percig! Óh, tedd meg kérésemet. Allah meg fog érte áldani!

- Talán csak nem húznak érte karóba, ha egy kicsit várok! dörmögé magában, azután félhangon megszólalt: Siess hát, de gyorsan! Ibrahim mindjárt jönni fog.

Edömér lélekszakadva rohant vissza a csarnokba, Hanif pedig kétkedő fejcsóválással nézett utána:

- Hiába sietsz, - nem használ semmit! Kairam effendi szintén nem tűri az akaratosságot - épp úgy, mint édes anyja, Fatime... De, ha a fiatal effendi meg is bocsátana, Fatime senkinek nem bocsát meg soha!

Ez alatt Edömér rohant vissza urához, ki kerevetén ülve várakozott a serbetre.

Dúlt arccal vetette magát lába elé és összetett kézzel kiáltá:

- Óh, uram, könyörülj rajtam!

Kairam meglepődve nézett rá.

- Mi bajod van, Szelim! Szemedben könnyeket látok! Mi történt?

- Óh, uram, Fatmát, kegyelmes anyádnak fiatal rabszolganőjét, meg akarják korbácsolni az udvaron...

- Csak ez! Allahra mondom, majdnem megijesztettél! Azt hittem, neked történt valami bajod! vágott közbe elodázó kézintéssel.

- Óh, uram, az a szegény lányka meghal szégyenében! Könyörülj rajta én érettem! Óh, siess! A percek múlnak. Szánd meg ama szerencsétlen gyermeket, kinek úgy is nehéz sorsa van!

- Ha segíteni tudnék, éretted segítenék rajta, bármilyen csodálatos is a kérelmed! szólt Kairam elkomolyodva, de anyám parancsának nem szabad ellentszegülni! Annak meg kell történni, Szelim!

Edömér szemében könnyek égtek az aggodalom és tehetetlenség facsarta kétségbeeséstől:

- Gondolj Allahra, ki téged mindennel dúsan megáldott és ezentúl még jobban meg fog áldani, ha könyörülő leszel! Légy könyörületes a szegény rabszolga leányka iránt, uram, Kairam. Hiszen én nemcsak rabszolgád vagyok, de szívemből szeretlek! - kiáltá és felindultságában mindenről elfeledkezve, gyengéd esdekléssel borult fiatal ura és parancsolója nyakába s mindkét karjával átölelte.

Kairamban a gőg és hazájának szertartásos szokásai erősen küzdöttek a vonzalommal, mit Edömér iránt érzett, de aztán valami eddig nem ismert, jóleső melegség rezgett át szívén, úgy, hogy az ölelést melegen viszonozva, meghatottan mondá:

- Kelj fel, Szelim! Hogy pedig lássad, mely jó szivvel vagyok hozzád, azonnal anyámhoz sietek. De azért ne örülj, ne remélj, szakítá félbe egész komolyan, midőn Edömér öröm-kiáltással felemelkedett. Az én anyám szigorú, kimondhatatlan szigorú! Nagyon félek, hogy kereken el fog utasítani...

Ezzel fürgén felugrott a kerevetről és midőn a két fiú megfordult, a félszemű Ibrahimot látták az ajtó mellett várakozni, kin meglátszott, hogy látója, hallója volt mindennek.

Kairam haragtól elveresedett arccal riadt rá:

- Mit keressz itt, te félszemű eb? Ki engedte meg, hogy ide belépj!?

A félszemű álnok vigyorgású arcán egy vonás se mozdult.

- Hanif küldött be, hogy parancsaidat vegyem! Szidi![39] A büntetést végre kell hajtanunk!

- Várj! Míg anyámhoz megyek!

A két fiú sietve lépdelt végig a csarnokon és az udvarra érve, látták, hogy Hanif ugyancsak nyujtogatja hosszú nyakát az ajtó felé, Csilla pedig a kétség és remény között ingadozva szorította össze keblén kaftánkáját, melyet két rabszolga már-már le akart tépni róla.

- Hanif, ne nyúljatok addig e lányhoz, míg anyámmal nem beszéltem, - parancsolá Kairam komoly, határozott hangon, miközben felsietett a lépcsőkön, melyek a ház szigorúan elkülönített felső részébe: a női osztályba vezettek.

A folyosókon mindenfelé drága perzsa- és szmirnaszőnyegek függtek a fákból és kövekből faragott oszlopokon, a füstölőkből pedig átható ambra- és benzoë-illat terjengett teremről-teremre, melyeket aranynyal hímzett nehéz bársony függönyök zártak el egymástól.

- Szandzsabagli[40], jelentsd anyámnak, hogy fia szeretne orcája fényében és szeretetében gyönyörködni, parancsolá a kék bársony ajtó-függöny előtt álló rabszolganőnek.

Fatime, két éneklő fehér rabnőjétől környezve, egy alacsony kereveten ült, melynek gömbölyű vánkosára és szőnyegén Kelet legszebb himzőművészete ragyogott.

Vérvörös selyem turbán folyta körül hosszan alákigyózó holló-fekete fürteit, melyeket hátulról szikrázó drágakövekből álló, koszorúforma aranydiadém tartott össze, s ebből folyt alá az a pókháló finomságú aranyfátyol is, mely majdnem sarkáig leért - és csodája volt Kelet szövőművészetének.

Bő, egészen az apró lábfejekig érő fehér khinai selyem salavári, aranyfonással áttört, térdig érő citromsárga felső ruha és drága gyöngyökkel hímzett apró veresbársony, hegyes orrú papucskák egészítették ki öltözetét.

- Allah áldása szálljon anyámra! mondá Kairam, miközben kezét mellén keresztbe téve, tiszteletteljes meghajlással megállt az ajtóban.

- Allah áldása rád, fiam! felelt mély hangján Fatime is, miközben büszke homlokát, melyen egy nagy csillagforma brilliáns ragyogott, fia felé fordította. Lépj be, fiam, anyád megengedi... és kedveskedő mozdulattal maga mellé húzta a kerevetre.

- Na, most mondja el az én halvány arcú Kairamom, mi vezeti ilyen szokatlan időben ide?

- Egy kérés, drága anyám! Rabszolganőd, Fatma, engedetlen volt és azért megbüntetendő... Tudom, hogy megérdemli a legszigorúbb büntetést, de mégis, drága anyám, engedd kegyelmednek napját a szerencsétlenre sugározni és engedj meg neki ez egyszer.

Fatma nevének említésére Fatime büszke homloka elkomorult, s fekete, parancsoló szeme, mely eddig szerető gyengédséggel pihent fiának arcán, haragos villámokat szórt.

- Fiam, micsoda beszéd ez! Hogy kérhetsz anyádtól ilyen esztelen dolgot!

- Anyám...

---

[39] Szidi, uram!

[40] Szandzsabagli, nőnév, annyi, mint felkötött hajú.

- Miért ártja magát, a hatalmas Mahmúd-el-Tebrisz fia egy nyomorult rabszolgalány dolgába, ki akaratosságáért büntetést érdemel?

- Ah, anyám, - bocsáss meg fiadnak. Rabszolgám, Szelim, aki igen jó és hűséges szolga, könyörgött érte. Oly szívszakadva könyörgött, hogy nem tudtam neki ellenállni. Érte tevém csak, de óh, anyám, derítsd rá kegyelmed napját és bocsáss meg neki én érettem...

- Hogy még makacsabb, még fejesebb legyen az az alávaló rabszolga-lány!... Nem, nem, soha! mondá Fatime szigorúan.

- Anyám, parancsod és akaratod szent előttem s mindig az fog maradni. De engedj még egy szót, - csak egy szót még! Oh, teljesítsd kérelmemet, tedd boldoggá fiadat! Szelim oly gyönyörű regéket tud beszélni, oly jó, oly hűséges, hogy nem szeretném megszomorítani. Ha szomorú lesz, akkor nem tud oly szép regéket mondani...

- Mit, egy nyomorult rabszolga! Ha szomorú lesz, ha nem akar regélni, a korbács majd engedelmességre készteti. Egy szót se többet, fiam! Untatsz már ezzel az esztelenséggel...

- Ah anyám, csak egy szavadba kerül - egyetlen megbocsátó szóba... Mondd ki e szót, tedd boldoggá fiadat! kérte, könyörgött neki leghízelgőbb hangján és legkedveskedőbb öleléseivel.

Fatime setét szemöldei összehúzódtak; haragudni próbált, de az anyai szív utoljára mégse tudott ellenállni fia esdekléseinek, bármily kérlelhetlen természetű volt is máskülönben.

- Hallgass ide, Kairam! Az a lány nem maradhat büntetés nélkül, de, hogy kérelmed mégis teljesítve legyen, - megengedem, hogy rabszolgád, Szelim állja ki helyette a büntetés felét... Annak a lánynak bizonyára nagyobb büntetés lesz, ha mást lát szenvedni maga helyett - és jövőre óvakodni fog minden hibától. Ezzel meg van oldva a kérdés és ez az én utolsó szavam!

- Oh, anyám... ez!... kiáltá Kairam méltatlankodó hangon.

Fatime arca jéghideg szigort öltött:

- Kairam, mivel tartozik a fiú anyjának? kérdé büszke méltósággal.

- Feltétlen engedelmességgel, anyám! felelt ez halkan, miközben fájdalmas arccal csókolá meg anyjának szikrázó gyűrűkkel terhelt kezét...

- Úgy van! És most menj, fiam és ne kérj többet. Úgyis sokat engedtem, - tudod, hogy szavamnak ura szoktam lenni.

Nehéz szívvel lépegetett alá tehát a lépcsőkön és mellére csüggesztett fővel közeledett a feszülten várakozó csoport felé, mely szomorú tekintetéből mindjárt megtudta, hogy nem hoz semmi jót...

- Tudtam, hogy így lesz! biccentett Hanif a félszemű Ibrahim felé, ki erre megint felkapta a falhoz támasztott basztonádot, Edömér pedig eléje rohant:

- Megbocsátott? Elengedte büntetését? kérdé aggodalmas várakozással.

Kairam csak néma fejrázással felelt.

- Oh, uram, csakugyan nem tudtad kegyelmes anyád szívét meglágyítani? kérdezte remegő hangon.

- Mindent elkövettem, Szelim, mindent! Anyám bár nagyon fel van a lány fejessége miatt bőszülve, annyit mégis megengedett a kedvemért... Oh, Allah, hogy is mondjam meg neked... Nem, nem, azt nem engedhetem, hogy te...

- Oh, beszélj, beszélj hát! Mégis van valami remény? sietteté Edömér leírhatatlan izgatottsággal.

- Van, de rosszabb magánál a büntetésnél... A lánynak nem lesz semmi bántódása, ha te a büntetés felét elszenveded érte... de én ezt nem engedem! Nem! Hadd szenvedjen ő!

- Hála Istennek! ujjongott Edömér. Szívesen elszenvedem érte akár az egészet. Ő lány és gyenge; én pedig férfi és erős vagyok!

Ezzel sebesen ledobta magáról övét, dolmányát és oda állt a szolgák elé.

Csilla csak most értette meg, miről van szó. Dacosan villogó szemét forró könnyár lepte el és felsikoltott.

- Nem, soha! Inkább meghalok, semhogy te szenvedd el helyettem a büntetést! Itt vagyok, Hanif, Ibrahim! Üssetek, hogy meghaljak!

Kairam álmélkodva nézett az alacsonynak, megvetettnek tartott rabszolgalányra! E nemes versenyből sejteni kezdé, hogy az eddig lenézett és megvetett rabszolgákban is nagylelkű, nemes, önfeláldozó lélek lakozhatik...

- Ibrahim! Hanif! Hallottátok úrnőtök parancsát, fordult hozzájuk Edömér nyugodt, határozott hangon. Fatma szabad, ha én kiállom helyette a büntetést. Nos, hát én kiállom. Ő rá nagyobb szégyen volna, mint reám. Én erősebb vagyok, jobban kibírom.

- Nem, Szelim! Neked nem szabad ártatlanul szenvedned! Várjatok, még egyszer anyámhoz megyek! kiáltá Kairam megrendülten.

- Ne menj, effendi, ne menj, szólt intőleg Hanif, a tovasiető fiú elé állva. Ne menj! Anyád, a nemes Fatime, haragudni fog. Azután a próféta első parancsa is így szól: Tiszteld és hajolj meg atyád és anyád akarata előtt!

- Ibrahim és Hanif, mit tétováztok! kiáltott közbe Edömér felcsattanó hangon. Hanif, vezettesd el innen Fatmát. Ez a látvány nem neki való... Azután tegyétek, mit úrnőtök parancsolt!

Csengő hangon mondá e szavakat s olyan büszkén állt ott nemes arcával, mintha ő lenne az úr és parancsoló, nem pedig, a büntetésre ítélt rabszolga.

Hanif mogorván intett a kérdő pillantással rá meredő szolgáknak, kik erre a sikoltozó, ellenkező Csillát tovahurcolták...

Az ajtónál azonban kitépte magát kezükből és Edömér felé terjeszté karját, de Kairam bőszülten elébe ugrott.

- El innen, el! Fejeskedj máskor is! Van a ki elszenvedi helyetted a korbácsot! riadt rá indulattól fulladozó hangon. Csilla pedig felsikoltott, mintha szíven döfték volna és, ha fel nem fogják, leroskad a küszöbre.

Ekkor a kőszívű Ibrahim, ki egyik legnagyobb ellensége volt Edömérnek, letépte hátáról az inget...

- Tizenöt korbácsütést és nem többet! mormogá Hanif és hiába igyekezett eltitkolni, még az ő durva hangja is remegett a sajnálattól. Ne üsd erősen, Ibrahim! mormogá, de már akkor fütyölve csattant el az első ütés.

Kairam hangosan feljajdult, mintha őt érte volna az ütés és vele sírt, jajgatott Bendár, a jószívű szakács is, s gömbölyű, pufók arcán csak úgy patakzottak végig könnyei.

Súlyos csattogással hullott ütés-ütés után lefelé. A rhinocerosbőr korbács ujjnyi vastag ágai fütyölve, sivítva hasították a levegőt, mert a hóhérszívű Ibrahim nem ismerte a részvétet s könyörületet.

Edömér azonban a legkisebb jajszó nélkül tűrte a velőkig hasgató fájdalmakat, s gyengéd bőre minden ütés után felrepedezett, úgy, hogy mezítelen hátáról egész vérpatakok ömlöttek alá és a fehér salavári csakhamar egészen piros lett kiomló vérétől. Fogait görcsösen összeharapva, minden erejét megfeszítette, hogy a tizenötödik ütést is állva kibírhassa! Pedig nehéz volt. Mert már káprázó szeme előtt összefolyt minden, agya lüktetett, zúgott, s szédülő fülcsendülés között az ájulás környékezte. De szüntelen csak e gondolattal erősíté magát:

- Hogy állta volna ezt ki Csilla! gyönge fehér bőrét halálra szaggatták volna ezek az irtózatos ütések...

Végre elcsattant az utolsó ütés is! Ez volt a legsúlyosabb, mert a félszemű, fekete hódér, minden erejét összeszedve, két kézre fogta a korbácsot!

- Kutya, hóhér! Dögölj meg apáddal! üvölté Bendár neki keseredett dühvel, midőn Edömér hosszú sóhajjal rogyott le a vértől áztatott földre: A félszemű kaján arcán azonban egy vonás se mozdult, hanem csak egykedvűen törülgette a véres korbácsot.

Hanif rögtön mellette termett és felemelve, kimosta, bekötözte a mély sebeket, melyeknek széléről cafrangokban csüggött alá a roncsolt bőr és hús...

- Szelim! Szelim! Ne halj meg! Úgy-e, nem halsz meg! Óh, Allah, segíts! Hanif nézd, nem mozdul és milyen halavány! jajgatott Kairam, midőn Hanif szobácskájába vitte és a derékaljra fekteté.

E jajgatásra Edömér felnyitotta szemét.

- Nem, nem halok meg, uram! szólt erőtlen mosolylyal. Most már jól van minden, hamarosan meg fogok gyógyulni... Ah, ha Fatma kapta volna e büntetést! Gondold el, uram, az egészet, harminc korbácsütést! A gyönge lányka belehalt volna... Óh, nem is hiszed, milyen boldog vagyok! Kairam, kedves, jó uram. Holnap már nem fog fájni semmit és én gyönyörű szép történeteket fogok neked mesélni jó szívedért. Meglásd, milyen hálás leszek mai közbenjárásodért...

Kairam most volt legelőször szolgájának szegényes kamrácskájában - és sokáig ült ágya mellett, láztól égő kezét szorongatva, s mikor felállt, hogy távozzék, zokogva borult a nyakába és megcsókolta.

A kisértés.

»- - - és akkoron ismét vivé őtet a sátán egy nagy magas hegyre, és megmutatá néki e világnak országait és azoknak dicsőségeit. És mondá néki: »Mindezeket neked adandom, ha leborulva imádsz engem.«... És mondá neki Jézus »Távozz tőlem, Sátán!«...

Máté. Evang. 3-4. r.

Mit érzett ezalatt Csilla?

Soha ahhoz fogható fájdalmat és gyötrelmet még nem érzett, midőn hallotta az ütések csattogását, melyek az ő fejessége, akaratossága miatt ártatlan barátja mezitelen hátát szaggatják.

És ő gyávának, férfiatlannak nevezte! Szemébe mondta, hogy megveti, gyűlöli. - Lenézte, sértegette még tegnap is, - és ő ma ilyen nemesen fizeti vissza a bántalmakat!

Zokogva vetette magát kamrácskájának padlózatára, s úgy érezte, mintha büszke lelkében valami darabokra szakadt volna, szívébe pedig soha ki nem húzható tövis tört bele...

- Oh, istenem, istenem! Edömér, Edömér! Ezt a két szót mormolták ajkai és midőn a vén Kadun-Kiet Chuda belépett hozzá, olyan megtört, kétségbeesett pillantással nézett fel rá, hogy még ennek érzéketlenné kövült szíve is megesett rajta egy pillanatra:

- Maradj csak, nyugodd ki magadat reggelig, mormogá - és ott hagyta.

Ez a magányosság kimondhatatlan vigasztalás volt reá nézve. Kétségbeesés és önvád között eltévedt lelke visszatalált önmagához:

Mit kiáltott Edömér fiatal ura neki.

»El innen, el! Fejeskedj máskor is! Van, ki elszenvedi helyetted a korbácsot!«

Igen, ezt kiáltotta dühös megvetéssel a fülébe... És e szavak késként járták át szívét! Ennek nem szabad megtörténni soha! Vezekelni fog minden eddigi hibáiért, Edömér jó tanácsait pedig szívébe vésve, egész életén át követni fogja, s ő róla vesz példát a kitartásban és türelemben...

Napszállat után csendesen kisurrant kamrájából. A folyosókon és a termekben már égtek a selyembojtos, tarka üvegekkel felcifrázott függőlámpák és a gömbölyű előcsarnokban csak Szanzsabaglit és a vén felügyelőnét találta, kik lopva holmi nyalánkságokon torkoskodtak, a többi nő pedig a körülkerített lapos háztetőn élvezte az alkonyat üdítő levegőjét.

- Engedd meg, minilla[41], hogy Szelimet kissé ápolhassam! kérte olyan szelid, könyörgő hangon, hogy majd leesett az álluk csodálkozásukban. Allah! Mégis történnek csodák a nap alatt. Ez a fejes, büszke jószág egyszerre, hogy megjámborult!

- Megérdemli - csak eredj! biccentett reszketős fejével a vén asszony.

[41] Minilla, nénike, anyóka.

Mikor aztán sok ide-oda tapogatódzás után, ráakadt a kamrácska szűk ajtajára, a félhomályban észre sem vette, hogy egy férfialak csendesen félrehúzódik a beteg mellől és megvonul a sarokban...

Edömér lázas önkívületben hánykolódott ide-oda nyomoruságos fekvő helyén s összefüggéstelen szavakat mormolt.

Reszketve térdepelt le melléje és zokogva csókolá össze a forró kezeket...

- Miattam, miattam szenvedsz, barátom, védőm, testvérem! Egy szóval, csak egy szóval mondd, hogy megbocsátasz!

És mintha forró könnyei, mind megannyi hűsítő cseppként hullottak volna kezére. Edömér egyszerre csak felébredt és megismerte hangjáról.

- Mily jó vagy, hogy eljöttél! mondá száraz, tikkadt hangon és gyengéden megszorította kezét.

- Edömér barátom, testvérem, megbocsátasz-e nekem? zokogott Csilla. Bocsáss meg, oh, bocsáss meg!

- Mit bocsássak meg, kis hugom?

- Oh, ne légy ilyen jó, ne ilyen nemes! Mert még jobban összetörsz, lesujtasz vele. Boldog lennék, ha kemény, haragos lennél hozzám, hogy szeretetemmel, alázatosságommal kivívhatnám bocsánatodat. Nagylelkűséged szúró tövisként hasogatja szívemet. Gyávának, férfiatlannak neveztelek téged, a legnemesebb s legbátrabb szívet a világon!

- Azt én már régen megbocsátottam neked, mert elkeseredésedben mondtad.

- Megbocsátottál? Ah, Edömér bátyám, köszönöm, szívemből köszönöm neked. Ime, szent fogadási teszek, hogy e naptól kezdve minden hibámat levetkezem s megtanulom tőled, hogy kell a balsorsot nemesen, hallgatagon elviselni, hogyan kell várni és remélni.

- E fogadásoddal boldoggá tettél! Ne csüggedj! Isten meg fog bennünket segíteni...

E pillanatban egy hang szólalt meg mellettük, melyben Bendár hangjára ismertek:

- Várjatok, világot hozok, hogy lássátok egymást és te, Szelim, megihasd a hűsítőt...

Kevés idő mulva visszatért egy tarkára festett és szines teveszőr-bojtokkal beaggatott szarulámpással, melyben juhfaggyu-gyertyák égtek.

Edömér megindulva nyujtá feléje jobbját, mert most látta csak, hogy fekvő helye körül van rakva mindenféle frissítővel és ízes nyalánkságokkal.

Másnap ugyan egy kissé jobban érezte magát attól a gyógyító erejű balzsamtól, mivel Hanif a sebeit bekötötte, de ez a javulás csak rövid és látszólagos volt. Sebei, a nagy forróság következtében tüzes genyedésnek indultak, sorvasztó láz gyötörte és emésztette erejét, úgy, hogy gyakran eszméletét vesztette a tűrhetetlen fájdalmaktól. Erős természete azonban győzedelmeskedett. Lázai elmaradtak, sebei szépen hegedni kezdtek és Hanif megjövendölte, hogy két hét mulva egészen meg fog gyógyulni.

Erre a jó hirre Csilla örömkönnyeket sírt, Kairam pedig víg ujjongásra fakadt, kivált midőn Edömér azt is megigérte, hogy annyi mesét fog mondani, amennyi csak tetszik. És pedig szebbnél-szebbeket!

- Nagy titkot súgok neked, Szelim! Atyám Damaszkusba utazott. Alighanem Sztambulba, a napfény és örömök városába költözködünk, mert atyám vitéz hire egészen a padisah füléig eljutott és a nagyvezér valószinűleg a te hazádban szándékozik egy pasalik kormányzásával megbízni. »Az ozmanoknak legvitézebb hőseit kell a meghódolt tartományok élére állítani,

mert a keresztények mozgolódni kezdenek« - így mondotta atyámnak Tevfik pasa bizalmas müteszelimje, - ujságolta nagy titkosan Kairam, a mire Edömér szíve nagyot dobbant.

- Óh, ha ez beteljesülne! Ha ő, bár rabszolgaként is, visszajuthatna hazájába! Milyen könnyű lenne ott a menekülés!

A reménynek már eme gyenge, halavány csilláma is annyira fellelkesítette Edömért, hogy ihletett hangon hazájáról kezdett beszélni. S annyi szépet, oly csodálatos dolgokat mondott el a távoli Magyarországról, hogy Kairam egész tündérországnak képzelte.

A távol Kelet nyomorúságos kis szögletkamrája egymásután hallotta a Csodaszarvas, Isten kardja, Attila fiainak és Csaba vezér égi útjának bűbájosan szép regéit, melyek vetekednek az »Ezeregy éjszaka« legszebb meséivel.

A regékbe észrevétlenül beleszövődött a valóság is, mert Kairam kielégíthetlen tudásvágygyal kérdezősködött arról az országról, ahol ilyen regék, olyan hősök születnek, melyek előtt eltörpülnek az ő regéik valamennyi tündérkirályfiai és hercegei, és ifjú szívének egész melegével kezdte azt az ismeretlen országot szeretni, hol olyan lelkek teremnek, mint az ő Szelimje. És vágyódott meglátni ébren, álmában az ifjú szív áloműző, kielégíthetlen sóvárgásával...

Ekkép telt el rövid, de szép álomként a két hét és Edömér teljesen felépülve hagyta el ágyát, a harmadik hét végén pedig csak mint rossz álomra emlékezett vissza hosszú betegségére, annyira visszanyerte előbbi erejét, frisseségét.

A boldog napoknak ekkor azonban vége szakadt.

A ház büszke és hatalmas ura nagyszámú vendég kiséretében érkezett vissza Damaszkusból, a rózsák városából, kiknek tiszteletére, a küszöbön álló ünnepek alkalmából, fényes vendégséget szándékozott rendezni.

Edömér még lélekzeni se ért rá, annyira tele volt mind a két keze dologgal. E napra fényes selyem ruházatot kapott, mert neki kellett a főfő-vendégeket kiszolgálni.

- Te, Szelim, megint új titkokat mondok! sugdosá neki Kairam, midőn este a szolgálattól szabadulva, a lugossá alakított csarnokból együtt nézték a kerti ünnepséget. A magyarországi pasalik bizonyos. Innen Sztambulba megyünk. Kihallgattam, mikor atyám a damaszkusi pasával és a szeraszkirrel tanácskozott. Látod, az a nagyhasú háromrét tokájú ember a damaszkusi szeraszkier. Roppant kegyetlen a rabszolgáihoz. Halálra korbácsoltatja őket, ha vétenek. Jószágain rabszolgákkal szántat, emberek hajtják malmait ökrök s lovak helyett. Mindenre, de mindenre embert használ, mert az olcsóbb a lónál és ökörnél.

Edömér iszonyattal vegyes utálattal fordult el ettől a hiénaszívű hájbálványtól, ki a nappali étkezés alatt őt is olyan feltűnő furcsa tekintettel vizsgálta...

- Beszélj másról, ne erről a potrohos hóhérról.

- Igazad van! Még nem mondtam el mindent. Sztambulba való költözködésünk tehát bizonyos, de atyám addig nem akar elmenni, míg régi fogadását: Mekkába, a próféta sírjához való zarándoklását be nem váltotta. Bár csak te is velünk jöhetnél a szent városba, - de oda nem szabad hitetlennek belépni... Hanem azért mégis megkérem atyámat, hogy velünk jöhess!

Edömér mosolygott.

- Hidd el, az úgy van! De mit mosolyogsz, Szelim?

- E szón mosolyogtam »hitetlen«! Mert lásd, óh én jó uram, a keresztény vallás, Jézus Krisztus irgalmas vallása nem azt mondja, mint a tietek: »Üldözzétek, pusztítsátok a hitetleneket!« hanem arra tanít, hogy szeressétek embertársaitokat, még ellenségeiteket is és aki téged kővel dob meg, dobd vissza kenyérrel!

- És a te vallásod is ilyen? Fatmáé is? kérdé Kairam feszülten.

- Mindaketten keresztények vagyunk! felelt Edömér nemes egyszerűséggel. Sokszor kérdezted tőlem, mi adott erőt, hogy azt a sok fájdalmat és keservet el tudtuk viselni? Erre most megfelelek. Vallásom! Ebből merhettem vigaszt, megnyugvást, lelkierősséget.

- Szelim, mondd meg igazán, de igazán! Mikor az éles nyílvesszővel megsebeztelek, nem gyűlöltél, nem esküdtél boszut ellenem? És nem átkoztad anyámat, mikor a korbácsütések alatt összerogytál? kérdezte Kairam mohó várakozással.

- Nem! Istenhez fohászkodtam, hogy adjon erőt a további megpróbáltatások elviselésére! És Jézus Krisztusra gondoltam, ki bűneinkért szintén kínhalált szenvedett, hogy megválthasson.

- Óh, milyen csodás dolgokat beszélsz te! Szelim, beszélj, beszélj sokat erről a te vallásodról! kiáltá elragadtatva, és szorosan melléje ült, hogy egyetlen szót se veszítsen el belőle.

Edömér örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy Kairam fogékony lelkébe elhintse a nemes magvakat, nem is sejtve, hogy az így elvetett jó magvakból ő rá nézve a romlás és veszedelem méregfája fog kinőni.

Az ünnepélyek lezajlásával ugyanis az előkelő vendégek egyenként útrakeltek és midőn az utolsó is távozott, a félszemű Ibrahim kihallgatásra jelentkezett a ház uránál.

Földig érő hajlongások között lépett a hűvös elfogadó terembe.

- Allah áldása s kegyelme szálljon az én vitéz és hatalmas uramra! A próféta áraszsza reád jóságát, s találjon akaratod nála tetszést és meghallgatást mindenekben...

Mahmud-el-Tebrisz, úgy látszék, már várt reá, mert komoran intett:

- Beszélj! Tudod, nem szeretem a sok szót. Röviden, de csak az igazat. Hozzá ne tégy, de el se végy belőle.

- A próféta kegyelme ne érje fejemet, ha hamisan beszélek, kegyelmes úr. A te füleid megtudják az igazat a hazugságtól különböztetni. Megbíztál, hogy a keresztény rabszolga minden tettére, szavára figyeljek, mert változást vettél észre fiadon - a próféta kertjének eme legszebb fiatal pálmahajtásán, kire Allah kegyelmének tengerét és malasztjának rózsaillatát öntse... E változásra én figyelmeztettelek, mert láttam, hogy gonosz, behálózó szavaival, megvesztegető tekintetével az igazi muzulmán erkölcsöktől elcsábítja...

Mahmud-el-Tebrisz fagyos nyugalommal hallgatott, s rideg, büszke arcán egy vonás se mozdult.

- Önön szemeiddel láttad, mint viselte el a korbácsütéseket, mint sírt, jajgatott fiad, a büszke Abu-Tebriszel-Fáhli vére egy nyomorúlt rabszolgán, mint hullatta büszke szemének könnyeit, e gyűrűkbe, ékességekbe való drága gyöngyöket egy hitetlenért. Többször intettelek, uram, hogy fiad tisztátalanná lesz, bemocskolja magát, mert - óh Allah, óh Mohammed, ne büntessetek e szóért! s te se büntess hatalmas úr! - e gyaur kutya, urát és parancsolóját meg merte ölelni és barátjának nevezte...

A büszke szemöldökök egy percre, mintha setéten összehúzódtak volna a keményen villogó szemek felett.

Ibrahim ravasz oldalpillantással lesett urára:

- Mindezek, óh én uram, csak csekély vétségek ahhoz képest, mit a gyaur rabszolga a Leilet-en-Nuktah ünnep éjszakáján elkövetett, folytatá alázatosan, egyszerre azonban égfelé emelve fekete, száraz karjait, kétségbeesett üvöltéssel kiáltá:

- Száradjon el szolgád nyelve, apadjon el hallása és sohase lásson napot, csak gyászt és fekete siralmat, mert házad örököse, törzsednek egyetlen férfi hajtása e keresztény kutya csábításaira a hitetlenek vallását kezdi tanulni, s igazhivő voltát feledve, a próféta tanait megtagadni készül...

És e kitörés után bámulatraméltó emlékező tehetséggel, szóról-szóra elmondta Edömér szavait s a két fiú beszélgetését.

- Jól megjegyezted! Szóról-szóra ezeket beszélték. A beyruthi sherif és a damaszkusi szeraszkier is hallották, szólt közbe a ház ura fagyos nyugalommal.

A félszemű Ibrahimnak szeme-szája nyitva maradt meglepetésében. Azt várta, hogy szenvedélyes ura dühében hóhérok után fog kiabálni, hogy halálra korbácsoltassa fia megrontóját. Ez a váratlan nyugalom annyira kivette sodrából, hogy elkövette a legnagyobb sértést, mit egy szolga csak elkövethet: kérdést mert intézni urához.

- Hallottad? Sőt a sherif és szeraszkier is hallották? Óh, mondjad hát, uram, mivel akarod büntetni e bűnrecsábító keresztény kutyát? Halálra korbácsoltatod, vagy... de többi szavai torkán akadtak arra a rettenetes tekintetre, melyet ura rávetett.

- Alacsony rabszolga, részeg vagy, hogy kérdezni mered urad és parancsolód szándékát? rivalt rá mennydörgő hangon.

- Kegyelem, óh jóságnak napja, megbocsátás csillaga! Tipord el vakmerőségeért alacsony rabszolgádat! hebegé nagy ijedtében arcra vetve magát.

- Hord el magadat előlem te félszemű eb! parancsolá érdesen, mire Ibrahim vert kutyaként sompolygott ki a teremből és fel szerette volna pofozni magát ostobaságáért, midőn a setétes folyosón ijedtségét és mérgét kifujta.

Mahmud-el-Tebrisz sokáig komoly gondolatokba merülve bámult maga elé, aztán behivatva fiát, ridegen kijelenté, hogy rabszolgája, Szelim, szintén elkiséri őket Mekkába.

Az indulás előtti estén a lovakat, tevéket és öszvéreket málházták az udvaron lobogó fáklya-világnál, Edömér pedig Csillától búcsuzott a kertben, ki fejét a szökőkút márványmedencéjére hajtva, keservesen zokogott.

- Ne sírj, húgocskám, ment nekem is nehézzé teszed a válást! Hiszen nemsokára visszatérünk.

A leányka felemelte fejecskéjét. Mintha nem is a régi Csilla lett volna. A dactól és büszkeségtől villogó szemek parancsoló tekintete, az az akaratos, megvető vonású szájacska eltűnt, s helyette leirhatlan szelid, de mégis öntudatos nyugalom tette még egyszer oly széppé és vonzóvá egész arcát.

- Mikor ama szörnyű büntetéstől oly nemesen megváltottál, akkor fogadást tettem, hogy minden hibát levetkőzöm. És elhiheted, e fogadást még életem árán is megtartom. Nyugodtan távozhatsz, mert szeliden, engedelmesen fogok minden parancsnak hódolni. És olyan akarok lenni, mint te, édes bátyám, olyan jó, nemes és kitartó.

- Igy már aggodalom nélkül gondolok reád! kiáltá Edömér és már lefelé kezdett hajlani a hold ezüst szarva az égbolton, midőn a két gyermek érzékenyen elbúcsuzott egymástól, azzal a fogadással, hogy szüntelen egymásra fognak gondolni...

Hetek, havak és megint hónapok múltak el egymás után s már ez az év is a végéhez közeledett, de Edömér még mindig nem tért vissza...

Csilla, miként az elutazás hajnalán, most is nap-nap után háromszor is felszaladt az épület lapos tetejére, hogy alátekintsen a tájra, vajjon nem jönnek-e még - és végre egyik nap, az alkonyat aranyos párájában megismerte a közelgő csapatot!

A váratlan öröm annyira elkábította, hogy egy pillanatig szívére szorított kézzel támaszkodott a korláthoz, a másik percben azonban már hangos örömujjongással, messze kihajolva nézett a távolba.

- Ők azok! Csakugyan ők azok!

A csapat előtt Mahmud-el-Tebrisz lovagolt fiával, még komolyabban, még setétebb arccal, mint az előtt, a középen, a szolgák között pedig Edömér és boldog viszontlátással intett üdvözletet a loppal lekandikáló Csillának.

Azt az örömet lehetetlen volna leírni, mikor aztán végre találkoztak rendes helyükön: a szökőkútnál. Sírva, nevetve ölelték meg egymást.

- Milyen deli, milyen erős lettél! rebegte Csilla, könnyein át mosolyogva.

- Te is egészen nagy leány lettél, drága kis hugom - és mindaketten egyszerre beszéltek, csevegtek, s noha egyik se vigyázott rá, miről, mégis megértették egymást.

A megérkezés negyedik napján Kairam azzal a hirrel lepte meg Edömért, hogy atyja a nűzidi vilajetba küldi fontos izenettel egyik rokonukhoz.

Nagy és fényes szolga-kisérettel indult el, mint ahogy a hatalmas és gazdag Mahmud-el-Tebrisz fiához illik, - és mikor Edömér még egyszer búcsút intett neki, egyszerre olyan szorongó érzés fogta el szívét, mintha sohse látná többé viszont szeretett urát és barátját...

És ez az érzés sehogy se akart tágulni, sőt mindegyre nagyobb súlylyal nehezedett szívére, úgy, hogy Csilla e miatt szelid szemrehányást is tett neki.

- Nem tudom, mit érzek, - de mindegy... szólt erőltetett mosolylyal. Hanem most már szabadulásunkon kezdek munkálkodni. E hosszú útban megismertem a vidéket, s tudom a tenger felé vezető legközelebbi utat.

A leányka e biztatásra örömtől reszketve ugrott fel helyéből és ha Edömér el nem kapja, hát megcsókolja a kezét.

Másnap reggel szokott foglalatosságát végezve, éppen Kairam szegfűit akarta megöntözni, midőn Hanifot látta nagy sebbel-lobbal feléje sietni, barna arcán szokatlan megdöbbenéssel.

- Siess, Szelim, siess! Végy magadra ünnepi fezt és dolimánt. A hatalmas Mahmud-el-Tebrisz hivat magához! Allah, Allah, mit jelentsen ez? Mit cselekedtél, te fiú?

Könnyű megdöbbenés borzongatta végig Edömért is egy pillanatra, de aztán megkeményité szívét:

- Nem tudom, miért hivat?

- Azt csak Allah és a próféta tudja, ki a szívekbe lát! El-Tebrisz szándékát nem lehet megsejteni! fohászkodott Hanif. Szelim te - én nem tudom, mit akarhat, de az egész mekkai zarándoklás alatt igen sokszor setét, töprengő komolysággal nézett reád...

- Azt én is észrevettem, - de még eddig egyetlen szóra, vagy tekintetre se méltatott. Mit jelenthet hát e kihallgatás? szólt Edömér is elgondolkozva.

- Jót bizonyára nem! De Allahra mondom, siess, fiú, siess! Mert a hatalmas úr türelme rövid!

Pár perc mulva Edömér dobogó szívvel hajtotta félre a nehéz gránátszin szőnyeg-függönyt és kezét mellén keresztbevetve, mély meghajlás közt várta a hatalmas úr megszólítását, ki komoran összevont szemöldei alól nézett rá éles, fürkésző szemével.

- Mi voltál távoli hazádban, rabszolga? szólalt meg végre, mélyen dörgő hangján.

Edömér vére arcába szökött e rideg, kegyetlen megszólításra és ép ezért merészen emelte villogó szemét a beszélő arcára.

- Gazdag, tekintélyes nemes úr fia, kit ármánynyal és árulással hurcoltak rabszolgaságba. Ha megengeded, röviden elmondom, óh uram! felelte tisztacsengésű hangján, mely azonban egy kevéssé rezgett a rejtett megindulástól.

A ház ura némán intett és midőn Edömér elvégezte, újra megszólalt:

- Magad mondád, hogy senkid sincs hazádban, csupán ellenségeid. Hallgasd meg tehát, a mit mondok. Egy fiam van, ki mindennél drágább szívemnek. E fiam téged nagyon szeret - és én Mahmud-el-Tebrisz a Fáhli mondom néked, gyaur, tetszést találtál szívem előtt. Válaszsz! Légy igazhivővé és én fiammá fogadlak. Azért vittelek magammal a próféta sírjához, hogy hitet és ihletet nyerj az egyedüli igaz hithez. Öröklöd te is nevemet, dús vagyonomat. Fiam testvérévé, hatalmassá és tiszteltté teszlek!

Edömér halvány lett, mint a fal és elképedve lépett hátra:

- Mint köszönjem meg neked, hatalmas úr, e nagy jóságot - de, mint hallád, egy kis nővérem van, folytatá indulattól reszkető hangon, melynek hevében egészen elfeledkezett arról, hogy ki előtt beszél s mit beszél neki:

- E kis hugomat fel kell keresnem, meg kell szabadítanom, mert haldokló apámnak esküvel fogadtam...

- Vigyázz szavaidra, rabszolga! kiáltá a hatalmas úr.

- Óh, uram, megengedted, hogy beszéljek. Sokkal nagylelkübb, igazságosabb vagy, semhogy be ne látnád a haldokló apának tett eskü szent és megtörhetetlen!

- Jól van, esküdet meg fogod tarthatni. Hugodat fel fogom kerestetni s bárhol van, kiváltom. Ha te fiam lész, ő lányom lesz. Mit felelsz erre?

Edömér még halványabb lett és csak így remegett a felindulástól. Ez az ajánlat szédítőn fényes és csábító vala... Kis huga megmentve... de hol marad a boszú és a megtorlás?! Egy percig se engedett tehát a kisértésnek, hanem szomorú, megilletődött hangon felelé:

- Nagy jóságodat kimondhatatlan hálával köszönöm, óh, uram, de hitemet és hazámat meg nem tagadom soha! Inkább rabszolga maradok!

Mahmud-el-Tebrisz egy szempillantásig haragra gyúlt arccal nézett a bátor fiúra, aztán haragját visszafojtva, sértett gőggel fordult el tőle.

- Maradj hát hitvány rabszolga, utolsó az utolsók között... El szemeim elől, ne lássalak többé!

Hideg megvetéssel mondta e szavakat, de azért kiérzett belőlük a vérig sértett dölyf, a megbántott büszkeség boszú után szomjazó, engesztelhetetlen fenyegetése.

És Edömér maga is jól érezte ezt! Milyen sorsa fog ezután lenni itt ebben a házban?

Lehorgasztott fejjel, csüggedten hagyta el a csarnokot és elment volna a rávárakozó Hanif mellett, a nélkül, hogy észrevenné, ha ez karon nem ragadja.

- Allahra mondom, nyitott szemmel alszol, Szelim, különben meglátnád az embert! Nos, mi történt, beszélj, gyorsan! suttogá mohó kíváncsisággal és magával húzta a folyosó homályába.

Edömér őszintén elmondta az egészet.

Hanif kővé meredve hallgatta - azután kezét összecsapva, - olyan félelemmel rohant el mellőle, mintha bélpoklos beteg lett volna...

Ember tervez, Isten végez.

»Ah, mért nem szállhatok hozzád szülőföldem,
Mikor minden bokrod régi ismerősem!
Mért vagy szolgaságban, gyászos rabigában,
Oly hosszú időkig!
Ha feléd indulok, lelkem visszatartja,
Az édes szabadság bűvös-bájos karja,
Vissza mind a sírig.«

Lévai: »Mikes«

Csilla résztvevő szívvel hallgatta, mikor napszállat után Edömér a történteket elbeszélte neki.

- Ne aggódj, Isten megsegít bennünket! mondá biztatólag, de szívében remegett barátjaért, mert odafennt a női osztályban sokat hallott a ház urának engesztelhetetlen, boszuálló természetéről.

Ezen az estén csak kevés ideig maradhattak együtt, mert Csillának sietni kellett, - Edömér tehát kamrácskájába húzódott és nehéz szívvel dőlt le fekvő helyére.

- És mégis jól tettem! Így kellett tennem! Hazámat és hitemet semmiért a világon, még hugocskám jóvoltáért se tagadhattam meg! - Mindazonáltal oly kínzó lelki aggodalmak gyötörték, hogy akaratlanul felkiáltott:

- Óh, atyám, édes jó atyám, úgy-e, jól tettem, igy kellett tennem? Sugallj, tanácsolj valamit!

Ezzel a gondolattal aludt el, de nagyon rosszat álmodott, úgy, hogy midőn másnap felébredt, még nyomottabb kedélyhangulattal végezte napi teendőit, melyek - miután fiatal ura távol volt - a legközönségesebb házkörüli dolgokból álltak.

- Nem tudod, jó Bendár, mikor tér vissza fiatal urunk? kérdé egyik nap, midőn a félszemű Ihrahim sok mindenféle megbizatása tetejébe, kárörvendő vigyorgás között, azzal biztatta, hogy elérkezvén a dinnye- és eperérés ideje, neki kell a házi szükségletet holnaptól kezdve a mezei jószágról hazahordani.

Edömér szó nélkül fejet hajtott és ezt a nehéz munkát is szokott buzgalmával végezte a lankasztó forróságban. Egyik este azonban néhány igen szép eperszemet hozott szőlőlevelekbe takargatva Csillának.

Mig a leányka a zamatos gyümölcsöt majszolta, lopva-lopva résztvevő pillantásokat vetett barátjának kimerültségtől megnyúlt arcára, midőn ez egyszerre csak felserkentve gondolataiból, - e kérdéssel fordult hozzája:

- Kis húgom, ki tudsz-e a vérszemű csillag feljövetelekor kamrácskádból észrevétlenül lopódzni?

A lányka szíve nagyot dobbant.

- Ki, bátyám! De miért kérded? szólt izgalomtól elakadó hangon.

Edömér óvatosan körültekintett, azután egészen füléhez hajolva, suttogá:

- Akkor hát mához negyednapra, pazárgün éjjelén, várj rám eme babérbokor árnyékában. Menekülni fogunk!

Csilla szívére szorította mindakét kezét s jó ideig szólni sem tudott nagy boldogságában.

Edömér erre röviden elmondta a szükségeseket, Csilla pedig örömtől és reménytől boldogan helyeselte minden szavát, nem is sejtve, hogy minden emberi terv és akarat - csak gondolatnyi pókfonál a végzet kezében, ha ez készül a dolgok rendjébe avatkozni...

A menekülést megelőző nap délutánján Edömér a legjobb remények között érkezett haza, midőn azonban a második udvarba lépett, Ibrahimot látta egy sovány, merev képű arabbal beszélgetni, kinek láttára önkénytelen megdöbbenést és borzadályt érezett.

Szó nélkül akart mellettük tovahaladni, de a félszemű egy intéssel megállította.

- Itt van új rabszolgád Jússzúf! Ez az! mondá és sátáni gúnymosolylyal röhögött a meglepett fiú szemei közé.

Ez először azt hitte: álmodik és a félszemű gonosz tréfájának tartotta az egészet.

- Micsoda rossz tréfa ez Ibrahim? tagolá akaratlanul megdöbbenve, de szíve félő szorongással húzódott össze, mikor a Jússzúfnak szólított arab hideg, kőmerev arcára nézett.

- Hm, tréfa! Hát azt hiszed, tréfa? vigyorgá pokoli kárörömmel. Csak lassabban, fiacskám, lassabban! A te uralkodásodnak immár itt örökre vége van! Jússzúf te, fejtsd meg neki ezt a tréfát! hahaha! és úgy kacagott, hogy félszeme szinte kidülledt bele.

- Kövess, rabszolga! parancsoló neki Jússzúf durva gőggel.

- Nem, egy lépést sem! kiáltá szilajon Edömér, hogy mindene megrázkódott bele! Egy lépést se, míg nem tudom, mi jogon akarsz parancsolni nekem? Gazdám vagy uram vagy te nékem?

- Mindjárt megtudod, babácskám! vihogta a félszemű kielégített boszúvággyal. A mi dicső urunk, Allah áldása és kegyelme reá, eladott téged Abu-Varáki Tavaifnak, a hatalmas damaszkusi szeraszkiernek, reá is Allah áldása és kegyelme szálljon! Ez az érdemes férfiú pedig - hajts előtte fejet és térdet - Jússzúf, rabszolgái és minden javainak a felügyelője.

- Lehetetlen! lehetetlen! lihegte Edömér.

- Úgy bizony, cukros mandulám, ez egyszer így van! Azért hát ne is berzenkedj, ne is akaratoskodj, mert Jússzúf úgy megkorbácsoltat, hogy arról koldulsz. Azután tekints csak a hátad mögé. Az a két izmos fickó úgy megláncol kezed-lábadnál fogva, hogy lesz mit cipelned az úton.

Edömér az eget érzé egy pillanatra magára szakadni! Végtelen fájdalom és keserűség hasogatá keresztül egész valóját. Egy pillanatig arról gondolkodott, hogy rájuk rohan s keresztül töri magát rajtuk, de egy pillantást vetve a háta mögött béklyókat s láncokat csörgető négerekre - feje mellére csüggedt.

Mély sóhaj emelé keblét s egy izzó könnycsepp csurrant összekulcsolt kezére:

Mi lesz belőle? Hová viszik? Mi lesz kis hugából, mi lesz szegény Csillából?...

- Ibrahim te, szólt rekedten, kérlek, igérd meg és tedd meg azt nekem. Mondd el Fatmának, mi sors ért és ha megjön Kairam, az én fiatal uram, mondd meg neki, hová vittek és gazdagon meg fog jutalmazni érte.

- Hajahaj! Úgy-e, most milyen szépen tudsz kérni, kunyerálni, mézes diócskám! De abból semmi sem lesz! Dehogy szólok, egy kukkot sem szólok! Jó lesz neked ott, ahol lész! Legalább megtudod, hogy a földön is van ám pokol, nemcsak a másvilágon.

Edömér megvető tekintettel fordult el és többé egy szót se vesztegetett a félszemű gazemberre, hanem büszkén, felemelt fővel nézett szét az udvaron, nem látja-e valahol Hanifot, vagy a derék Bendárt.

- Követlek, Jússzúf! kiáltá ekkor erős hangon és indulni akart.

De a félszemű gúnyos hahotával állította meg.

- Süsüsü[42], most nem te parancsolsz, nádmézes mogyorócskám! Várj még egy csöppöcskét! Látod, derék Jússzúf, hogyan szeretne e hitvány gyaur már néked is parancsolni! Emlékezz, mit mondtam! Különben uradnál úgyis nagyon jól be van ajánlva, de ne sajnáld tőle a basztonádot! Úgy-e, nem fogod sajnálni?

Jússzúf csak hideg mosolyával felelt, de Edömér még büszkébben, még bátrabban emelte fel nemes tekintetű arcát, hogy ne lássák, mennyire fáj itthagyni ezeket a falakat, melyek között annyi keserű, de sok boldog reményű órát is töltött, melyekre, mint boldog álomra fog majd visszaemlékezni a vigasztalan jövő keserű óráiban...

Jússzúf a Dsedaide, vagyis az örmény negyed közelében fekvő hánba[43] vezette csapatját, melynek közepén Edömér haladt.

A piszkos, túltömött hánban egy másik csapat rabszolga várakozott reájuk, melyek között mindenféle nemzetiségű fogoly is volt, de Edömér rájuk se nézett. Elég volt neki a maga baja, a maga keserűsége is!

Másnap kora hajnalban aztán útnak indultak. Jússzúf és két alfelügyelője tevékre ültek, a rabszolgáknak pedig gyalog kellett követni őket, lábukon könnyű béklyókkal.

Sivár, köves, kiégett, homokpusztaságon vezetett át útjuk, midőn Aleppo paradicsomi környékét elhagyták. A nap izzón sütött, az átfűlt homok sebesre égette lábukat. Sehol semmi árnyék, üdítő forrás, hogy tikkadt ajkukat megnedvesíthették volna. Csak este, midőn a fáradtságtól és forróságtól már majd összeroskadtak, kaptak pár korty szűkre szabott, poshadt vizet, mely megromlott, forróvá hevült a tevék hátára kötözött kátrányos vászoncsövekben és az undokszagú kecskebőr-tömlőkben.

Kettő a rabszolgák közül nem bírta tovább a fáradalmakat, hanem hörögve rogyott össze a mély sziklaútban, mely a homokos sivatag után következett.

Mindakettőt otthagyták.

- Majd a hienák és sakálok eltemetik! mondá egykedvüen Jússzúf és kitartásra buzdította a többieket...

Edömér borzadva nézett vissza a szerencsétlenekre, s bár alig bírta vonszolni magát, mégis megkettőzteté lépteit, hogy e borzalmas tájról mielébb kijuthassanak. Szeme előtt izzó karikák táncoltak, nyelve szájpadlásához száradt s azt hitte, vér helyett lángoló tűzfolyam nyargal ereiben, de azért csak tovább, előre, tovább...

- Nem, nem, nem szabad összerogynom! Ha elesem, itt hagynak. Nekem nem szabad meghalnom, mormogá félig az önkívülettel küzdve. Mi lesz akkor Ilonkából, mi lesz Csillából? És félaléltan vonszolta magát tovább, tovább, az izzó sziklák között, az égető, halottnéma homoksivatagokon, melyek elhullott tevék és emberek fehérlő csontjaival voltak beszórva.

---

[42] Az arabok csúfolódó nevetése.

[43] Hán, utasszálló.

Ki irja le tehát örömüket és boldogságukat, mikor rettenetes szenvedések árán, végre a hetedik napon megpillantották az Antilibanon hegységet, az alkony aranysugaras ködében pedig feltárult előttük Damaszkusnak paradicsomi szépségű vidéke, buja növényzetével, ezüstösen csillogó forrásaival és tavaival!

A közeli oázokon két napi pihenőt tartottak és ettől egészen felfrissülve, indultak újra útnak Damaszkus, a rózsák városa felé...

A város rovátkos, tornyos védőfalait mély árkok körítették és kilenc óriási érckapuján szünet nélkül rajzott ki és be a népség.

Az utcák át voltak fűlve a rózsák, szegfűk, liliomok és tubarózsák illatától. E kábító illatot még jobban fokozták az illatos fákból faragott és jószagú gyantákkal beeresztett csarnokok és háztetők.

Edömér könnyű megindulást érzett a város Napkelet tarka pompáját visszatükröző utcáin.

Ezek az utcák látták a keresztes hadakat és Szalaheddin szaracén lovasait egymásra hömpölyögni. Látták a regékbe illő hőstetteket, a történelem nagy eseményeit... De e megindulását csakhamar elfojtotta egy másik, még nagyobb, t. i. megérkeztek új ura és parancsolója, a szeraszkier fényes palotája elé, de nem a fényes főkapun, hanem egy hátsó kis ajtón terelték be őket az utolsó udvar pitvarszerű nyitott csarnokába.

Kezébe hajtott fejjel ült le a durván font gyékényre, de nem soká pihenhetett, mert Jússzúf parancsoló hangja az istállóba szólította, hogy segítsen a többieknek a lóvakarás- és abrakolásnál.

Csodálkozva nézett itt széjjel. A nemesfajú arabsparipák ékesfaragású, aranyozott lábú márványasztalokról ették a szénát és különféle alakú, drága díszedényekben kapták a vizet, a datolyát és pörkölt árpát, melyeket a szeraszkier rabló-hadjárataiban zsákmányolt össze és a keresztények iránt érzett gyűlöletéből, lovai elé állíttatá, s azokat etette, itatta belőlük...

E fanatikus gyűlöletből, ha nem is hallott volna a szeraszkier kegyetlenségéről, - szomorú sorsot jövendölt maga és rabszolga társai részére s bár nagyon el volt csigázva a fáradtságtól, sokáig nem birt aludni. Lelke mélyében rabtársai nehéz sóhajai visszhangoztak s a csillagos égen merengett tekintetével:

- Melyik csillag ragyoghat édes hazám, drága szülőföldem fölött?!

Másnapra kelve, Jússzúf hegyesorrú tatárcsizmákat, bokáig érő kaftánt, csattos bőrövet és prémes sipkákat osztott ki közöttük és így felkészülve, a szeraszkier elé vezette őket.

A szeraszkier palotájának rózsákkal befuttatott, szökőkutakkal körülvett fényes márvány-csarnoka alatt ült és a szolganők két oldalról nagy pávatollas legyezőkkel hűsítették.

Megcsodálni való elhízott óriás volt.

Ragyaszántott, paprikavörös arcában emberevő szemek forogtak s hordónagyságú potrohától nem látta a lábát, kétszer dupla tokájától a mellét, hájjal béllelt keze pedig akkora volt, mint egy ürücomb...

Rengeteg kövérsége miatt a járás nehezére esett, s e végből egy csapat izmos rabszolga cepelte egy karszék-forma leptikában mindenfelé.

Mialatt Jússzúf virágos szavakkal üdvözölte, vörös karikájú szeme a rabszolgákat mustrálta végig és mindegyiken talált valami kifogásolni valót:

- Ez a kutya kövérnek látszik! kiálta olyan hangon, hogy rezgett belé a márvány-csarnok! A ki kövér, az lusta! Eke elé vele! A szántásban majd megapad a hája.

Hát ezt a sovány agárkutyát miért vetted meg, Jússzúf? Betegesnek látszik! Ha elpusztul, a talpadra veretek! Míg egy kis húst szed magára, a rózsalevél-szedéshez használjátok, azután a szövőműhelybe vele.

Ez a kettő tűrhetőnek látszik, a malomba hát velük, eme hármat a kőbányákba, amazokat pedig az olajütő malomba.

Hm, hm! Hát ezek a gornyadozó kutyák! Betegnek tétetik magukat, pedig erősöknek látszanak. Az ércbányákba veletek, ebek! Jaj nektek, ha nem zúzzátok serényen az ércet. A korbács alatt fordultok fel... ordította s miután ilyen szépen, egymás után, beosztotta terjedelmes jószágaira, műhelyeibe és bányáiba a rabszolgákat, végre Edömérre került a sor.

Jússzúf erre nagy hajlongással oldala mellé került és fülébe súgott valamit, mire a szeraszkier kacagni kezdett, hogy egész potroha megrázkódott bele:

- Ez az, ez az! Emlékszem rá, integetett szörnyű nagy fejével. A kitűnő Mahmud-el-Tebrisz különösen a gondjaimra bízta... Meglesz, meglesz!

Hát te, farkaskölyök, hogy merészelsz ilyen arcátlanul reám tekinteni, mi? horkantott rá mérgesen, midőn Edömér alázatos szemlesütés helyett, nyugodt, bátor tekintettel állta ki emberevő pillantásait.

Óh, Allah, miért tiltja fogadásom e napon a korbácsbüntetést! E dacos, büszke kutya most porban fetrengene. Jússzúf, Ali, Behrám! Még ma az Alsiráth-völgyébe vele! Már van ott két elveszni való kutya-kölyök, hadd legyen ő a harmadik! ordítá s úgy csapta széles talpát a hűsítő lábvizes dézsába, hogy környezetének szeme-szája tele lett a korpás lábvízzel.

A három felügyelő erre sietve kotródott kifelé, maguk előtt tuszkolva a rabszolgákat, mert, midőn a szeraszkier megharagudott, nem volt tanácsos körülötte lenni.

- Szegény fiú te! suttogá résztvevőn az a rabszolga, kinek, mint valami ekébe fogott ökörnek, szántani kellett a földeken.

- Magadra gondolj, ne rám! Te neked se lesz okod örülni! felelt Edömér, de magában megdöbbent:

- Minő sors vár rá, minő hely lehet az az Alsiráth völgye, ha még ez a szerencsétlen is sajnálkozik rajta? gondolá nehéz szívvel, aztán a felügyelők parancsára, a tevéket segített málházni, hogy a messze fekvő jószágokra indulhassanak.

Az Alsiráth völgye.

»Szólt s a Dismal tava felé siet,
Ösvénye vad, szúrós helyen vezet,
Keresztül, egybeszőtt, font bokrokon,
Zsombék között, gazos mocsárokon,
Hol vizi kígyók ezre költ,
Hol ember nem járt az előtt...
És a midőn így fáradtan ledül
Pillája, ha talán elszenderül,
Ott hajtja le fejét a szunnyadó,
A hol mérges könnyet sír a bogyó,
Melynek lecsöppent harmata
Húsát kirágja éjszaka...«

Moore: »Dismal mocsárok tava.«

Az öt napig tartó fárasztó útban aztán megtudta, mi az az Alsiráth völgye!...

Egy másik rabszolga, ki szintén némi részvétet mutatott irányában, elmondta, hogy az Antilibanon járhatatlan hegyszakadékai közé rejtett dögleletes levegőjű, mocsár-völgy ez, tele ragadozó vadállatokkal, halálos mérgű viperákkal, melyek az év bizonyos szakában oly nagy számban bújnak elő, hogy sziszegésükkel megtelik a levegő, a völgy füve pedig mozogni látszik tőlük...

De mindezeknél százszor gyilkosabb maga a levegő!

Lappangó nyavalyákat, sorvasztó lázat, lassan ölő mérget szív be az ember minden lehelletével, mert mérget lehell ott minden: maga a föld, a bokrok, a szikláknak öble. Még a fölötte átrepülő madár is beléhull. Menthetetlenül.

Azért nevezik Alsiráth-, vagyis a Halál völgyének, mert a kit oda küldenek, - az el van örökre temetve; és a szeraszkier azokat küldi oda, kiket lassú halállal el akar veszteni... Azért sajnállak téged, keresztény ifjú, pedig az én sorsom is sajnálatra méltó, mert engem és társaimat a meg nem messzire fekvő ércbányákba küldenek dolgozni.

- Mindenhol Isten kezében vagyunk! szólt Edömér csendesen és a beszélgetésnek ezzel vége szakadt, mert megérkeztek a szeraszkier első mezei jószágára.

Az egész tájékon felséges rózsaillat áradott szét. A hires damaszkuszi rózsa erdőszámra, holdszámra díszlett mindenfelé, mert itt főzték a drága rózsavizet, illatszereket, szappanokat és az aranyat érő damaszkuszi rózsaolajat, Keletnek e legkeresettebb illatszerét.

Edömér megint tegnapi társához, a Halil nevezetű macedoniaihoz szegődött.

- Azt mondád, az Alsiráth-völgyében nem vigyáz senki a foglyokra, - miért nem próbálják meg a menekülést? szólalt meg, újra kezdve a tegnapi beszélgetést.

- Mert nem lehet - a hogyan egy sziklakút fenekéről nem lehet menekülni! felelt a macedoniai. Egyetlen egy bejárás vezet bele az ércbányákból. E bányák tele vannak emberrel, a szoros utat pedig éjjel-nappal őrzik. Hogyan akarnál hát megszökni, mikor egyéb kijárása nincsen?...

A negyedik napon elérték a sóbányákat, az ötödik estéjén pedig az érczúzókat a hegy lábánál, melyhez a fegyveresek által őrzött egyetlen szoros út vezetett.

- Holnap elválunk! súgta a macedoniai Edömérnek; mi a bányákba, te pedig a Halál-völgyébe lész eltemetve. Hiába, így volt rólunk megírva a Kizmet könyvében.

Alig csillant meg a közelgő hajnalhasadás első halvány csíkocskája keleten, bömbölő tam-tam dörrenés riasztotta fel az alvókat.

A bánya-felügyelő jött átvenni az új rabszolgákat, kikkel Edömért is leeresztették a setéten ásító bányaüregbe, azután órákon át vezették omladozó vájásokon, dohos levegőjű, szűk tárnákon, egyre mélyebben a hegy gyomrába, míg végre megállták egy nyílás előtt, melyet láthatatlan kezektől mozgatott óriási szikladarab zárt el.

- Keress magadnak egy pásztor nélkül kóborló kecskenyájat!... Azután élj, halj, a hogyan tudsz! mormogta vezetője, s kitaszította a nyíláson... mely rögtön bezáródott utána tompa zökkenéssel...

Egy sziklagerincen állt, az ismeretlen, vad tájék közepén. Lába alatt fojtó szagú mocsár-völgy terült el sárga, fojtó ködděl, a meddig pedig a szeme csak ellátott, egymásra hányt izzó sziklatömegek, setéten ásító barlangok, feneketlen szakadékok váltogatták egymást vad magányosságban.

Merre és hová induljon hát a halálnak eme néma birodalmában?

Bármerre nézett, sehol egy hang, egyetlen élő lény nem mutatkozott, csak nem messze tőle mozdult meg a naphevítette törmelék és egy vörösfejű fekete kígyó csúszott tova lomha gyűrűzéssel, éles sziszegéssel.

Lassan ereszkedett alá a tenyérnyi széles párkányon. Mennél alább ért, annál jobban fojtogatta az a mérges sárga köd, a megrekedt forró levegő, melyet reggeltől estig nem enyhít egyetlen szellőcsapás. A lángoló nap izzóvá süti a bércek oldalait, melyek mint az olvasztó-kemence forróságát, lövellik a hőt ki magukból.

Nem sokára úgy érezte, mintha ezt az egész óriás sziklabirodalmat ő emelné vállain, mert útja folytonosan hegynek föl, völgynek le vitt, feneketlen mélységek szélén, csalóka, bűzös mocsarak felett, melyek kígyóktól és hurka nagyságú nadályoktól hemzsegnek.

- Nem, nem találok élőre! Lehetetlen, hogy rajtam kívül más élő is legyen e rettenetes helyen! - mormogá egyre setétebb vigasztalansággal, midőn lépten-nyomon fehérlő csontokat látott az üregek és szakadékok között porladozni... A szűk, szoros útnak egy fülkeszerű mélyedéséből pedig egy összegörnyedt emberi csontváz vigyorgott rá üres, setét szemgödreivel...

Mintha kergetnék, sietett onnan és kezdte megmászni a csavargósan felfelé menő szikla-ösvényt.

Egyszerre úgy tetszett neki, mintha elmosódó mekegést hallana a magasból alászállongni.

Fülelve egyenesedett fel és szívdobogva hallgatódzott. A mély csendben újra hangzott a mekegés távoli, tompa hangokon.

- Mekegés! Kecskemekegés! Egy állat hangja, mégis kimondhatatlan örömre deríté szívét! Legalább talál egy élőt, ha mindjárt állat is az - e rémes magányosságban.

Kétszeres sietséggel törtetett lefelé a tenyérnyi széles ösvényen. Néha egy-egy fűcsomóba, vagy törpe bokrocskába kellett kapaszkodnia, nehogy az alatta ásító feneketlen mélységbe leszédüljön...

Ez alatt a mekegés egyre tisztábban hallatszott minden oldalról. Apró kopogás, ugráló zaj és az alágördülő törmelék hullása kisérte.

- A kecskék mászkálnak sovány fűszálakért a meredek bércoldalakon, mondá magában s egy törpe vadbabér-bokorba kapaszkodva, előre hajolt.

Fellegekbe nyúló óriási bércszálat látott maga felett, melynek egyik oldalához, szelid lejtőjű, téres fensík támaszkodott nagy szikladarabokkal beszórva.

Keresve nézdelődött minden oldalra, hogyan juthatna el odáig, midőn egyszerre csak azt hitte: álmodik, vagy felizgult érzékei csalogatják...

Egy magyar dal végszavait hallotta fiatal, erős hangon énekelni: »Rab vagyok, rab vagyok, szomorú rab vagyok, kezemen, lábamon bilincset hordozok...«

Lihegve kapta fel fejét ezekre az édes hazai hangokra. Agya izzott, érzékei lázban, kimondhatatlan izgultságban remegtek az örömtől és boldogságtól.

- Istenem! Istenem! Álom-e ez, vagy valóság?

E percben újra megcsendült a dal és búbánatos, szelid visszhanggal verték vissza az óriási bércfalak:

»Török rabja vagyok
Török rabja lettem,
Idegen országba
Rabságba kerültem...

Vándor madár, felhő
Szálljatok hazámig,
Síró sóhajtásim
Vigyétek odáig...«

- Nem, nem álom, hanem valaki itt van az édes, drága hazából!

Nem nézte, minő széles szakadék választja el a fensíktól. Az öröm szárnyakat és acélizmokat kölcsönzött lábainak.

Egy zergének is becsületére váló ugrással szökkent át a szédítő szakadékon és szélvészként rohant a felé a kinyúló sziklaeresz felé, a honnét az énekhangok szállongtak.

E zajra az éneklő is előugrott.

- Magyar vagy! Honfitárs vagy! kiáltá újjongó hangon Edömér és kitárt karokkal borult a nyakába...

Egyikük se kérdezte: Ki vagy, honnét jöttél, hanem csak egymást ölelve, egymás vállára borulva, sírtak, kacagtak örömükben.

Mikor aztán az örömnek első, viharos érzése kissé lecsillapult, kezdték csak vizsgálni, kérdezgetni egymást, mire rövid szavakban mindegyik elmondta rabsága és szenvedése történetét, mi barátságukat, szeretetüket még jobban egygyé forrasztotta:

- Beszélj, beszélj csak, rég nem látott drága hazám nyelvén! Óh, mily jól esik e kedves hangot, e zengzetes szavakat hallgatni, kiáltá vele egykorunak látszó barátja, ki Vihorláthy Lászlónak nevezte magát.

Az ő története is az volt, mint annyi sok más ifjúé, kit a török és egyéb martalóc csapatok házukat feldúlva, szüléiket legyilkolva, rabszolgaként eladtak.

Az erzerumi rabszolga-vásáron vette meg a szeraszkier. Szép termete, okos, nyílt arca az első látásra megtetszett neki - és pipahordozójának szánta. Egy darabig csak jól betöltötte e mesterséget, de fogsága második évében a kínos és lealázó bánásmód meggondolatlan szökésre késztette.

Persze nem messze mehetett, mert mindjárt elfogták és a szeraszkier ötven korbácsütésre ítélte, melybe majd belehalt.

Midőn sebeiből nagysokára felgyógyult, hitének és nemzetének megtagadására akarta kényszeríteni. Mivel azonban sem igéreteire, sem fenyegetéseire nem hajolt, bősz haraggal, a legkínosabb bűnhődésre ítélte: Kecskepásztornak küldte ide az Alsiráth-völgyébe, hogy lassú, sorvasztó halállal veszszen el a halál és magányosság eme birodalmában...

- Csakhogy mi túljártunk ám a potrohos zsarnok eszén! folytatá László jókedvűen. Mindjárt azt is elmondom. Elébb azonban, mivel keresztül jöttél a mocsár völgyén, igyál pár kortyot e csobolyóból, különben gyógyíthatlan betegség csiráját hordozod magadban... Abból a sárga, ködös levegőből elég egy lehellet, hogy sorvasztó pestis-forma betegségben pusztuljon el, a ki beszívta...

Ezzel felkelt és az eresz-formán kirúgó szikla alatti barlangból egy kobakot hozott elő, mely tele volt vöröses szinű, édesesen-fanyar növénynedvvel és míg Edömér ivott, egy hosszúszőrű kecskebőr-bundát terített le a szikla tövébe.

- Úgy vagyok, mint a ki álmodik. Nem tudom elhinni azt a nagy boldogságot, hogy még egy testvérem, hazámfia van e rettentő magányban. Újjongni szeretnék örömömben! De mit szól majd a jó Dsámi, ha meglát! kiáltá és még egyszer összeölelgeté örömében Edömért, kinek szemében szintén az öröm könnyei csillogtak.

- Dsámi? Ki az a Dsámi, édes Lászlóm!

- Most már neked is testvéred, barátod, egy olyan idős arab fiú, mint mi, a dsibbahi oáz hatalmas emirjének a fia, kit cselszövő nagybátyja titkon elraboltatott, hogy ő örökölhesse az Abasszidák emirjének a trónját.

A mikor - folytatá László - Dsámi született, apja megesküdteté öcscsét, kinek fondorkodó, álnok természetét ismerte, hogy semmi módon nem fog törni a fiú életére.

Malek sejk megesküdött az Alkoránra, de kebelbarátja, a szeraszkier, ki kincsekért magát a prófétát is eladná, kitalálta a módját, hogyan lehet az esküt kijátszani.

- A fiú ruháját kenjed be vérrel - és mondd, hogy az oroszlán tépte szét. Én pedig bedugom az Alsiráth-völgyébe. Esküd nem lesz megtörve, mert sem én nem ölöm meg, sem te, hanem a mocsár halálos levegője öli meg, mondotta neki a szeraszkier. És úgy is történt minden...

Majdnem egyidőben kerültünk ide Dsámival. Mikor megláttam, azt hivém, hazámfia, olyan nemes vonású, kedves arca van. Anyja fehér nő volt és így az arab jelleg kétszerte nemesebb, finomabb vonásokban tükröződik arcán.

Te is meg fogod az első látásra szeretni, mert nemesebb szivet, hűebb, odaadóbb barátot nem lehet találni nálánál. A kit megszeret és barátságába fogad, azért gondolkodás nélkül feláldozná életét s mindenét... Alkonyattájban, mi már nincs messze, - előnkbe jön, mert akkora az öreg Taib apó már otthon lesz...

- Az öreg Taib apó? Hát még van egy negyedik barátunk is? kérdé csudálkozva Edömér...

- Az örömtől egészen feledém, hogy neked elejétől végig mindent el kell mondani, szólt László. Figyelj hát! Azt már tudod, hogy e völgy a halál völgye. A szeraszkier, a kiket a legsúlyosabban akar büntetni és nyomtalanul el akar veszteni - csak ide küldi. Halálra ítélt

rabszolgái, zsarnok uralmára veszélyes ellenfelei, irigyei mind ide kerülnek - de mivel ő még a kőből is olajat tud facsarni - a halálból is hasznot húz. Az elitélteknek, addig, míg bírják, a félig vad kecskenyájakat kell őrizni és minden három hónapban temérdek kecskét visznek el innen a bányán keresztül, mert ez az egyedüli bejárás ide. Másfelől nem lehet se be, se ki jutni innen...

Az öreg Taib apó a legnemesebb és legigazságosabb szívű embere a világnak. Nagy tudományáról hires volt egész Damaszkuszban. A szeraszkier kegyetlen uralma azonban fellázította minden csepp vérét és nyilvános prédikációiban többször annyira megfeddte és fenyegette, hogy a nép is forrongni kezdett.

Rangot, kincseket igért neki a szeraszkier, hogy elhallgattassa; kérte, fenyegette, de semmi sem használt. Taib apó változatlanul azt felelte neki és küldötteinek:

- Javítsa meg magát az istentelen, akkor majd hallgatni fogok!

A zsarnok erre magában iszonyú boszút esküdött. Nyilvánosan nem merte bántani, hanem egy setét, viharos éjszakán rablóknak öltözött fegyveresek törtek házára és elhurcolták, és hogy minden gyanut idegen rablókra hárítson - a házat kiraboltatta és öreg szolgáját meggyilkoltatta.

Mikortájban ide hurcolták, nagy földrengés döntögette össze-vissza a sziklákat és barangolásai közben egy kettészakadt szirttömeg között egy átjárást fedezett fel, egy kellemes, egészséges völgybe, a honnan ki lehet szabadulni. Jó szíve sok szerencsétlent megszabadított és visszaadott az életnek. Minket szintén magával vitt rejtett völgyecskéjébe, ápolt és kigyógyított a már bennünk lappangó halálos lázakból - s most mi ő vele lakunk és szeretjük, mint atyánkat...

Eme kobakot is ő készíté tele ezzel az áldásos növénynedvvel. A bogyókat és gyökereket hozzá a mocsár-völgy halálos kigőzölgése és sziszegő kígyói között szedegeti össze... Ugy-e, milyen csudálatos a természet. Magában a halál völgyében termeli az egészséget visszaadó orvosságot...

Edömér mély megindulással ragadta meg új barátja kezeit.

- Halálra, kétségbeesésre voltam elkészülve - és íme, két hű barátot találtam...

- Azt találtál, Edömér, erősíté ünnepélyes komolysággal László. Valamit ugyan elhallgattam előtted!... de megtudod, mihelyt Dsámi is közöttünk lesz...

E közben alkonyodni kezdett, mit a két fiú - élénk beszélgetésük közben - alig vett észre. A kecskék azonban már mind aláereszkedtek a bérctetőkről és köréjük telepedve, nyugodt kérődzés között bámulták meg az új vendéget.

Lászlónak csak most jutott eszébe, hogy Edömér egész nap nem evett. Barlangjából friss kecsketejet, turót és barna kenyeret hozott elő...

- Csak keveset egyél. Taib apónál jó vacsora vár ránk, s nyugalmas éji tanya.

Edömér pár korty tejet ivott a gömbölyű fatálacskából, s pár falat kenyeret tört hozzá, midőn éles füttyentés harsant fel háromszor egymás után a bérc aljáról.

- Ez Dsámi! Mindjárt itt lesz, mert a rövidebb úton jő.

Csakugyan nemsokára előttük állott Dsámi karcsú alakja, ki tüzes, fekete szemével csodálkozva nézett Edömérre, de László felvilágosító szavai után, meleg öleléssel testvérévé, barátjává fogadta s pár perc mulva a három ifjú már olyan bizalmas, meleg beszélgetés között húzódott egymáshoz, mintha hosszú évek szoros barátsága fűzte volna őket egymáshoz.

Közös szenvedés, közös szerencsétlenség leghamarább közös barátságba forrasztja a sziveket.

Ezalatt a nap lassan-lassan lebukott a bércek mögé és közeledett az estalkony az éjszaka fekete palástjával. Dsámi Edömér vállaira terítette a hosszuszőrű kecskebőr-bundát.

- Mindjárt éles hideg lesz és te még nem szoktad meg ezt a levegőt, mondá gyöngéd gondoskodással, mit Edömér meleg kézszorítással köszönt meg neki.

Csakugyan alig tünt le a nap, egyszerre élés hideg szellő fütyölt, suhogott a sziklák között. A nappali forróságot, minden átmenet nélkül, metsző hideg követte.

Ekkor aztán a naptól átfűlt, átizzott sziklák elkezdtek beszélni idegen, szivszorító hangokon.

Eleintén csak csendes, zengő zizergést hallattak, mintha szellő futna át egy óriási érc-citera húrjain. Azután egyre hangosabb pendülésekbe ment át e zizergés, egészen addig a csattanó mély kondulásig, mintha egy óriás keze markolna bele, szaggatva egy érchárfa húrjaiba.

A kecskenyáj eközben aprózó kopogással indult lefelé a csavargós szikla-ösvényen.

A bérctömeg közepén az út magas sziklaszálak alkotta szorosba fordult és e részén még vadabb, még borzalmasabb képe volt a völgynek.

Az egyre-másra következő setét üregek, barlangok, sziklaszádák borzalmas hangon huhogtak, üvöltöztek az esti szélben, mintha mindegyikben egy-egy kisértetcsapat hahotázna s koronként egy-egy ébredező vadnak a rekedt ordítása harsant meg a visszhang által borzalmasan megszázszorozva.

Egyszerre az egész kecskenyáj, mintha a föld nyelte volna el, nyomtalanul eltünt szemük elől és a két fiú nevetve mutatta meg Edömérnek a hasadékot, melyet a földrengés ereje olyan furfangosan alkotott meg, hogy emberi kéz nem tudta volna utánozni.

Ők is ezen a nyíláson ereszkedtek alá és csakhamar egy szikláktól körülzárt barátságos kis völgybe jutottak, melyek egyik oldalát erdőforma liget borította, alján pedig kövér fűszőnyeg virított...

Négy gömbölyded bőrsátor állt elszórtan a völgyecskében, melyekből a kecskenyáj kettőt rögtön magának foglalt, de elébb örvendő mekegéssel körül ugrálták a nyugalmasan kérődző tevéket és az volt boldogabb, melyik a kezét megnyalhatta annak a hosszú ezüst szakállú öreg embernek, aki a régi patriarkák nemes, jóságot tükröző vonásaival arcán - egy mohos szikladarabon ült a legnagyobb sátor előtt.

A két ifjú kézen fogva vezette elébe Edömért, ki önkénytelenül térdre borult előtte és kezét tisztelettelesen megcsókolá.

Az öreg pillanatig, mintegy áldólag nyugtatá mindkét kezét az ifjú fürtös fején, azután megszólalt az öregség tompa hangján:

- Isten hozott közénk, fiam, vártalak téged! mondá mindnyájuk leírhatatlan meglepetésére. A csillagokból olvasám jöttödet! - Ennek tehát meg kellett történni!

Kora hajnalban kecskemekegés és tevebőgés kelté fel álmából Edömért. Dsámi és László már elvégezték a fejést és friss, meleg tejjel kínálták, midőn kilépett a sátorból, miből aztán mindhárman jóízűen megreggeliztek.

- Mielőtt kihajtanók a nyájat, hallgasd meg, mit tegnap elhallgattunk előtted. Ne legyen semmi titok közöttünk, hiszen jóban-rosszban együtt osztakozó testvérek és barátok vagyunk! kezdé komoly, ünnepélyes hangon László...

És elmondá, hogy a menekülésre már minden elő van készítve, csak az alkalmas időt várják, mit Taib apó fog kijelölni.

- A mi jó apánk nem akarja, hogy itt hervadjunk el fiatalon e zárt, magányos szikla-völgyben, hanem, hogy mindegyikünk térjen vissza hazájába, népéhez és övéihez.

Az út hosszú és veszélyes és csak nagy szenvedések árán juthatnak el Dsámi népéhez a dsibbahi oázra, honnan atyja, az emir, majd biztos kisérettel Konstantinápolyig küld bennünket, de inkább száz veszélylyel, halállal, a puszták vadaival és rablóival szembe szállni, mint e völgyben a hosszú életet átsenyvedni!

Edömér az eget érezte megnyílni maga fölött.

Végre, végre a legnehezebb megpróbáltatás után, újra a szabadulás reménye integet feléje. Egy ideig szólni sem tudott, csak túláradó örömmel borult társai nyakába. Ekkor megszólalt Dsámi is:

- Testvéreim! Népemnél az igaz barátságot véresküvel pecsételik meg! Az ilyen barátság hű a sírig, szent és felbonthatatlan... Pecsételjük meg tehát mi is vérrel szövetségünket. Akarjátok?

Válasz helyett mindhárman feltűrték ruhájuk ujját és mezítelen balkarjukat övük mellé dugott késükkel felhasítva, a kiömlő vért egy forrásvízzel telt gömbölyű tálacskába csepegtették, azután a törhetetlen barátságot fogadó eskü szent és ünnepélyes szaval között, megitták egymás vérét, melynek cseppjeiben - a Keletiek hite szerint - a lélek rejtőzködik...

- Most már egyek vagyunk testben, lélekben! mondá Dsámi ünnepélyes hangon, midőn befejezésül megölelték és megcsókolták egymást...

A szabadulás.

»S mennek, mennek éjjel, nappal
Küzdve széllel, vízzel, vaddal,
Járnak bérczen, szikes háton,
Ekevastól szűz rónákon...
Látnak szilaj ménest, nyájat,
S vándor népet, mely a tájat,
Hol elhagyja, hol megszállja,
Se törvénye, se királya...«

Tompa: »Etele hún királyról.«

- Nem tudnók rávenni Taib atyánkat, hogy ő is velünk meneküljön a halálnak és némaságnak ebből a szomorú országából? kérdé egy ízben Edömér, midőn Dsámival együtt a kecskéket őrizte a szakadékok között, László pedig otthon túrót és sajtot készített a fölös tejmennyiségből.

- Kétszer telt meg a hold, mióta köztünk vagy, még sem ismered őt? kérdé Dsámi elkomorodva. Amit ő egyszer kimondott, azt más nem változtatja meg, csak a halál.

- És mért késlelteti a menekülésünket?

Várja, míg kedvező jeleket mutatnak a csillagok... Taib apó mindent tud! Tudja, hogy a vad sivatag rablótörzsei mely időben kószálnak szerteszét; várja, hogy a szorosokat megtöltő hegyi áradások lefussanak és a megölő forróság elmuljon, nehogy a tibbah és szmúm forró szelei öljenek meg bennünket a sivatagban; továbbá meg kell várnunk, mig Szulejka nevű tevénk megbornyazik; végre pedig meg kell várnunk a lisztet és kölest, hogy legyen mit magunkkal vinni a hosszú útra! Látod, mennyi ok van!

Hidd el, testvérem, könnyezve gondolok a boldogság ama nagy napjára, mert Taib apó igazi atyánk volt.

Edömér is mély megindulást érzett a válás gondolatára, mert ő is apjaként tisztelte, szerette a szentéletű öreget, de hazája és a szabadulás utáni sóvárgás erősebb volt minden más érzésnél szivében.

- Miért szomorodtál el olyan egyszerre? Tán sokallod a várakozást? kérdé résztvevő hangon Dsámi, midőn látta, hogy Edömér bánatosan maga elé meredve, időnként nagyokat sóhajt.

- Nem, jó Dsámim, nem a várakozás szomorít. A türelmet sanyarú sorsomban megtanáltam. Hanem Csillának, annak a kis keresztény lánykának a sorsa aggaszt. Mi lesz belőle? Mi, ha Isten segít, megmenekülünk, de ő... ő?... Fáj a lelkem, hogy semmit se hallhatok róla, hogy nem küldhetek neki izenetet...

- Ne szomorkodj! Ha Allah szerencsésen enyéimhez vezérel bennünket, igérem neked, hogy izenetet küldök neki rólad. Te pedig, ha hazádba jutsz, - felkeresheted szülőit. Amint mondád, azok gazdag és hatalmas emberek. Követséget küldenek tehát Halebbe és kiváltják a rabszolgaságból.

Edömér ujjongva ugrott föl. Hogy neki ez a jó gondolat eleddig nem jutott eszébe. Örömében megölelte, megcsókolta Dsámit.

- Óh, Dsámi, minő nagy tehertől szabadítád meg szívemet. Most már nem furdal a lelkiismeret, hogy nem válthatom be neki adott szavamat. Igenis, beválthatom és ő is megszabadul a nehéz szolgaságból.

Ezen az estén, mikor haza hajtották a nyájat, Taib apó azzal a hirrel fogadta őket, hogy holnap a nyájat a mocsár-völgybe kell hajtaniuk. A hold már háromszor megtelt, s holnap lesz jehoit napja, mikor a bánya-szádából lisztet, kölest eresztenek le számukra, a kecskéket pedig elviszik.

Csakugyan, másnap, még a regg homályos szürkületében megindultak a sokkal rövidebb úton, a bánya felé, melynek száda már nyitva volt - és egy nagy vesszőből font kas volt köteleken a völgybe leeresztve, melyben liszt, köles és árpa várta őket apró zsákocskákban.

Midőn hazaértek és Taib apó lába elé rakták a zsákokat, az szeretetteljes komolysággal nézett mindhármukra.

- Most már fiaim, készülődjetek az utra. Szabadulásotok ideje közeledik. Holdtölte napján indulni fogtok.

Mindhármuknak szíve nagyot dobbant e szavakra és mintha csak összebeszéltek volna, egy hanggal ismételték:

- Oh, atyánk, jóltevőnk, jer velünk te is! Hagyd itt e gyásznak és magányosságnak völgyét!

Az öreg szelid mosolylyal ingatta nemes, tiszteletreméltó fejét:

- Ami meg van irva - nem lesz letörülve! Amint elhatároztatott, úgy fog történni minden! Ne kopogtassatok tehát azon az ajtón, mely be vagyon falazva...

Amint a zsákokat kioldozták, az egyik árpás zsákból egy tarka selyemkendő hullott Dsámi elé, melybe valami lapos, zörgős holmi volt belekötve.

Alig pillantotta meg Edömér is - nagyot dobbant a szíve, mert megismerte Csilla fejkendőjét, melyet a Halwet-ünnepen kapott úrnőjétől.

- Ah, ez nekem szól! Ismerem a kendőcskéjét! ah, Csilla, kis húgom! Adjátok, adjátok hamar ide! kiáltá leírhatatlan felindulással és remegő ujjaival alig tudta a csomókat kioldozni...

Egy sűrün teleírt, összehajtogatott pálmalevéldarab hullott ki belőle, melyre a betük tűhegygyel voltak rákarcolva...

»Szeretett bátyám, védőm!« olvasá, halk remegő hangon. »Isten áldása kisérjen mindenfelé. Hol vagy, merre vittek a kegyetlen pogányok. Nincs annyi könnyem, nincs annyi fájdalmam, amivel meg tudnálak siratni... A jó Bendár addig futott fűhöz, fához, könyörgött, tudakozódott utánad, míg megtudta, hová vittek. Ekkor megigérte, hogy levelemet kezedbe juttatja. Ah, Edömér, meg van törve a szívem, nincs többé reményem, hogy te nem vagy mellettem... Ki szabadít meg engem? Ha le tudnám irni, amit érzek, a te bátor és hős szemeid is könnyeznének... Kairam effendi, fiatal urad, még nem jött haza. Az egész házban szünet nélkül csomagolnak és nap-nap után egész teve- és öszvércsapatok indulnak a tenger felé, mert Mahmud-el-Tebrisz Sztambulba költözködik. A szultán tekintélyes és főhivatalra emelte - és fiával csak a kikötőben fog találkozni. Most jön az én szomorú sorsom! Engem is Sztambulba visznek, de amint Nekitta megsúgta, ott el fognak adni engem is, mert én is oka vagyok a köztetek levő barátságnak. Imádkozz értem és sirass meg, amint hogy én rád a nap minden órájában isten áldását kérve, siratlak és nem tudok megvigasztalódni... Egy halavány reményszál mégis maradt még szívemben. Sztambulból tán előbb eljut valami hir drága szüleimhez, mint innen a messzeségből... Óh, istenem, micsoda csapás az, hogy te nem vagy mellettem. Ha mellettem volnál, tudom, megszabadítanál minden börtönből, minden fogságból.

Isten legyen veled és őrizzen, védjen kegyelmével mindenha! Ez mindennapi imája, téged sirató bánatos húgodnak, Csillának...«

Mindhármukat mélyen meghatotta az a vigasztalan fájdalom, mi a levél minden sorában nyilatkozott és Edömér éveket adott volna életéből, ha csak egyetlen egy szóból álló üzenetet küldhetett volna Csillának. László, mintha csak megsejtette volna gondolatát, hozzá lépett:

- Ha az Isten Sztambulba segít, addig keressük, míg nyomára nem akadunk. Én nem hagylak el, Edömér, hanem segíteni foglak, hogy fogadásodat betölthessed!

- Tudtodon kívül jósigéket mondál! - vágott közbe az agg bölcs ünnepélyesen és mivel eközben, a sötétség beálltával, egymás után kigyúltak az ég csillagai, maga után intve őket, fölvezeté a völgy végén álló magányos sziklacsúcsra, honnan a csillagokat szokta vizsgálni.

- Csak éjjel utazzatok, és mindig kelet felé! Az ég csillagai legbiztosabb útmutatói a vándoroknak. Éjjel az emberek alusznak és csak a sivatag prédaéhes vadai kóborolnak szerteszét a pusztákon, - de ezek korántsem oly veszedelmesek, mint az emberek...

- A vadak ellen pedig megvédnek fegyvereink! szólt közbe Dsámi.

- Úgy van, fegyvereitek lesznek! Allah kegyelméből e barlangban itt a hátam megett régi fegyverekre akadtam. E barlangocska, mely annyi éven át rejté magában a fegyvereket, fogja magába rejteni az én porhüvelyemet, hogy a vadak szét ne hurczolják csontjaimat, hanem, hogy Izrafiel angyal trombita-szavára én is előállhassak a végítélet napján!...

- Óh, atyánk, ne rémíts, ne szomoríts ily beszédekkel! Jer velünk hazánkba, s légy ottan is atyánk! kiálták mindhárman.

- Balgatag gyermekek, ti nem értitek a halált! Csak a kába és a gyáva rettegi! A halál a bölcsesség vége, az új élet kezdete. - Meg vagyon irva: »aki születik, az meghal!« Volt időm gondolkozni a mulandóságról és az ég fenséges titkairól. Ép azért választám síromul e helyet... és jól megfigyeljétek szavaimat - mert lehet, másodszor nem mondhatom el.

- Úgy beszélsz, atyám, mintha halálodat éreznéd! Honnan e szomorú sejtelem? Tán mivel mi itt hagyunk? kérdé Dsámi fájdalmasan és ajkához szorítá az öreg reszkető jobbját.

- Óh, ifjak, az öreg kor csak várakozás már a halál kapuja előtt. Rég idő óta készen vagyok e végső utra. Testem és talárom tiszta - azért bármely percben szólítson magához Allah, úgy, amint vagyok, fektessetek a barlangocskába, arccal napkelet: az élet és világosság forrása felé...

Fejem ama gömbölyű fekete kövön nyugodjék, hogy a nyílás feletti hasadékon a Mezarthim-csillag fénye homlokomat érje. Azután taszítsatok egyet a sziklán. Egyetlen gördítésre betemeti a nyílást, mint valaha betemette a földrengés idejében...

- És ha itt maradnánk melletted továbbra is, atyánk? kérdezé megint Dsámi nemes felbuzdulással...

Az öreg halvány mosolylyal ingatta tisztes fejét:

- Bohó fiú, a villámnak és zivatarnak akarsz gátat vetni? A végzetet akarnád megállítani? Amint meg van irva - úgy történik minden - és dicsőség annak, aki sohasem változik!

Ugy lesz, mint mondám! Ti indulni fogtok, midőn a hold szarvai egy irányban lesznek a Mezarthim sugaraival és magatokkal viszitek Risát, a hím tevét. Szulejka itt marad... Hiszen még több szerencsétlen is kerülhet ide rajtunk kívül. Legyen nekik is valami! Most pedig vigyázzátok meg az ég ama csillagait, melyek útmutatóitok lesznek a menekülés küzdelmes napjaiban...

Néma megilletődéssel követték a reszkető karok irányát és szívükben olyanforma szomorú sejtelemmel hallgatták a bölcs intéseket és szavakat, mintha csakugyan ezek lennének az utolsók, melyek az öreg ajakról elhangzanak...

Másnapon a várt napkelte helyett, csak egy haragosan izzó, vérvörös gömb jelent meg, homályos sárga párázatba burkolva. A kecskéket nem lehetett kihajtani, mert a fulladásig izzó szélvész dühöngött és átláthatatlan sárga ködökkel hordta tele az egész völgyet.

- Ez a szmum vége! A legközelebbi holdtöltéig nem kell félnetek se ettől, se a tibbahtól, mondá, a homályos sárga-szürke eget vizsgálva az öreg.

A leszálló éjszaka azután szuroksetét volt. A szél borzalmasan nyögött, huhogott a hasadékok között, a barlangok öblei pedig kisérteties búgással üvöltöztek, mintha megannyi kisértet-tábor kelne belőlük szárnyaira.

Már éjfél felé járhatott az idő, midőn egyszerre mindent túlharsogó fájdalmas bődülés riasztotta fel őket álmaikból.

- Ez Szulejka hangja, kiáltá Dsámi és íjját, nyilait összekapkodva, meggyújtott egy szövétneket s kikapcsolva a bejárást elzáró bőrtakarót, kirohant az éjszakába.

László és Edömér szintén szövétneket ragadva, siettek utána, de már ekkor Dsámi a völgy végén járt és csakhamar eltűnt a szakadékok között.

- Sejtettem, óh, sejtettem! kiáltá csaknem könnyezve László. Szegény jó Szulejka te!... Nézz ide, Edömér... Oh, ezek a cudar bestiák!

Edömér borzadva nézett a fáklyafényben megcsillanó nagy vértócsára és nem messze ettől összevissza marcangolva hevert Szulejka, kis borja azonban eltűnt...

- Ezt elhurcolták. Egy medvepár tört a sátorba. Nézd, egész oldala szét van szaggatva. Jer, siessünk mi is utána! Futva rohant a széles vérnyomokon a völgy vége felé, Edömér pedig utána.

A szélsüvöltözésből kiharsanó dörmögés és süket dühordítások voltak a vezetőik és átkúszva egy boltozatformájú földalatti hasadékon, egy mély sziklaszorosba jutottak, melynek egyik barlangja előtt Dsámi küzdött életre-halálra a feldühödött hímmedvével...

Épen jókor jöttek!

Már minden nyilát ellődözte és a nőstény medve leterítve hevert a szétszaggatott teve-borjun, a hím azonban számtalan sebből vérezve, egyre vadabb dühvel támadt Dsámira, ki hátát a mohos sziklafalnak vetve, egyik kezében a lobogó fáklyával, másikban pedig, handzsárforma görbe tőrkésével védelmezte magát.

A szikrákat és égő szurokcseppeket szóró szövétnekkel csapást csapás után mért a fenevad bozontos fejére, s míg ez talpaival a szemébe hulló szikrákat csapkodta, söpörte le összepörkölődött bundájáról, addig jobbjával döfést döfés után irányzott széles mellébe.

De barátainak segítsége nélkül ez egyszer elveszett volna, mert a meredélyen legurult medve, feltápászkodva, olyan dühvel rohant neki, hogy nem védhette volna magát...

- Itt vagyunk, Dsámi! kiáltotta László, egy ugrással mellette teremve, de midőn hosszú handzsárjával szíven akarta döfni a medvét, ez talpának egyetlen csapásával úgy félrelódította, hogy szédülve gurult alá a meredekről és a másik pillanatban már Dsámira vetette volna magát, ha Edömér nyilgyorsan alábukva, a két lábra állott óriási vadnak szívébe nem döfte volna kését, épen ott, hol ezt mellén a sugarasan szétváló szőr mutatta.

Dsámi büszke örömmel ölelte meg társait és a bőrök lenyúzását másnapra halasztva, siettek a diadal hirével hazafelé, - de az agg Taib, ki máskor megdicsérte az ilyen hőstettet, most szomorú, lemondó hangon suttogá:

- Íme, a végnek a kezdete! Jelek előzik meg a halált és pusztulást... Minden siet, csak az idő marad időnek.

- Mit mondasz, jó atyánk?

- Semmit, gyermekeim! Jól tartsátok meg emlékezetetek kamráiban, amiket elmondtam. Ezt mondom most!

- Szentek lesznek szavaid és intelmeid szívünkben! felelék mindhárman egyszerre.

Szulejka nagyon kedves állatja volt az öregnek - és az ifjak megrettenve vették észre, mintha jóltevőjük e naptól kezdve folytonosan gyöngülne. Egyre kevesebbet mozgott, utoljára ki se jött a sátorból, mert lába mintha egyszerre megtagadta volna a szolgálatot - csak este, mikor kigyúltak az ég csillagai, vitték ki ketten a sátor elé, hol késő éjfélig néma elmerültségben üldögélt, szemét változatlanul a sugarasan ragyogó Mezarthimra függesztve...

- Drága atyánk, addig nem mozdulunk mellőled, míg egészségedet és a régi életkedvedet újra vissza nem nyered - tolmácsolá egyik este Dsámi mindhármuk érzelmeit.

- Ti elfogtok indulni, midőn a Mezarthim sugarai egyenlően állnak a hold szarvaival! Minden elő van készítve. - Mennetek kell és menni fogtok!

E jelentőségteljes szavakat követő másik estén aztán feltűnt a hold vékony sarlója az égen és napról-napra jobban közeledett a Mezarthim-csillag felé.

- Lássátok, hogy nőnek a Mezarthim sugarai! Dsámi! az El-Serujah szikláig kövessétek az Atairt, a fénylőt, innen az Eufrátig az Aldebaran irányában menjetek... az Eufráton túl pedig a Mezarthim vezessen benneteket a dsibbahi oázig... De csak mindig keletnek - napkeletnek tartsatok!...

Végre elérkezett az utolsó nap, a menekülés napja...

E napon az öreg Taib apó, mintha visszanyerte volna régi erejét és frisseségét, olyan erőteljesen parancsolt és intézkedett.

A három ifjú kimondhatlan érzelmek között hordta elő a vízzel és élelemmel telt kecskebőr-tömlőket és a szívós vesszőkből font kasokat s az öreg szemei előtt, ki mind e készülődést nyájas, buzdító vidámsággal intézte, kellett összecsomózniok, hogy a teher mindkét oldalon egyformán megoszoljék.

Így köszöntött be az este és midőn az első csillag kigyúlt az égen, az öreg felállott és ünnepélyes szóval Allah áldását és kegyelmét esdette rájuk, azután mindegyiket reszkető szóval megáldva, megölelte és megcsókolta, azután így szólt:

- Isten nagy és hatalmas! Ő parancsol a szélvésznek, villámnak és a puszták vadainak. Utazzatok szerencsével! Éljetek boldogul... Fiatalok vagytok, tiétek az élet... Én most felmegyek a sziklára és midőn a hold szarvai a Mezarthim sugarait ölelik, jertek fel hozzám, - azután Isten és a próféta nevében induljatok!

Néma főhajtással fogadták szavait és az útra készen álló teve köré telepedve, néztek utána, míg csak fehér alakja el nem tűnt a sziklák árnyékában, aztán várták, míg a hold ezüstös sarlója a Zenith közelébe ér...

Mikor odaért és szarvai épen egy irányban álltak a Mezarthim villódzó sugaraival, dobogó szívvel siettek fel a sziklacsúcsra, de mikor felértek, Dsámi sikoltva tántorodott vissza...

Az öreg Taib némán, halottan ült szokott helyén és megtört szeme még a halálban is a bűbájos ragyogású Mezarthim-csillagra volt függesztve...

Néma fájdalomba merülve állották körül egy ideig.

- Óh, én sejtettem, sejtettem ezt! Azért nem akart velünk jönni! zokogá Dsámi, térdre ereszkedve a halott mellett, azután gyengéden felölelve, mint valami gyermeket, a kis barlangba vitte.

- Óh, testvéreim, kiáltá fájdalmas hangon, úgy tiszteljük legjobban jóltevőnk emlékét, ha végakaratát mindenekben teljesítjük... Búcsúzzunk el hát tőle, azután induljunk, míg a két égi jel egymás mellett ragyog! Ő parancsolta így! Jós lelke bizonyára tudta, hogy miért.

Úgy, amint kívánta, fektették végső nyugalomra. A barlang alját beterítették pettyes párducbőrökkel, Edömér pedig elővéve kebléből Csilla emlékét, a selyemkendőt, feje alá, a fekete kőre terítette...

A rövid ima után, mindegyik megcsókolá a hideg kezeket, azután kilépve a barlangból, meglódították a bejáró melletti szikladarabot.

Tompa rázkódással dőlt a nyílás közé a nehéz sziklalap és betemette, mintha vésővel mérték volna ki a rovatékát...

- Pihenj békében, atyánk és szeretett jóltevőnk! És lefelé indultak a meredeken...

Dsámi azonban, mintha elfeledett volna valamit, vissza szaladt és felkapaszkodva a sziklára, benézett az egyik hasadékon.

- Minden úgy van, amint ő kívánta! A Mezarthim villódzó sugarai egyenesen odatűznek és a feltámadás napjáig ragyogni fognak nemes homlokán!

A magára hagyott teve örvendő bőgéssel cammogott eléjük, ők pedig még egyszer búcsut intve a magányosan felmeredő sziklacsúcsnak, szapora léptekkel megindultak a szabadság csábosan integető útja felé...

Közel ahhoz a szakadékhoz, melyen át a medvét üldözték, egy még nagyobb alagút-száda setétlett a bokrok között.

Risán, a teve, vonakodás nélkül lépett a setét üregbe, hol Dsámi kicsiholt és a lobogó fáklyafénynél éjféltájban az alagút végére értek, mely után megint a szakadékos sziklavölgyek egész sora következett, kisebb-nagyobb átjárókkal és meredek szorosokkal.

Midőn a hajnal derengeni kezdett, egy mély szakadék fenekén találták magukat, melynek közepén patakocska csörgedezett, partjain zöldelő növényzettel.

Risán fáradtan heveredett le és ők is tanyát ütöttek másnap estéig. Alig villant le azonban hozzájuk az első csillagsugár, már újra elnyelte őket egy alagútforma sziklahasadék, melyből midőn kiértek, a végtelen sivatag tárult elébük az éjszaka fenséges némaságában.

Mámorosan szívták magukba a lanyha éjjeli szellőt, mint a szabadság első fuvallatát, aztán nekivágtak a végtelen pusztaságnak.

Két éjszakán át vándorolva a sivatagon, elérték az El-Serujah-sziklát, mely egy mély sziklavölgyből kimagasló magános gránitcsúcs, lábánál némi növényzettel és egy forráskával.

Innen már az Aldebaran-csillag vezérvilága vezette őket Napkeletnek, az Eufrát egyik mellékága felé.

Árnyként lépdeltek tova a puha homokon, a néma éjszakában. Néha-néha kullogó árnyékok surrantak el mellettük jobbra-balra és a setétben megvillantak az éhes aranyfarkasok zöldlángolású szemei, a távolból pedig a prédát kereső hiénák éhüvöltése hangzott, mire Risán ijedt horkanással toppant hátra és majd kitépte fékjét Dsámi kezéből.

Napkeltekor nem találtak más menedéket a sívó, naptól égett pusztán, mint néhány sumbul-bokrot. Ez a félig bogáncs, félig bürökalakú óriási ernyősvirágú gaz csak gyéren fogta fel az izzó napsugarakat, úgy, hogy kimondhatatlan sokat szenvedtek az izzó forróságtól, de még többet attól, hogy a harmadik napon már ivóvizük az utolsó cseppig elfogyott, mert a rettentő hőség annyira kiszárította a kecskebőr-tömlőket, hogy a víz elpárolgott belőlük.

Láztól égő fejjel, cserepes ajakkal lihegték át a napot és mikor a setétség aláereszkedtével a hűvös szellő kissé felüdítette őket tompa bódultságukból, fáradtan vonszolták magukat tovább, tovább, kelet felé, amerre az Aldebaran sugarai villogtak.

- Ha reggelig nem találunk vizet, holnap elveszünk! Legjobb volna mindjárt lefeküdni és meghalni! lihegé szaggatottan László, amint tántorgó lépésekkel tovább vonszolta magát.

- Bátorság, László, bátorság! Éjszaka bizonyára találunk vizet, biztatá Edömér.

Risán is többször le-leheveredett és nem akart tovább menni. A szegény állat alig bírta már a rárakott terhet cipelni, csak Dsámi és Edömér kedveskedő, biztató szavaira tápászkodott föl és hörgő fuvással cammogott tovább...

Dsámi minduntalan hátra-hátra tekintett. Mint a szabad sivatag szülötte, legtovább birta tűrni a szomjuságot s bár ő is kimondhatlan kínokat szenvedett, meleg részvéttel nézett barátaira.

László hörgő lihegésére egyszerre csak megállott és balkarjáról feltűrve a ruhaujjat, kivonta kését hüvelyéből.

- Testvérem, te legjobban szenvedsz közöttünk. A vér is eloltja a szomjúságot... Szívj és üdítsd fel magadat véremből és e szavaknál karját fel akarta hasitani, de Edömér nem engedte.

- Nem, Dsámi, nem, ezt nem engedem! kiáltá meghatottan. Ha te tűrsz, mi is tudunk tűrni! Ugy-e, László?

László erre egy kissé felserkent kábultságából, de csak fejét rázta hevesen és csak később tudta kinyögni:

- Óh, te hű, drága Dsámi! Nemes vérednek minden cseppje drágább, semhogy rám vesztegesd! Inkább meghalok!

- Nem esküdtünk vérbarátságot, hogy egymásért mindent, még életünket is feláldozzuk? kérdé nemes egyszerűséggel Dsámi.

- Nem addig, míg remélhetünk! Én bízom Istenben! kiáltá szilárdul Edömér. Előre, ne vesztegessük el az időt!

És mintha a puszták elvesző csendjéből e szilárd hittel mondott szavak egyenesen felhatottak volna a Mindenható trónjáig, Risán egyszerre csak felkapta fejét, s örvendező bődüléssel akart tova rohanni.

- Tevénk vizet érez! Bátorság és kitartás, barátim! Óh, hála néked, Allah! kiáltá ujjongva Dsámi. Utánam, testvéreim, utánam!

És majdnem futva kellett az előre igyekvő tevét követnie.

E biztatás Lászlónak is új erőt adott - és csakugyan, alig egy rövid óra mulva, egy picinyke oázhoz értek; melynek fái alatt kristálytiszta, hűvös forrásra találtak.

Hálát adva térdeltek le a zöld fűbe és Dsámi tanácsára csak lassan ittak a patakból s mikor kipihenték magukat, tömlőiket csordultig megtöltve, újra nekiindultak a sivatagnak, melynek csakhamar végére jutottak, miután hajnaltájban átgázoltak az Eufrát sekélyes mellékágán, ahol már a Mezarthim-csillag sugarai mutatták tovább az utat Napkeletnek a dsibbahi oáz felé...

- Barátim, itt már éjjel-nappal résen kell lennünk! A hány oáz, annyiféle néptörzs lakja - mind ellensége egymásnak, ellenségünk nekünk. Vigyáznunk kell tehát, nehogy ismét fogságba essünk, mondá Dsámi, midőn az éjszaka beálltát várták a sűrüben.

Kettőzött óvatossággal keltek tehát útra, de csak lassan haladtak, mert vizük újra elfogyván, forrás után keresgéltek, ám mindhiába...

- Víz nélkül nem lehetünk. Ti maradjatok itt, én egy tömlővel forrás után nézek, mondá Dsámi, midőn egy többfelé ágazó, erdős szoros út torkolatánál letelepedtek.

A bokroktól rejtett üregből jól látták, mint kúszik alá a homokos völgyfenékre, melynek hóhoz hasonló fehér szemecskéi vakító villogással verték vissza a felkelő nap sugarait.

Egyszerre azonban minden csepp vér jéggé dermedt ereikben. A fák közül nagyszámú, fegyveres lovascsapat bukkant elő és kettő közülök vad rikoltással vágtatott feléje, mielőtt a menekülésre csak gondolhatott volna.

A vad, hegyes kucsmás alakok egy pillanat mulva beérték és leszöktek lovaikról. Míg az egyik, kését fogai közé szorítva, hátra kötötte Dsámi kezét, a másik vad nevetéssel állott előtte...

Ebben a pillanatban egy harmadik lovas vágtatott feléjük. Gazdag öltözete és büszke, parancsoló tekintete a csapat vezérére vallottak.

Alig pillantotta meg azonban Dsámit és ez őt - villámsebesen pattant le nyergéből:

- Allahu Akhbár! Dsámi-el-Behram! Fejedelmem fia, te vagy?...

- Muhrák! Apámnak derék alvezére! kiáltott Dsámi magánkívül. A kötelékek egy varázsütésre lehulltak kezéről és mind a hárman porba borultak előtte.

- Megismerted szolgádat? Oh, mily drága ajándékai az égnek a szemek! Oh, uramnak és fejedelmemnek sokat siratott, drága fia! Csakhogy élsz! Allah, Allah! Minő örömujjongás és üdvriadal váltja fel Ebiráhban a gyászt! kiáltá Muhrák könnyes szemmel, Dsámi durva köntösének szegélyét csókolgatva.

- Egy percet se késsünk! Csak barátaimat hívom elő - azután, amily gyorsan csak lovaid bírják, derék Muhrák, vágtatunk Ebirah felé. Óh, atyám és drága anyám, hogy vágylak ölelni titeket! kiáltá sóvárgó hangon Dsámi.

- Tied a parancsolás, miénk a hódolat és engedelmesség! felelte Muhrák és parancsokat osztott az ezalatt köréjük gyűlt csapatnak.

Minden bajnak és veszedelemnek vége volt tehát! László és Edömér szinte álomnak hitték e meglepő, váratlan fordulatot, és mikor Dsámival a fegyveresek elé léptek, hangos üdvriadallal fogadták őket s mint a fejedelemfi barátait, nagy tiszteletben részesíték.

Rövid, erősítő étkezés után, pompás tűzvérű méneket vezettek elő a számukra és Muhrákkal együtt a csapat élére állva, szélsebesen vágtattak Ebirah, a dsibbahi oáz fővárosa felé, hol Dsámi atyja, az emir székelt.

Útközben Muhrák elmondta, hogy csapatával a zumi törzsből való rablókat indult nyomozni, kik az oáz széléről egész csapat marhát és tevét hajtottak el.

A teve szóra Dsámi hátratekintett! Igen, Risán, hű társuk az útban, szintén ott ügetett a csapat végén és mintha osztani látszott volna urai örömét, vidám nyargalással futott versenyt a szellőlábú paripákkal.

- Risán, jó Risán! Megbecsüllek, úgy tartalak, mint jó barátot! kiáltotta vidáman feléje, azután türelmetlen, sóvárgó sürgetéseire, Muhráknak a várva várt otthonról és drága szüleiről kellett beszélni, ki erre elmondá azt a nagy gyászt és szomoruságot, mely eltűnése óta az egész oázon uralkodik.

Mindenki azt hitte, midőn véres ruháit és tört fegyverzetét haza hozták, hogy az oroszlán tépte szét. Atyja egészen meg van törve a bánattól, anyja és hugai pedig sírással kezdik, sírással végzik a napot.

Midőn már csak másfélnapi járóföldre voltak Ebirahtól, Dsámi egy gyorslábú hirnököt küldött előre rokonához, a főimámhoz, hogy kíméletesen értesítse szüleit életben létéről és érkezéséről, nehogy a nagy öröm megártson nekik.

- Gonoszszívű nagybátyámnak legalább ideje lesz a sivatagba menekülni. Egy Szasszanida nem halhat meg a hóhér bárdja alatt. Ő rá pedig, törvényeink szerint, halál várna! Azután népemnek nem szabad megtudnia, hogy e nemes törzsben orgyilkos, áruló akadt! mondá barátainak fájdalmas büszkeséggel, kik e nemeslelküségét néma kézszorítással helyeselték.

Végre másnap elérték a dsibbahi oáz szélét.

Már messziről csak úgy feketéllett az izgatottan hullámzó néptömeg és midőn megérkeztek, egetverő örömkiáltás harsogott minden ajkról. Az egész népség a fejedelemfi köré tolongott, virággal hintették be útját, sírva, nevetve csókolták köntöse szélét.

Egyszerre csak szétvált a néptömeg és egy ősz, fejedelmi alak közeledett kitárt karokkal feléje. Ez volt Szaud, az emir, a szerető atya, ki leírhatatlan boldogsággal ölelte mellére halottnak hitt fiát, azután egy structollakkal díszített selyemfüggönyös palakinhoz vezette, hol édesanyja és nővérei várták örömrepeső szívvel... És ekkor a nép örömrivallgása között megindultak az ünnepiesen feldíszített Ebirah, az emir székhelye felé.

Boldog élet, a vigalmak és ünnepélyek egész sora várt itt Lászlóra és Edömérre, kik a szomszéd oázok ellenségeskedései miatt három hónapnál tovább maradtak Ebiráhban. Az ősz fejedelem alig akarta eleresztení, csak Dsámi nem marasztotta őket, mert tudta, hogy két hatalmas érzés vonja őket a messze út felé: egyik az olthatatlan hazaszeretet, a másik pedig szent eskü és még szentebb fogadás...

A negyedik hónap vége felé aztán nagy kisérettel s gazdag ajándékokkal ellátva, útra keltek Stambul felé, hová a bátor és vitéz Muhrák vezetése mellett, hosszú és fáradtságos utazás után - szerencsésen meg is érkeztek...

MÁSODIK RÉSZ.

—

UJRA ITTHON.

»S óh én szeretlek néma bánatodban,
Hazám, szeretlek könnyeid között... «

Eötvös: »Búcsú.«

Véletlen találkozás.

»S az elhúnytnak gazdag, fényes lakát
Soh'sem látott nemzetség lepte meg;
Túrkált, zsebelt - s kiszórva lőnek a
Családi képek, ősi címerek...
Mindezt megérte, látta az öreg,
S megtörni nem bírt a vén fás kebel.
Tenger szirtje az, mely lát vészt, halált,
Hanem ő maga nem sülyedhet el«...

Tompa: »Az öreg szolga«

- Megint egy nap mult el hiába való keresésben! Sóhajtá csüggetegen László, midőn a nap-nap után való sikertelen kutatásban kifáradva, az Achmedie-mecset külső udvarán a ciprus- és platánfák árnyéka alá telepedtek, hogy szerény estelijüket elfogyaszszák.

- És még hány fog elmulni! visszhangozá Edömér is akaratlanul, mintha saját gondolataira felelne vele. Tudod-e, László, hogy már a harmadik hete vagyunk Stambulban.

- Igen! Összejártuk a kikötőket, a bazárokat, kérdezősködtünk a hánokban, karaván-szerályokban, de senki se tudott se Mahmud-el-Tebrisz, sem pedig Abu-el-Máni rabszolga-kereskedő hollétéről hirt mondani, amiből Csillának és hugocskádnak nyomához lehetne jutni...

Holnap újra átevezünk Csengelkőibe, hol Abu-el-Máni öcscsének a háza van. Tán most szerencsésebbek leszünk és, ha megtudunk valamit, bárhol bujkáljon is az a gaz rabszolga-kereskedő, utána megyünk... és...

- Csitt! Ne beszélj magyarul! Nézd, mindenfelől figyelnek ránk, különösen az a bektasi-dervis a szökőkút mellől már jó ideje gyanakodó tekintettel vizsgál bennünket...

- Az Isten pusztítsa el a fanatikus pogányait! Minden idegenben kémet, árulót látnak! mormogá László mérgesen. Már néhányszor nagy bajban és veszedelemben forogtunk, sőt a kadi elé is akartak hurcolni, mint külsőországi kémeket...

- Hátha még felfedeznék, hogy hitetlenek s szökevény rabszolgák vagyunk! Ez az, mi oly nehézzé teszi nyomozásunkat, s nem titkolom előtted, minden pillanatban a fejünkkel játszunk. Hanem most együnk, hogy a figyelmet kissé eltereljük magunkról...

Alig, hogy enni kezdtek, a mecset aranyos kupoláiról s a csarnokok boltjai alól tömérdek galamb szállongta őket körül, melyek oly szelidek voltak, hogy karjuk- és vállukra szállva, csipdesték ki a kenyeret és ennivalót kezeikből.

- Az én Ilonka hugocskámnak szintén ilyen szelidek voltak a galambjai, suttogá elérzékenyülten...

László fejével bólintott és úgy tett, mintha a mellette levő kenyér után nyúlna, de eközben gyorsan odasúgta neki:

- Megint nyomunkban van az a kancsalszemű, álnok pofájú sánta török, ki már tegnap is oly megátalkodottan követett bennünket... Egészen a szemére húzta a turbánját, de azért ráismertem bicegő járásáról. A kút szélén ül! Ne nézz arra, mert minden mozdulatunkat vigyázza! Szöknünk kell innen hamarosan, hogy megint nyomunkat veszítse... Veszedelmet sejtek...

Edömér úgy tett, mintha a galambokkal enyelegne, de e közben gyors pillantást lopott arra felé.

- Úgy van, ő az! Valósággal les bennünket. És épen szemben ül a kapuval, hogy ne tudjunk elillanni.

László keze ökölbe szorult:

- Ha máskép nem szabadulhatunk, leütöm, mint a kutyát! Nézd csak, hogy forog a szeme. Kedvem volna kiütni az egyiket!

- Semmi vigyázatlanság! Várjuk meg, míg besötétedik.

- Akkor soká kell itt ülnünk...

De jóformán még ki se mondotta e szavakat, midőn a kancsalszemű ismeretlen is felállott és kimondhatlan rémületükre, egyenesen feléjük bicegett.

- Jah-hú! Allah áldása, kegyelme rátok, ifjú idegenek! köszönté őket egykedvüen, aztán minden további szó nélkül, melléjük telepedett.

A hevesvérű Lászlót annyira boszantá e tolakodás, hogy övében nyugvó tőre után kapott, de Edömér villámgyors szempillantással nyugalomra és vigyázatra intette:

- Vigyázz! Nehogy kelepcébe kerüljünk! mondotta egy pillantással.

Az idegen ez alatt némán, egykedvűen ült helyén, mintha se látna, se hallana, de Edömér mélyen szemére húzott turbánja alatt is észrevette, hogy kancsal szeme szüntelen ő rá irányul és setét arcán mintha mély megindulás tükröződnék.

Így ültek ott jó ideig, mialatt loppal egyik a másikat vigyázta, midőn a kancsalszemű egyszerre csak sajátságos tompa hangon megszólalt:

- Hová valók vagytok? Melyik országából a földnek jöttetek ide a napfény és az örömök városába?

- A dsibbahi oázból, felelt Edömér hideg kimértséggel.

A kancsalszemű fejével olyanformán bólintgatott, mint aki hiszi is, nem is.

- És micsoda szándékkal jöttetek? Szolgálatot kerestek, vagy tán a dicső padisah vitéz hadseregébe akartok belépni? kérdezősködék tovább.

- Nem!

- Akkor tán a szerályba akartok bejutni?

- Gondolj, amit akarsz!

- Idegen ifjú, nagyon fösvény vagy a szavaiddal. Szóval és vízzel egy igaz hívőnek sem szabad fukarkodni, mondja Allah. Vagy talán nem vagytok igazhivők! Szunniták vagytok?

Edömért már boszantani kezdé a kancsalszemű tolakodó kérdezősködése, minden áron le akarta tehát rázni a nyakukról.

- De mi közöd van neked a mi dolgainkhoz? riadt rá ingerülten.

- Több, mint hiszed! felelt olyan komolysággal, hogy mindketten összerezzentek.

- Tán zaptieh,[44] vagy dzsanszúsz[45] vagy, hogy így kikérdezed az utasokat? kérdé, erősen a szemébe nézve.

- Egyik sem vagyok! felelte különös mosolylyal.

- Akkor hát béke veled! Mi megyünk jobbra, te menj balra! kiáltá Edömér és indulást intett Lászlónak.

- Nem, ti velem jöttök, legalább te velem fogsz jönni! mondá az ismeretlen határozottan.

- Mit? Én!? kiálták fellázadtan és mindketten handzsárjaikhoz kapva, villogó szemmel néztek az ismeretlenre.

- Jól teszitek, hogy gyanakodók vagytok! szólt erre egészen megváltozott hangon... De most felelj nekem, őszintén, igazán! Barátod, szövetségesed ez az ifjú? Őt nem ismerem!

Edömért annyira meglepte e hang, de még inkább a tekintet, mely kisérte, hogy akaratlanul, habár némi habozással, felelé:

- Barátom, testvérem! Testben lélekben egyek vagyunk vele!

- Akkor hát Hollókövy Gábor fia kövess engem, mert vár reád nálam valaki, szólt suttogó hangon az ismeretlen.

Edömért mennykőcsapásként találták e szavak, szinte hátratántorodott, de azután mindent feledve, hevesen megragadta az ismeretlent.

- Ember, te ismerted atyámat? Ki vagy? lihegé az öröm és megrettenés fulladozó hangján, mialatt tekintete feszülten csüngött a kérdezett vonásain.

Ez láthatóan küzdött megindulásával.

- Itt egy szót se többet! Kövessetek! mondá röviden és maga után intve őket, megindult a Bezesztán felé vezető utcán.

Leírhatatlan felindulással követték és szótlanul, de gyors léptekkel mentek át a Bezesztán boltozatos vásárpiacán, azután lekerülve az Atmeidán-térnek, az egymást keresztül-kasul szelő, szűk utcákon át az Ejub-külváros felé tartottak. Már a nap utolsó sugarai ragyogtak a minárék és a szőlővel, fügével befuttatott házacskák fehér falain, midőn az Ejub-külváros ciprusokkal teleültetett temetőjéhez értek.

- Helyben vagyunk! szólt az ismeretlen és kinyitotta a temető melletti, fallal körülkerített házacska ajtaját.

Szívdobogva léptek be utána, mire az ajtócska újra bezárult utánuk.

- Magasztaljátok az Istent, ki ily csodálatosan összevezérelt benneteket! kiáltá megindultan a kancsalszemű... mert a szobában a halottként siratott öreg Bálint tárta megindulástól remegő karjait Edömér felé, ki leírhatatlan érzelmek közt dőlt a hű szolga keblére.

- Bálint! Bálint! Te élsz! Óh, Istenem!...

Úr és szolga hosszasan tarták egymást átölelve. Nem tudtak szólni s jó ideig csak hangos zokogásuk beszélt arról a túláradó örömről és boldogságról, mely keblüket csordultig megtölté.

László és a kancsalszemű egyik szögletbe vonulva, néma megindulással nézték e jelenetet.

---

[44] Zaptieh, rendőr

[45] Dzsanszúsz, titkos kém.

- Csakhogy te élsz, hűséges, öreg Bálintom! Legalább egy atyai barátom maradt a földön! Ah, hányszor megsirattalak, mennyit megkönnyeztelek!

- Élek! Az Úr kegyelme megtartott arra a végtelen boldogságra, hogy téged újra feltaláljalak, szeretett uramnak fia. Élek, mert megtartott az isten, hogy uram halálát megboszulhassam és téged jogaidhoz segíthesselek!... Óh, édes gazdám, nézz alá a megdicsőültek honából! Első fogadásom imé, betelt, mert elrabolt, rabságra hurcolt fiad ujra megtaláltatott! kiáltá a megilletődéstől remegő, ünnepélyes hangon.

- Többi fogadásaidat pedig én segítek beteljesíteni! kiáltá közbe lángoló arccal Edömér, de mindenekelőtt mondd, feledhetetlen jó atyám hamvait eltemették-e? kérdé leírhatatlan szorongással.

- Szentelt földben nyugszanak! Édes anyád drága hamvai mellett várják az örök feltámadás napját! A plébános temette el, megillető egyházi szertartással, s ő volt az, ki engem is visszaadott az életnek!

- Az Isten áldja meg érte! De mondd el hát, miként menekültél meg a gyilkosok körmei közül.

- Elmondom. De elébb nézz, uram, erre az emberre. Neki, egyedül csak neki köszönhetjük, hogy Isten egymáshoz vezérelt bennünket. Tisztelője és ismerője volt nemes atyádnak s éles szeme az ő vonásairól ismert rád véletlenül az utcán. Hiasszár ő, a renegát! Tán e névről emlékszel reá?

Edömér hálásan nyujtá oda mindakét kezét:

- Emlékszem rád és nevedre! Bocsásd meg hát előbbi kemény szavainkat. Nem ismertünk - azért kémnek, árulónak néztünk!

Hiasszár lesütötte szemét, mintha e szavak kellemetlen emlékeket idéztek volna fel a multból, de azután Edömér jobbját tiszteletteljesen homlokához értetve, felelé:

- Jól cselekedtetek! Óvatosság szülője a biztosságnak. Nektek pedig óvakodnotok kelle mindenkitől.

- Úgy van, vigyázni kellett magunkra. De László testvérem, miért húzódsz úgy a szögletbe? Jer, öleld meg te is e jó embereket, hiszen testtel, lélekkel hozzánk tartozol, kiáltá hévvel Edömér és Bálint karjai közé tolva, rövid szavakban elmondta menekülésük és odaadó barátságuk történetét...

A csudálatos menekülés.

»Kardod vértől miért piros?
Edwárd! Edwárd!«

(Ó-skót ballada.)

- Tudom, hogy még sok mondani valótok van egymásnak. Végezzétek hát el, míg én az estebédről gondoskodom, mert azután komoly dolgokról kell beszélnünk, szólt közbe figyelmeztetőleg Hiasszár, azután a falon függő gyékény-szatyrot leakasztva, kisántikált a szobából.

- Hiasszárnak igaza van, azért most csak röviden a velejét mondom el a vélem történteknek, szólt Bálint.

- Ne hallgass el semmit! vágott közbe mély komolysággal Edömér és feszült várakozással függeszté szemét az agg csatlós bútól, lelkifájdalomtól barázdált arczára.

- Mindent meg fogsz tudni, - csak engedd, hadd szedjem elébb rendbe a gondolataimat, mert valahányszor azoknak az orgyilkos árulóknak a neve eszembe jut, boszunál, pokoltűznél nem tudok egyébre gondolni, átoknál nem tudok egyebet mondani.

Egy ideig tenyerébe hajtott fejjel, mereven nézett maga elé, azután, mintha valami fojtogatná, olyan szaggatott hangon kezdett beszélni.

Csudával határos módon menekültem meg... Isten állt mellettem, vagy tán az én jó uram lelke hárította félre a vállaim közé szánt döfést. A döfés erejétől földre rogytam ugyan, de a tőr hegye a vállamon lévő lapos gombban megcsúszott és csak mellemen és karomon a vastag húst hasította mélyen végig köntösöm alatt.

Ugyan e pillanatban feleségem velőtrázó halálsikoltását és Ilonkának elfojtott, nyöszörgő segélykiáltásait hallottam. Fel akartam ugrani, de mintha megbénult volna minden tagom s halott-mozdulatlan maradtam.

Hallottam az orgyilkosok beszélgetését, hallottam a lovak siető vágtatását, melyeken Ilonkát és téged ragadtak tova az éjszakában.

Ha megmozdulok, végem van! Az orgyilkosok nem irgalmaznak! Aztán micsoda küzdelem lett volna, egy nehéz sebesült, fegyvertelen és nyolc állig fegyverzett orgyilkos között? De mégis rájuk rohantam volna, ha ugyanekkor eszembe nem jut, hogy holtan semmit, élve pedig sokat használhatok...

Megmenthetem a gyermekeket, boszut állhatok a gyilkosokon!

E gondolatot az égiek sugallták, bár vérem patakként ömlött sebeimből, s éreztem meggyilkolt feleségem utolsó, gyenge vonaglását, csendesen, mozdulatlanul maradtam.

Egyszerre egy ismerős hang szólalt meg, mely azt parancsolá, hogy a holttesteket vessék jó mélyen a bokrok közé.

Először feleségem testét hajították a bozót közé, azután engem ragadtak meg. Máig se tudom, mi adott erőt, hogy egyetlen hang nélkül ki tudtam állani azokat a leirhatatlan kínokat, mikor tüske és a törött águegyek felhasgatott sebeimbe és oldalamba furódtak.

Az első percekben eszméletemet vesztettem, de a fájdalom csakhamar megint eszméletre térített. A gyilkosok már eltávoztak, csak ketten maradtak ott s a felhők között bujkáló holdvilágnál megismertem a két Kányavári testvért...

Ezek a setétben bujkáló hiénák ott örültek, ujjongtak tervük sikerültén... És hogy örültek! Ahogy csak, a sátán örülhet, vigyoroghat az elkárhozottak kínjain!

A kastélyban még folyt az öldöklés. A felgyujtott falu világánál, a halálsikoltások és a vészharang borzalmas kongásai között számítottak, terveztek és törték a fejüket, hogy csalhatnák meg a budai basát, aki szintén főgyilkosa, megrontója volt családodnak!

Edömér a megindulástól halványan bólintott, hogy tudja, s e percben egyetlen szót se tudott volna kiejteni...

- Most nem mondom el, miket hallottam terveikből, árulásaikból. Sokat beszéltek, mert még egy szerecsen is csatlakozott hozzájuk. Szeretnék mielébb tulesni ezeken a véres emlékeken, folytatá tikkadt, száraz hangon, gyöngyöző verítékét törülgetve az öreg.

Edömér intett neki, hogy pihenjen egy keveset, de csak fejét rázta. Egyszerre kell, nem pedig apránként kimetszeni a sebet...

- Mikor nagysokára eltávoztak, fel akartam egyenesedni, de nem ment. Köntösömet sebeimre nyomva, hogy a vérfolyást valamennyire csillapítsam, négykézláb próbáltam a bokrok között tova csúszni...

Hogy milyen lassan, milyen kínosan ment, hányszor vesztettem el közben az eszméletemet, megtudhatod abból, uram, hogy a rövidke utat a plébániáig piros hajnalhasadásig tettem meg.

A martalóczsereg ekkorra már eltávozott. Egy lelket se láttam. Csak a plébánián voltak ébren! Ébren tartotta őket a borzalom és rémület. Az öreg plébános kezét tördelve könyezett falujának pusztulásán s égnek meredő hajjal hallgatta a Hollókövy-ház gyászos pusztulását...

Ő temette el minden tisztességgel vitéz atyád hamvait a családi sírboltba, anyád mellé. A törökök, kik a kastélyt elfoglalták, nem akadályozták meg ebben, ámbátor Abdi basa a kastélyt a Hollókövyek minden javaival együtt, a budai pasalik részére lefoglalta és kedvenc szerecsenje, akit a Kányaváriakkal paktálni láttam, székelt benne három hónapon keresztül egy kadival és tizenkét csaússzal.

Csakhamar azonban kibujt a szeg a zsákból.

Egy napon lovas kikiáltó csaúsz jelent meg a budai bíróval és egy sereg tanácsossal a faluban s kihirdette, hogy a falu új földesurat kap...

Nemes Kányavári Áron, Abdi basától nehéz pénzeken megvette az összes Hollókövy birtokokat és a kastélyt minden bennevalóval együtt és rövid időre rá az egész Kányavári család nagy zajjal megérkezett s fényes installációval beleült a birtokokba.

Egy hétig tartott a dáridó, öt megyéből ettek, ittak a vendégek, sőt maga a hatalmas Abdi basa is jelen volt egész udvarával cinkostársa installációján, ki különben a gyilkosság éjjelétől kezdve a kastélyban lappangott bátyjával együtt az elrejtett aranyak és családi kincsek után kutatva, melyekre azonban ítélet napjáig sem fog e két hiéna ráakadni, még ha a kastélyt tőből széthányatják is...

A rémületes vérontásért ugyan a környék és szomszéd megyék népessége panaszt emelt a basánál, de mit nyertek vele? Semmit! A tatárokból néhányat látszat kedvéért lenyakaztatott és ezzel aztán eleget tett az igazságnak...

Én az egész idő alatt ágyhoz szegezve, a plébánia padlásán lappangtam. Az öreg plébános ápolt saját kezével, késő éjszakánként lopódzva ágyamhoz, nehogy megsejtsék ottlétemet. Nem is sejtette senki, még a házi cselédség se, pedig félévnél tovább tartott, míg sebeim begyógyultak.

Midőn elég erősnek éreztem magamat a vándorlásra és viszontagságokra, egy setét, zivataros éjfélen csak az általam ismert földalatti úton, a kastély alatti rejtekbe lopództam, hová az aranyak és családi kincseket rejtettük. Több nagyértékű gyöngyöt, drágakövet, és annyi aranyat vettem magamhoz, mennyit kényelmesen el tudtam magamnál rejteni és mikor másnap éjjel tisztes ápolóm megjelent, meggyóntam neki az egészet.

- Most pedig, szent atyám, szólék, az ágyam felett függő keresztet leakasztva, nagy esküt és fogadást akarok letenni fölkent kezeidbe, azután add rám áldásodat és ereszsz utamra!

Esküszöm, atyám, hogy mindaddig járom szárazon és vizen, jó időben és zivatarban a világot, míg csak uram elrabolt gyermekeit fel nem találom és meg nem szabadítom. E célra vettem el a kincset és aranyakat. Esküszöm és fogadom, atyám, hogy életem és vérem árán is megboszulom szeretett uram halálát, még akkor is, ha lelkem az örök kárhozatra jutna miatta.

Midőn a keresztre tett ujjakkal elmondtam ezt az eskümet, az ősz, roskatag alak felegyenesedett, s prófétai ihlettel kiáltá:

- Ámbátor az Úr azt mondja: »A boszú és megtorlás az enyém!« mégis azt mondom, miként, az Úr mondja az útjára bocsátott üstökösnek: Eredj és ontsd boszumat, haragomat a gonoszok fejére! Menj, Isten adjon erőt, segítséget esküd végbeviteléhez...

Másnap neki indultam a világnak.

Merő szópocsékolás volna elmondani, mennyi időt, mennyi földet jártam be hasztalanul és hányszor elfogott a csüggedés és kétségbeesés.

Azzal is kár volna a türelmedet fárasztanom, hogy elmondjam, mennyi furfanggal, hányféle álruhában kerestem a rabszolga kalmár nyomait, ki úgy eltűnt hajóival, mintha a föld nyelte volna el.

Elég az hozzá, hogy hosszú, sikertelen kutatás és fáradozás után, ide Stambulba jutottam, ebben az álruhában, amelyben most vagyok. Ez a veterán-szarácsik, a török-sereg legvitézebb és legbecsültebb katonáinak a ruhája, mely mindenhová utat nyitott előttem.

A halvet-ünnepet követő napon, éppen fáradtan és csüggedten akartam egy utazó hánba betérni, midőn valaki a vállamra ütött...

Megfordulva, Hiasszárt láttam magam előtt, de nem ismertem reá és majd ledobbantam az ijedtségtől és örömtől, midőn ezzel szólított meg:

- Te, hűséges öreg Bálint, te, a szemedből olvasom, hogy urad elrabolt gyermekeit keresed. Már tegnap megismertelek a szerály kapuja előtt, de sánta lábammal nem tudtalak utólérni. Jer hozzám, nem bánod meg!

A világ végére is követtem volna. Mit mondok, a világ végére! A mennyországba, pokolba, kárhozatba, mindenhová! Hiszen az volt a szerencsém napja. Mert mikor elmondtam neki mindent, kimondhatlan örömömre azt mondá, hogy téged Abu-el-Máni Aleppóba vitt és Ilonka tartózkodási helyét is nemsokára meg fogja tudni...

- És már megtudta? kiáltá az örömtől magánkívül Edömér. Hiasszár, Hiasszár, hol vagy, beszélni akarok veled!

- Még nem tudta meg, de türelem, édes jó uram! Ha Hiasszár valamit igér, azt megtartja. De hallgass tovább.

Edömér csalódva ült vissza helyére.

- A jövő hét végén akartunk vele együtt Aleppóba indulni, midőn egy este lelkendezve rohant haza. Azt hittem, valaki tán üldözi, de nem, örömét azzal mentegette, hogy nyomodra akadt és hála a véghetetlen jóságú Istennek, ki csudálatos módon újra összehozott bennünket...

E percben érkezett vissza gyümölcscsel és sült hallal megtömött szatyrával Hiasszár.

- Jó Hiasszár, mondd, nyomára akadtál már kis hugomnak? kiáltá Edömér.

- Még nem! De Isten, ki benneteket olyan csudálatosan összevezérlett, utat fog mutatni, hogy hugodat is megtalálhassuk, felelt bátorítólag. Aztán Bálinthoz fordult.

- Fontos hirrel jövök. Holnap érkezik a magyar követség Lipót király ajándékaival Sztambulba. Hajójuk a namazát-ima idején vetett horganyt a Bosporusban. Holnap tehát megláthatjátok a kiszállásnál.

- Ez csakugyan fontos hir! - kiáltá élénken Bálint. Látnunk kell a követséget... Mintha súgná valami, hogy elhatározó fordulat áll be sorsunkban... Tán boldogult uram barátjai közül is részt vesz valaki a követségben... Óh, ha e sejtésem teljesülne!...

- Csak az óvatosságot ne feledjétek! De, ime itt vagyon az esteli. Lássunk hozzá, azután fiatal urad el fogja mondani a véle történteket...

A magyar követség Sztambulban.

»A két barát eltávozott,
És búsan visszajött;
Óh, szent atyánk, rossz a világ!
A baj nyakunkra nőtt.
A jobbik férfi elesett,
És győztes a gyalázatos.
A hont felosztják tolvajok.
S lesz szolganép a szabados.«

Heine: »Hastingsi csatatér.«

Midőn Edömér bevégezte rabságának hosszú történetét, az öreg Bálint keserű átkokban tört ki, de Hiasszár egy komoly intéssel elhallgattatta:

- Szavaidból megértém, hogy először is hugodat a Csilla nevű magyar lánykával együtt meg akarod szabadítani, azután boszut akarsz állni atyád gyilkosain! fordult Edömérhez.

- Megesküdtem, hogy e szent célnak szentelem egész életemet s addig nem lesz álmom, pihenésem, míg fogadásomat, eskümet be nem váltom! felelt ünnepélyes hangon.

- A Hollókövyek nemes sarjához méltó szavak ezek! És mi is, ha kell, életünket áldozzuk, hogy fogadásod beteltét elősegíthessük. De most hallgasd meg az én szavaimat is, hogy egészen belelláss az árulás szövedékébe.

Ezzel elbeszélte, mit jósolt Almahál-Eddin dervis a tulipánok ünnepének estéjén Abdi basának, mint használta ezt fel Kányavári áruló terveihez, azután sorról-sorra elmondá az egész beszélgetést, mit a két Kányavári testvér ugyanezen éjszakán a toronyszobában folytatott.

- Én az ajtó mögül kihallgattam az egészet, mert, óh uram, most már tiszta lélekkel tehetem előttetek e vallomást, akkoriban én szintén csak olyan gonosz voltam, mint a kiket szolgáltam, és csak a rosszban, árulásban tellett nekem is gyönyörűségem...

Vér és nagyobb gonosztett ugyan nem nyomja a lelkiismeretemet. Minden vétkem az volt, hogy a pénzt és aranyat mindenek felett szerettem, - mindazáltal a látszat és véletlen olyan bűnökkel vádolt, hogy a magyar részekről menekülnöm kellett. Nem volt tehát más menekvésem, törökké, renegáttá lettem, mire Abdi basa szolgálatába fogadott és néhány megbízását ügyesen, ravaszul elvégezve, csakhamar titkos megbízottjának és hirvivőjének választott.

Ekkor ismerkedtem meg Kányavári Áronnal, ki, hogy testtel-lélekkel hivévé, szolgájává tehessen, kémjei és martalócai által kifürkésztette egész multamat s tudtomra adta, hogy hatalmában vagyok...

Én e tromfra szintén tromffal akartam válaszolni. Hogy ő is a hatalmamban legyen, én is kilestem a titkait, de mintha csak az ördöggel állana szövetségben - csakhamar megtudta és valami hazugsággal beárult a basának, ki ötven botot veretett talpamra.

Boszut esküdve követtem Abdallah-téri titkos házába és ekkor hallgattam ki beszélgetésüket, miből tudója lettem minden titkaiknak...

E két gyanakodó gonosz megint megsejtette, hogy minden titkukat tudom. Csak akkor ijedtem meg, midőn ádáz tekintetéből kiolvastam a halálos fenyegetést, bármint igyekezett ezt mézes-

mázos szavak alá rejtegetni. Midőn aztán a basa palotája elé értem, úgy megveretett, hogy örökre sánta nyomorékká lettem.

Minden pillanat drága volt. Éreztem, ha nem menekülök, végem van. A basa nem szokott sokat teketóriázni egy ember életével. És jól sejtettem!

Alig rejtőztem el egy ismerős gyümölcsös-kofa sátorában, már élet-halálra kerestek a csauszok, kik Kányavárival élükön kutatták át a várost, míg a vidéken ezeknek az ördögöknek méltó társa, a kopaszfejű Libor kutatta egy csapat lovassal nyomaimat.

A város tolongó sokadalmában egy gabonás-hombárba rejtőzve sikerült a várból kimenekülnöm és a gyümölcsös-kofa házánál rejtőztem, míg talpam begyógyult. A sebek begyógyultak, de nyomorék maradtam. Azokon a hosszú éjszakákon, mikor nyögve hemperegtem fájdalmaimban, százszoros boszut esküdtem az egész Kányavári nemzetségnek és Abdi basának, kit híven szolgáltam, mégis le akart nyakaztatni...

Magyarországban nem volt maradásom, tehát Törökországba, Sztambulba menekültem, de elébb figyelmeztettem nemes uradat, öreg Bálintom, ki egy izben jótévőm vala - az ellene készülő árulásra...

Mikor aztán a rémítő esetnek hirét meghallottam, lelkem mélyéig megrendültem! Olyan érzés fogott el, mintha nekem is részem lett volna a gyilkosságban. Csudálatos változás állott be lelkemben. Gonosz és könnyelmű múltamat megtagadva, fogadást tettem, hogy ezentúl a becsület útján maradok és mindent megteszek, a mi csak erőmtől telik, az elrabolt árvák megszabadítására, hogy aztán apai örökökbe újra visszasegíthessem őket. Mikor téged feltaláltak, Bálint, már akkor nyomon voltam és nem kellett hozzá boszorkányság, hogy kitaláljam, mi vezérelt ide, hiszen ismertem a régi időből törhetetlen hűségedet és ragaszkodásodat uradhoz és családjához. E két ifjut pedig nem volt nehéz megismernem. Aki csak egyszer látta nemes uradat, az ráismer a fiára is, mert szakasztott mása neki a legkisebb vonásig.

- Valóban az, erősíté könyes szemmel Bálint. Mintha csak boldogult nemes uramat látnám megfiatalodva magam előtt. A megszólalásig tökéletes képmása vagy neki, én fiatal uram, parancsolóm, nemcsak testben, de lélekben is. Benned él, benned támadott fel újra!

- Elmondom tehát, miért vagyok halálig szövetségesetek, folytatá emelkedett hangon a renegát. A régi, áruló Hiasszár meghalt, nincs többé, a megjavult nyomorék, Muszli, a pipaszár-árús igazlelkű szövetségesetek lesz és utolsó csepp vérét is értetek áldozza. Elfogadtok-e tehát társatoknak?

- Barátunk és szövetségesünk vagy. Amit a multban tettél, levezekelted és ha Isten megsegít, velünk együtt visszatérsz a hazába és nem válunk el egymástól! kiáltá hévvel Edömér és megölelte a renegátot.

Hiasszár egy ideig nem tudott szólni a meghatottságtól, de kancsal szeméből a hála és megindulás könyei peregtek.

- Nemeslelkű vagy, mint atyád! szólt meghatottan. A múlttal tehát végeztünk, most tanácskoznunk kell a jelenről és jövőről... A legelső dolog, ha tanácsomat fogadjátok, a Csilla nevű leánykának hollétét kipuhatolni... Nehéz lesz, de nem lehetetlen. Holnap tüstént Aleppoba küldjük Fikait, az én emberemet. Három hét múlva itt lesz és megtudjuk, hova, kinek adták el. Ha lehet, megszabadítjuk, ha pedig nem, hirt adunk szüleinek, hogy kiválthassák.

Edömér ragyogó szemmel helyeselte e jó tanácsot.

- Szavaidból tudom, hogy a leányka szülei magasállású, tekintélyes emberek, sőt rokonságban állanak a császár hatalmas kancellárjával. Örök hálára lesznek kötelezve, ha elveszett leánykájukról hirt adsz nekik vagy éppen megszabadítod. Néked pedig nagy szükséged lészen hatalmas és befolyásos pártfogókra, kik meg tudjanak az ármány és árulás ellen védelmezni. Mindjárt megmondom, miért!

Kányavári Áron szerencse-csillaga ama véres árulás óta egyre magasabbra emelkedik.

Óriási kincseivel, nagy vagyonával sok barátot, tömérdek hiveket szerzett magának a császári udvarnál, mert a töröktől - hogyan és mikép - ezt még nem tudom, - elpártolva a császáriakhoz állott, amiért aztán magas hivatallal tüntették ki az udvarnál, vöröshaju fia pedig tiszt a hadseregben.

Bécsben, Pozsonyban s a nagyobb királyi városokban fényes palotái vannak és hercegi pompában él. Azt mondják, a legbefolyásosabb és leghatalmasabb urak, kik az ország dolgait intézik, nagy summákkal adósai neki, így aztán mindent megvalósíthat, amit csak akar, legyen az jó vagy rossz, igazság vagy hamisság!

Most jól ide figyelj, uram! Te nem tudod, kicsodák a Kányaváriak? De én tudom! Földre szabadult ördög mindakettő. Ha valakit el akarnak veszteni, felkutatják, bárhová meneküljön. Az ő kezük mindenhová elér! Ha orgyilokkal, méreggel nem férnek hozzá, elvesztik árulással.

Mert ne hidd ám, hogy elpártolt a töröktől! Lelkem üdvösségére meg mernék esküdni, hogy nagy titokban egy gyékényen árul velük és kémje a budai basának... A divánban már akkor tudtak a magyar követség jöveteléről, mielőtt az még útnak indult volna... Mihelyt tehát neszét veszik, hogy mi élünk, eget-földet megmozdítanak elvesztésünkre. A halál száz alakban fog körülöttünk ólálkodni a nap minden percében és órájában s bárhová lépjünk, háló, cselvetés leselkedik ránk.

De azért ne csüggedj! Négyen vagyunk! »Négy hű barát hegyet mozdít, folyót rekeszt«, mondja a példabeszéd... Mennél később tudják meg, hogy élünk, annál jobb reánk nézve. Aki időt nyer, életet nyer!

Mihelyt a körülmények engedik, kerülő utakon visszatérünk a hazába. Ti beálltok a császári seregbe és a harcok viharaiban elvesztek szem elől.

- Úgy lesz! Utolsó csepp vérünkig harcolunk hazánk felszabadításán! kiáltá Edömér és László, egymás jobbját lelkesülten megszorítva.

— —

Másnap reggel Hiasszár a két ifju számára legelsőbben is a sztambuli viseletnek megfelelő ruhadarabokat vásárolt egy ismerős szatócsnál, hogy mennél kevésbé vonják magukra a figyelmet.

- Így, ni! Most legalább helybeli ifjaknak tartanak benneteket, mondá, midőn megindultak a szerály előtti nagy piac felé, mert a követség a khor-khori szökőkútak előtt volt elvonulandó s egy Todoráki nevű gazdag örmény házában bérelt szállást, amint ezt Hiasszárnak egyik bazárbeli szomszédja elújságolá, ki szintén követte őket a hentesek, mészárosok és halárusok bódéival, sátraival teletömött Atmeidán-térre.

- Nézzétek, itt vásárolják a juhhúst a pilávhoz a szultáni konyha és szerály számára, emitt a gödölyéket és szárnyasokat, amodább a halakat és borjúhúst, mondogatá a bőbeszédű szatócs, a cifra öltözetű szerálybeli kukták, bébillérek és szakácsok felé integetve, kik az al- és felső-konyhamesterek vezetése mellett vásárolták be a napi szükségletet.

Ugyan e pillanatban a szakácsok egyike megfordult és éppen szembetalálkozott az előlmenő Edömérrel.

Egy szempillantásig, kövér arcán kimondhatatlan elmeredéssel nézett reá, azután hangos örömkiáltással borult a nyakába:

- Jash Allah! Szelim, Szelim! Mely áldott ajándékai az égnek a szemek! Te vagy? Valóban te vagy! Csak hogy élsz, egészségben és szabadságban, te szívemnek kedves fiú, te. Ismersz-e? Megismered-e barátodat, Bendárt - kiabálta örömében hangosan, miközben gömbölyű arcán az öröm és megindulás könyei peregtek alá.

Edömér szintén az első pillantásra megismerte Bendárt, Mahmud-el-Tebrisz szakácsát, de vissza is döbbent tőle és szeme aggódva kereste a félszemű Ibrahimot és Hanif magas alakját.

- Lassabban beszélj, jó Bendár, nehogy felismerjen valaki... Úgy szöktem el a szeraszkiertól! suttogá Edömér.

- Hála és dicsőség érte Allahnak! Ezért imádkoztam mindig! suttogá Bendár is. Ne félj semmit. Hajdani uram, fiával együtt, a te hazádba költözött, én pedig a szultán szakácsa vagyok! Jer hozzám, Szelim, majd azt mondom, unokaöcsém vagy Aleppóból...

- Te jer velünk, jó Bendárom. Nézd, ott vannak barátaim, kik nem győznek csodálkozni e váratlan találkozáson!

- Veled megyek, szívemnek kedves fiú te! Óh, Allah, mily öröm, mily örömnap ez nekem! - s pár szót mondva a kuktáknak, követte Edömért.

Az ismerkedés hamar megtörtént, mert Edömér elbeszéléséből mindnyájan emlékeztek a jószívű szakácsra.

- Menjünk! Menjünk! sürgetőzött Hiasszár, ki kerülni akart minden feltűnést.

- Hajde gidelim! (no hát menjünk) mondá vígan Bendár is. Veletek megyek, aztán megvendégellek benneteket!

Míg a sok tekervényes utcán és tereken keresztül, a szerály előtti piactérre értek, elmondá Edömérnek, hogy Mahmud-el-Tebrisz pár hónapig fiával együtt Sztambulban időzött, azután Magyarországba ment, hol egy nagy szandzsákság kormányzását kapta. Őt és még pár szolgáját, akik csak Edömérhez jó szívvel voltak, mind elbocsátotta a szolgálatból...

- Szegény jó Bendár, miattam kellett szenvedned!

- Soh'se bánd te azt, Szelim. Az aleppói szakácsokat mindenhol keresik. Mindjárt az első nap felfogadtak a szerályba. Úri dolgom van ott.

- Nem tudnád megmondani, Mahmud-el-Tebrisz, melyik szandzsákságban kormányoz?

- A nevét biz én nem tudom, mert hosszú és furcsa neve van, de talán Fatma meg tudná mondani... Hejh, nem tudom, mit csinálna örömében, ha tudná, hogy szabad vagy!

Edömér minden idegén villámos ütést érzett s a felindulástól halványan ragadta meg Bendár kövér karjait...

- Fatmát? Csillát mondod? Hát tudod, hol van? Oh, Istenem, igazán tudod? Mondjad hát gyorsan, hol van? Mondjad, jó Bendárom!

- Igaz, te nem tudhatsz róla! Allah kerim, mily gyönyörűség, hogy kedves hirt mondhatok vele! El-Tebrisz, e kegyetlen ember, őt is nyilvánosan eladatta a bazárban. Ha láttad volna, hogy szégyenkezett ez az erős szívű büszke kis galamb, mikor arcfátyolát fel-felemelték. Ölni tudott volna villogó szemével... Zümzelmája Khor-khori, a padisah nyugalmazott csohodárja

vásárolta meg kétezer aranyon, mivelhogy olyan igen szép volt és Kirkilis környékén lévő tengerparti köszkjébe vitte...

- Mikor láttad? Beszéltél vele? Nem vezethetnél hozzá? kérdezte egy lélekzetvétel alatt Edömér.

- Az nem lehet, Szelim, nem lehet. Az a vén táltos úgy őrzi, hogy még a szellőt se ereszti hozzá. Fatma különben maga az oka e szigornak. Egyszer meg akart szökni, kétszer pedig hirvivőt akart küldeni hazájába szüleihez. De most ne beszéljünk erről. Ilyesmit nem jó ennyi nép között emlegetni, ki tudja, milyen fül lesi szavainkat! Majd nálam beszélhetünk... Mert a szemedből látom, Szelim fiam, miben töröd a fejedet.

S jószivüleg, biztatólag nevetett hozzá...

- Bendárnak igaza van! mondá Hiasszár is. Ime, itt vagyunk a szökőkútaknál. A nép mind a part felé tódul, hogy a kiszállást lássa, így jó helyre tehetünk szert. Szoruljunk egymáshoz, ide a kút felső lépcsőjére.

Csakugyan az óriási téren hullámzó ezernyi néptömeg mind a part felé tolongott, hol a követség kaikjai éppen kikötni készültek.

Hiasszár szatócs szomszédjához egy másik bazárbeli ismerős is csatlakozott és mindketten erősen integettek neki, hogy hallgassa a körülállók beszélgetését, kik a magyar követség pompájáról s a padisah és vezérek részére hozott drága ajándékokról beszéltek.

- Aranypénzekkel telt remekművű arany edények, gyémántos forgók, muzsikáló órák, remekbe dolgozott kirakott művű ébenfaládák tele ezüst-oroszlán tallérokkal, ezüst tintatartó, kristály- és drágakövekkel ékítve, remek faragású sétapálcák, ezüst tálak, drágaköves fegyverek, aranyszövetek és mindenféle más ritkaságok tették az ajándékokat, melyeket mind látni lehet, mert díszbe öltözött szolgák hozzák és a felséges padisah abban a teremben fogja fogadni őket, a melyikben a nagy Szulejmán fogadta a követségeket, fején a megbecsülhetlen értékű, gyöngyös és gyémántos szurgodzsállal,[46] - beszélték egymásnak a körülállók.

- Azért küldött a nagyvezír elibük olyan nagy díszkiséretet, felelé nekik egy örménynek látszó, hosszú szakállú ember. Ha előre be nem sugták volna neki, hogy olyan töméntelen ajándékot hoznak, most a díszkiséret helyett a Jedikulába csukatta volna az egész követséget.

- Sok igazság van a szavaiban! szólalt meg erre halkan Hiasszár. Kitanult, ravasz embernek kell lenni a követség között, hogy így ismeri a dörgést. Amint hallottam, a nagyvezír már tegnap busás ajándékokat kapott, a városban pedig kereskedőknek öltözött kikiáltók terjesztették az ajándokok fényének, sokaságának a hirét. De nézzétek, a követség már partra szállott. A népség nagyon errefelé tódul, a dobok és réztányérok csengeni kezdenek!

Csakugyan lármás, recsegő zene szólalt meg. A tülkök, tárogatók sikoltása, a réztányérok csengése és az üstdobok pufogása között indult meg a menet, a Zulejmája mecset előtt azonban a zene elhallgatott és ettől fogva csak a nép zsivajgása között közeledett a khor-khori szökőkutak felé.

Legelől fegyveres azopardok lépkedtek dárdával, paizszsal és lebegő párducbőrrel ében-fekete vállukon, utánuk egy csapat félmeztelen mameluk kivont pallosokkal, ezek után pedig az ajándékvivők fényes csapatja következett.

---

[46] A szurgodzsál tiara-szerű aranysisak, drágakövekkel, gyöngyökkel kirakva és tetején lobogó kócsagtollal s egyértelmű a királyok koronájával.

A menet közepén maga a követség ügetett káprázatos pompájában. Az aranyos csótárú, toporzékoló paripákat tarka öltözetű, structollas apródok vezették lassú léptekben, s így Bálint szive szerint gyönyörködhetett a fényes öltözetű daliás alakokban.

- Egy-egy fejedelem mindegyik! Hiába csak az én hazámfiai tudnak ilyen fényesen megjelenni! kiáltá elragadtatással. De egyszerre csak megtántorodott és jóságos arcát ember feletti düh és iszony torzítá el.

- Kányavári Áron, átkozott legyen a föld, hová lépsz! hördült fel, mindenről elfeledkezve - s dühtől éles hangjával tuldörögte a zsivajgást.

Kányavári Áron - mert csakugyan ő ügetett fiával a sor szélén, lovának kantárszárát pedig nélkülözhetetlen Liborja tartotta - e kilátásra, mintha kigyócsipés érné, fordult arra felé és a négy szempár felismerő villanással furódott egymásba...

- Mi vagyunk, mi, a halottak! Reszkess, orgyilkos hóhér! Áldozataid vére boszuért kiált! rázta feléje öklét.

Kányavári pergamentszerű arca egészen ónszinüvé vált és lankadt szemhéjai remegve ereszkedtek alá.

Egy percig zsibbasztó, vértfagylaló rémület állta el egész valóját, midőn holtnak hitt áldozatait maga előtt látta, de már a következő pillanatban a vér megint visszatért szívébe s ördögi tekintetével mind a négyüket egyenként megfenyegetve, tovaügetett.

- Mit cselekedtél, szerencsétlen! riadt rá Hiasszár a haragtól elsápadva. Elárultál, elvesztettél mindnyájunkat!

Bálint mellére csüggesztett fejjel, megtörten hallgatott. Halványságából és mellének heves rengéséből látszott, mennyire le van sujtva, hogy ilyen meggondolatlan kitörésre ragadtatá el magát...

- Ne tégy neki több szemrehányást, Hiasszár! Bálint, hűséges öreg barátom, én megértem és megbocsátom felgerjedésedet! lépett hozzá vigasztalólag Edömér.

Bálint felemelé ősz fejét és felelni akart, de Hiasszár nem engedett rá időt.

- Most nincs idő a beszédre! Menekülnünk kell innét tüstént, hogy nyomunkat veszítsék! Különben, Allahra mondom, a Jedikulába hurcolnak és levágott fejünket ugyanez a néptömeg fogja bámulni a khor-khori szökőkutak peremén.

- Allah kerim! akkor el innen, a hogy csak lábaink bírják, ijedezett Bendár, hogy piros arca egészén elsápadt bele...

- Ugyan ne vesztegessétek üres fecsegéssel, tétovázással az időt. Fejetekbe megy a játék! nógatá őket Hiasszár. Egy negyed óra mulva Sztambul valamennyi dzsanszusza és zaptiehja csak minket fog keresni!

- Jertek én hozzám! A szerályban senki se mer utánatok kutatni! Pár perc mulva biztosságban leszünk és füttyöt hányhatunk valamennyi csausz kutyának, örvendezett saját jó gondolatának Bendár...

- Allahra, csakis ez menthet meg bennünket! Előre, indulj hát, derék barátunk!

A merre legnagyobb volt a tolongás, oda furakodtak be és hogy nyomot veszítsenek, pár egymásba torkolló melléksikátoron át, egészen ellenkező irányból, siettek a szerály egyik hátsó mellékajtócskája felé.

Midőn odaértek, Hiasszár hátrapillantott.

- Mit mondtam, nézzetek oda a fülke mellé! Az a baltadzsinak (favágónak) öltözött magas ember Sztambul legügyesebb rendőrkémje. Most éppen Muszlival, az én fecsegő szomszédommal beszél...

- Ugyan mitől féltek, hiszen már itt vagyunk! biztatá őket Bendár.

- Csakhogy mi menekülni is akarunk ám, jó Bendár mielébb!

- Az is meglesz, a nélkül, hogy egy szál hajatok meggörbülne. De lépjetek be, Allah nevében!

Alamúth vára.

»– – – – – – – – – – – – – – – – –
Ismered-e a nagy oszlopos lakot?
Benn csarnok fénylik, díszterem ragyog.
És márvány-szobrok állnak, nézve rám:
»Mi bántja szivedet, szegény leány?«
Ismered-é?
Felé, felé!
Óh, kedvesem, veled vágyok felé!«

Goethe: »Mignon dala.«

- Hála Allahnak, ki benneteket hozzám vezérlett. Most már biztosságban vagytok! Egyetek, igyatok hát kedvetek szerint! sürgött-forgott Bendár, kövér arcán jószívű mosolygással, midőn a ciprusfák közé rejtett kis lakásában letelepedve, minden jót elébük rakott, amivel a szultáni konyha csak dicsekedhetett.

Evés után Hiasszár volt, aki először megszólalt:

- Most már meg van izenve a harc életre-halálra, kezdé komolyan. Mondom néktek, a halál mindenütt fejünk fölött lebeg láthatatlan alakban, pókhálóvékony szálakon.

Legjobb lesz tehát, ha mielébb itt hagyjuk Sztambult, hogy egy időre nyomunkat veszítsék, mert itt egy percig sem vagyunk biztosságban. Ellenségünk eget, földet meg fog mozgatni elvesztésünkre, s néhány erszény pénzért megveszi fejünket a nagyvezértől.

- E felől ne busuljatok. Akkor hagyhatjátok el a várost és jöhettek vissza Sztambulba, mikor nektek tetszik. Én tudok olyan utat, melyen biztosságban járhattok, a nélkül, hogy felfedeznének benneteket, - szólt közbe Bendár.

- Akkor nevetünk minden veszedelmet. És most beszéljük meg, miként lehetne a kis magyar leánykát a vén Zümzelmája körmei közül kiszabadítani?

- Igen, igen! Csillát szabadítsuk meg mindenekelőtt!

- Furfanggal, egyedül csak furfanggal! Pénzzel, erőszakkal nem mentek semmire. Ez az érdemes öreg (itt Bálint hatalmas vállaira ütött) az imént mondá, hogy furfangban, leleményességben nincs párod, neked kell hát valamit kigondolnod.

Hiasszár egész komolyan vette a dicséretet és helybenhagyólag bólintott.

- Jól van. Mondj el hát róla mindent, amit csak tudsz!

- Az nem sok lesz, de talán neked mégis elég! Amint mondám, Zümzelmája Khor-khori a padisah csohodárja volt, t. i. a nagyúr egyik öltöztetője, ő adta rá a drága-kövektől nehéz binist (felső öltöny) és erre a hivatalára nagyon büszke volt...

Khor-khori fösvény, ravasz, a butaságig dölyfös és nagy vagyont harácsolva össze, megvette a kapudántól annak tengerparti köszkjét és egész erősséget csináltatott belőle falakkal, tornyokkal és kapuval, mert nagyon félti kincseit és életét, és elnevezte Alamuth várának.

Valahányszor a rabszolga-bazár megnyílik, ő a legelső, ki összevásárolja a legszebb lányokat. Olyan szépséget keres, ki felülmulja a legszebbet a világon, hogy azután a padisahnak ajándékozva, valamelyik gazdag pashalik, teszem, Egyiptusnak vagy Damaszkusnak a kormányzóságát megkapja érte...

Ezt a szépséget Fatmában megtalálta. Kétezer aranyat adott érte, azért úgy őrzi, mint a szemevilágát és vára éjjel nappal csukva van, noha nagyszámú fegyveres őrizetet tart.

Mikor Fatmát megvette, ugyanekkor egy ismerős aleppói asszony került házához, ki a női osztály részére a süteményeket és befőtteket készíti.

Ennek révén már kétszer váltottunk izenetet és merem igérni, hogy Ninifa segítségünkre lesz bármiben.

- Tehát velünk akarsz jönni te is? kérdé mély hálával Edömér.

- Hogyne, hiszen ti nem ismeritek a vidéket és Ninifát.

- De megengedi-e szolgálatod?

- Hiszen Kirkilisben és környékén vásárlom be a tojást, zöldséget és a mandula nagyrészét a konyha számára. Többet ne kérdezzetek, mert nem tudok.

- Amit te nem tudsz, azt tudom én, mert én is ismerem Khor-khorit, de most ne zavarjatok, hadd gondolkozzam a dolog felől, mondá elégülten Hiasszár, ritkás szakállát simogatva, mire Bendár kivezette őket kis kertjébe és megmutogatta nekik szegfűit, tulipánjait, galambjaival együtt, melyeknek szelidsége majd könyeket csalt Edömér szemeibe, mert hugocskájára, Ilonkára emlékeztették...

Hát őt mikor és hol fogja megtalálni?...

Midőn visszatértek, Hiasszár már, úgy látszék készen volt tervével mert azzal a kijelentéssel lepte meg őket, hogy neki most a városba kell távoznia, hogy mindent elintézhessen.

- Mi is veled megyünk! mondá Edömér és László egyszerre.

- Nem! Egy ember könnyen elcsuszik, de három már szemet szúr. Maradnotok kell! jelenté ki egész határozottan és magához inté Bendárt.

- Tudnom kell, melyik úton viszesz ki bennünket a városból! - kérdé, mire Bendár diadalmas mosolygással megsugta neki.

Hiasszár elégedetten bólintott.

- Nem mondod meg, hová és mi ügyben mégy? kérdezték Bálint és a többiek.

- Egyet tartsatok meg! Sohse kérdezősködjetek. Én mindent megmondok kérdezősködés nélkül annak idején, mit tudnotok kell, de azt, hogy jobb lábammal hová lépek, még bal lábamnak se mondom meg előre. Nem bizalmatlanságból teszem, azt jól tudjátok, de a ki az oroszlánra vadász, az még a lába előtt mászkáló hangyát is vegye figyelembe! Most ide hallgassatok! Lehet, hogy napkeltével visszatérek, lehet, hogy nem! Bármi történjék, Bálint néked szorosan meghagyom, innen ki ne mozduljatok. Két nap mulva, az esti csillag feljövetelekor, elindulunk Kirkilisbe. Ha meg nem halok, akkorra bizonyosan itt leszek! Kisérj el az ajtóig, hogy kiereszszenek, Bendár!

Ezzel rövid, komoly búcsuzással eltávozott.

Napkeltekor azonban hiába várták, nem tért vissza, sőt már a második nap is végefelé járt, de Hiasszár csak nem mutatkozott.

Ekkor már mindnyájukon komoly aggodalom vett erőt. Edömér és László néma aggódással számlálták a perceket, az öreg Bálint pedig hangos szemrehányásokat tett magának, hogy az ő vén botor feje okozta a veszedelmet...

Bendár, ki eddig még mindig reménykedett és minden előkészületet megtett az utazásra, szintén elvesztette minden reménységét.

- Az alkonyat már itt van, s mihelyt a nap lenyugszik a Rumili-Hiasszár mögött, feljön az esti csillag. Bizonyosan valami baj érte Hiasszárt, mert már itt kellene lennie.

Némán, tanácstalanul néztek egymásra. Már most hová, merre forduljanak? Hiasszár nélkül el vannak veszve ők is, el van veszve a megszabadítás ügye is.

E percben egy kukta kopogtatta meg a rácsos ablakot, hogy egy dervis kiván Bendárral beszélni a kapunál.

Bendár kisietett - és kevés idő mulva a dervis ruhába öltözött Hiasszárral tért vissza mindnyájuknak nagy megkönnyebbülésére és örömére.

- Csak akkor leszünk biztosságban, ha Sztambul falai hátunk mögött lesznek! Induljunk! Induljunk azonnal!

E szavakkal köszönté őket, mire aztán Bendár kalauzolása mellett leszálltak a szerály alatt lévő roppant vízpincékbe...

Az általa igért menekvési út, a város alatt, mértföldekre terjedő vizvezetéki medence volt... Ezt az óriási alkotást, melyből a város kutjainak jó része táplálékát nyerte, ezer-egyszáz óriási kőoszlop emelte, melyek felett tompa mennydörgésként, a város zűrzavaros moraja, robogása hallatszott.

Csónakon siklottak tova a roppant víztükrön, mely mozdulatlan földalatti tóként setétlett előttük - és végre egy hosszú, alagutforma vezetéken át szerencsésen kijutottak a városból, melynek falai már összeolvadtak az aláereszkedő éjhomálylyal...

A jó félórányira fekvő ciprusfa-gesztben rátaláltak a rájuk várakozó lovakra és öszvércsapatra, melyeket Bendár és Hiasszár két hű embere őrzött - és a málhákból jól felfegyverkezve, sebes ügetésben indultak Kirkilis felé.

- Uram és te, Bálint, ti is, miként én, vissza fogtok borzadni ennek az embernek az erejétől és hatalmától, ha elmondom, miket művelt e rövid idő alatt! kezdett beszélni Hiasszár.

Ha itt az idegenben, fel tudja az egész várost forgatni érettünk, minő hatalma lehet neki otthon, ahol cinkostársaitól az egész ország be van hálózva s nálánál még ördögibb eszű bátyja áll a háta mögött...

- De beszélj hát, kérlek, mi történt?

- Az történt, hogy lakásunkat, boltomat kikutatta és egész sereg kém és fegyveres őrzi napok óta mind a kettőt. Titeket, mint a damaszkuszi szeraszkier megszökött rabszolgáit keresnek, engem, mint pénzhamisítót vádoltak be és a főkadinál egész csomó hamis piasztert tettek le bizonyítékul, téged pedig, öreg Bálint, egy galatabeli örmény asszony vádolt be nagy jajveszékelés között, hogy Dubán nevű fiacskáját meggyilkolva, a csatornába dobtad.

- Engem, mint gyilkost! riadt fel dühvel az öreg.

- Téged bizony, de csillapulj! Ez volt a háló, amelyben meg akartak bennünket fogni, hogy elveszíthessenek. Látjátok, hová elér az ő keze - s minő eszközökkel iparkodik célhoz jutni! Az ember a föld kerekségén mindenütt egyforma! Aranynyal és összejátszással minden sikerül.

- De hiszen ez az ember valóságos sátán! kiáltá László és Edömér.

- Valósággal az! Épp ezért többé nem térhetünk vissza Sztambulba, hanem Kirkilisből egyenesen megindulunk Magyarország felé.

- Meg szeretnélek ölelni e gondolatodért! tört ki erre, minden aggodalma mellett is, az öröm Bálintból.

- Ne örülj neki, mert bizony mondom, otthon is a veszedelem lesz állandó útitársunk, csóválta fejét aggodalmasan.

- De még nem mondtad el, hol késtél annyira?

- Ime, hallgassátok! Kevésbe mult, hogy a kezük közé nem kerültem. A kelepce jól volt felállítva, csakhogy én még ravaszabb voltam. Mikor tőletek távoztam, a csatornán átvitettem magamat a túlsó szélre s onnan küldtem egy hamált a bazárba szolgámért, Fikaiért. Fikai csakugyan alkonyatkor eljött és remegve mondá el, hogy üldöznek. Én erre megadtam neki a szükséges utasításokat és éjjelre a Zulejmája mecset kucsuk-mezári tekkijében vettem szállást, ahonnan másnap hajnalban, dervisnek öltözve, tértem vissza a felsővárosba.

»Akit a kígyó megcsíp, az a gyíktól is fél«, mondja a példabeszéd. Turbánomat mélyen a szememre húzva, még a saját árnyékomat is kétszer megnéztem, ha elibém vetődött - és minden járókelőben kémet gyanítva, jártam el dolgaimban.

Már délutánra járt az idő, s eddigi szerencsémtől kissé felbátorítva, bemerészkedtem a bazárba, de alig távoztam el onnan, egy csapat fegyveres kavasz feltünő módon hol előttem, hol a hátam megett ténfergett folytonosan. Meg akartam próbálni, vajjon rám lesnek-e, és a Bezesztán boltozatos vásárpiaca felé tartottam, hol ismerőseim boltjain keresztül nyomot akartam veszíteni.

Csakugyan utánam jöttek, midőn az ég váratlan segítőt küldött számomra. Trombitaharsogás és a tábori tülkök recsegése között, a kapudán vonult a szerályba nagy kisérettel, kinek az az előjoga van, hogy az utcákon minden császári zsoldban álló fegyveresnek kiséretéhez kell csatlakozni díszőrségképen.

Turbánom alól láttam, hogy a kavaszok vezetője egy alacsony öreges börekcsivel[47] titkos jeleket váltogat, mire ez felkapta kosarát és utánam jött, én pedig, hogy lerázzam a nyakamról, kevés gondolkozás utána Mehlevi-dervisek tekkéje[48] felé indultam.

Nem csalódtam, a külső udvar és a kapukat szegő csarnokok tele voltak fecsegő és vitatkozó dervisekkel. Odaszólítottam tehát a börekcsit, hogy vásárolni akarok a réteseiből.

Egy percig erősen tétovázott, de aztán még jobban szemére húzva turbánját, odajött és a szokás ellenére nem tette le a kosarát, hanem megfordult, hogy úgy válaszszak belőle.

- Mi okon rejtegeti előlem az orcáját? ezt akartam megtudni, - de ki irja le meglepetésemet, midőn hosszú álszakálla, bozontos szemöldei és barnára festett pofája ellenére is, a vén gazember Libort ismertem fel a börekcsiben!

Pár pillanatig a düh fojtogatott, de azután egyet gondoltam és egy jó csomó rétest kiválasztva, rendre kináltam az éhes, rongyos dervishadat, kik mohón neki estek a mézes csemegének.

Én azonban az első harapás után undorodva dobtam el a rétest és tajtékzó dühvel felordítottam.

---

[47] Börekcsi, rétes- és lepényárus.

[48] Tekke, kolostor.

- Egy harapást se egyetek, testvérek! Köpjétek ki, okádjátok ki, mit lenyeltetek és hétszerte-hétszer mossátok ki szájatokat, mert ez a hitetlen kutya tisztátalan disznózsirral sütötte, hogy megrontsa az igaz müzülman erkölcsöket és a gyehenna fenekére juttasson bennünket! Üssétek le, tépjétek szét. Nem börekcsi ez, hanem moszkó. Festett pofája, álszakálla van neki!

Hej! láttátok volna azt a ribilliót, ami erre következett. Egy perc müve volt az egész! A dervisek üvöltve, átkozódva rohantak rá és diadalordítással tépték le álszakállát.

- Moszkó! Áruló! Kém, kutya, hitetlen eb! Üssétek le, tépjétek széjjel! Ez az ordítás harsogott szájról-szájra, én pedig a nagy dulakodásban szépen megugrottam és visszatekintve, Libort láttam kétségbeeséstől sápadt pofával védekezni, de azután egy botütéstől földre rogyott. Bár csak ott gebedt volna, - de így is, úgy is egy időre megszabadultunk tőle.

László és Edömér gondolkozva hallgattak, Bálint ellenben nem tudott hová lenni, még a szeme is szikrázott örömében.

- Te, te, csak te tudsz ilyent kitalálni, a te nagy eszed lesz a mi megmentőnk. Most már a leányka is bizonyosan megszabadul, úgy-e, Hiasszár cimborám?

Hiasszár ezuttal nem felelt Bálint vérmes reményű szavaira, hanem csak titokteljes mosolylyal rázta fejét...

Az ötödik nap hajnalán hosszú, kerülő utakon végre elérték Kirkilist. A Fekete-tenger távoli moraja üdvözölte őket és a magas sziklatetőn épült oszlopos várkastély aranyozott félholdjai, ragyogó kupolái fenségesen emelkedtek a napkelte pirjától ragyogó égboltozat felé.

- Az ott Alamuth vára! szólt Bendár, karjaival a magas várfalaktól környezett tündéri szép kastély felé mutatva, melyet valóságos ciprus rengeteg körített.

- Ott van hát Csilla! Az oszlopos, faragott falak között eped a szabadság után! susogta Edömér. Nem is sejti, hogy barátjai közel vannak hozzá...

- Mondom neked, délre sejteni fogja, igérte Bendár.

- Szegényke, mennyit szenvedhetett. Az ő kastélyuk is ilyen gyönyörű oszlopsorokkal, csarnokokkal és tornyos erkélyekkel van díszítve. Ez őt örökké a drága otthonra emlékeztette. Hiasszár, barátom, remélled-e, hogy megszabadíthatjuk? kérdezé leplezetlen felindulással.

- Megpróbáljuk! A jövő Isten kezében van, ő lát előre mindeneket, felelé ez komolyan, de biztatólag.

Rövid idő mulva elérték a népes várost, melynek utcáin azonban most megdöbbentő csend és némaság honolt, csak a halottas menetek követték sűrün egymást az üres utcákon.

Hiasszár először megdöbbenve nézett szét, azután mintegy felserkenve, homlokára ütött.

- Kirkilisben a kolera dühöng! Nem reméltem, hogy még ez is segítségünkre jöjjön! Óh, óh, most már megnyertük a játékot! mormogá, örömét rejteni nem tudó arccal.

A bazár szomszédságában lévő karaván-szerályba szálltak meg. Ez is, az is, egyforma üres volt mind a kettő, aminek csak örülhettek.

- Most ülj le, uram és ird, amit mondani fogok, szólt Edömérhez és egy kis tasakból minden, az iráshoz szükséges tárgyat eléje rakott.

Midőn a levél készen volt, átadta Bendárnak.

- Ennek mihamarébb a leányka kezébe kell jutni. Beszélj Ninifával és tudj meg tőle mindent. Különben egy darabon veled megyek, ti addig ki ne mozduljatok innen.

Másfél óra mulva Hiasszár visszatért, - de már akkor fogadott kikiáltók járták be a várost és recsegő trombitaszóval hirdették mindenfelé, hogy Thesszaloniából érkezett és átutazóban van az egész világon ismert és a nagyvezírektől, basáktól sokszorosan kitüntetett Khakamankakhu-dibaba orvos, csillag jósló és indiai bölcs, ki a kolerától kezdve minden betegséget meggyógyít.

A nagy trombitálás zaja felhallatszott a várba, hová a nevezetes orvos hire futótűzként jutott el, úgy, hogy alig öltözött fel Hiasszár és kötötte fel övig érő fekete szakállát, máris kopog-tattak ajtaján és két díszesen öltözött fekete rabszolga a leghizelgőbb meghívással és igéretekkel hivta meg Zümzelmája Khor-khori nevében Alamuth várába.

- Mondjátok meg uratoknak, hogy mihelyt elkészítem a nagyvezír kedvenc nejének az orvosságát, melyre sebes hirnök vár Sztambulból, mindjárt megyek! mondá olyan méltósággal, hogy a rabszolgák, kancsal szemétől egészen megzavarodva, földig érő hajlongással távoztak.

Hiasszár csak Bendár visszaérkeztére várakozott, ki nemsokára ezekkel a fontos hirekkel tért vissza a várból.

A várbeli cselédség és az őrök közül sokan halnak meg kolerában, úgy, hogy a vén Khor-khori egészen kétségbe van esve a félelemtől. De különösen félti a drága odaliszkokat és rabnőket, kiket a padisahnak szánt ajándékul. A rabnők közül egy már szintén meghalt és valamennyi halottat a várkert végében lévő kioszkba visznek le tüstént, mert Khor-khori kimondhatatlanul fél a haláltól s meg nem tűr halottat várában. Egész nap mindenféle fűszerekkel füstölteti magát, hogy a pestis távol maradjon tőle...

Hiasszár minden szónál elégedettebben bólintgatott.

- De a legfontosabb hirt most mondom el. A vén ravasz, ő tudja, miért, rabnőinek titokban más-más neveket adott, így a magyar leánykát, kinek a levélke már kezébe jutott - Fatma helyett Zoraidának hívják. Ninifa azt mondja, meg is érdemli e nevet, mert csakugyan olyan szép, mint a hajnalcsillag! Khor-khori máris csak szultánának nevezi őt, magát pedig Damaszkusz vagy Egyiptus kormányzójának látja...

- A bolondok birodalmának a kormányzója! mondá Hiasszár megvetőleg, de folytasd, mondhatom, hogy ügyes ember vagy, Bendár.

Bendár, kinek hízelgett e dicséret, meghajtotta magát:

- Nagy öröm tőled megdicsértetni, - de elmondtam már mindent. Bármit tégy, Ninifa segítségére számolhatsz, ő mindent megtesz érettem...

- Akkor hát induljunk! Ti elkisértek a várkapuig, hogy a várkert és kioszk fekvését ismerjétek. A többit majd útközben mondom el.

A csudaorvos.

C y n t h i a: (iszonyodva) »Nagy istenek!
Te mérget, halált kinálsz nekem? «

O p l o m a c h u s: (csendesen) »Nem;
Szabadulást és örök életet, minő maga a végtelenség!«

»A bachansnő« III. felv.

A várkastély rovátkás falaival, tornyaival, kívülről komor erősség, belülről pedig káprázatos vidám tündértanya volt, illatos rózsaligeteivel, locsogó szökőkutjaival.

Ami szépet, csipkeszerű finom faragást a keleti építészet csak kigondolhatott, az mind meg volt a kastélyon fehér és szines márványból és mintha örökös hajnalpir sugárzana fehér oszlopain, csarnokain, a futórózsák ezrei szőtték, fonták át az egészet, az aranyos tornyokig és a kék üvegkupolákig.

Hiasszárt, ki fekete talárjában, hosszú süvegében hű mása volt a száz esztendős jövendőmondónak, óriási szakálla és kancsal szemei miatt borzongó tisztelettel fogadták és vezették a vár ura elé.

A fényes oszlopos termekben azonban, az ambra és burnut fölséges illata helyett, boszorkányüző fojtó szag fogadta és mennél jobban közeledett az elfogadó terem felé, e förtelmes bűz annál erősebb lett és annál jobban kezdett tőle a gyomra émelyegni.

Végre a legutolsó nagy teremben, midőn belépett hömpölygő füstfellegek fogadták, mitől majd leszédült, mert Zümzelmája Khor-khori egy Mekkában járt dervis tanácsára, a kolerától való féltében szünet nélkül kámfor, kénvirág, köménymag és fekete tyuktoll vegyülékkel kevert száraz teveganajjal füstöltetett maga körül.

E pokoli keverék maró füstjétől már félig meg volt vakulva, bolondulva jómaga is, s midőn Hiasszár belépett hozzá, épp akkor olyan prüszkölés kínozta, hogy majd beleszakadt az oldala és nyögött, ordított, mert rémítő főfájás is kínozta.

- Segíts, drága orvos! cikákolá száját tátogatva. Gyógyíts meg, mert megszakadok a prüszkölléstől! Allah! Allahu! mindjárt ezer darabra repül a fejem!

Hiasszár azonnal kiparancsolá a pokoli illatú füstölőket és ajtót, ablakokat kitáratva, új parazsat hozatott, melyre, bűbájos szavak kiséretében, jóillatú füstölőt hintett és illatos szeszt locsolt szét a teremben.

A friss levegőtől Khor-khori főfájása és prüszkölése, mintha elvágták volna, egyszerre elmult és babonás tisztelettel nézett a füsttől vörösre csípett sunyi szemével a csudatévő orvosra.

Hát még mikor a nevét megmondá! Még a turbánját is feltolta messzire elálló, nagy füléről, hogy a hires nevet annál jobban hallhassa.

- Mondjad még egyszer, kedves orvos! kérte mézédes hangon.

- Az én nevem Khakamankakudibaba! válaszolá ünnepélyesen Hiasszár.

A felséges név rendkívül ajánlotta a vén bolondnál és alig beszélgettek egy félórát, máris elhatározá, hogy valamennyi rabnőjét a bölcs orvos által megvizsgáltatja és gyógyíttatni fogja.

- Khakabalka! Vagy hogy is hinak, kedves orvos? kérdezte már vagy tizedszer. Tudod-e, hogy én ki vagyok?

- Látom, gazdag vagy, palotád vagyon, de azt is látom a szemedről, hogy habakukkóniában szenvedsz! felelt Hiasszár egykedvüen.

Khor-khori majd hanyatt esett rémületében:

- Mimimiben szenvedek? Óh, mondd veszedelmes, fájdalmas betegség az, drága orvos? kérdezé remegve és egyszerre minden porcikájában ébredezni érezte e kimondhatatlan nevű betegséget.

- Habakukkóniában, a rettenetes habakukkóniában!

Khor-khori a vérét érezte hülni e csalhatatlan kijelentésre, de vízbe fulóként még abba az utolsó halvány reménységbe kapaszkodott:

- Nem tévedsz, bölcs orvos? Néha a legbölcsebb orvosok is tévednek. Tévedj, bölcs orvos! Óh tévedj, Allah áldjon meg! könyörgött fogvacogva.

Hiasszár fejét rázta és kancsal szemét úgy rámeregette, mintha a veséibe akarna látni.

- Nem vagy éhes, ha nem eszel? Nem vagy álmos, ha nem alszol? riadt rá ünnepélyes hangon.

Khor-khori sápadozva integetett nagyfülű, kopasz fejével, hogy úgy van...

- Nemde, nagyot iszol, ha szomjas vagy és megrepetálod a pilávot, ha jól ízlik? kiáltá egy hanggal magasabban, melynek rémletes csengése csontját, velejét átjárta a vén bűnösnek.

Khor-khori nyöszörögve vallotta be, hogy a pilávot rendesen meg is triplázza s hozzá nagy titokban a próféta tiltotta bort is iszogatja.

- No hát akkor még a vak is látja, hogy habakukkóniában vagy! - jelentette ki olyan határozottan, hogy Kkor-khori csakugyan érezni kezdte minden ízében a rettenetes habakukkónia betegséget.

- Orvos, drága Habakukkónia orvos, gyógyíts meg a rettenetes Khakamankakudibabalbelba betegségből, orditá, félelmében össze-vissza zavarva a neveket. Gyógyíts meg, én a felséges padisah csohodárja vagyok! Gazdagon megjutalmazlak!

Hiasszár, ki már majd elnevette magát, erre elővette az utolsó, legerősebb töltést...

- Jutalom!? Aranyak!? nevetett hideg megvetéssel. Akarod látni Zagakriszt, szerecsen szultán nagy gyémántját? Akarod látni a jeruzsálemi király gyöngyeit, a kolokántuszi, paflagoniai és pampeloniai nagyvezírek smaragdjait, rubinjait, hát a parapléziai komthur aranykockáját? Mindezt gyógyításaimért jutalmul kaptam és nekem kinálsz jutalmat? Csohodár, te meg vagy bolondulva!

Khor-khori le volt győzve, el volt káprázтatva. Most már vakon és feltétlenül hitt a nagy orvosnak!

- Hiszen ez nem lehet csaló, mert nem kell neki a pénz, arany és más egyéb jutalom.

- Gyógyíts hát meg, nagy orvos! rimánkodott szivszakadva.

- Meggyógyítalak tüstént nemcsak a habakukkóniából, de még a kolerát se kapod meg és a mindenféle nyavalyák kerülni fogják testedet, míg csak élsz! Nem pénzért, nem jutalomért teszem, hanem, hogy lássad nagy tudományomat!

- Neked adom fele vagyonomat! kiáltá újra éledve, de tüstént megbánta igéretét, mert keserves fohászkodások között sóhajtá:

- Ne hallgass rám! Roszszul mondtam! Hiszen csak ez a kis váracskám van! Ennek az árával is adós vagyok még a kapudánnak! Azután neked úgy se kell az arany, kedves orvos! De nem is tudnék adni... Óh Allah, miből?

Hiasszár válasz helyett, megparancsolá, hogy hajtsa le fejét és megint bűbájos szavakat mormogva, bekente tarkóját és elálló fülét egy kis szagos vízzel, amiből pár cseppet le is nyeletett vele, azután úgy tarkón ütötte, hogy felordított.

- Most már meg vagy gyógyulva! Allahra merek esküdni, hogy nem érzed már a habakukkónia betegséget.

Khor-khori e biztatásra csakugyan elhitte, hogy meggyógyult.

- Nem érzem, kedves orvos! Meg vagyok gyógyulva, egészen újjá vagyok születve! felelé kéjes mosolygással és újra visszanyerve régi, mézes-mázos, kétszinű alakoskodását, nagy hangon rájuk ordított a szemüket-szájukat tátogató eunukhokra és rabszolgákra:

- Rohanjatok, fekete barmok, a szakácshoz! Készítsen felséges, szultáni ebédet, a dicső orvos tiszteletére. A legritkább ételeket, legválogatottabb csemegéket hordjátok elő. Vendégem lész, kedves orvos, azután, nemde, meggyógyítod rabnőimet is?

Kis vártatra aztán felhordták a drága, szultáni lakomát, mely avas faggyuval készült juhhusos rizskásából, mogyoróból és nádmézes vízből állott, mert a rabszolgáknak jó előre ki volt adva a parancs, hogy mikor uruk azt kiáltja: »készítse a szakács a legdrágább lakomát, ti pedig hordjátok fel a legritkább csemegéket és frissítőket«, - ne hozzanak egyebet juhhusos pilávnál, mogyorónál és nádmézes viznél a vendégeknek, - mert így csakhamar tovább kotródnak...

Evés után Khor-khori olyan arcot csinált, mintha legalább is ezeraranyos lakomával vendégelte volna meg az orvost, kit aztán átvezetett a palotának, fegyveres, fekete eunukhok által őrzött női osztályába: a szeraillába.

- Itt vagyunk! mondá, kezét dörzsölve.

A pompásan feldiszített, oszlopos, szökőkutaktól csobogó, gömbölyű teremben rajtuk kívül azonban egy lélek se volt. Hiasszár meglepetve nézett körül.

- Khambaba! vagy hogy is hivnak, kedves orvos? szólalt meg Khor-khori - nézz csak arra a gömbölyű ablakocskára ott a falban! Rabszolganőim majd egyenként kinyujtják rajta gömbölyű karocskáikat és te megvizsgálhatod, melyiknek az érverése beteg, melyiké egészséges.

Hiasszár, bár meg volt lepődve, - egykedvű arcot csinált e csunya meglepetéshez, de aztán mindenképen rá akarta birni az öreget, hogy rabnőit elővezettesse.

De beszélhetett, amennyit csak akart, Khor-khori nem tágított, sőt utoljára ravasz gyanakodással kezdé sunyorgatni szemét, úgy, hogy Hiasszár jobbnak látta a hallgatást.

- Jól van, legyen amint akarod, csohodár, de hogyan tudod meg így, melyik beteg, melyik egészséges?

- A nevén fogom szólítani, Babakadalba, vagy hogy is hinak, kedves orvos? válaszolt elégült vigyorgással és övéből egy hosszú pergament lapot vett elő, melyre rabnőinek nevei voltak irva. Aztán éneklő hangon egyenként szólongatni kezdé őket. Nurmahál, Szandzsabagli, Shekerbuli, Dsigerlila, Fatime, Fatma, Eminah, Ahidalla! És így tovább, névről-névre, egyiket a másik után.

Minden névnél egy-egy kezecske nyult ki a selyemfüggönyös, gömbölyű ablakocskán és Khor-khori kimondhatatlan örömére valamennyi egészségesnek nyilváníttatott.

- Gilbahár, Dilbeszte, Nurihábé! olvasá tovább.

- Hm! Hm! Gyanus, gyanus! Egy kicsit gyengélkedőnek látszik! csóválta fejét az orvos a harmadik névnél.

- Beteg? kérdezé Khor-khori nyögésnek is beillő hangon...

- Azt nem mondám! Majd meglátjuk! De van-e még valaki?

- Zoraida! olvasá erre az utolsó nevet, olyan félve, olyan akadozva, mintha halszálkát nyelt volna.

Hiasszár fellélegzett. Végre! Ez lesz a magyar leányka! És mialatt a habfehér karocska üterét komoly ráncokba szedett ábrázattal tapogatta, egy bűvésznek is becsületére való ügyességgel a következő levélkét csúsztatá a széles aranykösöntyű alá:

»Orvosnak öltözött barátunk akar megmenteni. Ha rászánod magadat egy ital bevételére, mely pár óráig tartó mély ájulást okoz, - reggelre megszabadulsz. Szánd el magadat, hugocskám és ne remegj. Én leszek melletted és megszabadítalak még az éjszaka. Edömér.«

Khor-khori pedig ezalatt remegve, sápadozva leste az orvos minden mozdulatát, mert a hosszú vizsgálat aggasztani kezdé.

- Allahra, beszélj már! A pofádról nem jót olvasok! Beszélj, mondd, beteg-e, te halálnak orvosa! ordítá aggodalmasan.

Hiasszár aggodalmas, kétértelmű arcot vágott.

- Beteg, bizony beteg a szegényke! De tüstént elkészítem számára az orvosságot és megvárjuk, használ-e neki?

Ezzel kiment és orvosságos szekrényéből valami ártatlan gyümölcsszörppel tért vissza.

- Nesze! Add be neki kétszerre! Azután jöjj vissza s mondd meg, segített-e az orvosság, mondá a kijövő Ninifának.

Khor-khorit ezalatt nehéz aggodalmak kezdék gyötörni. A tudós orvos rejtélyes ümmögéséből rosszat olvasott és midőn Ninifa távozott a gyógyító itallal, szomorú, az aggodalomtól majdnem siránkozó hangon kérdezé:

- Kankalibaba, csakugyan beteg a Zoraida?

- Beteg bizony, szegényke! Hm, derék csohodár, hm! hm! bizony beteg! - felelt ez mély sóhajtással.

- De hát mi baja neki? Csak nem kakkukónia betegsége van neki is? kérdezé elcsukló hangon.

- Nem, Zoraidát, nem a habakukkónia betegség bántja, rázta nagy turbános fejét az orvos.

- Kabakalababa! Zoraidát meg kell gyógyítanod minden áron! Érted, minden áron! Neki nem szabad betegnek lenni! Szedd össze minden tudományodat, drága, kedves orvos! kérlelte a vén Khor-khori leghizelgőbb hangján.

- Az élet és halál Allah kezében van! Ő tud, ő lát, ő tesz, ő rendel el mindeneket, felelé az orvos hátborzongató ünnepélyes hangon.

- Allah nagy! Allah hatalmas! De mondd meg őszintén, mit tartasz Zoraida betegségéről, bölcs Mankamelkababa? ordítá a csohodár.

Khakamankakudibaba orvos nagyot sóhajtott:

- A próféta küldjön neked legszebb angyalaitól vigasztalást! Fáj a lelkemnek kimondani, de Zoraidának lappangó lázai vannak, mely véget vethet életének!

Khor-khori ijedtében hármat is fordult maga körül, mint a kergebirka.

- Mit mondasz, te átkozott orvos-kutya! Zoraidának meg kell halnia, mint egy tehénnek? Tudod-e, hogy kétezer darab aranyért vettem! Nem szabad neki meghalnia! Esküszöm a prófétára, ha meg nem gyógyítod, te átkozott Belkabalka kutya, hát levágatom a fejedet!

Hiasszár észrevette, hogy nagy ostobaságot mondott, azért kenetteljes hangon némi reményt adott Khor-khorinak, mihez a vén bolond, mint a vízbe fuló a szalmaszálhoz, mindkét kezével hozzá kapott.

- Úgy, úgy, gyógyítsd meg! Szedd össze minden gyógyító tudományodat, aranyos Khakam-dababelda, vagy hogy is hinak szívemnek legdrágább orvosa? lelkendezett új reményre gyulva.

Mielőtt Hiasszár felelhetett volna, egy fekete eunukh jött ki a szerályból és azt mondá, hogy Ninifa azt üzeni az orvosnak: *»a gyógyító ital nem segített!«*

- Gyógyítsd meg! Szedd össze az eszedet, orvos-kutya, akarom mondani, drága orvos, én annyit fizetek, amennyit csak kérsz! kiáltá Khor-khori ismét, csaknem ordítva az aggodalom miatt, hogy nemcsak annyi tenger pénzt fog veszíteni, hanem még a damaszkuszi kormány-zóság is odalesz.

- Egy hathatós nedvecskét adok neki, mely minden bajától megszabadítja!

- Igen, adj neki egy nedvecskét! zokogott egészen ellágyulva a vén fukar és hangos szóval ordított fel a prófétához, hogy gyógyítsa meg drága kedvencét.

Hiasszár alig tudta örömét elrejteni, hogy a bátor leányka minden tétova és félelem nélkül beleegyezett tervébe. Most már bizonyos volt a sikerről és szabadulásról.

Vigan ment ki tehát, hogy az ájulást előidéző italt behozza és megmutatá az eunukhnak, mennyit szabad egyszerre az átható szagú, feketés-zöld szinű szerből beadni! Ennyit és egy cseppel se többet! mire Khor-khori szintén ráordított, hogy fejét véteti valamennyinek, ha csak egy cseppel többet adnak be belőle.

- Míg az italt beveszi, addig gyógyító füveket keresek a tóparton. Oda jöjjetek értem! mondá a szolgáknak és lesietett a nagy várkertbe, hol a halottas háznak használt roskadozó kioszk közelében egy mély vizű, tágas halastó hullámzott.

A tópart bokrai közé osonva, körülnézett, hogy nem lesi-e valaki? Dehogy leste! Még szultánkenyérrel se lehetett volna a babonás szolgákat a halottas kioszk tájékára csalogatni.

Erre sietve kibujt hosszú talárjából és lerántva nagy turbánját, övig érő szakállával együtt a tó közepébe hajította, maga pedig - a bokrok sűrüsége által védve, a kioszkba lopódzott és az egymásra rakott üres koporsók közé rejtőzve, várta a történendőket és a setétség beálltát.

Jóformán még egy óra se telt el, midőn a nagy aggodalom közt sóhajtozó Khor-khorit Ninifa jajgatva tudósítá, hogy a tündérszép Zoraida halálán van és rettentő görcsökben vonaglik.

Lélekszakadva futtatá szolgáit az orvos után:

- Hozzátok elő, siessetek vele! A tónál találjátok!

De a kiküldött szolgák, csakhamar azzal a hirrel loholtak vissza, hogy a szegény orvos - gyógyfűszedés közben - valószinüleg a vízbe fulladt, mert csak fekete talárját és kibomlott turbánját látják a tó közepén uszkálni, sőt itt-ott, nagy fekete szakálla is fel-felbukkan a habok közül...

Erre Kkor-khori semmi reményt se látva, elátkozá az orvost, önmagát, a világot és jajgató ordítással nyargalászott fel s alá termeiben, szakállát tépve, minden betegséget elátkozva.

- Oda van, vége van, mint egy tehénnek! Pedig kétezer aranyat adtam érte! Óh, drága aranyaim, óh damaszkuszi kormányzóság, sülyeszszen el benneteket Allah a gyehenna mélységes fenekére! üvölté bőszülten és fejével a falnak szaladva, saját magát kezdé öklözni, midőn hirül hozták neki, hogy Zoraida, a hajnal-csillag, e pillanatban adta ki lelkét és habfehér tagjai kékek, mint a kolerásoké.

- Vigyétek! Vigyétek tüstént a halottak kioszkjába! Egy percig se tűrök halottat váramban! hörgé magánkívül és nagyfülű fejét, hogy se ne lásson, se ne halljon, strucmadárként fúrta a kerevet párnái közé.

Ninifa zokogva takarta a gyengéd tetemet egy fehér gyolcslepelbe, mire az eunukhok hordágyra téve, rohanó léptekkel nyargaltak vele a halál háza felé.

Itt sietve fektették egy üres koporsóba, de hordágyat, mindent ott hagyva, eszük nélkül vágtattak vissza a várba, mert a koporsók között félelmes dübörgést és síri hangon hörgő nyögést, sóhajtozást hallottak.

Hiasszár erre nevetve bujt elő a koporsók közül.

Ő rögtönözte e kis ijesztgetést, hogy a várban a kisérteteknek hire menjen, így aztán bizonyos volt abban, hogy az őrség közül még csak a tájékára se tekint egyik se a félelmes, kisértet járta kioszknak...

A megindulástól remegő kézzel emelé fel azután a finom muszlinleplet, de mintegy elbűvölten állt meg a leányka tündéri szépségétől megigézve.

- Valóban hajnal-csillag ő, ragyogó hajnal-csillag! Ébredj fel hát mindnyájunk örömére, mormogá, miközben pár csepp erősítő szeszt öntött a halvány ajkak közé és a hideg kezecskéket a magáé között melengetve, leült a koporsó szélére.

A lenyugvó nap sugarai sűrü árnyékkal boríták a ciprusok bánatosan bókoló lombjait és lassanként beállott az éjszaka egyre sűrűsbödő homálya.

Ekkor lassú csikorgással nyílt meg a halottas kioszk ajtaja és egy fekete árnyék lopódzott ki óvatosan az oszlopos előcsarnok alá. Pár percig minden irányban feszülten hallgatózva, az éjjeli fecske síró füttyét utánozta háromszor egymásután.

E jelre hasonlóval feleltek és csakhamar setéten mozgó árnyak tünedeztek fel a kertfalon és sebes suttogás között a kioszkból egy feketébe burkolt, mozdulatlan alakkal menekültek tova az éjszakai setétségben.

- Ébredj, ébredj! Szabad vagy, Csillám, drága kis hugom!

Ezekre az örömtől reszkető hangokra nyitá fel szemét a leányka és pár percig zavart tétovával tekintett körül a kirkilisi karaván-szerály puszta falai között, de már a másik percben a boldogságtól fél aléltan reszkető örömmel fűzte karját Edömér nyaka köré.

- Te vagy, Edömér, te? Óh, mi boldogság szabadnak lenni! Bátyám, megmentőm, mivel háláljam és köszönjem meg neked!

- Csak igéretemet teljesítettem, Csilla! felelt Edömér eddig nem érzett örömmel, de ne nekem köszönd megszabadításodat, hanem barátainknak, különösen a bátor és önfeláldozó Hiasszárnak!

- Az érdem egészen a tied! mormogá Hiasszár és alig merte megérinteni Csillának hálásan feléje nyujtott kezecskéit, ki a jó Bendár megpillantására hangos örömkiáltásra fakadt és úgy ennek, mint a többieknek hálás szavakkal mondott megmentéséért köszönetet.

Hát még mikor megtudta, hogy innen haladéktalanul a szép Magyarország felé veszik utjokat, hogy őt mielőbb sokat siratott szülőinek ölelő karjaiba vezethessék!

E nagy boldogság sok volt neki egyszerre! És az erős szivű leányka, kinek a legnagyobb szenvedések se tudtak könyet facsarni szeméből, most karjára hajtott fejjel zokogott szivének túláradó boldogságában.

Hiasszár lopva intett, hogy hagyják addig magára, míg az indulásra felkészülnek.

- Az idő sürget, napkeltekor már messze kell lennünk! mondá odakünn. Jer, Bálint, vigyed be neki e ruhákat, hogy felöltözhessék, mert e perctől fogva ő a hatalmas Rifát basa fia, ki Magyarországban hadakozó atyjához utazik kiséretével. Minden egyebet majd elmond neki utközben Edömér. Ezzel az egyik málhából egy teljes fiuöltözetet vett elő, minőt a legelőkelőbb vezírek és pasák fiai viselnek.

- Hiasszár, te megbecsülhetetlen ember vagy! mondá neki erre hálás kézszorítással Edömér.

- Eszemadta, gyönyörűséges kis törökje! Szebb valamennyi mesebeli tündérhercegnél! mosolygott az öreg Bálint, midőn Csilla fiunak öltözve, kócsagtollas turbánnal, oldalán könnyű kis szablyával megjelent közöttük és Edömér nyergébe segítette.

- No most Isten nevében előre. A szoros végéig vágtatva, a mint csak lehet! szólt halkan Hiasszár, mire a kis csapat vágtatva robogott végig Kirkilisnek éjhomályba burkolt, halál-csendes utcáin.

A haza határán.

»Midőn megszemlélem sok romlott bástyáját,
Szegény országomnak, s megtompult szablyáját,
Szélvész közt habozó bujdosó bárkáját:
Sóhajtással mondom keserves nótáját«...

Gyöngyössy István: »Honfiú bánat.«

- Holnap elérjük a határt! mondá utazásuk tizennegyedik napján Hiasszár, midőn egy erdőcske szélén tanyát ütni készültek.

És csakugyan, midőn másnap elérték Erdély határszélét, bárhogy akarták is rejtegetni, mindenkinek köny ragyogott a szemében, midőn egy-egy végső meleg öleléssel búcsut vettek Bendártól, a hű baráttól, ki könyes szemével addig nézett utánuk, míg csak láthatta őket, míg csak az utolsó is el nem tűnt, a szorosut fordulójánál.

Ki tudja, viszont látjuk-e még egymást valaha? Ez a gondolat tette a búcsuzást oly nehézzé s szivszorítóvá, kivált Edömérnél.

Magyar földön vagyunk! szólalt meg egyszerre ünnepélyesen Bálint és mintha templomba lépne, levette ősz fejéről sisakforma csatmáját.

Ünnepies, mondhatni szent borzongás rezdült át e szavakra Edömér és László minden ideg-szálán, azután, mintha összebeszéltek volna, mindketten leugrottak lovaikról és leborulva, forrón megcsókolták a haza rég látott, szent földjét.

- Magyar földön vagyunk, itthon vagyunk!

Csilla kis kezét összekulcsolva, áhitatos merengéssel nézte őket és annak a szent érzésnek visszfénye, mely a kettő szivét oly hévvel dobogtatta, az ő kedves arcán is ott ragyogott.

- Megálljatok! mondá Hiasszár, midőn ismét lovaikra ülve, indulni akartak.

Hála Istennek, ebbéli utunkban még nem kell Kányavári cselvetéseitől, ármányaitól félnünk, mert nem tudják, merre tartunk hazafelé.

Azonban rabló- és haramiacsapatok kóborolják be az országot egyik végétől a másikig, az utakon, a városok körül pedig pribék- és martalócbandák leselkednek az utascsapatokra, hogy csellel vagy erőszakkal foglyul ejthessék és rabszolgákul eladhassák őket.

Elgondolhatjátok, mi sors vár mi ránk is, ha ilyen martalócbandának a körmei közé kerülünk! Már pedig e veszélynek lépten-nyomon ki vagyunk téve.

Tartsátok hát szem előtt ezt az arabs aranymondást:

»Ha hosszú útra indulsz, siess, mintha ellenséged elől menekülnél. Te mindent hallj, mindent láss magad körül, de téged mentől kevesebben vegyenek észre.«

Bálint, te ismered minő fárasztó, hosszú út áll előttünk. Az egész országot végig kell járnunk, míg a Bártfa melletti Korláthkő kastélyba érünk.

A legegyenesebb út is hosszú volna, nekünk pedig a leggörbébbet, a legjáratlanabbat kell keresnünk, mert kevesen vagyunk.

- Egészen rád bizzuk magunkat s minden szavadnak engedelmeskedünk! felelt mindnyájuk nevében Edömér.

- Úgy hát Isten nevében Vajda-Hunyad felé indulunk, hanem elébb ruhát és alakot kell változtatnunk...

— —

Kányavári Áronnak az elmult évek alatt a jó Isten csakugyan magasra felvitte a dolgát.

Mesés gazdagságával, hizelkedő, ármányos természetével annyira meg tudta nyerni az intéző körök kegyét és pártfogását, hogy végtére nem csupán, mint a követség egyik előkelő tagja, hanem titkos megbízottként is küldetett a padisah városába, miután jól beszélte a török nyelvet és ismerős volt a befolyásosabb vezírekkel és basákkal.

Magas rangot és fényes kitüntetést igértek nemcsak neki, de a kisérethez tartozó fiának is, ha jól végez - bálványozva szeretett fiáért pedig a lehetetlent is megkisérlette volna.

A fösvény, kincséhes nagyvezírt alattomban előre küldött drága ajándékaival annyira lekenyerezte, hogy miként láttuk - fényes diszkiséretet és függönyös császári sajkát küldött a követség tiszteletére és előre is biztosítá a padisah kegyelméről.

Merész vágyait és reményeit már szinte teljesülve látta, s ezenvaló örömében, görbe termetét kiegyenesítve, büszke, diadalmas pillantásokkal nézegetett szét a bevonulásnál, midőn egyszerre csak névtelen rémülettől érezé zsibbadni minden tagját.

- Hát a halottak újra feltámadnak? rebegte hangtalan iszonnyal, mert ott látta a holtnak hitt Bálintot, áldozata daliává serdült fiát és Hiasszárt, a renegátot, minden titkaiknak, ármányaiknak a tudóját. És ezek a jó barátok összeálltak, hogy boszut, véres megtorlást vegyenek rajta!

Egy pillanatig megalvadt vérrel, eltorzult arccal meredt rájuk, még a fogai is vacogtak.

Kisérteteket lát világos nappal?!

Nem, mert az öreg Bálint dörgő hangja újra csontja velejéig megremegteti, de egyuttal vissza is adja minden erélyét, öntudatát, úgy, hogy a rémület helyett, épp akkora düh forralja minden csepp vérét.

- Nézzetek oda! kiáltja rekedten a fiának és Libornak, de már akkorra ezeknek a tekintete is oda volt tapadva kisértetlátó elmeredéssel.

- Ők azok... a halottak... és a kancsalszemű renegát! dadogá Libor vacogó fogakkal.

- Szedd össze magadat, vén bolond! csikorgá dühös mozdulattal. Egynek se szabad közölök visszatérni Magyarországba! Érted? Egynek se! A bevonulás után tüstént a nagyvezírhez megyünk! Akkor aztán rajtunk a sor! És hátrafordulva, még egyszer megfenyegeté őket álnok, vésztjósló tekintetével.

- Jánoskám, te itt maradsz! mondá a bevonulás után és néhány szót váltott a követség tagjaival, azután aranynyal jól megrakodva, Libor kiséretében a nagyvezír fényes palotája felé ügetett.

Félóra mulva Kányavári diadalmas arccal hagyta el a nagyvezír palotáját, melyből lovasküldöncök vágtattak mindenfelé eszeveszett sietséggel.

Száraz kezét dörzsölgetve nézett utánuk, azután Liborhoz fordult:

- Látod e hajszát! Egy óra mulva Sztambulnak valamennyi rendőre, titkos kémje a nyomukban lesz. Nem menekülhetnek, lakjék bár ezer ördög bennük.

Libor álmélkodva hallgatta.

- Te magával a rendőr-agával kutatsz utánuk, folytatá. Most mutasd meg, mit tudsz. Az a kancsalszemű áruló egyszer már tuljárt az eszeden. Köszörüld ki e csorbát. Egy telket kapsz, ha rejtekhelyüket kinyomozod!

- Egy telket! Ezért még a Bosporus fenekét is felkutatom - és a vén csont örömében oly fürgén szökkent a nyeregbe, mintha az igért telek adománylevele már társolyában lenne.

De midőn szállásukra érkeztek, a fiatal Kányavári János haragos képpel fogadta vigan belépő édesapját.

- No, no, Jánoskám, fiam, mi lelt? Miért vagy ily haragos? Jó hireket hozok ám!...

- Süsd meg a hireidet, mit törődöm én velük. Minek csaltál ide magaddal, morgott rá gorombán.

Kányavári fontoskodva huzta fel hegyes szemöldökeit:

- Hogy világot láss, diplomáciát tanulj, édes fiacskám. Az előkelő házból való fiatal embereknek művelődni kell, világot kell látni, hogy...

- Ne papolj nekem olyan kenetteljes hangon! rivallt rá mérgesen... Bécsben Pozsonyban mulatni, élvezni lehet, itt pedig még táborbeli vig cimboráim is hiányzanak, egy pohár bort se lehet vig társaságban kiüríteni.

- Hiszen majd költhetsz, mulathatsz megint kedved szerint, ha otthon leszünk. De lásd a diplomáciai pályán követ, miniszter, sőt kancellár is lehet ám belőled...

- A hadipálya vigabb! Egy gyönyörűség az ember élete, mindennap mulatság, este pedig kocka- és kártyajátékkal töltjük az időt!

- De a háború, fiacskám, a háború! Látod, ha diplomáciát tanulsz...

- Eh, kell is azt tanulni! szakítá félbe durva kacajjal. Aki legjobban tud hazudni és csalni, az a legnagyobb diplomata! Az egész diplomácia csalás, hazugság és ravaszság!

- Óh, te kis hamis, milyen eszed is van neked, nevetett apai gyönyörűséggel. De lásd, Jánoskám, maga a sors is úgy akarta, hogy Sztambulba jöjjünk. Nagy veszedelem fenyegetett bennünket, de majd csak elejét veszszük, folytatá elkomolyodva. - Hanem ez egyszer nem menekülnek. A fekete nagyvezír mind a négynek fejét véteti, ha jól megfizetik, - és elmondá, milyen pogány pénzébe került, hogy Sztambul egész rendőrségét a nyomukba uszíthatta.

Látod, Jánoskám, ez is diplomácia, csak hogy itt nem országokba, hanem emberfejekbe megy a játék!

- Bolond vagy, apám! Hát érdemes azért a visszakerült Hollókövy fiuért ilyen teketóriát csinálni? Mit árthat az a szegény ördög nekünk gazdag, rangbéli embereknek? Ha valamit szól, hát egyszerűen vitézi párbajban felnyársalom! Úgyis mindig fentem rá a fogamat! - mondá hősieskedő hencegéssel. Vagy pedig tedd el láb alól, elég embered van hozzá.

De Kányavári csak fejét csóválta:

- Az én okos fiam, Kányavári János beszél ilyen meggondolatlanul, szólt félig feddő, félig intő hangon...

- No, hát mit mondtam megint? riadt rá gorombán.

- Mindenekelőtt azt kérdezem, szeretnéd-e, ha elvesztenők a dús Hollókövy vagyont és vele együtt rangunkat, befolyásunkat?

- Szeretné az ördög!... Még fogainkkal, körmeinkkel is védelmeznünk kell mindenki ellen!

- No, látod, Jánoskám, ezt cselekszem én is, ezt cselekszi Geda bátyád is. Dús vagyonunkkal, aranyainkon szereztük a rangot, befolyást, pártfogóinkat, - de szereztünk megszámlálhatlan irigyet is, kik csak alkalomra várnak, hogy megronthassanak. Az a sok befolyásos udvarbeli úr, kik nehéz summákkal tartoznak nekünk, alkalomadtán mind ellenünk fordulna. Mi csak addig vagyunk erősek, míg nevünk és becsületünk meg nincs támadva. Mihelyest valami nem szeretem dolgunk kitudódna, akkorát bukunk, amilyen magasra felkapaszkodtunk. Azért áldozok én, lásd, annyi tenger sok aranyat és kincseket, hogy olyan magas rangot, hivatalt nyerhessek, ahol nem mernek megtámadni és a törvény keze se mer utánam nyulni...

Azután megtörténhetik ám az is, hogy a törököt egyszer csak kiverik az országból. Akkor egészen más szél fog ám fujni. Már most is szóba hozták a mértékadó körök, hogy a fölséges császár-király nem fogja megerősíteni birtokaikban azokat, kik a töröktől nyerték vagy vásárolták domíniumaikat. Ezt is meg kell előzni, még pedig okosan!

Gondoskodtunk róla, hogy olyan hiteles okirataink legyenek, melyek amellett bizonyítsanak, hogy én már a boldogult Hollókövyvel megkötöttem a birtokvételre az egyességet és hiteles nyugtáim vannak ötvenezer aranyakról, miket néki a vételárban kezéhez fizettem, Abdi basától csak azért vettem meg szintén, hogy meghagyjon a birtokokban, mivel javarészük az ő területén fekszik. Így aztán jó szóval, pénzáldozattal nem lesz nehéz elérnünk, hogy a király is megerősítsen tulajdonainkban.

Az előbb azt mondám, hogy a törököt kiűzhetik az országból. Ehhez, tekintve az időket és jeleket, nem kell nagy prófécia. Összeköttetéseink révén én sok mindent előre megtudok - tudom tehát, hogy ez is előbb-utóbb megtörténik.

De most még a török erős és úr az országban. Nekünk tehát nem lehet, nem szabad vele szakítani, hanem nagy titkon kezére járunk és szolgálunk neki, mint azelőtt. Tanuld meg ebből, fiam, az okos ember két tehenet fejhet egyszerre. Mert most még Abdi basa barátságára igen nagy szükségünk vagyon. Az ember soha se tudhatja, hogyan fordul a kocka.

Azt tudod, hogy eleddig minden igyekezetünk hiábavaló volt, hogy az udvar és birodalom leghatalmasabb emberének jóindulatát megnyerjük a magunk részére. Az olyan szilárd és igen becsületes emberek, minő Strattmann Tivadar, a császár-király kancellárja, a legrosszabbak. Kincscsel, aranynyal, jószóval nem lehet megvenni, csak az egyenes utat, az igazságot keresi mindenben.

Már most gondold meg, micsoda világitélet szakadna a nyakunkba, ha ez a Hollókövy fattyú s az a vén harapós komondor Bálint előállana a vádjaival... és elmondaná, hogy atyja, kit - notabene - igen becsültek az intéző körök, mert ő volt a lelke a török elleni mozgalomnak, - nagy kincset gyűjtött egy általános török háborura... és e kincs megvan, csakhogy mi ülünk rajta.

- Hát csakugyan igaz? És mi nem keressük, nem hányatjuk szét tőből az egész kastélyt érte? Minek vagy akkor a világon? rikkantá Jánoska egészen neki veresedve és csak úgy dőlt a szájából a szitok és szemrehányás, mikkel atyját és nagybátyját elhalmozta.

Erre már azonban Kányavári is kijött a sodrából. Szörnyű dühös lett.

- Azt hiszed, te hálátlan, goromba kamasz, nem kerestük eleget, sőt nem keresi Gedeon bátyád ma is? Maga Abdi basa is öt napon kutattatott utána embereivel, de hiába. Hanem mi azért előbb-utóbb mégis megtaláljuk, fogadom. De most nem erről van a szó és a te neved hallgass! kiáltá olyan szokatlan szigorral, hogy az ölesre nyulott Jánoska jónak látta, elhallgatni.

- De ez még nem minden! Hanem ott van Hiasszár, a renegát. Ez az áruló gazember szövetségesük lett.

Ez az ember minden titkainkat tudja. Olyan titkokat, melyek kerékre, pallosra, lófarkára juttathatnak engem, téged, valamennyiünket...

Csak egy szót kiáltson a világba, ezer ellenünk és irigyünk támad, kik mind »feszítsd meg«-et kiáltanak ránk! Ha a pokollal szövetkezünk is, el kell vesztenünk valamennyit. Ha fele vagyonom rá megy is, fejüket a khor-khori szökőkútak párkányán akarom látni, hogy többé fel ne támadhassanak!

Az ifjú Kányavári öles, vasgyúró forma termete s örökké fitogtatott bátorsága mellett gyáva volt, mint minden szájhős, - apja szavai pedig valósággal elrémítették.

- Miért nem mondtad ezt mindjárt apám! kiáltá nehezen kiküzdött nyugalommal. Én is segítek neked éjjel-nappal...

Itt elhallgatott, mert a magas kapu tolmácsa jött tisztelegni, egy másik küldött pedig a nagyvezír izenetét hozta.

Másnap délután a rendőr-aga is üzenetet küldött:

»Napszállatkor a négy fejet a khor-khori szökőkútakon látandjátok. Libor szolgád ráakadt a dervisnek öltözött kancsalszemüre, én pedig fegyvereseimmel nyomon kisérem. Készítsd az aranyakat.«

Kányavári örömében egy arany dinárt adott a hirhozónak és bátyjához irt levelét e jó hirrel hamarosan befejezve, Csóka nevű meghitt szolgáját azonnal útnak indította Magyarország felé.

Nagy öröme azonban bezzeg dühre s gyászra változott, midőn alkonyat tájban a nagyszájú aga bevert fejjel hozta haza Libort, ki olyan jól helyben volt hagyva, majd kiröppent a lélek belőle...

Kányavárinak még a haja szálai is égnek meredeztek dühében, midőn az aga lekonyult orral elbeszélte az egészet, átkokat szórva a kancsalszemű pokolravaló, ravasz lelkére.

Pár percig szólni se tudott, csak csontos ökleit emelgette, azután néma dühvel ajtót mutatva az agának, szitkokkal, átkokkal könnyített forrongó mérgén.

Sejteni kezdte, hogy magához méltó ellenféllel akadt össze, ki versenyez vele az ármányban és ravaszságban.

- Magam fogom e sok mihasznát vezetni! dühöngött - és a föld alól is felkutatom őket!

Azonban napok, hetek multak, anélkül, hogy a legkisebb nyomra akadt volna. A tehetetlen düh és aggodalom lázként forralta vérét, s még a fogai is vacogtak, mikor esténként számot adott fiának és a gyógyuló Libornak sikertelen kereséséről.

- Szelet kergetünk, árnyékot hajszolunk mi, te becsületes keresztény úr! mondotta neki egyik nap a legügyesebb titkos kémek egyike. Elhiheted nekem, már régóta nincsenek Sztambulban. Az a sánta, kancsalszenű ruhákat és nagy útikészletet vásárolt a bazárban, egy örmény lókereskedőnél pedig paripákat és öszvéreket.

Kányavárit erre mintha főbe ütötték volna.

- Akkor hát megszöktek! Megszöktek! Hiába őriztettük a kapukat, utakat, kikötőket, mégis megszöktek!

E szavakkal rohant be fiához és Liborhoz, ki, mint valami vén kígyó, már ekkor összekuporodva, egy kereveten üldögélt.

- Irnunk kell Gedeonnak tüstént! A nagyvezírnél pedig siettetem az ügyeket, hogy mielőbb haza szabadulhassunk! Küldjétek be Mózest! Azonnal útra kell készülnie!

Nagy sietve fogott a levéliráshoz, midőn egy lócsiszárhoz hasonló ember lépett a szobába, kinek láttára Libor meglepetve nyikkant fel, mert Körtövély volt, Kányavári Gedeonnak legfortélyosabb és legmeghittebb embere.

- Igenis, én vagyok! mondta szokott félhangján - és anélkül, hogy észrevették volna, honnan veszi elő, egy titkos jegyekkel irt levelet nyujtott át a meglepett Kányavárinak.

»Öcsém, veszély fenyeget, irta röviden Gedeon. Siess cito, citissime hazafelé, hogy közös erővel munkálódhassunk. Jóvá kell tennünk, mit Sztambulban elszalasztottatok. Az áruló renegát (a te bölcsességed ültette nyakunkra ezt az ördögöt) haza hozta a fiut, az öreget és még egy idegen ifjut. Minden ellenünk van, mert a hatalmas és befolyásos Korláthkövy gróf holtnak hitt leányát török fogságból kiszabadítva, szülőinek karjai közé vezették. A gróf és családja úgy fogadta őket, mint valami kis isteneket. Nemcsak a kastélyt, de még Bártfa várost is tiszteletükre fellobogózták stb. Ha kiváncsi vagy a továbbiakra, Körtövély majd elmondja - ő tudta meg az egészet. Nyilt erővel, durva erőszakkal többet fel nem léphetünk - ennek vége! Csakis csellel, finoman szőtt hálóval foghatjuk meg a kiszalasztott madarakat. Olyan terveim vannak, melyekből vagy egyiknek, vagy másiknak sikerülni kell, - de a te segítségedre és Liborra szükségem vagyon... Siess - mert veszedelemben forgunk mindannyian...

N. B. Most hozták hirül, hogy Korláthkövy neje Strattmann leány, a kancellár unokahuga «...

Kányavári az utolsó sort elolvasva, megsemmisülve ejté ki kezéből a levelet...

Egy XVII. századbeli főúr és udvara.

»Szól s búcsuzik a vadász, rivallva,
Inti őt a kürthang, menni kell,
Semmi szóra, semmi biztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
Emlékezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.«

Vörösmarty: »Szép Ilonka.«

- Nem fájnak a talpaid? kérdé Edömér a renegátot, midőn ez rájuk támaszkodva, néhányszor körül bicegett a szobában.

- Csak kissé bizseregnek. De nem is csoda, hiszen jó két hónapig nyomtam az ágyat, felelt keserűen Hiasszár.

- De most ülj le szépen a kerevetre. Hadd lám, nem lazultak-e meg lábadon a kötelékek?

A renegát kancsal szeme ellágyultan és hálásan nézett rá.

- Hanem azért ne búsulj, uram! Ez az idő nem veszett ám kárba, mondá nyomatékosan.

- Akár kárba veszett, akár nem, fődolog az, hogy ne szenvedj, és mi elébb teljesen meggyógyulj. A hosszú nehéz utban törtek fel talpadon a forradások és te eltitkoltad a szenvedéseket, csakhogy mielébb elérjük a Korláthkövy kastélyt.

- No, igen! Tudtam, hogy a kastélyban majd pihenőre és ápolásra találok!

- De még milyen ápolásra! Egy király sem részesülhetne különbben! kiáltá közbe Bálint.

- Úgy van, Bálint! Mikor megérkeztünk, a büszke és hatalmas szülők majd elibénk térdepeltek s majd megfojtottak öleléseikkel, hogy a család sokat siratott kedvencét visszavezettük karjaikba.

A legszebb szobákba szállásoltak bennünket, a főispán saját orvosával gyógyíttatott. Az egész ház ápolásomra sietett, mintha valami nagyságos úr lennék - és Zoraida a hajnalcsillag, akarom mondani Csilla grófkisasszonyka minden órában beszalad hozzám, hogy megkérdezze: »Hogy vagy, jó barátunk, Hiasszár? Szünnek-e fájdalmaid? Itt maradjak melletted és ápoljalak?«

- Csillának angyali jó szíve van, szólt Edömér.

- Igen, igen! A kastélynak és lakóinak nincs párja hetedhétországon, bizonyította lelkesülten Bálint.

Úgy megbecsülnek bennünket, mintha a család tagjai lennénk, szeretetük és jóságuk még az én vén szivemet is kibékíti sok mindennel... De nemcsak a házbeliek, hanem még a látogatásra jövő fényes atyafiság és nagynevű vendégek is elárasztanak bennünket barátságukkal és gráciájukkal. Hitted-e valaha, hogy ilyen tisztesség éri a fejedet, Hiasszár bajtárs? Bizony Isten nem tudom, hogyan szabadulunk innen? Még akkor se eresztenek el, ha menni akarunk!

- Pedig ennek már a jövő héten meg kell történnie, szólt sebesen Hiasszár.

- Nem addig, míg lábad teljesen meg nem erősödik, ha esztendeig várunk is! mondotta Edömér határozottan.

Ekkor kinyílott a faragott szárnyasajtók egyike és tudós Pollius udvari orvos-doktor uram lépett be László és Korláthkövy Ákos társaságában.

- Itt van az orvos-doktor uram, ő kegyelme majd ápolja a beteget, Csilla hugom pedig szintén eljön a mulattatására. Készülj, Edömér, a vadászmester csak mi ránk vár még csapatjával, mondá Ákos, ki arcban nagyon hasonlított hugához, csakhogy vonásai erősebbek, férfiasabbak voltak.

- Akkor hát ne várakoztassuk a társaságot! felelt Edömér és átment a mellékszobába, hogy könnyű vadászzeké jét és fegyvereit magára öltse.

Midőn a címerekkel, vadkanfejekkel- és szarvasagancsokkal diszített oszlopos folyosóra lépett, az öreg Bálintot is felkészülve találta.

- Ahová te mégy, engedd, hogy én is követhesselek. Esküt tettem, hogy többé nem hagylak el magamtól!

A kastélyt körülfutó folyosó előrészén, Korláthkövyné várta Csillával és udvari kisasszonyaival a vadászok indulását.

Csilla kezében egy kőszáli sas szárnya volt, melynek hatalmas evező tollaiból a három ifjú kalpagja mellé tűzött egyet-egyet.

- A hajdani várkisasszonyok ugyan csak a dicsőséges harcok után tüntették ki lovagjaikat, de én előlegezem a győzelmet! Sok vadat hozzatok a mulatságra!

- A mulatságra? kérdék Edömér és László egyszerre.

- Ah, Istenem, látod drága anyuskám, hogy kifecsegtem a meglepetést! nevetett Csilla.

Korláthkövyné szelid, nemes arca gyengéden mosolygott...

- Nemes úrasszonyunk, hála Isten, megint mosolyog. Csak azóta került vissza a mosolygás bánatos arcára, mióta kisasszonyunk hazakerült, suttogta örvendező szivvel egymás között a cselédség.

Lent a vár udvaron, melyet egyik oldalon hatalmas kert körített, nagyszámú vadásztársaság várta az ifjakat. Maga a házigazda, gróf Korláthkövy Ágoston főispán nem volt ugyan otthon, de minden órán hazavárták, azért tehát a vendégek, a ház fiatalabb ura, Ákos köré gyülekeztek, tüntető kézszorításokat váltva Edömérrel és Lászlóval is.

Az urak alatt a legnemesebb vérű török, arabs, magyar és moldvai fajta paripák toporzékoltak, drága, aranyos szerszámmal és nagyszámú pecér vezette a szintén török, persa, oláh és havasalföldi-vérű vadászkutyákat és sinkoránokat, melyekért mesés pénzösszegeket fizettek, mert a vadászkutyák akkoriban Erdélyen át kerültek a keleti országokból főuraink udvarába.

Ákos örvendezve füttyentett a csaholó falkának, melyek közül különösen a három törökországi sinkorán: Dervis, Beslia és Taus voltak a kedvencei.

A vadászmester harsogó kürtszavára a trombitások is rázendítették az indulót és a menet megindult, nagyszámú hajtótól, lovaktól és társzekerektől követve a várkastély északi részén elterülő erdős hegyoldalak és rengetegek felé.

A szeglettorony hatalmas ivezetű ablakából, a vig vadászindulóra, a tudós Pamphilius atya, az udvari pap szelid arca is kitekintett nagy könyvei közül és mosolyogva intett a felköszönő három ifjunak, jó vadászszerencsét kivánva, mit az orvosi növények gyűjtéséből éppen hazatérő, fiatalabb Timót páter is megtoldott néhány kegyes jókivánattal.

- Hová is ment atyád? kérdé Ákostól az öreg Vitnyédy István.

- Édes atyám az eperjesi rendkívüli Oktávára[49] utazott a nádorispán különös meghívására, felelt Ákos.

E közben megérkeztek a hegy lábánál kezdődő szálerdőbe s a vadászmester eléje terjeszté a hajtás rendjét.

Hamarosan meghajtották a hegyoldal szálerdejét s néhány kisebb vad esett is zsákmányul, mi jó kilátás volt a másnap hajnalban kezdődő vadászatra. Felérkezve a hegyoldalra, a cselédség leszerelte a társzekereket, tábort ütött, mire a vendégek nagy része unaloműzésből, a saját szakállára kezdett sólymaival és kopóival vadászgatni, míg az estebéd elkészül.

A három fiatal, kikhez negyediknek Daczó Feri, a vigkedélyű s szolgálatkész nemes apród csatlakozott, a fenséges kilátásban gyönyörködött, az öreg Bálint pedig, három lépésnél messzebb sohasem távozva fiatal ura közeléből, egy szomszéd bokor mellől hallgatta vidám beszélgetésüket.

Mikor az esteli elkészült, a trombitások invitálóst fujtak a vacsorához, melyet, mint akár a kastély termeiben, olyan fénynyel és pompával, ezüst s egyéb drága edényekben szolgáltak fel.

Vacsora után a fiatalok énekkel és koboz-veréssel mulatták magukat, miben Daczó Feri szintén nagy mester volt, az öregebb urak pedig leterített medvebőrökön vagy hevenyészett asztaloknál, kocka-, ostábla-, sakk-, sőt kártyajátékokkal is mulatták magukat a nagy tábortüzek és szurokfáklyák világánál.

Alig kezdett azonban a hajnal rózsapirja derengeni, százszoros visszhanggal verték vissza a hegyoldalak az ébresztőt, mely egyuttal indulóul is szolgált.

A vadászmester harsogó hangon osztotta ki parancsait, miket a pecérek hangos kürtölése követett a szagló kutyák felvidámítására, erre aztán a fényes menet nagy zajjal megindult a kitűzött hajtó hely felé.

Itt újra megcsendültek a kürtök és trombiták, mire gyorsan szijjra, vagy selyem pórázra fogták az ebeket. Minden urvadász két-két ebet kapott, ha nem hozta el a magáét, s mindegyik mellé odaállott a szolgálatára rendelt nemes apród.

A kopók mellett rendben helyezkedtek az agárvezetők, a sinkorán pecérek és a kopónyakalók, várva a kiválasztott négy-öt legjobb hajtó ebnek kereső és nyomra akadó csahintásait.

Erre megindult a hajsza. Temérdek nyúl, szarvas, őz, bölény, róka, farkas, hiuz, vaddisznó, medve, nyest, borz és a vadszárnyasok különféle fajtája esett áldozatul, mely mind arra az országos hirű ünnepélyre volt szánva, melyet Csilla az indulásnál akaratán kivül elárult.

E nagy mulatságot, melyre nemcsak a környék, de a távoli megyék urai is nagy számban megvoltak invitálva, a főispán leánykája megszabadulásának örömére rendezte - és e napra maga is haza érkezett, vendégül hozva a nádorispánt és az Oktáva magasrangú méltóságait.

---

[49] Az oktávák, vagyis a nyolcados bíróságok a legfőbb törvényszolgáltató székek voltak s tagjai voltak az ország három legfőbb bírája: a nádor, országbíró, kancellár, három főbíró s két ítélő mester. Háromféle oktáva tartatott: a pozsonyi közönséges Nagyszombatban és Eperjesen, a Szent-Lukács ünnepi- és Szent-György mártír-oktáva. Az első negyven, a második és harmadik husz-husz napon át tartott s nyilvános volt. De rendkívüli sürgős esetekben tartatott rendkívüli oktáva is Kassán 3-4 napi tárgyalással. D. F.

A fényes ünnepély istentisztelettel kezdődött a kastély feldiszített kápolnájában, mely után Leveleki Ádám, a kastély és uradalmak fő-fő iródeákja[50] felolvasta a bártfai templom és plébánia, valamint a többi kegyúri templomok és plébániára szóló adományleveleket, melyekben a hátadatos szülők gazdag alapítványokat tesznek, hogy Isten kegyelme újra visszavezérlé karjaik közé sokat siratott, egyetlen leánykájukat.

Csilla, hófehér ruhában, fején virágkoszoruval állt édes anyja nemes alakja mellett.

Remegve fogódzott édes anyja karjába és szemét nem merte volna felvetni, mert úgy érzé, hogy az a tengernyi szempár, mind az ő égő pírban uszó arcára van függesztve.

Csakugyan őt nézte mindenki, mert ezután az ő elrablásának és megszabadításának története következett, hűen leírva, hogy örök emlékezet okáért a családi levéltárba tétessék.

Természetesen mindenki látni és ismerni kivánta a szabadítókat is és Edömér ilyen formán megismerkedett majd a félország nagynevű uraival és méltóságaival, kik kitüntető dicsérettel szorongatták László és az ő kezét s barátságos vállveregetéssel tüntették ki a jelenlevő Bálintot és Hiasszárt is.

E nagy ünnepélyre természetesen a kastély valamennyi terme és szobája tárva volt, sőt még a pompás virágos kertben is drága selyemsátorok voltak kifeszítve.

A főcsarnokból nyiló óriási ebédlőterem ajtóit ez alkalomból leszedték és látni lehetett a hosszú asztalokra rakott ragyogó családi kincseket, miket a kincses tárházból minden ünnepélyes alkalomkor előhordtak.

A gróf fényes lakosztályából nyiló könyvtár és irószoba ez alkalomra szintén társalgóvá volt alakítva és a faragott könyves polcok persa-, ind- és keleti szőnyegekkel voltak letakarva.

Az aranynyal szőtt selyem- és bársonykárpittal fedett falakról az ősök hires olasz művészektől festett aranykeretes képei néztek alá komoly méltósággal a termekben hullámzó vendégseregre, melynek tagjai drága coboly, nyuszt és tengeri vidrával prémezett, szines selyem-, bársony- és áttört kamuka öltözetekben pompáztak.

Sokan megbámulták a nagy műveltségű háziúr régiség- és képgyűjteményét, mások a boltozatok festményeit bámulták, az ékszerek és gyöngyöktől ragyogó hölgysereg pedig a háziasszony fényes lakosztályaiban a berakott munkájú kisebb-nagyobb asztalokat, az arany, ezüst és teknőccel díszített fiókos szekrényeket, a skófiummal kivarrt oszlopos ágyak selyemfüggönyeit s a kincseket érő himzésű bársony terítőket nézegették és alig birták ott hagyni az üveges szekrények drágaságait, az arany-, ezüst edényekkel rakott pohárszékeket és azt a sokféle szemkápráztató pompát és drágaságot, amikkel a dús vagyonú házi úr kastélyának legutolsó terme is tömve volt.

Estére kelve a fényes termek még ragyogóbb fényárban úsztak. Zene harsogott mindenfelől és a termekben vánkostánc, fáklyatánc, lengyelmazurka, vagy a lassú ütemű minét járta ragyogó tarka változatban, megszázszorozva a földig érő velencei tükrök fényében...

[50] Ez alatt nem valami alárendelt állás értendő, hanem a mai uradalmi ügyvédnek vagy ügyésznek megfelelő rang, mert a főurak e fontos bizalmi állásra rendesen valami tisztelt és törvénytudó férfiut választottak ki. D. F.

A két talizmán.

»Szavaidra figyelni elszánt és kész vagyok!
A legrosszabb, mit tudtomra adhatsz, földi
veszteség. Szólj, országom oda van?«...

Shakespeare.

A lezajlott ünnepségek után a vendégek nagy része eltávozott és csak a rokonok és bizalmas ismerősök kisebb csapatja maradt ott, várva a házi úr visszaérkezésére, ki a nádorral együtt újra visszatért az eperjesi oktávára.

A rákövetkező napok egyikén tudós Pollius orvosdoktor uram elégülten bólintgatott bozontos parókájú fejével, midőn páciensét meglátogatta.

- Egy hónap múlva semmi baja kegyelmednek. Akár Scythiáig és Paflagoniáig is elszaladhat sebes ügetésben! biztatá tudományára nagy büszkén.

Hiasszár azonban nagyon elégületlen arcot vágott és megpróbálta, nem lehetne-e az egy hónapi határidőből egy pár hetet lealkudni?

- Hm! Hm! Majd meglátjuk, meglátandjuk, felelt Pollius doktor kitérőleg. Mától fogva azonban rendelem kegyelmednek, apró sétákkal erősítse a lábait és kenegesse talpait ezen Corporis Christi (Krisztus teste) napján kora hajnalban szedett és szűzrajmézével triturált búzavirág-kenőcscsel, hogy mindkét talpának bőre kellőképen megkeményedjék.

Midőn az orvos távozott, Bálint vidám tréfával kérdezé:

- Ugyan mi az ördög kerget annyira, cimbora, hogy még gyógyulásodat se akarod megvárni? Hiszen csak egy rövid hónap az egész!

Hiasszár keserű, szánakozó mosolylyal nézett rá:

- Csak egy rövid hónap! Bálint, Bálint, téged megveszteget ez az úri élet!

Úgy láttam, az a vigalom is, hol ország-világ emlegette nevünket, néked nagyon tetszett - de nékem nem! Gondolkozz csak egy kissé! Nem olyan volt, mintha trombitával hirdettük volna ki: itthon vagyunk! Hollókövy elveszett fia, halottnak hitt csatlósa, itt és itt vannak, hazajöttek! Most már többé nem tudunk nyomot veszteni, ha csak kámforrá nem válunk s azt mondom neked, mihelyt innen kiteszszük a lábunkat, veszedelem ólálkodik ránk mindenfelől és az országnak valamennyi pribék- és martalócbandáját nyomunkba uszítják. Érted-e most már, miért akartam én már hat héttel ezelőtt sántán, tehetetlenül szép csendesen odább állani. Erre gondolj, Bálint, erre!

Bálintnak az arcáról egyszerre lefagyott minden jókedv s leverten elhallgatott.

- Hanem azért ne tégy magadnak szemrehányást, azt nem érdemelsz! Beszélhet, protestálhat az orvos-doktor uram, amennyit akar, mihelyt a főispán az oktávákról hazaérkezik, indulunk!

- Ide hívjam Edömér urunkat? Jó lenne, ha neki is megmondanád.

- Minek? Mindent a maga idejében. De különben hol van ő?

- Még kérdheted? Hol volna máshol, mint a fegyver-teremben? Csillácska eleget duzzog miatta, hogy minden időt a fegyver-tárban töltenek s vele nem is akarnak mulatozni. Ez alatt a három hónap alatt annyira tökéletesíté magát mindenféle fegyverforgatásban, hogy a vár-

hadnagyokat nemcsak egyesével, de hármasan is leveri. Sőt még magát a várnagyot is multkor az összes fegyverforgató népség előtt háromszor egymásután legyőzte. Csak úgy bámultak, hüledeztek bele, mert Porlaki uram egyike az országi legelső vívóinak. Ezt egészen el is feledtem néked mondani! Lám, lám! csakugyan igaz. Minden bajnak a fenekén van valami kis jó is!

- Csakugyan igazad van, Bálint, erre nem is gondoltam. Akkor bizonyára a multkori durrogatásnál ők lődöztek, mi?

- Hiszen mondtam neked akkor! Először csak minden fajta lőfegyverekkel, azután megest öreg ágyukkal lőttek célba. Az öreg francia tűzmester majd megette örömében és csudálatában - mikor minden lövésére centrumot talált. A várőrség lelkesen meg is éljenezte akkoron!

Azóta az öreg kolonellus - mert az volt ám hazájában az öreg tüzérmester - annyira megszerette, hogy naponta oktatást ád neki az árkoláj[51]-tudományokban és azt mondá, olyan tűzmesterré neveli, hogy nem lesz párja az országban.

Ez pedig nagy szó ám, te! Mert grófi háziurunktól hallám egy alkalommal, ki az öreg kolonellust nagyban tiszteli és becsüli, hogy az öreg úr tanítója lehetne Európa összes tűzmestereinek.

Hosszú, három heti és öt napi távollét után végre hazaérkezett Korláthkövy főispán Márk evangelista napján, vendéget is hozva magával.

Jöttét egy nappal futár által jelentette be, úgy, hogy mikor megérkezett, Csilla hangos örömsikoltással repült a nyakába, de aztán rögtön panaszos duzzogással kezdé:

- Atyám, drága atyuskám, Isten hozott - de nézd, Edömér el akar menni, itt akar hagyni bennünket. Ne ereszd el! Én már mindent megpróbáltam! Vidd szobádba és beszélj neki komolyan a lelkére, hiszen ő a mi fiunk, az én második bátyám... Nem szabad távoznia!

- Persze, hogy a lelkére beszélek! tüstént a szobámba citálom, nevetett boldog gyönyörűséggel a főispán, miközben az övéivel elébe siető Edömért meleg kézszorítással üdvözlé.

- A beszélgetés szerencséjét a viszontlátás örömei után a magam részéről is instálni akarám kegyelmedtől magas jóakaróm és nagyságos főispán gróf uram! szólt Edömér tiszteletteljes meghajlással.

Ekkor megszólalt a főispánnal jött tisztes korú vendég is, ki Edömért az egész idő alatt csak néma megindulással szemlélte:

- Valóban nem kell mondanod, hogy Hollókövy Gábor fia vagy! Vonásról-vonásra ilyen volt fiatal korában... Atyád bajtársam és szeretett barátom volt. Én Laky András vagyok, ha hallottad hiremet?

Edömér megindultan köszöntötte.

Az öreg Laky nevét atyja mindenkor a hazafiui erények világító példájaként emlegette - és ez a tisztelet mélyen bevéső dött atyja szavaival az ő szivébe is.

- Házigazdánk csak hadd élvezze a viszontlátás örömeit, addig mi másról beszélünk. Tudod-e, hogy egyenesen te miattad jöttem Korláthkőre, fiú?

Edömér meglepetve nézett az agg főúrra, ki másodszor is ismétlé:

---

[51] Így nevezték akkoriban a tüzérségi tudományokat.

- Igenis, miattad jöttem. Grófi barátom elbeszélt mindent, s ebből láttam, hogy nemcsak formára, de bensőleg is nemes atyádra ütöttél. Fiam te, apádat lelkemből szerettem, becsültem, magánosan állok a világban, mint a hegytetőn felejtett korhadt fenyő. Légy tehát az én fiam, javaimnak és mindenemnek örököse... hiszen úgy tudom, nemcsak árván, hanem szegényül is maradtál a világban...

Edömér a hála és köszönet meleg hangján köszönte meg az öreg úr nemeslelkű gondoskodását, de aztán elmondott mindent: fogadását, esküjét jövendőbe vetett céljaival és terveivel együtt.

Az öreg nemes levert, csalódott arccal hallgatta e visszautasítást, de arcának kemény, bántódott kifejezése lassanként a csodáló tisztelet és meghatottság lágyságába olvadt át.

- Most látom csak, mit vesztek benned! Mennyi, fényes reményt és örömet, mondá lassan. De vétkeznék, ha csak egy szóval is el akarnálak téríteni. Magam is azt mondom: menj, Isten segítsen esküdben, fogadásodban! - Bennem mindenkor atyát, segítőt, szövetségest találsz. Ezt el ne feledd!

E pillanatban jött az egyik nemes apród és jelenté, hogy a főispán a könyves-házban várja az urakat.

- Nem titok, amit Korláthkövyvel akarsz közleni? Meghallgathatom én is?

- Sőt inkább kérni akartam erre kegyelmedet, kegyes uram és atyai pártfogóm! felelt Edömér élénken.

A tanácskozás soká tartott és ugyanaz a nemes apród később Lászlót, Hiasszárt és az öreg Bálintot is meginvitálta a könyves-házba a főispánhoz - és már rendre gyujtogatták a hosszú folyosók szarvasagancsokból készült sokágú függő gyertyatartóit, midőn a tanácskozásnak vége szakadt. Ugyanakkor megcsendült a várkastély estebédre hívó harangja is.

A visszhangos étterem dúsan aranyozott, setét bőrkárpitjairól drága fegyvercsoportok ragyogtak alá, vetekedve a remekbe vert érccsillárok és ezüst-edények fényével és az egyik préselt bőrszékből Csilla repült fehér galambként édes atyja nyakába...

- Apuskám, gyémántos apuskám, úgy-e, itt marad, nem ereszted el Edömér bátyánkat? Az én egyetlen anyuskám már megigérte, ha máskép nem, hát selyemszállal kötözzük ide kezét-lábát, hogy ne szabadulhasson...

Itt, a csillárok fehér, hatalmas fényénél látni lehetett, hogy a főispán arca még most is halvány és megindult volt.

- Nem, gerlicém, Edömér bátyád már holnap itt hágy bennünket. Menni kell neki! Azért hát csak búcsuzz el tőle és barátaidtól még ma, mert lehet, nagyon korán indulnak! szólt apja gyöngéd komolysággal.

Csilla egy szót se szólt, csak elhalványodva bontakozott ki karjai közül és mikor Edömér Lászlóval együtt belépett a terembe, fájdalmas szemrehányással függesztette rá szemeit. Az egész estebéd alatt nem szólt, nem evett egy falatot se...

Különben a többiek se igen beszéltek. A grófné szelid, nemes arcán is mély levertség ült, a máskor vig, beszédes Ákos hallgatva nézett tányérjára, csak az öreg Laky és a gróf beszélgettek szakadozottan az akkori állapotokról, mikre Edömér - noha már tudta és hallotta - mégis egész lelkével odafigyelt s időnként tüzes, lelkesült pillantásokat váltott Lászlóval.

- Igen, végre-valahára kezdünk ébredezni és kezd ébredni a kereszténvvilág is, de miért nem tettük elébb, míg ki nem szívta zsirunkat és erőnket a pogány? mondá haragosan az öreg Laky.

Korláthkövy nem felelt e kifakadásra, hanem elmondá, miket a nádor-ispántól hallott, hogy országszerte megindult és folyik a készülődés és fegyverkezés.

Az apróbb, szétszórtan fekvő seregeket nagyobb hadtestekké vonják össze, katonákat és seregeket gyűjtenek és az eddigi kisebb szétszórt csatározások és ütközetek helyett általános és rendszeres hadműveletet akarnak kezdeni.

Edömér lelkesült elragadtatással csüngött a beszélőn.

Lesz tehát harc és ütközet elég, ahogy ő merész vágyakkal elképzelte. Nem rövid, viharként tovazúgó csaták lesznek, hanem hatalmas, élet-halálküzdelem, hol ő is kitüntetheti és felküzdheti magát kardjával, odáig, hová hősi babérok és megtorlás után vágyódó lelke sarkallja.

Eközben a felszolgáló belső hajdú jelenté, hogy a szekretárius-mester a könyves-szobában várakozik, mire a gróf jelt adott a felállásra.

Edömér csak erre és a gróf egyidejű megszólítására serkent fel:

- Bizony, fiam, mindnyájunkat elbusít a távozásotok. - Másként reméltük a jövőt - de hát hiába. Nézd, Ákos fiamnak egész este szavát se lehet venni. Nagyon elbúsulta magát, hogy nem egy csapatnál kezditek meg hadipályátokat.

- Ha tehetném... De kegyelmed tudni fogja, magas pártfogóm, hogy nem a magam választása, hanem magasabb célok szabják meg útamat, felelt kissé elfogódott hangon.

- Becsüllek érte... Még ma este megkapod tehát ajánló levelemet a hős Eszterházy Gábor cseszneki várkapitány és győri várparancsnok uramhoz, aki egyúttal a vitéz dunáninneni seregek vezére. Jól fogad titeket, azt előre mondhatom.

Ez egyúttal eszébe juttatá mindkettejüknek, hogy itt az idő a hölgyektől is búcsut venni, mert hajnali szürkületkor útnak indulnak.

A grófné és Csilla az estebéd végével mindjárt szobáikba távoztak és ott vártak a két ifjura. A grófné anyai szeretettel ölelte meg mindkettejüket és mikor a búcsuzás sora Csillára került, ez mindkét kezét Edömérnek nyujtva, az ablak-mélyedésbe huzódott.

- Tudod, úgy-e, milyen nehezen tudok sírni? suttogá, halk remegéssel hangjában, de most sírni tudnék nagyon, könnyen s keservesen...

- Nekem is nehéz tőletek a válás, drága hugocskám. De, ha Isten segít, viszontlátjuk egymást! felelt Edömér, a leányka remegő kezét magáéban tartva.

- Hogy Isten megsegítsen és meg légy őrizve minden bajtól és veszedelemtől, akaszd ezt is édesanyád talizmánja mellé... susogá és remegő kezével egy kis aranykeresztecskét oldott le nyakáról, melyen egy parányi Krisztus-kép volt rubinból kifaragva.

Legalább emlékezni fogsz rám!...

- Ha már nem emlékszem, meghaltam. Most már két talizmán őriz és mind a kettő legdrágább kincse lesz szivemnek! felelt Edömér kigyult arccal, miközben gyengéd, testvéri öleléssel búcsut vett a leánykától.

A háló első szálai.

»Szomjú epedéssel keresik a bosszut, kik
honukért és véreikért kötötték fel a fegyvert«...

Gray: »Szabadságdal prózában.«

Gróf Korláthkövy, Ákos fiával és egy sereg csatlóssal jó messzire elkisérték vendégeiket és csak a setétvölgyi kopanicsa táján vettek tőlük búcsut.

- Ne feledd, amiket mondtam s bármi érjen, Korláthkő mindenkor otthonod marad, szólt figyelmeztetőleg a főispán, midőn egy utolsó kézszorítással búcsut vett Edömértől. Pár perc mulva a két lovascsapatot elfedték egymás elöl a zeg-zúgos hegyiút fordulói.

- A kopanicsánál megszállunk, Mihály - mondá az öreg Laky csatlósának. Geréb rugtasson előre, hogy a csárdásné délebédet készítsen az embereknek.

- Hejh, fiú, fiú, fordult aztán kis vártatva a jobbján ügető Edömérhez, hát csak nem akarsz nálam maradni, mi?

- Hiszen tudja kegyelmed, mi vezet Eszterházy vezér uram táborába! Hadserege örökös csatározásban áll a törökkel, s csapatjai nemcsak a dunáninneni, de a dunántúli részeket is bekalandozzák, sőt néha egészen Buda alá is elcsapnak egy-egy sebes rohammal: Ebben a mozgalmas hadi életben legelébb rátalálok Abu-el-Máni rabszolgakereskedőre, hugocskám elrablójára. Csakis ez a hitnélküli pogány mondhatja meg hollétét, mikor azután mindent elkövetek megszabadítására...

- Mert hát harcot, ütközetet nálunk is vihattál volna ám eleget. Ezekben a mostani szomorú időkben, mikor mindenki csak saját magával törődik, nemcsak az emberrabló-pribékek és martalócbandák, hanem a haramiák is annyira elszaporodtak, hogy valósággal nem mernek az emberek a városok kerített falai közül kimozdulni.

Hatvan, száz, háromszáz főnyi csapatokban állják el az utakat, s néha mindannyian egyesülnek, mikor egy-egy városra, vagy vásárra akarnak ütni és valóságos csatákat vivnak az ellenük kiküldött katonasággal és megyei pandurokkal. Ezért olyan nagy útra, minő Bártfától vagy Késmárktól Eperjesig, Kassáig, csakis nagy számú fegyveres csapattal lehet neki indulni.

Nézd az én kiséretemet, nem kiséret ez, hanem hadcsapat, de nem ám nagyuraskodásból kisértetem magamat, hanem szükségből, mert reám különösen fenik a fogukat a gazemberek.

Mert jóformán én vagyok az, ki a Felsővidéken gátat vet garázdálkodásaiknak. Mikor a vármegye és a városok belefáradnak az üldözésbe, az én felhívásomra állnak össze a vármegyék urai, s valóságos hajtóvadászatokat tartunk rájuk.

Kevesen tudják, minő titkos és rettenetes hatalom ez. Nem szétszórt, fejetlen bandák, hanem egy jól szervezett test az egész, mely pokolbeli ravaszsággal és hatalommal hálózza be az országot és mindaddig nem lesz nyugalom, s nem lehet őket kiirtani, míg csak az egésznek a fejére, mozgatójára rá nem találunk. Nem tudom, mit adnék, ha megtudhatnám, ki toborzza össze, ki mozgatja ezt az egész pokolra való hadat?

- Én tudom! gondolá magában Hiasszár, minden szóra figyelve.

Már csaknem delelőn állott a nap, mikor elérték a setétvölgyi kopanicsát.

Fatuskókból, gerendákból épült házcsoport volt ez, hegyes sánckarókkal körülpalánkolva, melyek között lőrések voltak hagyva és nehéz gerendákból ácsolt láncos kapu vezetett a belsejébe, a honnan lónyerítés és zagyva lárma hangzott ki.

A zörgetésre felnyilt a kapu és a gazda megismerve a főurat, alázatos süvegeléssel invitálta a belépésre.

Az egész kopanicsa jóformán tele volt utasokkal, mert tizenöt lengyel kalmár és morva posztókereskedők szállítottak posztót, fűszereket és ötvösárukat az eperjesi és kassai sokadalomra és kiséretül felfogadtak tizenkét lovast, nyolc muskétást és hat gyalog hajdut, kik a rendes hadseregből valók voltak és kerekes puskáik mellett oldalukon széles, pallos forma kardot, vértet, és sisakot viseltek, a lovasok pedig hosszú dárdákkal valának felfegyverkezve.

A kereskedők és katonák vezetői éppen összedugott fejjel tanácskoztak, hogy neki merjenek-e indulni vagy sem, mert egy vándorló olajkáros azt a hirt hozta, hogy Tárkony, Varangyos és Kígyós, ez a három rettegett rablóvezér az Eperjes felé vezető mélyutban, a halott-szorosnál leskelődik rájuk csapataival.

A kopanicsa gazdája vaklármának mondta az egészet és biztatta őket, hogy csak induljanak, de az egyik lengyel kereskedő, ki már többször járt az országban, megsugta, hogy az ilyen félreeső kopanicsák cimborái, kémjei a haramiáknak, kik jó szolgálatok fejében békét hagynak nekik, hogy az efféle csárdák jó hire fenmaradjon. És ez úgy is volt!

A csárdásgazda édes-keserű mosolylyal fogadta a főurat, a kereskedők öröme azonban határt nem ismert, kivált, midőn megtudták, hogy a vitéz Laky Andrást, a martalócok és haramiák rémét hozta a jó szerencse útjukba.

Ebéd után a három legöregebb kereskedő tisztelgésre jelentkezett, és elmondva a hallottakat, nagy reverenciával kérték a főurat, engedné meg, hogy kiséretökkel együtt hozzá csatlakozhassanak Eperjesig.

A kereskedők hálálkodva távoztak, mert az engedelem megadatott - és csakugyan minden baj nélkül elérték Eperjest, mert a kopanicsár jó eleve megizente a lesben álló rablóknak, hogy hordják el az irhájukat.

A város határán elijesztő látvány fogadta az utasokat.

Kisebb-nagyobb távolságra, jobbról is, balról is, egyes cölöpök voltak leverve az út mindkét oldalán, teleülve a hollók és varjak gyászos fekete csapatjaitól.

Egyik-másik cölöp tetejére hatalmas kerék volt tűzve és e kerekeken emberi testekhez hasonló tetemek hevertek, melyeknek kezei, s lábai borzalmasan lógtak alá, egy-egy hátraszegett koponya pedig, kivájt véres szemgödreivel, üresen bámult a semmiségbe...

A lódobogás és emberzajtól felriadt varjak, hollók fekete csapatjai éhes károgással keringtek felettük, a lovak és öszvérek pedig horkolva, ijedezve hegyezték fülüket.

A városok közelében mindenütt találkoztak e rémletes képpel.

- Szomorú, de elkerülhetlen jelei ezek a mostani időnek! szólt Laky komolyan, miközben sebes kocogásban kerülték el a sok vidéki- és vásár társzekeret, melyek mind a tornyos falakkal körülkerített Eperjes városába igyekeztek.

Az őrséggel megrakott tornyos kapun át a város főterére jutottak, mely már a kora hajnali órákban tömérdek néptől hemzsegett s nemcsak a térre nyíló házak ablakai, de még a tetők is - tömve voltak zajgó, s egyre szaporodó kiváncsiakkal.

- Pár napot nálam pihentek, mondá Laky, midőn feltárult előttük a palotaszerű, emeletes épület tölgyfakapuja. De micsoda lárma és tolongás ez itten? kérdé az elősiető udvarostól és palotás-hajduktól.

- Kivégzés készül! Három rablót capite plectetur[52] fognak kivégezni, egy boszorkányon pedig a hárum pálcárum itélete fog végrehajtatni! felelt az udvaros, miközben a tér közepén körülkerített, magas vérpad felé mutatott.

Edömér hideg borzongással tekintett a véres alkotmányra.

A palota első emeleti ablakai szembenéztek a városházával, - így tehát egyenesen a vérpadra néztek és amint hetet vertek a toronyórák, megkondultak a harangok, éles dobpergés között megnyiltak a városház nehéz kapui, mire felhangzott a bástyaőr háromszoros öreg dobütése.

Ez volt a jel a bűnösök lélekharangjának.

Az egyik rabló fejvételre volt itélve s a hóhér egyetlen csapással leütötte a fejét.

Ölnyi magas vérsugár szökkent ki a fejetlen testből, mire Edömér szédülő agygyal kapaszkodott az ablak-keretbe. Azt hitte, le kell rogynia ez iszonyú látványra...

- Nem, nem bírom nézni! hebegte halotthalaványan, mikor a tüzes kínzóeszközökkel, csavarokkal, horgokkal kezdték a másik kettőt a hóhérlegények mortifikálni. - Az embernek minden csepp vére fellázad e barbár kínzásra. Öljék meg őket egyszerre.

- Ne könyörületeskedjél, fiam! Kellenek, szükségesek e kínzások! mordult rá zordonan az öreg nemes. Így se veszik semmibe a halált, hát úgy?

Midőn a két elitélt minden tagja már rongygyá volt tépve és az egész tér megtelt az égett hús és forró olajtól felrepedezett bőr nehéz, émelyítő szagával, akkor a bakó felemelte a két-három mázsás, vas fogakkal berakott kereket, s átlódította az egyiken...

Hörgésbe fuló üvöltés harsant el a szerencsétlen ajkáról:

- A Krisztus öt sebére kérlek, ölj meg már! Kegyelmezzetek! Kegyelmezzetek, mert én tudom a haramia vezér nevét! Nagy úr, hatalmas úr!

- Bakó! Állj meg! Az elitéltet vissza kell börtönébe vinni! kiáltá a főbíró, de ugyane pillanatban szisszenő süvöltés hallatszott és a kínjaiban fetrengő rabló torkát széles vasú nyilvessző járta át, vérbe fojtva többi szavait...

Rettentő zűrzavar, lárma támadt erre a nép között. Egy nagy csapat vidékinek látszó paraszt megrohanta a vérpadot és ki akarta az elitélteket szabadítani. A hajdúk és darabantok alabárdjaikkal nekiestek a támadóknak, de egyet se birtak elfogni, mert a tengerként ide-oda hullámzó nép - mintha össze lett volna velük beszélve - mindenféle útat nyitott és rögtön összezáródott mögöttük.

- Undok, vérháborító látvány! szólt utálattal Edömér... Nem is maradunk itt tovább, öreg hivem, csak míg lovaink kipihenik magunkat. Mit szólsz hozzá, Hiasszár barátunk?

Hiasszár azonban válasz helyett lemutatott a tér szögletére, hol két kalmár formán öltözött ember feltűnő jelekkel mutogatta őket egy harmadiknak, de látva, hogy észrevették, sebesen tovaosontak a lacikonyhák és mézes-kalácsos sátrak között...

- Ez a két ember folyvást minket szemlélt az egész kivégzés alatt... Résen álljunk... Szövik már körültünk a háló vékony pókszálait, mondá lassú, jelentőségteljes hangon.

---

[52] Fejvétel.

Az ősi kard.

»... a nap nyugovóra hajolt,
Immár fedi vállát bíborszinű kaftán;
Szél zendül az erdőn - ott leskel a hold.
Idekünn hideg éj sziszeg aztán!«

Arany: »Szondy két apródja.»

Mindenképpen marasztalta volna az öreg Laky Edömért és társait még pár napig, de Edömér nem maradt, miért a főúr kissé neheztelni is látszott.

- Hosszú út áll előttetek, mondá mogorván. Hosszú és veszedelmes! Kerülnötök kellene a török szállta helyeket, de nem kerülhetitek, mert úgy beette már magát az ország testébe, mint a rákfene.

- Ahol lehet, kerüljük, ahol pedig nem, hát gyorsan átcsapunk a hódolt helyeken. Úgy hallám, a békés utasoknak szabad útat enged a török is! veté közbe Bálint.

- Csak a törökbe bizzatok, akkor jégre építettetek.

- No, de hagyjuk a további beszédet, nincs most annak ideje. A lovak türelmetlenül nyihognak, - induljatok hát Isten nevében. Nem kívánok mást, olyan légy, úgy harcolj, mint apád! - mondá némi meghatottsággal a főúr, miközben lekisérte őket az udvarra, hol harminc fegyveres csatlós állta körül lovaikat.

- Kassáig veletek adom e kiséretet és ha megszivlelitek tanácsomat, onnan kerüljetek Tokaj alá. A Tiszán innen vagy túl bizonyára találkoztok magyar csapatokkal, mert úgy hallatszik, hogy a török újra betört Tokajnál és a Hegyalját pusztítja, ha pedig nem, úgy Ónod vagy Miskolcnak vegyétek útatokat. A fődolog az, hogy békés utasoknak tartsanak benneteket.

Edömér elfordította a fejét, mikor a kelet felé eső kapun kilovagoltak, mert a szép szilvások és gyönyörű almafák helyén akasztófák, kerékrúdak és vesztőkarók meredeztek, melyeken ott korhadtak a kivégzettek csontjai.

Eperjes elveszítette hajdani mosolygó, vidám képét. A belső háborúk, vallási villongások és a rablók pusztításai letarolták a várost körülvevő gyümölcsös kerteket és kivágott fatörzsek, leégett kolnák romjai meredeztek a bástyák és sáncolt körül.

Midőn másnap délután Kassa tájékára értek, a véres-düllői erdőségben egy martalóc-csapatot ugrattak szét, mely éppen egy kassai ötvösmívest mortifikált a családjával együtt.

A nagy sikoltozásra és jajgatásra lóhalálában vágtattak arrafelé, s még jókor érkeztek. Az áldozatok már ki voltak fosztva mindenükből és csaknem mezitelenre vetkőztetve akarták őket lovaik farkához kötözni, hogy aztán Eger várába hurcolva, eladhassák a töröknek rabszolgákul.

Edömér, László és a csatlós hadnagy - hiába kiáltozott Bálint - a menekülők után vágtattak és szerencsésen el is csíptek kettőt a pribékek közül - és mivel úgyis már Kassa közelében voltak, a két rablót rábízták a csatlósokra, hogy adják át a vérbíróságnak, megérdemelt bűnhődés végett, ők pedig a hadnagytól elbúcsuzva, tovább indultak Tokaj felé.

A gönci úton egy csapat borkereskedővel találkoztak, kik hosszú társzekereken szállították a nemesebb fajta borokat Lengyelországba és ezektől megtudták, hogy a török csakugyan betört és tűzzel-vassal pusztítja Hegyalját.

- Tokaj körül bizonyosan találkoznak kelmetek Ónody és Homonnai ezredeskapitányok csapatjaival, mert a nádor-ispán is, az erdélyi fejedelem is kiadta a rendeletet, hogy a zempléni és abaúji bandériumok rögtön üljenek lóra és a szepességiekkel mihamarébb igyekezzenek Ónod alatt egyesülni, hogy ráüthessenek a törökre.

Edömér szeme felvillant és egyetértő pillantással szorított kezet Lászlóval.

- Ha csak lehet, mi is résztveszünk a harcban!

Tokaj határába érve, alig hogy megpillantották a Tiszának az estalkony fényében csillogó szalagját, az erdőből egyszerre csak jobbról-balról egy-egy csapat könnyű lovasság bukkant elő s egy perc alatt körülfogta őket.

- Kik vagytok? Mik vagytok? Merről jöttök, hová mentek? - kérdezte a marconaképű strázsamester, kinek, mint a többinek, szintén nyalka farkasbőr kacagány csüngött le válláról.

- Kelmednek is szívesen megmondjuk, de elébb vezessen Ónody és Homonnai ezredeskapitányok elé, felelt Edömér, merészen farkasszemet nézve a csapat vezetőjével.

A tábor egészen Tokaj alatt feküdt, a Tisza partján, egy sűrű fűzfa bozótban és már javában égtek a tábortüzek, mikor a két vezér elé állították őket.

- Kik vagytok, honnan jöttök? kérdé kemény hangon a daliás Homonnai, miközben egyiket a másik után végig mustrálta éles, kutató tekintetével.

Edömér erre rövid szavakban elmondá útjuk célját és bizonyítékul előmutatta a dunántúli seregek vezérének szóló levelet.

- Ha szavaim után még gyanakodnak, kegyelmetek, úgy olvassák el e levelet, fejezte be szavait.

Homonnai azonban barátságosan rázta a fejét.

- Az olyan arc és tekintet, minő a tied, fiatal vitéz, nem csal, nem hazudik. Amikor akarjátok, békével mehettek útatokra.

- Ameddig útunk egy irányban visz kegyelmetekével, engedtessék meg, hogy mi is összemérhessük kardjainkat a pogánynyal, ha harcra kerül a dolog! kérte Edömér, mihez a két vezér neki is, Lászlónak is vitézi parolájával adá beleegyezését.

Még az éj folyamán visszatértek a kiküldött kémek és hirül hozták, hogy a török sereg Rakamaz tájékán táborozik és Ali Umru, a hires Sinán basa nagyvezír unokája vezeti. A két vezér rögtön indulást parancsolt, hogy meglepje a mit sem sejtő s nagy lassan Tokaj felé huzódó ellenséget.

Az éj ugyan még setét volt, de a feltámadó hűvös szellő már a hajnal közeledtét hirdeté, midőn a setétség szemcsaló távolában apró, pislákoló csillagokként megpillantották a török seregek hamvadozó tábortüzeit.

Az elől lovagló vezérek erre megálltak tanácskozni. Lágy, süppedékes talajon álltak, melyet egyfelől a magas Tiszapart szegett óriás kanyarulattal, másfelől sűrü nádas huzódott a messzeségbe.

- Vissza kell huzódnunk, különben a Tiszának szoríthatnak bennünket, mondá boszusan Ónody.

Edömér, ki mindenütt nyomukban ügetett, engedelmet kért a szólásra.

- Vezér uraim, ez a legjobb hely volna cselt vetni a töröknek. Egy haditervet gondoltam, kezdé kissé felindultan saját merészségétől, de azután biztos hangon elmondta az egészet, hol a suhogó nádasra, hol pedig a bozóttal benőtt parti kanyarodóra s a három tarackágyura mutogatva.

A két vezér eleintén bámuló tekintettel méregette az ifjut, de szavai végén arcuk felderült és majd megölelték nagy örömükben.

- Istenemre mondom, akármelyik hadvezérnek becsületére válnék ez a terv. Fiú, te hadvezérnek születtél! Az ütközet után még beszélünk erről, kiáltá Homonnai s mivel hosszú fontolgatásra már nem vala idő, sebesen kiadták a parancsokat a dandárnokoknak és alvezéreknek, maguk pedig a derékhaddal egyenesen a török táborra ütöttek, hogy lesbe csalhassák.

Edömér és László a lesben álló csapatokhoz csatlakoztak, Bálint és Hiasszár pedig semmi árért se maradtak volna el oldala mellől és alig mélyedtek be a nádas sűrüségébe, máris felharsant az ágyúk bömbölésével összekeveredő harci moraj.

Az ütközet zaja gyorsan közeledett, s minden úgy történt, ahogyan kiszámították.

A törökök jóval nagyobb számukban elbizakodva, midőn a nem várt támadás első zavarából kibontakoztak, egész hadseregükkel a magyar seregekre vetették magukat és mint Edömér előre megjósolá, csakugyan a Tiszának igyekeztek szorítani.

Homonnai és Ónody a megbeszélés szerint egy ideig vitézül helyt álltak, de az ellenség túlnyomó hadereje végre hátrálásra kényszeríté őket és az ütközet iránya a nádastól határolt öbölforma kanyarodás felé huzódott.

Homonnai itt hirtelen végig tekinthetett a török seregen - és megdöbbenve látta, hogy sokkal, de sokkal nagyobb haderővel vették fel a harcot, mint a kémek tudósításai után hitték.

Egy pillanatig csüggeteg kétségbeesés fogta el lelkét. Vajjon a hadicsel e nagyszámú ellenséggel szemben sikerül-e? Ha csak csudával határos módon ki nem vivják a győzelmet, mind egy lábig itt vesznek, mert valóságos egérfogóba kerültek, honnan egy lélek se menekülhet...

Vezértársa merev, elszánt arcvonásaiból ugyanezt olvasá: győzni vagy meghalni a legutolsó emberig.

Ádáz, kétségbeesett küzdelem kezdődött. A gyalogság dárdával és karddal harcolt egyszerre, a lovasság pedig a két vezérrel élén az egy tömegben reájuk zúduló török hadat iparkodott két-három oszlopra szakítani.

- Elvesztünk! A török nagy tömegével elseper bennünket, ha szét nem lazítjuk, kiáltá Homonnai vezértársának.

A török sereg azonban megbonthatlan ércfalként vert vissza minden támadást és lovassága nagy tömegével akarta a magyarságot legázolni, midőn ez a felharsogó trombita jelre villámgyorsan kétfelé vált és a derék had helyett a törökök jobb- és balszárnyára vetette magát.

E váratlan támadás oly zavarba hozta a török hadat, hogy soraik ingadozni, keveredni kezdtek és ebben a percben a parti bozót közül megdördült a három tarackágyú, a nádasból pedig irtó sortüzelés ropogott közéjük, rémséges pusztítást okozva - és innen is, onnan is egetverő harci kiáltással rohantak rájuk a nád közt rejtőző magyar csapatok.

A legelsők élén Edömér rohant, kardját villogtatva és a vezéreket keresték lángoló szemei. A fegyvercsattogástól, harcizajtól egészen megittasulva, mámoros lelkesedéssel veté magát a legádázabb tusakodásba, midőn jobbról-balról két lovas ugratott melléje.

Az egyiket, egy előkelő spáhi agát, mielőtt kis urára mérhette volna görbe szablyáját, az öreg Bálint vágta le, amolyan régimódi csatlósos egész vágással, a másikkal azonban Edömér vette fel a harcot, bekezdőül levágva ezüstös paizshordozóját...

Ez egy előkelő albán bég volt, maga is és lova is, mint valami krokodilus, tetőtől talpig csillogó pikkelypáncélba öltözve.

- Nekem jőjj, kutya! agyarkodott rá fenekedő ordítással, mikor pajzshordozóját leesni látta és drága damaszkusi kardját megvillantva rettentő csapást mért Edömérre, mit ez villámgyors félrehajlással elkerülve, visszavágott oda, hol a sisak és pikkelypáncél hajlása némi rést hagyott és a másik percben az albán lovas hátranyaklott fejjel bukott le paripájáról.

Ebben a percben a küzdelem zaját túlharsogó, rémkiáltás harsant fel a törökök sorai között.

- Meneküljetek.! A keresztények elfoglalták a tábort. Mindjárt a nyakunkon lesznek!

Erre az amúgy is bomladozó, hátráló török sereget egyszerre oly páni rémület lepte meg, hogy fegyvereit elhányva, hanyatthomlok futott el a csatatérről. Sok a Tiszába fulladt, még több a nádas feneketlen ingoványaiba veszett, a többit pedig futásközben a nyomukba vágtató magyar csapatok ölték, aprították halomra, úgy, hogy hirmondó is alig maradt belőlük.

Edömér nem üldözte a futókat, hanem az albán bég pompás arabs paripáját igyekezett elfogni, mely még akkor is vad nyerítéssel száguldozott össze-vissza a harctéren, magával hurcolva kengyelbe akadt gazdáját.

Hátha még él és meg lehet menteni!

A sok hajszolásra és hivogatásra a nemes mén végre hajlani kezdett és békével megengedte fogatni magát a nádas szélén. A bég azonban már nem élt, de keze még a halálban is görcsösen szorította a drága damaszkusi szablyát, melyet Edömér, alig, hogy rápillantott, a fájdalom és öröm sikolyával kapott a kezébe...

Atyjának ősi kardja volt ez, ama nemes, büszke jelmondattal, melyet a Hollókövyek mindig megtartottak: »Hüvelyemből jó ok nélkül ki ne végy, de ha kivészsz, becsülettel visszatégy« és a drágaköves markolatba bevésve a Hollókövy cimer szárnyas és koronás kígyója.

Hogy került ez a bég kezébe? Ott volt-e ő is ama gyászos éjszakán, vagy a rabló martalócoktól vette? Ezen egy percig se gondolkodott, hanem megrendülve omlott térdre és áhítatosan összecsókolá a drága ereklyét.

- Te küldöd ezt, atyám, te, segíts hát, hogy eskümet, fogadásomat mindvégig betölthessem! kiáltá a megindulástól remegő hangon, áhitatos tekintetét a napfényes égre emelve...

Egy új barát.

» – – – – – – – – – – – – – – – –
S gyorsan száguldva, vágtatott
A Niger mentiben,
Arany vala a zabola
S csörögve rémesen
Jó kardja méne tomporát
Verdeste szüntelen.«

Longfellow: »A rabszolga álma.«

Ezzel a fényes győzelemmel sok hadizsákmány is került a győztesek kezére. A táborban leirhatlan öröm és vigasság uralkodott s gyors hirnökök vitték szét a hirét mindenfelé az országban a Tisza melletti győzelemnek. Edömért nemcsak a vezérek, de az egész tábor is lelkesülten ünnepelte, amiből Hiasszárnak is bőven kijutott, mert ő volt az, ki ama sikerült cselfogással, hogy a keresztények elfoglalták a tábort, megfutamította a töröksereget.

- A gondviselés keze vezérlett benneteket táborunkba, mondá Homonnai azon a nagy lakomán, melyen az egész tiszti- és altiszti kar részt vett. Fiú te, benned nagy hadvezéri talentum lakik. Ne menj tovább, maradj nálunk. Még ma kinevezünk téged és Vihorláthy barátodat hadnagynak, a legelső ütközetben pedig kapitány lész!

- Úgy van! Szavunkat adjuk erre! szólott Ónody is.

Edömér elpirult örömében és büszkeségében, az öreg Bálint pedig szemét törülgette a nagy hadisátor hátterében.

- Én nem maradhatok, - de te László, fogadd el e fényes ajánlatot, ki tudja, ér-e még bennünket ilyen szerencse, fordult hozzá baráti biztatással.

- Úgy van! Legalább te maradj nálunk a táborban! biztatá élénken Homonnai.

- Még, ha generális pálcával, fejedelmi süveggel kinálnának, se hagylak el, Edömér, felelte László hév ragaszkodással, amiért Edömér meleg szeretettel szorította meg kezét.

Midőn a zsákmány felosztását befejezték, Homonnai mind a négyüket sátrába hivatta a napos tiszttel.

- Most vettem tudósításokat, hogy a sárosi és zempléni bandériumok utócsapatjait Tokaj alatt kell bevárnunk, ti pedig tegnap mondtátok, hogy indulni akartok. Megmaradtok-e e mellett?

- Ha kegyelmednek nincs ellenvetése, vezér uram!

- Csak az az óhajtásom van: itt szeretnélek benneteket véglegesen tartani. De hát ez nem lehet! Mikor szándékoztok indulni?

- Még ma déltájban, miután kegyelmetek a sereggel még vagy két hétig a Tisza mellékén táboroznak.

- Akkor mindjárt megirom a levelet jövendő vezérednek, Eszterházy Gábor ezredeskapitánynak. Ő tőle majd megtudjátok, mi van benne.

- Csak nem ir felőlünk valami szigoruan, vitéz ezredeskapitány uram? kérdé kiváncsiskodva az öreg Bálint.

- Ahá, remegsz, öreg vitéz, úgy-é? Már pedig én azt iratom meg ő kegyelmének, hogy soha többet el se ereszszen, ha egyszer megfogott benneteket. Bár én is meg tudnám tenni! nevetett Homonnai barátságosan.

Az indulásnál Edömér fején már az albán vitéz hegyestollú ezüst sisakja, mellén pedig az a bámulatos munkájú pikkelypáncél-vért csillogott a déli nap sugaraiban, mely könnyű és hajlós volt, mint a hal pikkelye és a tábori fegyverműves úgy átigazította, mintha csak karcsú termetére öntötték volna.

A búcsuzás katonásan rövid, de annál lelkesebb volt, mert még akkor is hangzott utánuk a táborbeliek üdvrivallgása, mikor már az út kanyargóiból csak az ezüst sisak fénye villogott vissza.

Ónod alá érkezve, átadták a gyülekező nemesi bandériumok vezérének Homonnai uram rövid üzenetét, azután a rosszhirű ónodi erdőn keresztül folytatták útjukat Eger felé.

Midőn Eger tájékára értek, Hiasszár újra felvette török öltözetét.

- Várjatok rám itt a szőlők alatt, én bemegyek egy kissé szétnézni a városba.

Azonban olyan sokáig időzött a városban, hogy nemcsak türelmetlenkedni, de már-már aggódni is kezdtek miatta és midőn visszaérkezett, Bálint kérdésekkel halmozta el.

- Ugyan hagyj békét. Nehogy valami kelepcébe szaladjunk bele, meg kellett tudnom, üldözve vagyunk-e vagy sem? Abdi basa titkos megbizottjának mondtam magamat, hogy utat nyithassak Nógrádig a részünkre. Ennyi az egész! felelt a renegát kitérőleg.

Csakugyan, midőn Hatvanba értek, a kajmakám, kit az egri basa sebes küldönccel értesített, nemcsak frissítőkkel vendégelte meg őket, hanem még egy hat főből álló lovascsapatot is rájuk akart erőszakolni kiséretül, - mitől alig tudtak megszabadulni.

- Hiszen gyöngyen megy az egész, mint a parancsolat! Ember, te akkora darab aranyat érsz, a mekkora vagy! dörmögé jókedvűen Bálint, midőn már Hatvan látképe is elveszett a messzeségben.

Hiasszár fejét csóválta, s homlokán még mélyebbre vésődött az a ránc, mely a komor töprengés jele szokott lenni....

- De hát mi a tatár aggaszt, mikor a veszedelemnek még csak árnyéka se mutatkozik?

- Éppen ez aggaszt, - ez a nagy békesség nem tetszik nekem. Valami lappang mögötte. Mennél hevesebb vihar van készülőben, annál mélyebb csend előzi meg. Valami nagy ármányra és gonoszságra készülődnek, hogy eddig békében hagytak bennünket...

- Hát iszen igazad lehet, de résen leszünk ám mi is! szólt Bálint alantabb hangon.

Ettől kezdve útjuk majdnem szakadatlanul visszhangos szálerdőkön vezetett keresztül. Mikor rövid pihenés után újra útnak indultak, már alkonyodott. Bálint boszusan vakargatta a tarkóját.

- Az Isten áldja meg az erdejét, bizony vége is lehetne már. Innen-onnan ránk szakad az éjszaka, kiáltá boszusan, de ugyan ebben a percben Edömér, ki Lászlóval pár lépéssel előttük léptetett, megállt és csendre intette őket.

- Mintha segítségért kiáltott volna valaki, mondá hallgatózva, de csak az erdő visszhangos zúgása suhogott és csak a száraz haraszt zörgött alattuk.

- Eh, valami eltévedt őzborjú rí anyja után, szólt Bálint s éppen indulni akartak, midőn újra felhangzott az előbbi panaszos kiáltás:

- Segítség! Segítség! Uram Isten, küldj valakit, hogy meghallják szavaimat, hangzott a távolból tompán, elmosódva.

- Semmi kétség, ember van veszélyben! Jerünk! kiáltá Edömér kigyult arccal, lovát a hang irányába fordítva.

- Csak vigyázva, édes uram, esengett melléje ugratva Bálint. Hátha martalócok mortifikálnak ott valakit és tízszeres számban vannak.

- Annál gyorsabb segélyre van szükség. Jer, László! és kardot rántva, vágtattak az egyre erősbödő jajszó felé.

- Ide, ide, jó emberek! hangzott feléjük - és egy fiatal embert találtak kezénél, lábánál fogva, egy terebélyes cserfához kötözve.

A fa körül le volt gázolva, vérrel volt befecskendezve a fű és haraszt, a szomszéd fához pedig egy megnyergelt paripa volt pányvázva, melynek nyergére egy szépművű kard és egy hosszunyelű kopja volt akasztva a fához kötözött ruháival egyetemben.

- Isten küldött benneteket. Óh, hála néktek! kiáltá az örömtől elfulladó hangon.

- De hát mi történt veled! kérdé részvéttel Edömér és nyergéből sebesen a földre szökve, tőrével elvagdalá a köteleket.

- Nagyszámú martalóccsapat támadt reánk és hosszú küzdelem után csatlósomat leölve, egy ide nem messze levő mély vízmosásba vetették, engem pedig mindenemből kifosztva, ide a fához kötöztek, lovammal együtt.

- És a martalócok? kérdezé élénken László.

- Mint szavaikból kivettem, az erdő másik részén újabb utasokra leskelődnek és csak alkonyatkor akarnak visszatérni, hogy magukkal hurcolhassanak.

- De te meg is vagy sebesülve! kiáltá Edömér az ifjú véres alsó ruháira mutatva.

- Csekélység! Könnyű karcolások! De most el innen, el, még pedig sietve, derék szabadítóim. A martalócok harmincöten vannak s minden percben visszatérhetnek. Mindenekelőtt engedjétek meg azonban, hogy szivből megköszönhessem a bátor segítséget, - és a nemes arcú, deli ifjú mind a négyüknek forrón megszorongatá a kezét, aztán gyorsan magára kapkodta ruháit és fegyvereit.

- Most el, még pedig vágtatva! A martalócok abban az irányban távoztak, nekünk tehát errefelé kell tartanunk, hogy kiérjünk e rosszhirű rengetegből.

- Hát ismerős vagy e vidéken?

- Hogyne! Nógrádi születésű vagyok és Szirákon laktunk, honnan hajnalban indultam el bátyám után a táborba.

A megmentett ifjú vidám cimborának és jókedvű útitársnak bizonyult és már az első nap valamennyien megszerették, akkor pedig éppen vége-hossza nem volt az örömnek, mikor megtudták, hogy ő is Eszterházy Gábor dunántúli táborába igyekszik, hol testvérbátyja, mint lovasstrázsamester szolgál s ő alatta akarja megkezdeni hadipályáját.

Keveházi István - így nevezte magát - apróra elbeszélte élettörténetét. Apjuk korán meghalt, beteges anyjukat a kapzsi rokonok, különösen egy prókátor nagybátyjuk, mindenéből kiforgatták, úgy, hogy a nagy vagyonból alig maradt annyi, melyből szegényesen eltengődhettek. Móric, a bátya a hadipályán akarta szerencséjét keresni és katonának állott, ő pedig ágyban

fekvő beteg édes anyjuk mellett maradt ápolónak, kit csak hosszú évek multán váltott meg a halál keserves szenvedéseitől.

- Anyánk halála után - folytatá gyors szavakban, mintha valami betanult leckét mondana fel - pár évig a rokonok házánál hányódtam, mert nem volt se testemnek, se lelkemnek hová fordulni. De bizony hamar meguntam a kegyelemkenyeret és a szántóvető, gazdálkodó életet, mert szivem mindig csak a zajos tábori élet után vágyódott. Katona akartam lenni én is, mint bátyám, de a körülmények több évig nem engedték, - míg végre most huszonöt éves koromban beteljesült e régi vágyam és bátyám oldala mellett majd csak viszem tán én is valamire.

Edömér élénk részvétet érzett iránta. Szomorú ifjusága, hányatott élete némiképen hasonlított az övéhez, csak az bántotta, hogy olyan könnyűvérű, érzéketlen hangon beszél édesanyjáról, küzdelmeiről. Neki könyek tolulnak szemébe, ha drága halottjaira gondol, - ez meg nevet, kacag még akkor is, midőn róluk beszél...

- Tudja bátyád, hogy hozzá készülsz? kérdé komolyan.

- Dehogy tudja! Talán rám se ismer, hiszen majd kilenc éve, hogy nem láttuk egymást.

- Akkor te se fogsz rá ismerni! vegyült a beszélgetésbe László.

- Az bizony meglehet! válaszolá könnyedén. Hej, fiuk, fiuk, érjünk csak egyszer a táborba, meglássátok, milyen vig életet csapunk! Bátyámon kívül akad ám ott még néhány megyebeli vig cimbora is, kik nem régen esküdtek Eszterházy uram zászlója alá. Hej, milyen mulatságokat csapunk, meglássátok.

Erre már az öreg Bálint is közbeszólott az ő mély, dörmögő hangján.

- Ha olyan mulatságot ért kegyelmed, mihez a kardcsattogás és az ágyudörgés húzza a talp alá valót, abban lesz részünk elegendő, de másban aligha, mert amint hallottam, Eszterházy vezér uram nagyon szigorú katona s nagy rendet tart a táborban.

- Bizzad azt csak ránk, öregem! A hadi regula arra való, hogy ahol lehet, megtörje az ember. Ha nem lesz pénzünk, suttyomban zsákmányolunk, ha kifogy a bor és elemózsia, szépen feltörjük a papok és polgárok pincéit, - van ott elég, ne féljetek! Persze az ilyeneket nem szokás a felebbvalók orrára kötni. Bizzátok csak rám, mester vagyok én az ilyesmiben!

Edömér és László egymásra néztek.

- Mi nem fogunk részt venni az ilyesmiben, hanem szigoruan a hadi regulához tartjuk magunkat és ha te ilyesmikben töröd a fejedet, előre is megmondom, nem leszünk jó barátok, mondá aztán Edömér komoly hangon és ettől fogva némi idegenkedést kezdett érezni irányában, mi napról-napra növekedett mert Keveházi némelykor, akaratán kívül, úgy elszólta magát, hogy még az öreg Bálint is megütődve csóválta fejét. De aztán azzal vigasztalta magát, hogy a táborban majd lerázzák nyakukról e nem szeretem vendéget.

A táborban.

...»Mielőtt megütköznék olvassa el ön ezen levelet«...

Shakespeare: »Lear Király.«

Keveházi István értett ahhoz, miként kell megnyerni az embereket. Bármit tett, bármit mondott is, nem lehetett megharagudni reá, mert törleszkedő, simulékony modorával és jókedvű bohóságaival csakhamar megengesztelte és jókedvre hangolta környezetét, sőt még az öreg Bálintot is nem egyszer meg tudta nevettetni, pedig ezzel ugyan kevés emberfa dicsekedhetett.

- Nagy selma biz ő kegyelme! mondogatta ilyenkor Hiasszárnak, ki szokása szerint csak csendesen mosolygott, de nem szólt rá semmit, pedig valamenynyiük között, ő neki igyekezett Keveházi legjobban a kedvében járni.

- Még csak egy-két nap, aztán Győr alá érünk, mondá egyik este, mikor éjjeli tanyára heveredve, szalonnát pirítottak az estélihez, lovaik pedig kipányvázva, az erdőszél kövér füvét ropogtatták.

Szép csillagos ég ragyogott felettük, a holdvilág pedig ekkor kezdett fényes arcával kibujni a hegyek mögül. Az estelit rég elköltötték, de az álom nem igen akart szemükre ereszkedni.

Edömér mélázó arccal bámulta a csillagokat... Fényes ragyogásukról megismerte a Sziriuszt, a Mezarthimot, melyek fájó, szomorú emlékeket költögettek fel szivében, úgy, hogy akaratlanul felsóhajtott.

Már ekkor két napja mult, hogy átkeltek a Dunán és másnap a partmentén haladva, egy kormánya törött dereglyét láttak ide-oda hányódni a széltől magasra korbácsolt hullámokon.

A bentülők, köztük egy török katona, is kétségbeesve kiáltoztak segítségért, mert a dereglye már-már merülni kezdett.

Edömér nem sokat gondolkozott, hanem egy lapos kavicsra rákötötte a nyereg kápáján függő pányvakötelet és ügyesen a csónakba hajította.

- Kössétek a csónak orrához! kiáltá a két evezősnek - aztán valamennyien megragadták a kötelet és a korhadt dereglyét lassan a part felé kezdték vontatni.

A parthoz közel azonban a megfeszült kötél, nagyot pattanva, elszakadt és a korhadt dereglye mindenestől alámerült...

Az egyik halászt és a török katonát, kit bő köpenye fentartott a vízen, nagy nehezen kimentették - és ebben úgy eltelt az idő, hogy nemcsak a beálló éjszaka, de a közelgő zivatar is fenyegette őket egyre hangosabban közeledő morajával.

A halász elvezette őket egy roskadozó csősz kunyhóhoz, hol a kiállott fáradtság és a zivatar zúgása között a többiek csakhamar elpihentek, csupán Hiasszár és az óriási termetű török katona maradtak ébren, ki nagy fogvacogás közt szárítgatta ruháját és fegyverzetét.

Hiasszár csakhamar egész bizalmát megnyerte Mizrának, a csausznak.

- Hogy tudtál arra a roskadozó dereglyére szállni? A szárazföld biztosabb! kérdezte tőle fejcsóválva.

- Dehogy biztosabb! A győri várkapitány, ez az ólálkodó kutya, megint rajta ütött a Vértes alatt elvonuló Risán bégre és levágta egész seregével együtt. Most Tata alatt táborozik és csapatjai ólálkodó farkasokként össze-vissza száguldozzák a környéket. Ha dereglyére nem ülök, elcsípnek, Allah fullaszsza meg őket! No, de nemsokára ő kelmének is ütni fog az órája!

- Hogy érted ezt?

- Csak úgy! Többet nem szabad elárulnom. Ezt is csak néked mondtam, mert igazhivő vagy - és nagy titokban azt is megsugta, hogy ő nem közönséges csausz, hanem gyorsfutár és fontos fermánt visz a fehérvári basának.

Mikor a futár ruhái megszáradtak, pipára akart gyujtani, de keserves fohászkodások közt látta, hogy dohánya facsaró víz, - mire Hiasszár megnyitotta iszákját s egy csibukra való finom latakiáht ajándékozott neki.

Alig szívta ki azonban pipáját, egyszerre csak álmosodni kezdett és néhány érthetetlen szót mormogva, elnyujtózott a hamvadozó tűzrakás mellett.

Hiasszár egy ideig még várt, azután egy nyaláb rőzsét huzva ki a kunyhó oldalából, a pislákoló tűzre dobta és a fellobogó lángnál kikereste a futár dolimánjához varrt bőriszákot és kivette belőle a vörös selyembe göngyölt fermánt.

Vigyázva lágyította meg a sárga viaszpecsétet és kioldozva a vastag selyemszálat, kétszer-háromszor is nagy figyelemmel átolvasta, mire az elébbi módon újra lezárva, visszahelyezte a mélyen alvó futár iszákjába, azután ő is nyugalomra tért.

Reggelre kelve a futár a legközelebbi faluban lovat szerzett, ők pedig Tata felé indultak.

- Fiuk, ha jól megyünk, éjfélre a táborba érünk, mondá Keveházi, lova nyakát veregetve.

- Hát ezt a vidéket is ismered?

- Hiszen anyám Neszmélyről való, többször jártunk ott atyafi látogatóban. Rajta hát, fiuk! Ne kíméljük lovainkat!

Bálint lova azonban nem sokáig birta a nagy hajszát, valami éles kavicsban annyira megsántult, hogy csak lépésben haladhattak - s így éjfél helyett csak másnapi estszürkületkor érték el a tatai halmokat.

A feketedő éjszakában egymásután gyulladtak ki a tábor őrtüzei, a lanyha éjjeli szellő pedig a táborőrök töredezett jeltadó kiáltásait hozta el hozzájuk a méla csendességben.

- Hála légyen a Magasságbelinek, ki szerencsésen idáig vezérelt bennünket, mondá Bálint ünnepélyes hangon és tisztes fejéről áhítattal leemelte a nehéz bőrsisakot.

- Az én török gunyám rossz ajánlólevél lenne az előőrsöknél, azért, Bálint bajtárs, először ti jelentkezzetek a táborban, mondá Hiasszár és midőn ezek távoztak, a vele maradó Edömérhez fordult:

- Hallgasd meg, amit mondok, de ne szólj róla még barátainknak se, legalább addig ne, míg a vezérnek el nem mondtad.

Azt a török futárt én ópiumos dohányommal elaltattam és elolvastam a fehérvári basának szóló fermánt. A török nagy titokban hatalmas sereggel készül Győr ellen, hogy váratlanul ostrom alá véve, elfoglalhassa. Már minden készen áll s tán rövid napok mulva a falak alatt lesznek...

Eszterházy, a vezér, mit sem tud és hogy meg ne sejtse, hamis hiradásokkal és hamis mozdulatokkal jó messze el akarják csalogatni, hogy aztán útját vágják. Ez röviden a fermán tartalma - és ha te e drága hirt megviszed neki, nagy érdemeket, nagy dicsőségét szerzesz magadnak! Most pedig halld, szórul-szóra a fermán tartalmát, hogy a vezérnek el tudjad mondani.

Edömér meghatva szorítá meg a renegát jobbját:

- Köszönet hűséges ragaszkodásodért, - de áldozatkészségedet nem fogadhatom el. Tiéd az érdem, hogy e fontos titkot megszerezted, azért illő, hogy te add át, nem pedig én...

Hiasszár felelni akart, de ugyanekkor Keveházi termett mellettük.

- Siessetek! A vezér sátorában vár bennünket.

Eszterházy Gábor, Győr várának vitéz parancsnoka ugyanakkor tért vissza a táborba. Tüzesvérű harci ménje még ott kapálódzott a vezéri sátor mellett, öreg csatlósa pedig éppen csillagos sarkantyuit oldozta le, midőn az előőrsök őket bevezették hozzá.

Ércesen csengő hangon fogadta köszöntésüket és mialatt fegyvernöke daliás termetéről leemelte láncszemes páncélingét, sas szeme villámló tekintettel röpült egyikről a másikra.

- Mi vezetett benneteket táboromba? kérdé azután kemény hangon, mire Edömér átadta Korláthkövy főispán és Homonnai levelét.

Sietve metszette fel a pecséteket, de homlokredői már az első soroknál elsimultak, s élesen jellegzett, hős tekintetű arca nyugodt, barátságos kifejezést öltött.

Párszor érdeklődve pillantott fel a levélből Edömérre és Hiasszárra, midőn azonban Homonnai levelét kezdé olvasni, arca felsugárzott és elégedetten bólintgatott fejével:

- Hős apának hős fia! mondá, összehajtva a leveleket, azután jobbját a fiú vállára tette.

- Vitéz atyádat ismertem! - A legjobb ajánlólevél, hogy az ő fia vagy! Légy olyan, mint ő! szólt, miközben szívesen megrázta kezét.

Azután a szállásmestert hivatta sátorába.

- Szállásoljad el ezeket a fiatal vitézeket. A többiről majd holnap intézkedünk s Edömér és Hiasszár kivételével barátságos kézintéssel elbocsátá őket.

- A vitéz Homonnai magasztalólag ir rólatok levelében, örvendek tehát, hogy seregem két ilyen fiatal vitézzel szaporodik. De most beszéljetek, mit tehetek értetek e levél értelmében? szólt, erős öklét Korláthkövy levelén nyugtatva.

- Grácia legyen szavaimért, uram és vezérem, felelé Edömér kigyult arccal. A minket érintő dolgok hadd maradjanak későbbre! Fontosabb érdekek forognak most kockán. Közeli vész fenyegeti Győr várát és seregedet! Beszélj, Hiasszár!

A renegát erre szóról-szóra elmondá a bámuló vezérnek a fermán tartalmát és azt is, hogy hol és mi módon jutott hozzá.

- Istenemre mondom, nagy szolgálatot tettetek e hirrel, kiáltá hevesen. Mindenekelőtt azonban intézkednünk kell, - és ércesen felharsanó parancsszavára csakhamar megtelt sátora a csapatok parancsnokaival, kiknek a legszigorubb titoktartás mellett kiadta a szükséges rendeleteket és kis idő mulva vágtató lovas futárok dobogása hangzott mindenfelé az éjszakában.

A haditanács végével kis ideig mély gondolatokba merülve, járt fel-alá sátorában, azután megállt előttük.

- Oly nagy szolgálatot tettetek, hogy magatok szabhatjátok meg a jutalom árát! Szóljatok hát, mit kivántok? mondá biztató hangon, de mivel egyik se szólt, csak ötölve-hatolva egymásra néztek, - Hiasszárt szólítá meg.

- Szólj te először!

- Tarts meg szolgálatodban, ez minden, amit kérhetek.

- Ha magad akarnál menni, se eresztenélek! Rád nagy szerep vár ebben a háborus világban, szólt Eszterházy. De igaz! Főispán rokonom azt irja: magyar vagy. Miért viselsz hát török nevet?

Hiasszár arca elsápadt, de aztán nyugodtan felelte:

- Tüstént elmondom, de elébb hallgasd meg fiatal uramat és pártfogómat.

- Igazad van, rendjében mindent. Rajtad a sor, fiú! Mondd ki bátran és őszintén, mit kivánsz?

Edömér mélyen fellélekzett:

- Engedd meg, hogy a portyázásokban és beütésekben mindenha résztvehessek, mert csak így reménylem hugom elrablóját feltalálni, - és ha kérhetek még valamit: légy ugyanily jóakarattal Vihorláthy László bajtársam és öreg Bálintom irányában is.

Eszterházy jóakarólag bólintott:

- Legyen úgy! Szolgáljátok egy zászló alatt a hazát. Erről még holnap beszélünk. Most pediglen, miután főispán rokonom levelében nagyon a lelkemre köti, hogy kihallgassalak benneteket, - hát beszéljetek.

Éjfélen túl járt az idő, s a fiastyúk apró csillagseregével már magasan járt az égen az álomba merült tábor fölött, midőn kiléptek a vezéri sátorból. Hiasszár arcán eddig nem látott derüs nyugalom, Edömérén pedig remény és lelkesültség sugárzott.

Az egyik őr megmutatta a részükre kijelölt sátort, s Hiasszárnak úgy tetszett, mintha egy setét árnyat látna ugyanekkor beosonni, - de midőn beléptek, társaik már javában aludtak, idegennek pedig nyoma sem volt sem künn, sem benn a sátor körül.

- Csalatkoztam volna? kérdé önmagától kétkedve... Nem, ezt nem hiszem! Még a sátor vásznát is láttam mozogni a rávetődő világosságban.

Másnap kora hajnalban a paripák nyerítő dobogása és kürtharsogás ébreszté fel a tábort.

- Ejnye, de rövid volt az éjszaka, dörmögé ásítozva Keveházi, midőn a sátor függönye félrelebbent és hangos üdvözléssel négy katona lépett be, kiknek láttára hangos örömkiáltásra fakadt.

- Adjon Isten, földieim! Hát megtudtátok, hogy itt vagyok? kiáltá elébük.

- De meg ám, még az este, felelt egyik, mire mindakét részről hangosan örvendeztek a nem várt viszontlátáson.

A kérdések és feleletek egymásra következő özönében, Keveházi István egyszerre csak elkiáltotta magát:

- No nézzétek! Én csak darálok, darálok, ahelyett, hogy mindjárt Móric bátyámról kérdezősködném. Hol van ő, megmondtátok neki, hogy itt vagyok?

A négy földi némán nézett egymásra s végre a legöregebbik, egy ravasz sunyiképű huszár, kit társai csak Patkónak tituláltak, rezes, durva hangját szelidre erőltetve, megszólalt:

- Bizony, öcsém, már csak megmondjuk - a szegény Móric, már félesztendejénél több, hogy elesett vitézül. Egy kontyos pogány durrantotta le, akit én aztán elkeseredésemben tüstént utána küldtem. Utolsó szavával is engem bizott meg, hogy a mi kis cók-mókja, értéke maradt, azt őrizzem meg a te számodra. Gyere velünk, mindjárt át is adom!

Keveházi elfödte arcát mindakét kezével:

- Már most ki lesz az én védőm, pártfogóm és oktatóm? fohászkodott fel keservesen.

- Hát mink, la, földieid! Egyenesen ránk bízott. A kapitányt mindjárt meginstáljuk, hogy mellénk oszszon be! De siess már no, mert nemsokára kezdődik a csapatmustra és az ujoncok felesketése! - siettette a dereshajú Patkó, miközben tekintetével végig mustrált mindenkit a sátorban.

Keveházi erre kevés szóval megismertette földieit, azután megigérve, hogy mindjárt visszatér, velük együtt eltávozott.

Alig, hogy eltávoztak, két fiatal csatlós legény toppant be, a párolgó reggelit hozva, melyet künn nagy bográcsokban főztek.

- Lindvay Miklós kapitány uram küldi kegyelmeteknek! jelentették katonásan összeverve bokáikat. Ennek utána pedig ne sajnáljanak sátorába fáradni. A lovakat és szerszámot addig mi majd ellátjuk.

- Dejszen nem bizom azt rátok! dörmögé Bálint és míg urai reggeliztek, a két csatlós segítségével ellátta a lovakat, közben pedig kikérdezte őket a táborbeli állapotokról.

Egyszerre csak e kérdéssel fordult hozzájuk:

- Ismertetek valami Keveházi Móricot a seregben?

- Hogyne ismertük volna, felelt egyik, hiszen földim volt. Derék jó úr volt. Vitéz katona, vakmerő, bátor. Hadnagynál is feljebb vitte volna, ha el nem esik.

- Hát te is nógrádi születésű vagy?

- Az apám se volt az! Zalai vagyok!

De hiszen Keveházi Nógrádból való volt!

- Dehogy onnan; Zalából, a Balaton mellékéről, hiszen öregapám az ő jobbágya volt...

Bálint nagyot nézett, de nem szólt rá semmit, mert Edömér és László kiléptek a sátorból.

Lindvay Miklós, a kapitány, vakmerő bátorsága s hősi vitézségeért kedves embere volt a vezérnek. Ennek csapatjába osztotta tehát be az ifjakat, kiket ez őszinte magyaros nyiltsággal fogadott, midőn jelentkeztek nála, az öreg Bálintnak pedig barátságosan vállára veregetett:

- Hallottam, hogy még huszárosan ki tudod teremteni a hat vágást, öreg! No, majd meglássuk. Nálunk gyakorta lesz részed a tokajihoz hasonló dáridóban. Hiába, pogány népek vagyunk, nem szeretjük a böjtöt.

Bálint nem adta sokért ezt a megszólítást, mert már előzőleg megtudta, hogy a fiatal kapitány a dunáninneni seregek egyik legkiválóbb hőse s az ő csapatja van mindig megbizva a legvakmerőbb hadi vállalatokkal, beütésekkel és portyázásokkal. A táborban csak repülő seregnek nevezik s a legutolsó embere is a legjobb vitézekből van válogatva.

Alig öltötték fel az egyenruhát, sorakozóra riadoztak a kürtök és az egész tábor négyszög arcvonalba állott fel, közepén a Szűzmáriás és országcimeres hadizászlóval.

Az ujoncok felesketésére maga a vezér is megjelent szén-fekete harci ménjén s sas szemét végigvillanva a csapatokon, rövid, lelkesítő beszédet intézett hozzájuk, a haza, király és zászlójuk iránt való törhetetlen hűségre intve őket.

Midőn Edömér is felesküdött a hadi zászlóra Eszterházy Gábor buzdító szavak között, kiemelve a tokaji ütközetben tanusított vitézségét, azon tüstént megtette első alhadnagynak Lindvay kapitány repülő csapatjába, ki mindjárt a csapatok élére állította, miután egyuttal parancs adatott az indulásra is.

Büszke örömmel vette át a vezényletet, mert ezzel a hirnév és dicsőség fényes üstökösútját látta megnyilni maga előtt.

HARMADIK RÉSZ.

—

A BETELT JÓSLAT.

»Él magyar, áll Buda még!
A mult csak példa legyen most. «

Kisfaludy: »Mohács.«

Balboa kapitány.

»Hős Helmer eléjük keztyüt dobott,
Bennem jó lovagra találtatok.«

Svéd ballada.

A török csakugyan ostrom alá vette Győrt, hanem Eszterházy Gábor a várparancsnok oly vitézül védelmezte, hogy rövid néhány napi ostrom után a nagyszámú töröksereg tönkre verve takarodott el falai alól.

Edömér, ki szintén részt vett a védelemben, annyira kitüntette magát, hogy Eszterházy a csapatok viharos éljenriadala között, ott a hely szinén, az ágyuk dörgése között előléptette hadnagynak, barátját Vihorláthy Lászlót, pedig őrmesternek, ki az utolsó kirohanásnál súlyos sebet kapott és csak Edömér önfeláldozó vitézségének köszönhette, hogy a janicsárok össze nem aprították.

A tábori felcser komoly ümmögetéssel kötözte be a mélyen tátongó sebet és még komolyabb fejrázással felelt a tudakozódásokra:

- Nemesebb részek vannak megsértve! hm, hm! sok vért vesztett, de erős és fiatal. Talán kibírja... No, majd meglátjuk!

Edömér csaknem feljajdult, midőn a harc végével barátjának mozdulatlan, halálsápadt arcát meglátta. Noha, minden porcikája kivánta a nyugalmat, még se akart mozdulni az ágy mellől és csakis a fővezér hivására távozott el kis időre.

Midőn visszatért, Keveházi Istvánt találta az ágy mellett, ki buzgón segédkezett Bálintnak az ápolásnál.

- Az imént hallottam, hogy barátunk megsebesült. Engedd, hogy hálám kis részét leróhassam. Senki se ért nálamnál jobban a betegápoláshoz. Úgy gondozom, mint saját édes testvéremet, kérte meghatottan, mire Edömér engedett és hajnaltájban ő is nyugalomra tért.

Midőn azonban kacagányát láncszemes páncélingével együtt lekapcsolta, egy összelapult ólomgolyó hullott nehéz koppanással a földre a kacagány ráncai közül...

- Imhol van a lyuk is a kacagányon. Ez a lövés hátulról történt, a mi sorainkból! - kiáltá Bálint felháborodva.

- Ugyan ne kiabálj annyira, a sebesült felébred a tulsó szobában. Valami kósza, eltévedt golyó lehetett, midőn a muskétások sortüzelése között kirohantunk. Ilyesmi gyakran megesik. Barnabás káplárt ugyanilyen kósza golyó sebesítette meg mellettem, az első kirohanásnál...

Bálint azonban nem nyugodott addig, mig csak a páncélingen is meg nem találta a surolás helyét.

- Kósza golyó létére nagyon is jól volt célozva. E páncéling nélkül, sziveden ment volna keresztül, szólt komoran az öreg, - azután dörmögve ment a benyilóba, hogy a medvebőrrel beterített ágyat még egyszer megigazítsa, magának pedig a benyiló ajtaja előtt a földre vetett ágyat.

- Hiasszár bizonyára megmondaná, véletlen-e vagy szándékosság, de jó időbe telik, mig hazakerül Sztambulból, mormogá, midőn a gyertyát elkoppantva, az öreg emberek rendes szokása szerint, hosszú fohászkodással végig feküdt a küszöb előtt.

Másnap reggel a győzelem emlékére, valamennyi templomban ünnepélyes Te Deum-ot tartottak és midőn Edömér hazakerült az istentiszteletről, Vihorláthy Lászlót már teljes eszméleténél találta, de a nagy vérvesztéstől annyira el volt gyöngülve, hogy alig lehetett a szavát érteni, midőn halvány mosolylyal azt kérdezte az ágyához lépő Edömértől:

- Nem vagy megsebesülve, Edömér?

- Nem, László, még csak egy karcolás se esett rajtam!

- Hála Istennek! Csak hogy te nem vagy megsebesülve. Én értem nem nagy kár, ha meghalok is. Keveházi elbeszélte, milyen fényes győzelmet arattunk.

- Hát azt mondta-e, hogy téged is strázsamesterré tett a vezér vitézségedért?

E kevés beszéd azonban annyira kimerítette, hogy már felelni nem tudott. Megint elalélt, mindnyájuk nagy ijedelmére, úgy, hogy a tábori felcserért kellett futtatni.

De az erőteljes ifjú szervezet utóvégre is győzedelmeskedett és Keveházi gondos ápolása alatt lassan-lassan javulni kezdett, úgy, hogy Edömér jobb kezekre már nem is bizhatta volna barátját, valahányszor a szolgálat érdekében távoznia kellett.

Egy napon éppen a vidéken tett kémszemléről érkezett haza csapatjával s midőn benyitott a várparancsnok előszobájába, épp akkor távozott onnan zajos sarkantyupengetéssel egy atléta termetű egyenruhás alak, akkora parókával, mint egy oroszlánsörény.

Edömér kötelesen szalutált a kapitányi egyenruha előtt, mit ez azonban csak gőgös, kihivó fejbiccentéssel viszonzott.

- Nem találkoztál odakünn Balboa kapitánynyal? kérdé tőle Eszterházy, miután megtette jelentését.

- De igen, ha ő volt, ki épp most távozott.

- Kerüld, amennyire lehet! Izgága, veszekedést kereső ember s párbajai miatt minden ezredtől távoznia kellett. Már többször halálra is volt itélve, de magasrangú pátfogói kérésére és máskülönben vitéz karjáért mindig megkegyelmeztek neki. Most is úgy menekült Bécsből a Lotharingiai herceg ezredétől, mert leszurta ellenfelét. Úgy mondják, ez már a harmincharmadik párbaja - és a vivásban nem mérkőzhetik vele senki herkulesi ereje és nagy ügyessége miatt.

- Úgy látszik, gyönyörűségét találja az öldöklésben. De egyszer majd ő kegyelme is emberére fog találni!

- Igazad van. Én sem szeretem az ilyen vasgyúrókat, de ajánló levelei miatt nem utasíthattam el, mert máskülönben meg vakmerő, vitéz katona, réme a töröknek és karja a mostani időben sereget ér a hitetlenek ellenében. Mint jóakaród figyelmeztetlek, kerüld vele az összekoccanást.

- Amennyire a bátorsággal és katonai becsülettel összefér, kerülni fogom, szólt Edömér.

- Különben megmondtam neki, hogy nem szeretem tisztjeim között a párbajozást. Ne egymást, hanem az ellenséget fogyaszszák! És ő vitézi parolájára fogadta, hogy ezentúl a hitetlenekkel keresi a mérkőzést! mondá, miközben barátságos kézintéssel elbocsátotta magától.

Balboa kapitány fogadása azonban csak üres szóbeszédnek bizonyult. Alig melegedett meg kissé új állomásán, erőszakos, sértegető modora miatt, tiszttársai valamennyien megutálták és a szolgálaton kívül kerülték, ahol csak lehetett.

Ez a kapitányt természetesen nagyon boszantotta és csak a jó alkalmat leste, hogy valakibe szépszerével beleköthessen. És ez az alkalom nem is soká késett.

A polgárok a város védőszentjének ünnepét, a kivivott győzelem emlékére, a szokottnál még fényesebben készültek megülni s e végből a tanács deputációval járult a várparancsnok elé, ki tisztjei élén készült őket fogadni.

A tisztek már mind összegyűltek a palota fegyvercsarnokában, és csak Edömérre várakoztak, kit szolgálata késleltetett a megjelenésben.

Balboa kapitány hosszú spádéját csörtetve, kihivó dölyffel sétált fel-alá, időnként egy-egy nyersen odavetett szóval véve részt a társalgásban.

- Kire várunk még? kérdé egyszerre türelmetlenül.

- Hollókövy hadnagyra, felelte egy árkoláj tiszt.

A kapitány szeme felvillant.

- Micsoda! Egy ilyen tacskó várakoztatja az egész tisztikart! No majd megtanítom én a pontosságra! kiáltá, hangját annyira neki eresztve, hogy mindenki meghallhatta.

- Válogassa meg kegyelmed a szavait. Fiatal bajtársunk hősi vitézségével mindnyájunk becsülését és barátságát kiérdemelte, mit nem mindenki mondhat el magáról, kiáltá Lindvay kapitány célzatosan.

Balboa ragyás arca elsápadt, azután vérvörösre gyulladt haragjában.

- Ezért számolni fog kegyelmed! kiáltá harsányan.

Ebben a percben lépett be Edömér, katonásan tisztelegve.

Balboa kihivón elébe dobbanva, útját állta!

- Korábban szopj, tacskó, ha férfiak várnak. Most pedig büntetésül ugord át kardomat! recsegte, a jelenlevők rosszaló zúgása között.

Edömér arca elsápadt e meggyalázó sértésre, a másik pillanatban azonban már villámló szemmel mérte tetőtől talpig és úgy vágta nehéz bivalybőr kesztyűjét ragyaverte arcába, hogy a szeme szikrázott belé.

A vasgyúró bőszülten kapott kardjához, de többen közbe vetették magukat, mert a deputáció már az ajtó előtt várakozott.

- Megölöm! Az élő Istenre, megölöm! hörgé, fogait csikorgatva.

A főparancsnok a deputáció távoztával természetesen mindenről értesült és nagy haragra lobbant, úgy, hogy midőn Edömér nála jelentkezett, komoran összevont szemöldökkel fogadta.

- Tudom, miért jösz! Csapatbéli elöljáród, Lindvay kapitány az imént bajviadalra kért engedelmet. Nem tudjátok, hogy a párosviaskodás szigoruan tiltva vagyon?

Edömér hallgatott.

- És ha én, mint parancsoló vezéred, megtiltom a verekedést? riadt rá kemény hangon.

- Halálitéletemet mondod ki vele, vezérem! Csak gyáva és becstelen tudna ily sértést megtorlatlanul túlélni!

Eszterházy kis ideig hallgatott.

- Csak legalább Lindvay volna az első... akkor még volna reményem, mormogá fogai között, de ez a fiú azzal a spadasszinnal, azzal a kapuai viadorral megy elsőnek egy szál kardra... Baromi erejével az első összecsapásra legázolja, összetöri...

- A baj már megvan! szólt aztán kissé enyhébb hangon. Az engedelmet meg kell adnom néked is, mert tisztjeim becsületén foltot nem tűrök. Szeretnék haragudni rád, de csak kimondom: fiú, én féltelek téged...

- Minden pillanatban Isten kezében vagyunk, vezérem! felelt nyugodtan Edömér.

Minthogy a viadalnak másnap kora hajnalban a vár alatti bástya félreeső részén kellett megtörténni, mihelyt szolgálatát végezte, sietett hazafelé, - hol már László és az öreg Bálint érthető aggodalmak között várták, mert Keveházi még délben hirét hozta a történteknek.

Mialatt Bálint lesegíté róla nehéz hadiöltözetét, kérdéseikre elmondta az egészet, azután meghagyva neki, hogy pittymallatkor költse fel, szobájába zárkózott és irni kezdett.

- Csak legalább Hiasszár volna itthon! Miért is kellett neki elmenni! dörmögé maga elé az öreg.

- Bizony egy polturát se adnék a hadnagy életéért, mormogá Keveházi is magában - és mintha mosolygott volna mellette...

Késő éjszakára járt már az idő, midőn Edömér kiverte a pennáját és zöld selyemszállal átkötve, lepecsételte a leveleket, azután biztos, gömbölyű vonásokkal mindegyikre ráirva a címet, fiókjába rejté.

- Jó öreg Bálintom, még most is ébren vagy? Az aggodalom nem hagy aludni, úgy-e, mondá elérzékenyülten, midőn behallotta az öreg álmatlan forgolódását és sóhajtásait.

Azt csak Isten tudja, mit hoz a holnap! Élek-e, halok-e? gondolkozott merőn a gyertya lobogó lángjába bámulva. Azután kivette kebléből édes anyjáról rámaradt talizmánját, melynek finom láncocskáján ott függött Csilla aranykeresztecskéje is. Sokáig elérzékenyülten nézte mindakettőt, azután áhítattal emelé ajkához.

- Mindenhová a ti emléketek fog kisérni mindvégig, suttogá ellágyuló hangon, azután ágyára vetve magát, csakhamar nyugodt álomba merült...

Az égalján derengő első rózsaszinű csikocskánál Bálint megkopogtatá ajtaját, mire gyorsan felöltözött és éppen kardját akarta felkötni, midőn segédeinek: Borbély Balázsnak és Lőrinczi Novák Ádámnak a hangját hallotta kívülről.

Hévvel csókolta meg a vésűzött markolatot:

- Ezzel estél el vitézül, én édes jó apám! Segíts hát, hogy én is, akár élek, akár halok, becsülettel megfeleljek vasára edzett jelszavunknak! rebegte imaszerű fohászszal. Aztán gyorsan fejébe nyomva sastollas csalmáját, derült köszöntéssel sietett elébe a tiszteknek.

- Készen vagyok, bajtárs uraim, indulhatunk! szólt, azután meleg kézszorítással búcsuzott el Lászlótól. Midőn hűséges Bálintjának is odanyujtá jobbját, az öreg hangja elcsuklott és remegő keze görcsösen szorította az övét.

- Bátorság, hűséges, jó öregem! Amint Isten akarja! vigasztalta az öreget és a fordulónál még egyszer búcsut intett neki kezével.

A vár és környéke még mély álomba volt merülve s midőn a kapun kiléptek, a toronyőrök akkor kürtölték a négy órát.

A császár-bástya köröndjénél Lindvay kapitánynyal és segédeivel találkoztak és innen már meg lehetett látni a véres találkozó helyét előre megásott páros sirgödreivel.

Balboa kapitány már ott várakozott rájuk és midőn jönni látta őket, kihivó mozdulattal ütött kardjára.

- Itt jönnek az én zselléreim! A lakás már készen van számukra, szólt kegyetlen tréfával, a sirgödörbe rúgva a lábaihoz gurult göröngyöket.

Csak mennél kevesebb teketória, tanú uraim! fordult aztán fennhéjázó hangon segédeihez, hogy ellenfelei is meghallhassák. Én minden feltételt elfogadok!

- Én is! szólt Edömér, s midőn a segédek össze akarták mérni kardjaikat, hidegen visszautasítá:

- Tartsa meg kiki a magáét!

- De a kapitányé jóval hosszabb! sugá neki Novák elképedve.

- Majd megtoldom egy lépéssel!

A kapitány kardja csakugyan jóval hosszabb egyenes spádé volt kacskaringós kosárral a markolatján, az övé pedig kissé hajlott, nehéz damaszkusi szablya.

Harcolni, súlyos csapásokat osztogatni jó, de nem bajvívásra való!

Balboa kapitány ördögi örömmel nevetett magában, s Edömér gyakorlatlanságának rótta fel a választást.

- Csak hadd hetvenkedjék s fáraszsza ki magát az úrfi! Ezzel az egyenes karddal majd megmutatjuk neki, hogy a párbajvivás nem csatározás! gondolá és mindaddig néma, kihivó gőggel hallgatott, míg csak a támadásra a jelt meg nem adták.

Midőn azonban kardjaik összecsaptak, a visszafojtott hetvenkedő bandita természet kitört belőle és sértő gúnyolódással igyekezett zavarba hozni ellenfelét.

Edömérben azonban emberére talált. Mintha nem is hallaná, olyan szabályszerű nyugodtsággal hárította el a csapásokat.

- Úgy látom, értünk egy kicsit a viváshoz! nevetett, fehér fogait mutogatva, melyek nagyok és erősek voltak, mint a farkasé. De tudja-e, hadnagy uram, én már harminchárom ellenfelemet megöltem?

Edömér válasz helyett könnyedén elhárította az akkor divatozó egyenes cseldöfést, miben Balboa kiváló mester volt.

Ez a kapitányt kissé meghökkentette. Játszani akart vele, mint a macska az egérrel, - ehelyett komoly ellenfélre talált s ugyancsak össze kelle magát szednie, nehogy ez a fiatal suhanc szégyenszemre felcsúfolja valami vágással.

- Kegyelmed lesz a harmincnegyedik, kapitánya pedig a harmincötödik áldozatom. Balboa kapitányt még nem sértették meg büntetlenül!

- Engem se! válaszolt hirtelen Edömér, egy körvágással úgy felcsapva a kapitány egyenes spádéját, hogy majd kirepült a kezéből.

Ez olyan dühbe hozta, hogy felordított és kiülő szemét elfutotta a vér.

- Így vagyunk! Most már elég a játékból! harsogta öblös hangján és bikanyakát előre feszítve, egész rohammal veté magát ellenére.

- Sétáljunk, úrfi, a gödörig... Ott aztán imádkozz! és minden felordító szavát egy-egy villámgyors cselvágás követte, orsószerű villanással.

- Nem innen egy tapodtat se! kiáltá Edömér és eddigi védekezéséből támadásba csapva át, oldalt kényszeríté fordulni, nehogy a felkelő nap elkápráztassa szemeit...

Most tünt csak ki a kissé meghajlott kard előnye a hosszú egyenes spádé ellenében, ha ügyes kéz forgatja, mint azt az öreg francia kolonellus Edömérnek tanítás közben megjósolá. Mintha a mesék győzhetetlen bűvös kardja lenne, egyik cselvágás a másik után vallott kudarcot és félrecsapva surrant el a levegőben.

A párbajsegédek irtózva nézték az egyre ádázabbá váló küzdelmet, a gyenge Dávid küzdelmét az óriás Goliáth ellenében.

Kardjaik szikrázva csengtek, csattogtak, tekintetük lángolva keresztezé egymást, csakhogy, míg Edömér arca mozdulatlan maradt, a kapitányé egészen ki volt kelve a dühtől és hörgő hangon átkozódva, végre is azokhoz az alattomos bandita-fogásokhoz folyamodott, melyekkel még minden ellenfelét leterítette. Mikor aztán ezekkel se tudta leteríteni, utolsó, de legveszedelmesebb cselfogását vette elő, mely már nem lovagias párviadalhoz, hanem orgyilkossághoz hasonlított.

Ugyanis mindenáron ellenfele kardját igyekezett balkezével elkapni, hogy jobbjával sziven döfhesse és ezt a hitvány fogást nagy büszkén a maga nevéről nevezte el.

Ugrásra készülő fenevadként csak az alkalmas pillanatot leste, midőn egy göröngyben egyszerre csak megcsúszva, Edömér kardja fedezetlen vállát felhasította, mi dühét a végsőkig ragadta.

- Ha maga a pokol segít is, meghalsz, fattyú! Nesze, ez Balboa kapitány vícsele! övölté vadállati hördüléssel és testének egész súlyával ráveté magát.

- Ez pedig az enyém! kiáltá Edömér, kardjának villámsebes sziszszenése között s a hirhedett bajvivó átszelt torokkal, egész hosszában végig zuhant a földön.

- Megérdemeltem! hörgé vérében úszva, midőn a segédek odarohantak, hogy felemeljék. Hagyjatok, végem van... Hivjátok ide azt a fiut! hörgé szakadozottan és nagy erőlködéssel oldalára fordult.

Edömér megrendülve sietett haldokló ellenfeléhez.

- Nem haragszom rád... becsületes viadalban öltél meg... de én, én... engem elért a büntetés... hanem te vigyázz magadra, vigyázz... mert mindenfelől orgyilk...

Leirhatatlan erőlködéssel akart még valamit mondani, de csak ajkai mozogtak. A széles sebből torkába ömlő vér fojtogatni kezdé. Keze görcsösen markolt a sirgödör földjébe... azután nem mozdult többet...

A halál mindent kiegyenlít, a kiömlő vér mindent megengesztel. Így Edömér is lelke mélyéig meghatva, segített ellenfelét - az akkori időkben dívó párbajszokások szerint - mindjárt ott a helyszinén eltemetni, abba a jeltelen, földszinével egyenlő sirba, mely tulajdonkép neki volt szánva... Azután hallgatagon visszaindultak a vár felé...

- Vérfagyasztó, de vitéz viadal volt. Mását még nem láttam. Fiú, büszke vagyok rád! szólalt meg komolyan Lindvay kapitány, midőn a toronykörönd alatt elváltak.

- Egy öreg árkoláj kolonellustól tanultam! szólt Edömér.

A fordulónál az öreg Bálint sietett elébük és midőn őt épen, sértetlenül meglátta, harsogó örömmel felújjongott:

- Meg sincs sebesülve! Hála néked Teremtő Istenem!

És olyan diadallal kisérte hazafelé, mintha ő nyert volna egy egész dicsőséges ütközetet.

- A hires párbajvivónak vége van! Ezzel a szóval nyitotta fel előtte az ajtót, mire László is kitörő örömkiáltással nyujtá eléje kezét, Keveházi pedig kisértetiesen elmeredve nézett rá - és nem tudott egy szót se kiejteni...

- Tán bizony sajnálja kegyelmed azt a bandität, mi?... rivallt rá az öreg Bálint mérgesen...

Vészhírek.

»Valtham apátja felsóhajt
Mélyen a hir felett,
Hogy Hastingsnál Harold király
Gonoszul elveszett.«

Heine: »Hastingsi csatatér.«

- Haj, haj, miért is kell az ilyen nagy hősnek és hadvezérnek elveszni! szólt egyik nap a parancsnok és rámutatott Zrínyi Miklós, a szerencsétlen véget ért költő hadvezérnek az arcképére, mely az »Obsidio Szigethiana« lapjai közé volt helyezve, mit éppen akkor olvasgatott, midőn Edömér belépett hozzá.

Mert attól a naptól fogva, hogy a hirneves párbajvivót legyőzte, úgy a tisztek, mint a legénység között egész legendákat beszéltek arról a viadalról és Edömért egekig magasztalták, dicsőítették, sőt maga Eszterházy is e naptól fogva úgyszólván fiaként bánt vele és szabad bejárást engedett magához a nap bármely órájában.

- Tán valami rossz hir érkezett, vezérem?

- Tornyosulnak a felhők mindenfelől. Rossz hirt kaptam Pozsonyból a nádortól. A török erősen készülődik, a követségről pedig még semmi hir. Urunk és királyunk szerfelett aggódik, mint Strattman kancellár irja, mert már vissza kellett volna Kaprarának a követséggel érkeznie. Szóval drága a jótanács, fiam!

- Bízzunk, kegyelmes uram, Hiasszárban. Ő minden esetre megbizható hireket hoz.

- Én is csak e kipróbált hűségű emberben reménykedem. Noé nem várta nehezebben zöldággal visszatérő galambját. Csak ne történt légyen véle valami veszedelem. Már a mult héten meg kellett volna neki érkeznie.

- Akkor minden órán várhatjuk visszatértét, kegyelmes uram. Hacsak meg nem halt, visszaérkezik, válaszolt a vett napiparancscsal távozóban, Edömér.

Egy félórát sem időzött még az őrségen, máris újra sietve hivták a parancsnokhoz, s midőn belépett, kimondhatlan örömére a várva várt Hiasszárt találta ott, ki barátságos és sokat jelentő tekintettel üdvözölte.

Eszterházy azonban annyira fel volt indulva, hogy még az üdvözlésre se engedett nekik időt.

- Folytasd, folytasd! sürgeté hevesen. Tehát Kaprarát a követséggel együtt letartóztatták, hogy hirt ne hozhasson a hadikészületekről. Három hónapig hiába várt a szultánnál audienciára, s mikor megkapta, nem volt benne köszönet. Ilyen a pogány! De beszélj már!

- Az audiencián a szultán 50,000 arany évi hűbéradót, a Tisza és Vág közötti részeket követeli urunktól, Lipót királytól, továbbá Thököli Imrének Erdély fejedelméül való elismerését és a pártosaitól elkobzott javak visszaadását kivánja.

Eszterházy dühös kacajjal fonta össze karjait.

- Van-e még több? Miért nem mindjárt az egész országot?

- Van, uram, mert Győr, Komárom és Szatmár várakat is kivánja. Természetesen, midőn gróf Kaprara e lehetetlen követeléseket hallotta, rögtön félbeszakította az egész alkudozást és hazautazásra készülődött.

Most tűnt ki azonban a pogány török álnok hitszegése. Hogy hirt ne hozhasson a nagymérvű hadikészülődésekről, kiséretével együtt őrizet alá vették és fogolynak nyilvánították, - noha a követek személye szent és sérthetetlen még a világ legvadabb népeinél is!

Természetesen, én módját ejtettem és tudattam Kaprarával, hogy hirt viszek a történtekről és egy Bendár nevezetű szakács segítségével bejutottam a Szerályba s megtudtam mindent, amit csak akartam.

IV. Mohamed szultán kitűzette a lófarkakat a Szerály kapuja fölé és a szél azokat északnyugat felé lobogtatta, mire a szultán kimondá, hogy megindítja rengeteg táborát a keresztény világ összetörésére.

E jó előjelen kívül azonban, egy rossz előjel is történt.

Midőn a szultán elmondá az eskü szavait, egy hirtelen támadó szélroham lefujta gyémántos és gyöngyös szurgodzsálját a fejéről. Kara Mustafa azonban feltalálta magát.

- Így hullnak a hitetlenek országai a felséges padisah lábaihoz! kiáltá el magát Kara Mustafa a nagyvezír, ki féktelen dicsvágyból és kincsszomjból erőlteti a szultánt a háborura. A vezérek nagyrészét, a hadsereget és janicsárokat nagy kincsek és gazdag préda igérgetésével annyira feltüzelte, hogy a szultán nem mer nekik ellenállni és ma már 250,000 ezernyi haddal, 300 ágyuval útban van, hogy Bécset elfoglalja. Azután jő a többi.

A nagyvezír Thökölit is meghivta a döntő haditanácsba és midőn a szeraszkier azt kérdezte tőle, hogyan lehetne egy csapással három dolgot elvégezni: boszut állani Lipót királyon? a hadsereget zsákmánynyal kielégíteni? és Magyarország sorsát jövőre biztosítani? - Thököli erre azt felelte:

- Pusztítsuk el Bécset.

És erre Bécs ostromát elhatározták. Kara Mustafa a Dunántúlról közeledik Bécs felé és az útjában álló Károly lotharingiai herceg seregeit fenyegeti összetöréssel, Thököli pedig Felső-Magyarország felől közeledik Bécs felé, Eszterházy nádor seregei nem tudják majd feltartóztatni, mert sokan meghódolnak neki az elégületlenek és városok közül.

- Óh, ez a Thököli, ez a dicsvágyó kalandor! Magyarország koronája után meri nyujtani kezét, mikor van törvényes ura és felkent királya! A pogánynyal szövetkezik saját hona ellen, testvér és hazafi vért ont, csakhogy dicsvágyát, hatalomszomját kielégíthesse! háborgott Eszterházy. Nem, ezt Isten nem fogja engedni! kiáltá aztán hangosan. Ha Bécs elesik - Magyarországnak is vége, nem fog megszabadulni a török iga alól soha. Bécset meg kell mentenünk! Tudósítanunk kell Károly lotharingiai herceget és felséges urunkat, a királyt! E fontos hireket nektek kell megvinni, hogy Bécset megerősíthessék. Készüljetek! Veszély van a késedelemben!

- Engedj szót, fővezér úr! A legfontosabb hir még hátra van. A királyt és fővezért az ellenség hadmozdulatairól és számáról is tudósítani kell. A padisah a nagyvezírt korlátlan hatalommal ruházta fel és a nagyvezír seregéhez Mahmud-el-Tebrisz volt aleppoi basán kívül, még több basának és bégnek kell hadaival csatlakozniok.

- Mahmud-el-Tebrisz, Kairam atyja! kiáltá el magát önkénytelenül Edömér.

Hiasszár olyanformán intett, hogy erről majd később beszéljenek, - azután folytatta:

- E felhatalmazást és az egész óriási hadjárat tervét, több más titkos parancscsal egy sebes hirnök hozza. E hirnök velem együtt indult, de én két nappal megelőztem.

- És tudod az utját? kérdezte izgatottan Eszterházy.

- Tudom! Épp azért említém, hogy a haditerveket hatalmunkba keríthessük!

Eszterházy dicsérőleg veregette meg vállát:

- Derék ember vagy! Megfizethetlen szolgálatokat tettél, de a jutalom sem fog elmaradni. A hirnököt, ha törik, ha szakad, hatalmunkba kell kerítenünk. Merről jő? Vizen vagy a szárazon?

- A Dunán! »A próféta szeme« gyorsjáró hadinaszádon utazik. A naszád legénysége azonban Eszéknél kiszállott, csak tizenhat ember maradt a hajón.

- De hát miféle boszorkánysággal tudtad ki mindezeket?

- Dervisnek öltözve, Eszékig magam is a naszádon jöttem!

A várparancsnok gondolatokba merülve járt néhányszor fel-alá a szobában, azután megállt Edömér előtt:

- Hadnagy uram, vállalkozik-e kegyelmed e vakmerő hadicsinyre. Veszedelmes, az igaz, de nem lehetetlenség.

- Megpróbálom, vezérem! válaszolá Edömér készségesen.

- Majd segítek én is. A dervisruha másodszor is jó szolgálatot tesz! szólt Hiasszár.

- Az egésznek azonban a legmélyebb titokban kell történnie! figyelmezteté Eszterházy.

- Felelek embereimért! szólt Edömér s midőn kevéssel azután Hiasszárral együtt távoztak, ez egy pillanatra megállította az előcsarnokban.

- A sok rossz között egy örömhirt is hoztam számodra. Kevés, az igaz, de mégis valami! Abu-el-Máni, hugocskád elrablója útban van Magyarország felé. A többit majd otthon... Mig te kiválasztod embereidet, addig én Bálint bajtársnak mondok egy szives jónapot. Félóra mulva azonban indulnunk kell!

Edömér hálásan szorította meg a renegát kezét.

- Köszönet e jó hirért! Náladnál nincs hivebb barát a földön. Mindig csak mások javán munkálsz! szólt örömteljes felindulással, aztán sietett, hogy századának legvitézebb huszonöt emberét kiválaszsza vakmerő vállalkozásához.

Rövid félóra mulva a kis csapat, mintha kémszemlére indulna, távozott a várból, - és a negyedik nap hajnalán a nagyvezír haditervei Eszterházy keze között voltak, mert Edömér embereivel a Csepel-sziget nádasai közé rejtőzve, éjnek idején ráütött a békésen horgonyzó naszádra és a mit sem sejtő őrséget lekaszabolva, a hajót elsülyesztette...

E tervek tárták fel csak igazán valódi nagyságában azt a rémületes veszélyt, mely első sorban ugyan Bécset, de közvetlen utána Magyarországot és az egész keresztény világot végső megsemmisüléssel fenyegette.

- E terveknek haladéktalanul a fővezér keze közé kell jutniok, különben Bécs elveszett! kiáltá Eszterházy.

- Bizzad rám, vezérem! Nem nyugszom, nem pihenek addig, míg a hercegfővezér kezébe nem adom, ajánlkozék Edömér, elértve a parancsnok aggodalmas tekintetét.

Eszterházy homlokredői egy pillanatra elsimultak.

- Akkor hát menj és készülj az útra. Addig én megirom a leveleket!

- Ketten megyünk, ha úgy akarod, parancsnok uram! vágott közbe élénken Hiasszár. Ha egyikünket baj érné útközben, odaér a másik. Aztán jobb lesz, ha szóval mondod el üzeneteidet és mindegyikünk részére egy-egy ajánló levelet adsz az illető magas személyekhez, hogy elhigyjék, a mit mondunk.

- Igazad van! Menjetek, hát és siessetek vissza hozzám.

Az öreg Bálint épp akkor ült le reggelijéhez, midőn beléptek, de tüstént lecsapta sajátfaragású kanalát és örvendezve sietett elébük.

Ezt a jó alkalmat Edömér agara, a Szellő mindjárt felhasználta és ugyancsak lafatyolni kezdte a tejet a beleaprított fehércipóval együtt.

- Adta pákosz jószága te! Maholnap kilopja az ember szemét! nevetett rá jókedvűen az öreg. Nesze hát, ne ágaskodj, hanem egyed meg, ha már belenyaltál és a mázas cseréptálat letette a földre az agár elé.

Alig ette meg azonban az utolsó falatot, egyszerre keservesen vonítani kezdett, azután habzó szájjal felhemperedve, iszonyú görcsök között pár perc mulva megdöglött.

- Méreggel étette meg valaki! kiáltotta haraggal Vihorláthy László és vele együtt mindenki sajnálta a virgonc állatot, de legjobban Edömér, mert Csillának az ajándéka volt.

Csak Hiasszár nem szólt rá semmit, hanem midőn Bálint kivitte, hogy elássa az udvar végében, utána ment.

- Az a méreg neked volt szánva, Bálint! Vigyázz hát magadra, míg mi távol leszünk, szólt olyan setét arckifejezéssel, hogy az öregnek ritka hajszálai felborzolódtak bele.

- Méreg! kiáltá megrettenve, méreg!

- Az hát, de ne kiabálj annyira! Emlékezz az ellapult golyóra és Balboa kapitány utolsó szavaira. Fejemet merném rátenni, hogy őt is Edömér elvesztésére küldték ide... Először az úr, azután a szolga, legutoljára pedig én! végzé baljóslatú mosolylyal.

Bálint majd elejtette az ásót kezéből.

- Előre lehetett látni, hogy eget, földet megmozgatnak elvesztésünkre. Résen kell hát lennünk! De csitt! Keveházit látom jönni...

Csakugyan Keveházi jött, kérdezni, hogy meg vannak-e nyergelve a lovak és ő segített nekik. Vihorláthy sebei már annyira begyógyultak, hogy kikisérte Edömért az udvarra.

- Térjetek vissza mielőbb jó egészséggel a messzi Bécsből! búcsuzott el tőlük, Keveházi pedig elkisérte őket a parancsnokhoz, mert, úgy mondá, szolgálatra van beosztva az őrszobában...

Eszterházy már türelmetlenül várta őket:

- Más üzenetem nincs, mint mondjátok el a nagyvezír haditerveit. Ime, itt vannak, vigyétek magatokkal és itt vannak részetekre az ajánlólevelek Károly lotharingiai főherceg generalissimushoz, gróf Starhemberghez, Bécs város hadiparancsnokához és Eszterházy nádorhoz, ki jelenleg szintén Bécsben időzik. Isten segítsen benneteket! A keresztény világ léte, sorsa van gyorsaságtokra bizva, úgy vigyázzatok.

- Életünk és vérünk árán is teljesítjük a ránkbizottakat! felelt Edömér.

- Számítok rá! De igaz a! Vitéz haditettedért pedig e küldetésben leled jutalmadat! Tehát a viszontlátásra! búcsuzott el tőle jelentőségteljes mosolylyal, azután pedig lekisérte őket az udvarra, hogy megtekintse lovaikat, elég gyorsak és kitartók-e?

A lovak mellett Keveházi őrködött, a vezér parancsnok láttára azonban tiszteletteljesen hátrább vonult... Ugyanekkor nagy sietve a napos őrtisztet látták közeledni, ki megpillantva a parancsnokot, jelentette neki, hogy valami Patkó nevezetű vén huszár két nógrádi földjével együtt megszökött az ezredtől. Jó minapában szökött meg az első, most utána e három.

- Sátorbeli bajtársai tervszerüleg előkészítettnek mondják a szökést, mert örökösen együtt súgtak-búgtak és a városban gyanus emberekkel trafikáltak, sőt nehéz aranypénzeket is láttak náluk! végezte jelentését a napos őrtiszt.

- Lindvay kapitány vegye őket űzőbe! S ha kézre kerülnek, átszökő pribékek sorsára jussanak! szólt a parancsnok komoran, homlokát összeráncolva.

Keveházi elsápadt.

- Bizony Isten, még én is gyanuba keveredem! Pedig csak földieim és bátyám jó ismerősei voltak! szólt zavart nevetéssel és Hiasszárnak úgy tetszett, mintha keze remegett volna, midőn búcsut intett nekik.

Alig hogy a város tornyai eltüntek szemük elől, Hiasszár megállította a lovát az első keresztútnál.

- Itt szép csendesen elválunk, uram! Egyikünk jobbra, a másik balra megyen, de egy úton nem jó lesz haladnunk.

Abban egyeztek meg, hogy amelyikük előbb Bécsbe ér, az megvárja a másikat a styriai kapu környékén lévő aranyrózsa vendéglőben...

A kancellárnál.

»Sötéten szállt le az alkonyat,
Havas tövén az ifjú haladt,
Jég s hó közt lengeti zászlaját!
És rajta kiváló jelszavát:
Excelsior!«

Longfellow: »Excelsior!«

Edömér mindenhol éppen csak annyi pihenést engedett magának, hogy lova kissé kifujhassa magát, így aztán a harmadik napon szerencsésen megérkezett a régi császárvárosba és megszállt a kijelölt helyen.

Azt hitte, legalább is egy nappal megelőzte Hiasszárt, pedig alig hogy bevágtatott a szálló udvarára, az már ott várt reá az egyik ablaknál és sietve intett neki, hogy menjen fel hozzá.

- Hát te már megérkeztél? ezzel a szóval köszöntött be hozzá.

- Éjjel-nappal váltott lovakon jöttem, csakhogy Kányavári Gedeont megelőzhessem. Pár óra mulva ő is itt lesz.

- De hát hol találkoztál vele? kérdezte a gyűlölt név hallatára elhalványulva.

- Pozsonyban, az arany oroszlánnál. Mindenese, Libor is vele van. Jómódú német polgárnak voltam öltözve és e széles peremű kalapot jól a szemembe húztam, midőn beléptek és alvást tettetve, beszélgetésük nagy részét kihallgattam... De most erre nincs idő... Szerencsénkre Károly főherceg szintén Bécsben vagyon. A követség sorsáról még mit sem tudnak, épp azért tüstént hozzá kell sietned, mert úgy sejtem, Kányavári Gedeon is ezzel a fontos hirrel siet öcscséhez, hogy érdemeket, kitüntetést szerezzenek vele.

- És te? kérdezte meglepetve Edömér.

- Ez egyszer hagyj engem a magam útján járni. Eszterházy, a nádor majd elvezet a főherceghez és kancellárhoz!

Ez utóbbi szónál, mintha rejtélyes mosoly játszott volna keskeny ajka körül...

- Szavadat fogadom, Hiasszár!

És amennyire lehetett, hamarosan rendbe hozta, kicsinosította ruháit és fegyverzetét, azután lovát újra elővezettetve, az egyik vendéglői szolgával megindult a belváros felé.

Eszterházy Pál nádor fényes lakást és szolgaszemélyzetet tartott a császárvárosban, s midőn oda érkeztek, nagy csoport kiváncsi bámulta a ház előtt álló cifra hintókat és az udvar szineit viselő csatlósok és udvari fullajtárok hímes öltözetét.

Éppen jó időben jött. Lotharingiai Károly herceg és birodalmi főhadvezér fényes kiséretével a nádornál időzött, ki hopmestere által értesítve, azonnal maga elé bocsátotta Edömért.

A fényes fogadó terem melletti kis benyilóban fogadta a nádor, ki alig olvasta el a neki szóló levelet, nyájas arcán a legnagyobb felindulás jelével, sietett vissza a terembe, hol csakhamar zavaros, szörnyűködő mormogás keletkezett, a másik pillanatban azonban megmozdultak a bársony ajtófüggönyök és maga a főherceg hatalmas alakja lépett a benyilóba, Strattmann kancellár, gróf Starhemberg Rüdiger, Bécs város hadiparancsnoka és több főtiszt kiséretében, mire Edömér mély meghajlással átadta Eszterházy levelét a haditervekkel együtt.

A főherceg szeme sietve futott át a sorokon, azután intett neki, hogy beszéljen.

Hiradása és a nagyvezér haditervei váratlan villámcsapásként találták a jelenlevőket és leirhatatlan megdöbbenést keltettek. A kancellár sápadtan, idegesen rágta keskeny ajkát.

- Követeink le vannak tartóztatva... És a várva várt békekötés helyett, a nagyvezér közeledik tengernyi táborával Bécs ellen, mondá tompa hangon, mi félelmetesen hangzott a beállott síri csendességben.

- A város védőművei pedig gyengék, el vannak hanyagolva. Helyőrsége csekély, hadiszerei nincsenek! szólt komoran Starhemberg Rüdiger és indulatosan szorongatá kardja markolatát.

Csak a fővezér komoly, jellegzetes arca maradt nyugodt és rendületlen.

Vállára omló hatalmas parókájának egy szála se rezdült meg, s hangja egy cseppet se veszített nyugodt, érces csengéséből, midőn megszólalt:

- Azonnal jelentést teszünk felséges urunknak, a császárnak és azután mindent megteszünk a védelemre! - mondá határozottan és nagy, nyugodt tekintetű szeme nyájasan villant fel, midőn kérdésére, Edömér elbeszélte, miként foglalta el huszonötöd magával az ellenséges terület szivében a futárt hozó töröknaszádot.

- Szeretem a merész embereket! Fiatal vitéz, gyors hiradásoddal nagy szolgálatot tettél Bécsnek és a keresztény világnak, miért is biztosítunk teljes kegyelmünkről, mondotta biztató hangsulyozással, miközben kiséretével együtt eltávozott.

Strattman kancellár azonban pár lépéssel hátra maradt.

- Kegyelmedet nevéről már régen ismerem. A főherceg távoztával, pár szavunk lészen egymással! szólott nyájas kézintéssel - és csakugyan rövid idő mulva a nádor kiséretében újra visszatért.

- További parancsig itt marad kegyelmed és ő fensége magas személye mellé lészen beosztva szolgálattételre, amint a körülmények megkivánják! A fenség érdeklődik kegyelmed iránt. Hadnagy uram, ez az első lépés a rang és dicsőség grádusán. Szép jövő mosolyog kegyelmedre, azért hát csak excelsior! mondotta a nádor kiváló jó akarattal.

A kancellár is biztatólag mosolygott.

- Most pedig magammal viszem kegyelmedet, hadnagy uram, mert, mint mondám, pár szavunk lészen egymással, szólott, tollas kalapját az apródoktól átvéve.

Midőn a kancellár hintaja az utcákon nagy dübörgéssel végig gördült, már akkor a rémhir a császárváros egész lakosságát felzavarta.

Parancsok és rendeletek adattak ki a város erődítésére és a védelemre, nyargoncok s gyorsfutárok vágtattak tajtékzó paripákon a szélrózsa minden irányában, hogy hirt adjanak a szomszéd államoknak és fejedelmeknek a közelgő veszedelemről és sürgős segélyt kérjenek a fenyegetett Bécs részére, az utca sarkokon és tereken pedig a kikiáltók trombitái és dobjai recsegtek és pufogtak...

- Három ezer polgár fog felváltva éjjel-nappal a védműveken és árkokon dolgozni, szólt a kancellár és midőn hintajuk a palotába berobogott, az ajtónálló jelenté, hogy Kányavári kamarás úr óhajtana tisztelegni igen fontos ügyben...

Edömér keze akaratlanul ökölbe szorult e gyülöletes név hallatára, a kancellár arca pedig hideg kifejezést öltött.

- Bizonyára a királyi megerősítő levelet jön szorgalmazni! mormogá. Mondd meg neki, várjon, szólt aztán röviden és midőn a nappali terem nehéz szárnyajtói szétnyíltak, egy sugár lányalak lebbent eléjük az íves ablakközből.

- Edömér! Kedves Edömér bátyám, te vagy! kiáltá örömteljes meglepetéssel és mindkét kezecskéjét oda nyujtá neki.

- Csilla, hugocskám! Óh, mi öröm, hogy láthatlak! kiáltá Edömér is boldogan szorongatva a remegő kezecskéket.

- Igen, elhoztam nektek! Örüljetek hát a viszontlátásnak! szólott a kancellár megfordulva, mert a szomszéd teremből Korláthkövyné nemes alakja lépett be az ő neje és leánya társaságában, mire a kancellár is jó ideig nyájasan beszélgetett velük, de azután mégis meggondolva magát, átsietett fogadó szobájába, hol Kányavári Áron várt rá a kamarások hímes gála ruhájában, földig hajtva sovány alakját a császár mindenható bizalmasa előtt.

Csakugyan a királyi megerősítő levelet jött kérelmezni, de nem valami örvendetes eredménynyel járhatott a kihallgatás, mert mélyen fekvő szeme csak úgy izzott a rejtegetett dühtől, midőn a szolgák sorfala között a lépcsőkön nagy feszesen alláballagott, hogy lent várakozó tükörablakos, drága batárjába üljön.

Hátha még azt is tudta volna, hogy közvetlen utána, áldozatának fiát hivatta magához a kancellár, egy szolgát pedig a külvárosi szállóba a renegátért küldött.

Hazahajtatva, egy levélkét talált szobájában, melyet alig hogy elolvasott, egyszerű polgárnak öltözött át, azután szemére huzott kalappal távozott fényes palotájának a túlsó utcára nyiló ajtócskáján és a távoli Lipót-város egyik magányosan fekvő házacskájához érve, sajátságos kopogtatására kinyílt az ajtó...

- Öcsém, öcsém, nehezen vártalak! Hagyjad a fölösleges kérdéseket és kezdjük mindjárt úgy, mintha folytonosan együtt lettünk volna! krákogta elébe Gedeon, a bátyja, kinek sovány alakja azóta még jobban összeszáradt és kétrétgörnyedt.

- Valami veszedelem fenyeget bennünket, hogy ily sietve jöttél? kérdezte Áron, bátyjának epés, izgatott arcától megrettenve.

- A fiú és a renegát Bécsben vannak! felelt Gedeon setét tekintettel és elbeszélte, miként kerítették hatalmukba a nagyvezér futárját.

Áron majd elszédült e váratlan hir hallatára.

- Midőn ezt embereink nékem Győrből hirül hozták, tüstént Abdi basához, onnan pedig egyenesen hozzád siettem. Ellenségeink félelmesek kezdenek lenni!

- De hát az ördög segíti azt a fattyut és társait, hogy nem tudjuk elveszíteni? kiáltá dühvel.

- Nem az ördög, öcsém, Hanem ravasz tanácsadói vannak! Ismerik titkainkat, azért nem botlanak bele a kivetett hálóba.

Mióta az országba tették lábukat, minden lépésükre vigyáztunk. A Korláthkövy-kastélyban lévő emberünk megizente, merre veszik útjukat. Varangyos és bandája rájuk lestek a setétvölgyi kopanicsánál és felkoncolták volna valamennyit, ha Laky Kristóf csatlósaival nem kiséri őket, úgyszintén az eperjesi úton is hálónkba kerültek volna, ha még egy napot késnek...

- Az az áruló gazember renegát, az játszik ki bennünket... Geda te, ez az ember elveszít bennünket, ha idejekorán meg nem semmisítjük!

- Igen bizony, túljárt az eszünkön, azaz a tiéden, öcsém. Azok mind a te terveid voltak. Hiába bérelted fel Balboa kapitányt. Az a fiú leverte a világra szóló bajvivót, és nekünk háromszáz nehéz aranyunkba került! sóhajtá keserves fohászkodással.

- A terv jó volt, mentegeté magát Áron.

- Hiába jó, ha nem sikerül. Azt a bizonyos tejet is a kutya ette meg a vén Bálint elől.

- Mit tehetek róla! A véletlen hibája volt! förmedt fel mérgesen.

- Éppen az a hiba! A véletlent mindig számításba kell venni, hogy el ne ronthassa dolgainkat. Mellette lévő legügyesebb emberünknek meg van hagyva, hogy ezentúl minden szavára, lépésére ügyeljen s bárhová megy, azonnal gyors futárral értesítsen bennünket. - Azután egy hatalmas szövetségesünk is támadt, ki eget-földet meg fog mozgatni elvesztésére.

- Hadd hallom, ki az?

- Abdurrahmán basa! Mióta értesült a keresztények nagy hadimozgalmairól, nagyon meg van szeppenve. Mi jobban gráciájában vagyunk, mint valaha. Midőn megvittem neki a hirt a futárról, szakállát tépte mérgében és a prófétára esküdött, hogy azt a jóslatot nem hagyja teljesülni. Annak a fattyunak nem szabad élve Buda alá kerülni. Minden eszközzel segíteni fog bennünket.

E pillanatban Libor ütötte be kopasz fejét az ajtón.

- Mi hirt hoztál?

- Hollókövy fia a kancellár vendége! Egy hintón mentek. A kancsal renegátot pedig épp most hivatta magához.

Kányavári Áron arca ónszinűre változott.

- Strattman kancellár ellenségünk! Elburkolt szavakban már a multkor értésemre adta, hogy sok gyanus dolgot hallott rólunk s midőn ma a királyi helybenhagyó levelet kértem, vizsgálatot emlegetett... Most pedig a fiú és a renegát elmondanak neki mindent! Veszve vagyunk, ha rögtön nem cselekszünk! hebegte halálos rémülettel.

Gedeon csitítólag emelte fel száraz kezét, noha egy pillanatig ő is megremegett.

- Nyugalom és hidegvér, öcsém! Ne veszítsd el mindjárt a fejedet, szólott feddő hangon. Igaz, hogy a veszedelem csomósan kezd gyülekezni fejünk fölé, de messze érnek ám a mi kezeink is! Strattman kancellár uram is csak olyan halandó ember, mint bárki más és, ha nagyon alkalmatlan kezd lenni, hát egy napon valami szép gyümölcs, vagy finom spanyol bor élvezése után, halálos hascsikarása támadhat. A fődolog az, hogy időnk legyen. Az pedig lesz - és ki időt nyer - életet nyer!

Áron kissé megnyugodva lélekzett fel, mire bátyja szánakozólag mosolygott.

- Öcsém, Bécs veszedelme most minden más dolgot háttérbe szorít. A császár udvarával és a főurak nagyrészével Linczbe menekül, - de mi itt maradunk. Akár elfoglalja Bécset a török, akár nem, - tudom, amit tudok, - utána a háboruzásnak és ostromoknak hosszú sora fog következni, ami alatt a mi ügyeinkkel nem vesződik sem a császár, sem a kancellár, - de annál jobban vesződünk mi, hogy az a három ember meg ne érje a háború végét. - Érsekújvár, Esztergom és Buda ostroma alatt a zűrzavarban sok jó alkalom fog kínálkozni, ne félj! Hálóba csalom én azt a renegátot, bármily ravasz legyen is! Én rajtam ki nem fog, pláne, ha Abdi basa is mindenben segélyünkre lesz. Ez az egyik! A másik pedig az, hogy mire a háborunak vége lesz, akkorra martalóc és pribék csapatjainkat átszöktetjük Moldvába és Lengyelországba. Azokról, kik személyünket ismerik, majd én gondoskodom. Így aztán, ha minden titkunkat is

elárulta neki a renegát, a kancellár uram nem árthat vele, mert nem lesznek tanui, bizonyítékai, de még vádolók se lesznek, mert akkorra már ki tudja, hol porladoznak annak a fattyunak és cimboráinak a csontjai, hahaha!

- Hahaha! nevetett vele most már Áron is.

- Ide hallgass, öcscse! Bármily jó alkalom kínálkozzék is, az erőszakos, goromba eszközöket kerülnünk kell. A kancellár tudja titkainkat, tehát a gyanú árnyékának sem szabad ránk esni, hogy a mi kezünk jár a dologban. Finoman, láthatatlanul kell a hálót szőni, úgy, hogy a gyanut másra háríthassuk. Ehhez én jól értek. Abdi basát már beavattam és mindjárt téged is beavatlak, - de elébb halljad, micsoda felséges ütőkártyák vannak kezeinkben.

Először is azt kell végbe vinnünk, hogy a négy jó barát ne legyen elválasztva egymástól. Ennek a módja már megvan. Ez az első. A második az elrabolt Hollókövy leányka, kinek hollétét tudjuk és vele biztosan kelepcébe csalhatjuk a fiut, ki folytonosan Abu-el-Máni nyomait keresi. Ebben szükség esetén segítségünkre lesz maga a rabszolgakalmár is...

- És a harmadik?

- A harmadik pedig, mikor az udvar menekülni fog az ostrom elől, a kancellár szintén vele fog menni és hugát, a Korláthkövy leányt nem hagyja Bécsben. A kiséret között bizonyára közte lesz a fiú is vén csatlósával és tán a renegát is. Mit szólnál, ha valami nagyobb török vagy martalóc csapat ütne rájuk? A kiséretet egy lábig levágnák, fiad Jánoska pedig vitézül ráütne a martalócokra és megmentené a kisasszonykát. Ezzel azután a kancellárnak ki lenne húzva a méregfoga örökre. Mi? - és diadalmasan nevetett hozzá.

- Hatalmas! Nagyszerű! Ilyen csak a te fejedben születik! örvendezett öcscse.

- Ez csak ízelítő, mindjárt meghallod a többit is. Igaz, célirányos volna, ha János fiad valahogy meg tudná nyerni ő kelmének a barátságát. Mindjárt megmondom, hogyan és mikép... De jól ide figyelj, mert életre-halálra folyik a játék!

A titokteljes kép.

»Lássunk hozzá a szövéshez.
A fonál meg vagyon fonva,
A szövet meg vagyon szőve,
Munkánk készen áll.«

Grey: »A párkák.«

A kancellárt Edömér története mélyen meghatotta, Hiasszár leleplezéseire pedig igazságszerető lelke fenékig telt undorral és utálattal.

Már több titkos feljelentés volt a birtokában, de nem akart hinni azoknak. Most azonban kitört belőle a harag és méltatlankodás.

- És az ilyen gályákra való emberek bitorolnak rangot, méltóságot és tiszteletet! kiáltá harsányan. Mihelyt a háborus időknek vége lesz, azonnal vizsgálatot indítunk, - és ha valóban bűnösök, bármily magasan álljanak, lakolni fognak. Addig azonban türelem és titoktartás.

E napon Edömér a kancellár asztalánál ebédelt több magasabbrangú tiszt társaságában és kis barátnéja, Csilla mellett ült, ki boldog örömmel enyelgett vele.

- Milyen nagy és deli vitéz lett belőled! Atyám alig fog rád ismerni, tréfálódzott vele, de mélyen elpirult, midőn Edömér halkan visszasúgta, hogy ő is gyönyörű leánynyá fejlődött és mindennap szebb lesz, akárcsak egy mesebeli tündérkisasszony.

- Mi is menekülni fogunk az ostrom elől. Éppen az elébb eresztettem útnak egyet levélhordó galambjaim közül, hogy atyám jöjjön értünk erős kisérettel. Bárcsak te is elkisérnél, Edömér bátyám, akkor nem félnék semmitől! Hiszen te győzhetetlen hős vagy! csicseregte a leány.

Edömért egészen boldoggá tette ez a dicséret. Midőn délután az erődítési munkálatokat mentek megtekinteni, az egyik bástyaköröndnél Starhemberg Rüdiger megszólította szűkszavú modorában:

- Éppen hivatni akartam hadnagy urat. Ő fensége a hadi operációk megkezdéséig mellém osztotta be. Szükségünk van gyors és merész emberekre. Jelentkezzék holnap!

Másnap, a jelentkezésnél, az összegyűlt tisztek között megpillantotta az ifjú Kányavári Jánost is, ki őt, midőn mellette elhaladt, mint bajtársát, katonás kimértséggel üdvözölte, noha Edömér rá sem nézett.

A parancsnok ezután három tisztet, köztük Kányavári Jánost is, futári szolgálatra jelölt ki.

- Mihelyt ő fensége parancsai megérkeznek, indulniok kell, Pálffy, Battyányi, Scherfenberg és Heisler tábornokokhoz! mondá röviden.

De bizony elmult egy hét, a parancsok mégsem érkeztek meg a főherceg táborából és midőn Edömér egy hétfői nap hazatért szállására, ott találta Vihorláthy Lászlót, Bálintot és Keveházit, kik mindenestől utána jöttek Bécsbe.

- A várparancsnok uram küldött bennünket kegyelmed után! jelentette Bálint nagy örömmel.

Másnap egész váratlanul megjöttek a főherceg titkos parancsai, mire nagy lótás-futás lett a főhadiszálláson.

A futár tisztek éppen indulni akartak, midőn Kányavári János lova egyszerre csak megbokrosodott és úgy levetette a nyeregből, hogy mozdulatlanul terült el a földön.

- Blumenthal hadnagy, induljon helyette! parancsolá Starhemberg boszusan.

A hadnagy sietve kapta be reggelijét, de alig, hogy lovát elővezették, egyszerre halálsápadt lett és iszonyú görcsök között rogyott a parancsnok lábaihoz...

- Bardio hadnagy! kiáltá idegesen Starhemberg.

Az olasz származású hadnagy, elvéve a sürgönyöket, fürgén a nyeregbe pattant, de a másik percben az ő lova is iszonyú ágaskodások között kirugott és gazdáját fején keresztül hajítva, megvadultan száguldott tova.

Starhemberg dühében sápadozni kezdett.

- Az ördögök bujtak ezekbe a lovakba! kiáltá, széttekintve a hármas balesettől megdöbbent tisztek között.

- Hollókövy hadnagy, bizik-e lovában? kiáltá egyszerre.

- Bizom! felelt nyugodtan Edömér.

Behivta a szobájába, átadta a titkos sürgönyöket s csak ennyit mondott neki nyers hangsúlyozással:

- Remélem, a negyedik tisztem lova nem fog megbokrosodni!

Edömér válasz helyett csak egy tekintettel felelt, melyre a parancsnok komor arca egyszerre kiderült, ő pedig a másik pillanatban már lova vékonyaiba mélyesztve sarkantyúit, szélvészként száguldott tova.

Az útak, melyeken haladnia kellett, ki voltak neki jelölve. Pozsonyban Tesa tábornoknál jelentkezett, aztán a legnagyobb sietséggel folytatta útját, mert több szétszórtan elhelyezett helyőrséggel láttamoztatnia kellett a nála lévő összpontosító parancsot is és már csak az utolsó, legfontosabb hadiparancs volt nála, midőn Sárvár táján egy kóborló török csapat vette űzőbe, mely elől menekülnie kellett.

Szerencsére nemesvérű lova szélvészként száguldott tova a portyázók zsákmánynyal terhelt lovai elől, de midőn a kitűzött útvonalra újra visszatért, a könnyű hidat lerontva találta maga előtt.

Már alkonyatfelé járt az idő és az égen nehéz viharfelhők gyülekeztek távoli fenyegető morgás kiséretében.

A máskor csendes folyású Rába-ág most fel volt duzzadva és forgókat, örvényeket hányva, rohant szinig dagadt medrében.

Újra vissza kellett tehát fordulnia és a parton vágtatott tovább, hogy gázlót keressen, de a zivatar és az éjszaka, mintha összebeszéltek volna, versenyezve közeledtek. Csakhamar villám villámot, menykőcsapás menykőcsapást ért és ökölnyi jégdarabok kezdtek aláhullani.

Az albán bégtől elvett arabs paripa sohse látott jeget s midőn a tojásnagyságú éles jégdarabok paskolni kezdték, ijedt ágaskodással hányta-vetette magát s párszor majd belefordultak a megdagadt folyóba.

Belátta, hogy valami fedél után kell nézni, különben agyonverik a folyton sűrübben hulló jégdarabok. Nem is ellenkezett hát tovább paripájával, hanem ösztönére bízva, engedte tovább száguldani a villámoktól hasogatott éjszakában.

Egyszerre hivogató világot látott megcsillanni a messzeségben és nemsokára ott állottak a komor, zárdaszerű tornyos úrikastély előtt, melynek egyetlen nagy íves ablaka világított csak ki az éjszakába.

Zörgetésére mindjárt kinyilt a kapu és egy kulcsárforma vén ember jött másodmagával elébe, kitől, midőn szállást kért, készséges vigyorgással invitálta befelé.

- Urunk nincs ugyan hon, de azért a vendéget szivesen látjuk! mondá rikácsoló hangján s megigérte, hogy lovának jól gondját viselik és nem lesz semmiben se fogyatkozása.

A setét, visszhangosan huhogó folyosónak egyik szépen bútorozott szobáját kinyitva, meggyujtotta a karosgyertyatartó viaszgyertyáit, azután, mintha csak várták volna, tüstént felszolgálta a vacsorát, olyan hizelgő nyájassággal és szapora beszéd között, hogy Edömér nem tudta mire vélni e nagy szivességet.

Midőn az esteli után egyedül maradt, az egyre hevesbedő zivatar csattogása, süvöltése között kezére hajtott fejjel bámult a gyertyák ide-oda lobbadozó lángjába.

Olyan furcsa, idegenszerű érzést keltett benne ez a setét függönyös szoba menyezetes ágyával és a falakról alátekintő komor arcképeivel, hogy felvette a nehéz karos gyertyatartót és megnézte az arcképeket. Lefeküdni még kora lett volna. Álmos se volt, de meg hátha eláll a zivatar és még az éjjel tovább mehet...

A három életnagyságú arckép páncélos lovagokat ábrázolt, merev, zord arcvonásokkal, a középső képnek azonban, mintha ki lett volna szúrva a szeme, mert a helyén csak setét ür tátongott...

- Milyen furcsa, vagy csak én nem látom a szemet a setétségben, gondolá és újra visszaült elébbi helyére az asztalhoz.

Egyik óra a másik után mult el, a földigérő arcképek mereven néztek rá mozdulatlan szemükkel. De mégse! A középső arcképnek egyszerre mintha szemei támadtak volna és ezek a szemek nedvesfényű villogással mozogtak, szegeződtek rá a csontos, kiülő szemöldökök alól...

Először azt hitte, valami káprázat űzi vele játékát. De nem! Homlokára támasztott tenyere alól világosan látja fürkésző villogásukat, s azt is látja, amint egyszerre eltünnek...

Egyideig mintegy odaszegezve ült helyén, azután hevesen dobogó szívvel a karosgyertya-tartóval odavilágított a titokteljes képre. De a szem helyén csak mozdulatlan fekete üresség tátongott...

Eddig nem érzett borzadálylyal ült vissza helyére. Vajjon álmodott-e, vagy újra megjelennek neki a kisérteties szemek leselkedő, hideg pillantásukkal?...

A szél szünni nem akaró hevességgel jajongott, süvöltözött odakünn és kisértetiesen huhogtatta a folyosók és kémények visszhangját. A gyertyák lobogva hányták-vetették lángjaikat, kisértetszerű árnyékokat rajzolva a falakra, közbe-közbe pedig ijesztő roppanással pattogtak, recsegtek a régiségtől megfeketült butorok. Minden roppanásra nagyot dobbant a szive és önkénytelenül kardja markolatához kapott.

Egyik óra a másik után telt el ebben az idegfeszítő várakozásban, s már-már azt kezdé hinni, hogy mégis csalódott, midőn egyszerre csak újra megvillant az a nedves, cikázó fény a setét szemüregekben, de rövid, leselkedő pillantás után mindjárt eltünt.

Valami ösztönszerű sejtelem, mely néha sajátja a léleknek, egyszerre azt súgta neki, hogy lesnek rá és csak elalvását várják. Elhatározta tehát, hogy ébren tölti az éjszakát, nehogy álmában meglephessék.

Az ajtóra rátolva a nehéz, vésűzött reteszt, megnyugtatva látta, hogy gyertyái kitartanak reggelig, de ugyan e percben egy közülök nagy lobbanással kialudt, a másik pedig pislákolva, sercegni kezdett.

Hiába próbálta újra meggyujtani, nem sikerült és midőn a másik is kialudt, kétfelé törte mindegyiket. A gyertyák belül egészen üresek voltak.

A többi szint ilyen lesz! Ebből látszik, hogy árulást forralnak ellenem! gondoló ébredező dühvel és csakugyan, mikor a két legutolsó szintén pislákolni, lobbadozni kezdett, sietve nézett szét a szobában és a menyezetes ágy feje mögé vonult, nehogy hátulról is rátámadhassanak.

A két gyertya, rövid pislákolás után, csakugyan kialudt, ő pedig hátát a falnak vetve, mezítelen karddal várt és hallgatódzott minden neszre az éjszakában.

A függönyök hézagain becikázó villámsugarak egy-egy percre kékes, téveteg fénnyel öntötték el a szobát és az utánok következő csattanásokra a vén kastély meg-megremegett alapjaiban. Egyszerre csak halk csattanást hallott és mintha az arcképek lépnének ki földig érő keretjeikből, a középső mögül három setét alak lopódzott a szobába és nesz nélkül közeledett az ágy felé...

Az ágy függönyei lassan suhogtak és a becikázó villámfénynél csak egy lecsapódó kard villanását lehetett látni, amire ő egy másik csapással válaszolt, mit halálhörgés és hangos zuhanás követett a setétben.

- Hányan vagytok, orgyilkos haramiák! kiáltá ekkor Edömér bőszülten és karja suhintására másik éles jajkiáltás harsant fel, a szoba pedig egyszerre kivilágosodott...

Az ágy fejénél egy állig hasított holttest hevert és magán az ágyon az estéli lovász fetrengett mély sebbel, a szives vendéglátó, bőbeszédű kulcsár uram pedig szétnyilt köpönyege alatt égő tolvajlámpással, a rémülettől megnémulva, kapaszkodott a faragott ágyoszlopokba.

- Áruló zsivány, meg akartatok gyilkolni! rohant rá, kardja hegyét torkára illesztve! Beszélj! Valld ki! mert torkodba fojtom a lelket!

A megrémült gaz csak remegve szuszogott, midőn azonban a kard hegye nyakába mélyedt, éles sikoltással vetette magát lába elé:

- Kegyelem, fiatal vitéz! Kegyelmezz! Meg volt parancsolva. Üldözőbe vettek, hogy az útról letérítsenek, a hidat pedig elrontották előtted, hogy ide kelljen szállnod éjszakára! De siess, ha élve menekülni akarsz! Urunk éjfélkor visszaérkezik csapatjával, hogy a nálad lévő hadiparancsot elvegye és a basa küldöttjének átadja...

- Mi neve uradnak?

- Kámori András.

- Kányavári és a török cinkostársa! mormogá Edömér felgerjedten.

Most már aztán tudta, miért és kinek parancsára törtek életére és sejteni kezdte azt is, hogy azért bokrosodtak meg olyan egyszerre a futártisztek lovai, hogy végre is neki kelljen indulnia!

- Világíts, te áruló gazember! riadt haragosan a kulcsárra és megtapintva mellét, hogy megvan-e a féltett hadiparancs, sietve követte az üres folyosókon és kastély udvarán végig le az istállókba.

Itt futó pillantással vizsgálta meg paripája lábait és a szerszámokat, aztán lesujtó tekintetet vetve a folyvást remegő cimborára, megeresztett kantárral száguldott tova a zivataros éjszakában...

Szerencséjére a zivatar ekkor már szünni kezdett és a hajnal első rózsaszinű derengésénél nagy kerülővel visszatért az előirt útra és midőn megérkezett a Sárviz környékén táborozó Pálffy János Károly seregéhez, az egész tábort nagy forrongásban találta, mert akkor már Pálffy hirét vette, hogy a nagyvezír a Dunántúlról közeledik Bécs felé és Károly főherceg pedig a Duna balpartjára huzódott előle egész táborával...

Bécs ostroma.

»Túl a mezőn, túl a hazán,
S a part fölött a nagy Dunán
Ki népe zajlik ott?«
– – – – – – – – – – – – – –

Vörösmarty: »Buvár-Kund.«

Kara Mustafa a nagyvezír ezalatt seregével feltartózhatlanul hömpölygött Bécs felé, a Lotharingiai herceg pedig harmincezer főből álló seregével a Duna balpartjára huzódott vissza, s tábort ütve a Bisamberg alatt, nagy eszélyesen ott várta a segélyre igérkező seregeket és Szobieszky János lengyel király hadait.

Edömér e hirre, amennyire csak lova birta, sietett visszafelé és nagy nehezen átvágva magát az előre száguldozott tatárcsapatokon, még elég jókor bejutott Bécsbe, melynek bástyáiról már ekkor látni lehetett a mindenfelől fellobogó vésztüzeket, mint a pusztító török hadak hirmondóit.

Starhemberg parancsnok setét vonásai kiderültek, midőn meglátta és melegen megdicsérve merészen végzett utjáért, mindjárt kinevezte adjutánsának. Midőn pár percre szállására szabadult, Bálint és Hiasszár azzal az örvendetes hirrel fogadták, hogy Csilla a kancellár családjával és a császári udvar kiséretében Lincbe menekült, de búcsuüdvözletül egy remekül himzett bársony-lótakarót küld számára.

Edömér szive nagyot dobbant arra az édes gondolatra, hogy még a veszély és menekülés nehéz perceiben is rágondoltak és elolvasva a takaró bársonyára hímzett buzdító szavakat: »Dicsőség kisérjen győzelemre« - felujjongott:

- Igen! E lelkes jelmondatod lesz kisérőm a harcokban, drága kis hugom!

Másnap és harmadnap a rengeteg török tábor megérkezett Bécs alá és óriási félhold alakjában fogta körül a császárváros falait.

Amilyen nagy volt Bécs városa, három nap alatt épp akkora új város támadt körülte cifra sátrakból, barakokból és állásokból.

E fényes sátorváros közepéből, mint egy aranyos templom emelkedett ki a nagyvezír buja keleti pompával berendezett tornyos sátora, ragyogó érctetővel, biborselyemmel és drága szőnyegfalakkal rekesztékekre osztva, hölgyei, táncosnői és eunukhjai számára, majd elrepülve a sok zászlótól, melyek a középen lengő próféta zászlóját körülvették.

A sátor előtti tért narancs, babér és pálmabokrok, locsogó szökőkutak változtatták egész paradicsommá, körülötte pedig kincstára, szakácsainak és étekfogóinak barakjai álltak tűzvérű arabsparipáinak aklaival és állatseregletével együtt.

E rengeteg sátortábor, miként a parancsnok és Edömér hosszú távcsöveiken át láthatták, tágas utcákra volt osztva s ez utcákban kalmárok, kereskedők bódéi váltogatták egymást kávémérésekkel, lepénysütő boltokkal és ezrei lépkedtek a teherhordó tevéknek, tornyokat emelő elefántokkal egyetemben mindenfelé. Szóval, Napkelet egész regés pompája együtt ragyogott, - mert Kara Mustafa egész szerályját elhozta magával, kiséretét pedig fejedelmek alkották: Szelim Ghirai, Krimia khánja, Apaffy Mihály, Erdély fejedelme, Kantakuzeno Szirván,

Oláhország hoszpodárja és végre Thököli Imre, Magyarország jövendőbeli királya, ha a török győzni fog...

Starhemberg setét arccal hordozta körül messzelátóját.

Hiasszár háromszázezerre teszi a harcosok számát, nekünk pedig a polgársággal együtt alig van negyvenezer emberünk! Csudának kell tehát segítségünkre jönni, hogy megmenthessük Bécset!

- Én hiszek e csudában, vezérem! szólt Edömér, messzelátóját összetolva, - mert a nagyvezír már eddig is minden hibát elkövetett, ami csak egy rossz hadvezértől kitelik. Az ostromban sem lesz tehát ügyesebb!

- Miféle hibákat róhatsz terhére, hadnagy uram?

- Lassan nyomult a derékhaddal előre s mikor falaink alá megérkezett, a főherceg seregét nem is bolygatta. Thököli uram ugyan megpróbálta a helyéből kiverni, de véres fejjel verték vissza, a nagyvezír pedig nem mozdult segítségére. Azután e rengeteg tábor valóságos egérfogó, a saját nagyságától nem tud mozogni! Egy jól sikerült támadással vészes zavart lehetne előidézni.

Starhemberg bámulva nézett rá. Nem szólt ugyan semmit, de magában igazat adott neki.

Csakugyan semmi sem menthette volna meg Bécset, ha segélyére nem jő a nagyvezér kincsszomja és kapzsisága.

Jóformán egyetlen összrohammal elfoglalhatta volna, mert spahijai, Mahmud-el-Tebrisz aleppói basa vezérlete alatt, lóháton ostromolták meg a Lipótvárost és egy hajrá alatt elfoglalták az egészet.

Kara Mustafa ekkor hátrálót fuvatott, mert kímélni akarta nem a várost, hanem a kincseit. Ha rohammal veszi be, akkor katonái osztoznak a kincseken, ha feladás mellett jut kezére, akkor a császárváros minden kincse, drágasága neki magának marad...

Sátorának nyitott előrészén, aranynyal hímzett bíbor-bársony függönyök alatt dőzsölve nézte, mint okádja éjjel-nappal háromszáz faltörő ágyuja irtó tekéit és szórják vetőmozsarai gyujtó lövegeiket a szorongatott városra.

Ezalatt odaliszkjai az Ezeregyéjszaka regéit mesélték, mandolinpengés, réztányércsengés között nádszál termetű bajadérok járták szellőkönnyű csábtáncaikat tündéri karéjban körülötte. A levegőt háromszáz aranyfüstölő ámbrával és burnuttal táplált füstje tette kábítóvá, ő pedig trónszerű divánjának hattyúpehelylyel töltött vánkosain a mustravittól és opiumtól részegen hevert, mialatt csapatjai rajként rohantak a falakra, árkászai pedig földalatti tűzaknákkal folytatták a falak és sáncok pusztítását.

Már hat ostromot vertek vissza hősiesen a bécsiek, melyekben Edömér kivivta magának a katonák és polgárság csodálatát, ezen kívül, mintha megszázszorozta volna önönmagát, Starhemberg parancsnok oldala mellett mindenütt ott volt a legveszélyesebb pontokon, midőn egy földalatti tűzakna romba dönté a Lövel-bástya nagy részét és a parancsnok maga is megsebesült.

- Hozzátok el szállásomról a bástyák tervrajzát, mondá környezetének, mialatt sebeit bekötözték és azután hordszéken viteté magát a legveszélyesebb helyekre.

Keveházit küldték el a tervekért, ki nagysokára el is hozta azokat...

Starhemberg maga mellé inté Edömért.

- Tovább nem tarthatjuk magunkat, ha felmentő segítség nem érkezik! Hiasszárnak megint ki kell szökni a fővezérhez sürgős segélykérő levéllel! sugá Edömérnek, kit már akkor bizalma és becsülése jeléül régen tegezni kezdett.

- Menni fog, vezérem! Ő is, én is, örömmel ontjuk vérünket a szent ügy védelmében! felelt Edömér és Bálintot elküldte érette.

Alig ereszkedett alá tehát az est, Hiasszár töröknek öltözve, kilopódzott a Duna felé néző kapun, de éjfél felé, kikelt arccal újra visszatért.

- Áruló van a városban, kiáltá lihegve. Vezér, vigyázz, Bécs és erődjeinek a tervrajza az ellenség kezében van. Hamarosan lerajzoltam tűzaknáik irányát, melyekkel a falakat mindenfelől romba akarják dönteni. Intézkedj! Az én küldetésem is el volt árulva, mindenfelől lestek rám, alig bírtam menekülni.

Starhemberg merev, szenvedő arca még jobban elhalványult, Edömér pedig indulatosan dobbantott lábával.

- Hát még itt is akad áruló gaz? kiáltá. Várjunk hát a tervvel pár napig, míg elfeledik! Akkor én magam fogok menni!

- Nem, míg én élek! felelt Hiasszár.

Az ezt követő hetedik napon, Hiasszár nagy titokban másodszor is kiosont az ostromolt városból és a Kahlenberg szakadékain át szerencsésen eljutva a fővezér táborába, nyolc nap mulva újra visszatért.

»Csak még egy kevés ideig tartsátok magatokat. A felmentő seregek már útban vannak« ezt izente vissza a fővezér.

E jó hir egy időre új bátorságot és lelkesedést öntött a védők megfogyott soraiba, azonban nap-nap, hét-hét után telt el, de az igért segítség csak nem akart érkezni.

A háromszáz ágyú torka pedig éjjel-nappal dörgött, villámlott, ahogy a föld reszketett bele. A bástyák nagy része már romokban hevert, a templomok és császári palota porrá voltak lőve. A védők lankadni kezdtek, mert soraikat, az ostromló ellenségen kívül, az élelmi szerek hiánya folytán beálló mirigyek felére apasztották.

Ekkor már majd ötven napja tartott az ostrom. Tizenhat rohamot vitézül visszavertek és huszonnégy kirohanást intéztek a tengernyi ostromló tábor ellen.

- Hiasszárnak újra ki kell mennie! Ha a fővezér rögtön nem jő a felmentő sereggel... Bécs városa elveszett! mondá tompán Starhemberg, megsebesült fejét fáradtan kezére hajtva.

- Menni fogok! szólott nyugodt önbizalommal a renegát.

A szökésre megint az estalkony idejét választotta, még pedig a Lipótváros felől. Hajnalban azonban vérében úszva találták meg a bástyák tövében, hová utolsó erejével elvonszolta magát. Vihorláthy László, ki a tulsó félen vett részt a védelemben példás vitézséggel, azonnal ráismert és a főhadiszállásra vitette.

Edömér szívét éles fájdalom marcangolá, Bálint pedig könyezve borult a hű barát véres testére, az orvos azonban nagy örömükre kinyilatkoztatá, hogy a seb nem halálos, a sebesült csak a nagy vérvesztéstől alélt el. Nemsokára sikerült is neki eszméletre hozni és Hiasszár felemelte bágyadt szemét.

Gyenge, alig érthető hangon szólítá Edömért ágyához.

- Orozva lőttek le hátulról! susogá nehezen. Siess uram a vezérhez! A török tábor végső rohamra készülődik. Egyszerre minden ponton áradatként fog a városra hömpölyögni. Bécs el van veszve, ha segély nem érkezik. Ennyit tudhattam csak meg...

Edömér sietve rohant a vezérhez és félóra mulva délceg spahibégnek öltözködve lépett ki a Dunára néző kapun, hol a falak tövében rejtőzve, Bálint és László várták felszerszámozott lovával.

Tudta, hogy ilyenkor az egész török sereg a tikaf ima mondásába van merülve, ezért szélsebesen surrant tova a sáncárok fenékperemén, hogy a tábor szélén álló előőrsök észre ne vegyék.

Szerencséjére, ezek mind napkeletnek voltak fordulva, így bántatlanul elérte a félhold alakú tábor hegyét, hol már nem kellett félnie a felfedezéstől, mivel itt már az előőrsök spahi öltözetéről a maguk futárjának vélték - és még csak a közbenső síkot kellett átrepülnie, hogy olyan térbeli előnyt nyerjen, hogy sebes futású lovát be ne érhessék.

A síkon át, hogy gyanut ne keltsen, csak közönséges galoppban nyargalt, ennek végén azonban, sarkantyuit a nemes mén oldalába vágva, szélsebesen száguldozott tova a táborral ellenkező irányhan és alkonyat felé Lotharingai Károly herceg táborába ért, ki azonnal sátrába vezettette.

Félóra mulva újra lóra ült és egy kisded lovas csapat éléin a közelgő lengyel király elé vágtatott, hogy a szorongatott Bécs nevében sebes előnyomulásra bírja.

Az általános rohamot megelőző éjszakán a török tábor minden zászlaja előtt szurokserpenyők égtek és a dervisek szakadatlan üvöltése behallatszott a szorongatott városba, melynek védői halálosan kifáradva, elcsüggedve, halálra készülődtek.

A legnagyobb kétségbeesés közepett Vihorláthy László felment a Szent-István toronyba, hogy az Edömér által igért jel után nézzen.

Egyszerre hangos örömkiáltás harsant le a magasból. A Kahlenberg tetején lobogó tüzek gyulladtak fel. Ez volt az igért jel! Szobieszky János tábortüzei!

Másnap reggel pedig megtörtént az a csuda, hogy nyolc gólya érkezett meg úszó repüléssel és körülkerengve a Szent-István tornyát, letelepedtek rá fészket rakni!

- Jó jel! Az ég küldi e jelt! Madárjóslat, miként Attilának Aquiléja alatt! újjongott a kétségbeesett nép, új örömre, új reményre gyulva.

E percben szörnyű dörgéssel okádták az ágyuk golyóikat, és robbantak fel a tűzaknák és ugyan e percben öt hadoszlopra osztva, mindent elseprő zuhatagként omlott alá a Kahlenberg szakadékain át a segítségre érkező lengyel tábor Kara Mustafa táborára...

Ugyanekkor fuvatott a nagyvezér is általános rohamot... Roppant hadseregét három részre osztva, lovasságát, a spahikat, szarácsikat, a tatár és oláh hadakkal Szobieszky ellen küldé, a janicsárokat és válogatott testőrlovasságát maga mellett tartva, a többivel pedig Bécset rohantatá meg minden oldalról.

Ő maga kedvenc hölgyeitől és odaliszkjaitól körülvéve, bíbor-selyem menyezet alól nézte a kibontakozni készülő rémületes harcjátékot, fekete kávéját szürcsölgetve.

Két kis fia jobbról-balról ölében enyelgett s mór törpéje egy szelidített strucmadarat táncoltatott karikában előtte, míg görög bohóca tréfás párbeszédet rögtönzött beszélő papagájával.

Estig dúlt a harc, mert eközben megérkezett Károly főherceg s a szász választó fejedelem is és hadaikkal két oldalról veték rá magukat az ozman táborra.

Kara Mustafa nem akarta dölyfös elbizakodottságában elhinni, hogy csapatjai egymás után bomlanak szét és a háta mögött felvert porfellegek saját futó csapatjaitól kavarognak.

Hiszen még áll táborának virága, dísze, a testőrlovasság és janicsárhad. E tartalékhad maga erősebb, mint az összes keresztény seregek együttvéve. De hiába állt, mert midőn feljött a hold, a török sereg kétharmada vad futásban bomlott szerteszét.

Ekkor megjelent a muskavittól ittas nagyvezír előtt lobogó talárjában a Sheik-ül-Izlam, az összes török egyházak főpapja:

- Fuss innen, átkozott! kiáltott átokra emelve kezét. Fuss, kapzsi, tobzódó, bor ivó, mértéktelen! Te miattad küldé ránk Allah a halál és veszedelem napját! Fuss! Az ütközetet elvesztéd! Fuss! mert hadsereged nincs! Fuss, de mentsd meg a próféta zászlaját, hogy a hitetlenek kezébe ne kerüljön... És százszor légy elátkozva!

Kara Mustafa gőgös dölyffel fordult el és csak ekkor határozá el magát a cselekvésre.

Előhozatta paripáját, mely alig tudott lépni az arany és drágakövek terhétől, s felült rá, hogy parancsokat oszszon.

De ekkor már parancsait nem fogadta senki, legjobb vezérei pedig halva feküdtek a csatatéren és saját ágyui okádták rá a halált és pusztulást.

E rémületes zűrzavarban a csatatérről porral, vérrel befedve, vágtatott hozzá a tatár fejedelem: Szelim Ghirai.

- Fuss! Menekülj! A csata elveszett! Nézz körül, maga Szobieszky, a győzhetetlen jön ellened!

Valóban, ő közelített, a harcok félisteneként, gyémántos sisakjában, ragyogó arany- és ezüst fegyverzetében, tejfehér harcilován.

Edömér, kinek hős arca az első látásra nagyon megtetszett neki, azt a kegyet kérte ki, hadd harcolhasson oldala mellett és hordozhassa ezüst pajzsát.

Arca előtt futott mindenki, olyan felséges volt hadverő haragjában.

Egy iszonyú rohammal, mely szétszórt, elsepert mindent, megrontotta, összetörte a janicsárok és az óriási mameluk testőrök ércfalait, mire a nagyvezír kétségbeesetten szökött le arany-nyergű díszparipájáról és elkapva egy halottól a nehéz harci bárdot, felszökött egy közönséges harciménre, mely sebes futásra való volt...

A próféta zászlaja helyett azonban két kis fiát kapta fel maga mellé és ezeket sietett megmenteni.

- Öljétek le a nőket, odaliszkokat, paripákat, mindent, mi él, nehogy a keresztények kezébe jussanak! Ez a halál és harag napja! ordítá rabszolgáinak és azzal lova véknyába vágva kengyelvasát, nyargalt vadul, eszeveszetten, saját népét gázolva le vad futásban...

A rabszolgák végrehajták parancsait!

Leölték az odaliszkokat, a baiadérokat, le a drága paripákat, tevéket, sőt még a szelid strucmadarat is! Csak a beszélő papagáj szabadult ki a gyilkosok keze közül és ijedten a magasba repülve, sebes szárnyalással eredt a futók után s a menekülő tábor felett repülve, egyre kiabálta rikácsoló hangján a betanított mondásokat:

»Allah bufáj! Allah mitrei chrestinnai!«[53]

Edömér a harc legádázabb dühöngése közé követte a hős királyt. Mindenütt szorosan oldala mellett maradva, baljában az ezüst paizsot emelve, védelmezte fölkent személyét, míg jobbjában ősei kardjával a ráirányzott csapácsokat fogta fel és aprította az ellenséget.

Az öldöklésnek közepette, mikor a rengeteg ozman tábor már ingadozni kezdett és a végső kétségbeesés harcát vivta, összetalálkozott egykori urával, Mahmud-el-Tebrisz aleppói basával, kinek oldalán ott küzdött béggé kinevezett fia, Kairam is!

Mind a hárman ráismertek egymásra!

Mahmud-el-Tebrisz zord dühvel emelé fel sarlóalakú damaszkusi szablyáját, de a hadsorok ide-oda hömpölygése elválasztotta őket egymástól és Edömér csak azt látta még, hogy először az apa, azután a fiú hull le halálra sebzetten lováról és nemsokára rá vad futásban szétbomlott az egész török tábor, martalékul otthagyva minden ágyuját, hadiszerét, tömérdek kincseivel és drágaságaival együtt...

A nagy ütközet el volt döntve! Hat basa, köztük a hős aleppói és szilisztriai basák és hatvanezer ozman katona maradt a csatatéren. A keresztény világ tehát meg volt mentve, mert a török sereg nem volt többé. A holttestek Bécs környékét beláthatatlan messzeségben terítették körül.

Ugyanazon a tört résen, melyen az ellenség készült behatolni a birodalmi császárvárosba, azon vonult be győzelmes serege élén, jobbján Edömérrel a győztes és felszabadító: Szobieszky János lengyel király...

A bécsi nép istenítve, egetverő örömujjongások között fogadta hős szabadítóját, Edömér pedig visszafordulva, szélsebesen vágtatott László és Bálint kiséretében vissza a harctérre, hogy megkeresse Kairamot a halottak között, ha ugyan még meg lehetne menteni.

Hosszas keresés után végre rátaláltak. Kairam még élt és midőn felnyitotta megtört szemét, hálás pillantással akart valamit mondani, de csak ajka mozgott hangtalanul.

Vigyázva szállitották be az örömtől ujjongó városba, hol a leggondosabb ápolásban részesült. Midőn valamennyire magához tért, Edömér azzal örvendeztette meg, hogy felgyógyulása után szabadon visszatérhet előbbi állomáshelyére: Budára, hol azelőtt Abdi basa seregében szintén spahi bég vala.

[53] Allah segíts! Allah pusztítsd el a kereszténveket!

Párkány és Esztergom.

»Leng azonban büszkén a nemzeti zászló,
»Meghalni hazáért« a várbeli jelszó,
Egyszer csak az hallik, hogy dörejre dörej,
Egyszer csak az látszik, hogy a török közel.«

Erdélyi: »Szondy Drégelben.«

Egész Európa visszhangzott Szobieszky és a birodalmi sereg csodaszerű diadalától. A császári udvar és a kiséretében menekült főúri családok visszatértek Bécsbe és az ebersdorfi mezőn nagy katonai pompával találkozott a két koronás fő egymással.

Erre az ünnepélyre Eszterházy győri várkapitány is Bécsbe érkezén és tanuja volt ama jelenetnek, midőn kedvencének a Lotharingiai herceg az egész hadsereg szeme láttára, dicsérő és lelkesítő szavak kiséretében, saját kezével adta át a főhadnagyi kinevezést.

Alig várta tehát, hogy ő is néhány meleg, barátságos szóval üdvözölhesse, és mikor szerét tehette, hozzá sietett.

- Jól viselted magadat! Büszke vagyok rá, hogy az én seregrendemből való vagy! szólítá meg az örömében elpiruló ifjut. Hanem fiú te, valóságos szerencsegyerek vagy! Nemsokára megint újabb hősi babérokat szerezhetsz! Tudod-e, hogy Esztergom ostroma már végképp el van határozva?

Edömér már hallott erről valamit és midőn barátságos beszélgetés között az udvari méltóságok fényes csoportjai között tovahaladtak, az egyik fordulónál egyszerre csak Kányavári Áron kamarás úrral állottak szemben, mivel a szűk átjárón egymást ki nem kerülhették.

A kamarás úr lankadt szemhéjai remegve ereszkedtek le, hanem a másik percben már édeskés mosolygás között szolgálatkészen állott félre útjukból.

Eszterházy hideg lenézéssel, Edömér ellenben szilaj haraggal haladt el mellette, de alig tűntek el a fordulónál, a lankadt szemhéjak felemelkedtek és gyűlölettől izzó pillantást lövelltek utánuk...

- Ni, hogy berzenkedik ez a fiatal kakas! Itt az ideje, hogy lenyessük a taréját! mormogá összeszorított fogai között, azután megpillantva nem messze álló fiát, hozzá sietett.

- Mi hir? Mit tudtál meg, Jánoska? kérdé halkan.

- Készüljön kegyelmed, mert az udvar egy időre Pozsonyba költözködik. Esztergom ostroma pedig végkép el van határozva, felelt ez durván.

- No, no, miért vagy olyan haragos, Jánoskám! akarom mondani hadnagy uram!

- De hát miért van kegyelmed a világon, ha még ezt a Hollókövy fattyút se tudja elpusztítani! horkant rá János. Mindenben megelőz bennünket!

- Nem sokáig előz meg, ne félj. Csak továbbra is okosan viseld magadat. A hadikészülődésekről én többet tudok, mint te és ezek valamennyien. De itt egy szót se többet, hanem jer velem!

Csakugyan az ünnepély végével az ostrom hire már a csapatok között is szájról-szájra járt és rövid időre rá megkezdődtek a hadikészülődések, úgy, hogy három héttel később Edömér búcsuzni ment Csillához, mert másnapra már ki volt adva a parancs az indulásra.

Mikor ezt a leányka meghallotta, sokáig komolyan nézett rá mélységes tekintetű szemével.

- Imádkozni fogok, hogy mielőbb szerencsésen visszatérj! Őrizzenek meg az égiek minden veszedelemtől - szólalt meg aztán halk, elfogódott hangon...

- Megőriznek! Mert két drága talizmán van velem! Anyámé és a tiéd! felelt Edömér megindult hangon.

- Hiszen azért adtam, hogy megőrizzen minden bajtól! suttogá a leány. Siess hát mielébb vissza, mert a te védelmed alatt utazunk Korláthkőre. Atyám egy baleset miatt nem jöhet, te fogsz majd elkisérni bennünket!

- Ennél nagyobb örömhirt nem mondhattál volna, szeretett kis hugom! Elhiheted, hogy sietni fogok visszafelé.

- Ákossal szintén találkozni fogsz Esztergom alatt a táborban. Mily boldog lennék, ha vele együtt térnétek vissza! Hozd magaddal őt is, Edömér bátyám! Megigéred ezt?

- Igérem, hugocskám!

És beszéd közben elmondta, hogy Kairam éppen ma kora hajnalban indult el teljesen felgyógyulva Budára és üdvözletét küldi neki is, Hiasszár pedig annyira javul, hogy már fel is kelhet, csak az ereje hiányzik.

- Mily különös a sors, szólott elmélázva Csilla. Egykor te voltál neki a rabszolgája, most ő volt a tied. Hitted-e ezt valaha, Edömér?

- Azt már rég elfeledtem és megbocsátottam. Kairamot, mint barátomat ápoltam! A harcmezőn ellenségként álltunk szemben, de most mint barátok váltunk el. Az elválásnál megesküdött, hogy az élet minden körülményei között számíthatok barátságára és hálájára. De most ég veled! - búcsuzott Edömér.

- Térj vissza mielébb, de mielébb! suttogá a leányka s az ablakból is addig integett utána fehér kendőjével, amíg csak láthatta.

A Párkány alatti táborba érkezve, Edömér Korláthkövy Ákos után tudakozódott. Csakhamar rá is akadt a főhadiszálláson és a két jó barát nagy örömmel üdvözölte egymást.

- Beh kár, hogy szolgálatban vagyok! A vezéreket kell haditanácsra hívnom a herceg fővezér sátorába. A lengyel király azonnali támadást sürget! Fogadni mernék, hogy holnap megütközünk! kiáltá harcvágytól égve.

- Akkor nem tartóztatlak, Ákos! Első a szolgálat! szólt búcsut intve Edömér, mire Ákos tovavágtatott, de visszakiáltotta, hogy mihelyt felváltják, azonnal felkeresi.

- Ejnye no! Bizony meg se látod az embert, bajtárs! kiáltá egy ismerős hang a nagy zajgásban háta mögött és megfordulva, egykori kapitányát, a derék Lindvayt ismerte fel, ki meleg kézszorítással sietett feléje.

Edömér őszintén örült e találkozásnak és elkisérve Lindvayt a tábor balszárnyára, az ide-oda vágtató lovasok között egy befont üstökű vén huszár vonta magára figyelmét...

- Ugyan hol láttam én ezt a betyárképű vén sast? gondolkodott magában s midőn jobban megnézte, akkor látta, hogy a vén Patkóhoz hajszálnyira hasonlít, de még sem az, mert annak haja jóformán fehér volt, ezé pedig még koromfekete és a pofája se volt úgy sebhelyekkel keresztül-kasul szabdalva, mint ezé.

Az öreg Bálint pompás juhhúsos kására várta haza kisurát és néhai kapitányát is meginvitálva reá, erre az örvendetes alkalomra, honnan, honnan nem, még bort is kerített és éppen a java evés közben voltak, midőn betoppant hozzájuk Ákos is, kinek meg éppen nem tudta helyét találni az öreg nagy örömében.

A tábor mozgalmas zajából ők is vidám beszélgetéssel vették ki a maguk részét. Keveházi a vendégek mulattatására elővette nyeregiszákjából cifrán kivert tamburáját és víg nótákat vert rajta, a szomszéd sátorban pedig egyszerre csak megszólalt a tárogató és messze zengő hangon ringott el az akkori idők legkedveltebb nótájának: az »Amott kerekedik egy fekete felhő, benne tollászkodik sárgalábú holló«-nak búbánatos, szívhezszóló melódiája, úgy, hogy a rákövetkező víg és szomorú nóták s a folytonosan érkező újabb csapatok felvonulása között észre sem vették, hogy a délből délután, a délutánból pedig már az alkonyat kezdi kibontogatni árnyéknövesztő homályát.

- Ejha, fiúk, hiszen az ellenség előtt állunk, vagy mi... én pedig úgy nálatok feledem magamat, mintha lakodalomba vigadoznánk! kiáltá boszus nevetéssel Lindvay és távozni készült.

- Maradjon még egy váltásnyit, vitéz kapitány uram! szólalt meg egy hang és Eszterházy ezredes lépett közéjük. - Épp most végződött a haditanács. A főhadvezér egyenes parancsát hozom! mondotta azután a felugráló ifjak közül Edömért magához intve.

- Kora hajnalban csapatoddal kikémleled a török sereg előre tolt balszárnyát és tüzértelepeit. Ugyanekkor Battyányi Ádám az északi sáncok irányában, Lindvay kapitány pedig a főhad felé indul kémszemlére. Parancs szerinti időben indulva, találkoznotok kell a Vidra-gátnál. Kigyelmetek ekkor megszállják a fűzfás bozótot, te pedig visszavágtatsz, hogy a támadást megkezdhessük. A fővezér parancsa szerint mindennek a legnagyobb csendben és titokban kell történni, mindjárt meghalljátok, miért... és halkított hangon megadva nekik a további parancsokat, sebesen eltávozott.

Korláthkövy Ákos utána szaladt és pár perc mulva ragyogó arccal tért vissza.

- Én is ott leszek ám a Battyányi csapatában! ujjongott és széles jó kedvében össze-összeverte sarkantyuit az innen is, onnan is felhangzó tárogatók dallamára.

Alig szürkült még a keleti égaljon a közeledő hajnal derengése, midőn a kémszemlére rendelt csapatok egymás után vonultak ki a táborból és mintha csak árnyak lennének, tünedeztek el a ködbevesző setét félhomályban.

A lovak lábait vastag pokrócdarabokba burkolva, már annyira megközelítették az alvó töröktábor bal szárnyát, hogy az előőrsök vontatott kiáltásait és a fegyverek csörgését egész közelben hallották, hanem a felszálló sűrü ködben nem lehetett látni semmit.

Edömér csendesen maga mellé intette Vihorláthy Lászlót.

- Ti a legnagyobb óvatossággal huzódjatok csak a gát felé, míg én kikémlelem az ütegek és csapatok állását.

- Edömér, ez több a vakmerőségnél! ijedt föl László.

- Tudom, de a köd miatt nem megy máskép. Előre, indulj!

A kis csapat csakhamar eltűnt a ködös reggszürkületben, Edömér pedig, midőn az utolsó dobaj is elhangzott, leszállott lováról és mezítelen kardját fogai közé szorítva, csúszott az előőrsök felé. Hű lova lehajtott fejjel követte és olyan lassan emelgette lábait, mintha érezné a fejük fölött függő veszedelmet.

Egyszerre megállt és visszakúszott lovához, mert közvetlen közelében egy setét árnyékot látott a ködben ide-oda mozogni.

Gyöngéden veregette meg a hű állat nyakát és megrántotta a lecsüngő kantárszárat, mire a nemes arabs paripa ércszoborként állott meg, ő pedig újra kigyósimán siklott előre.

Időnként meg-megállott, hogy tájékozza magát, és jobbra fordulva, nemsokára hosszú töltésforma földhányásokra bukkant, melyek között átcsúszva, csakhamar jobbról-balról hangos horkolás ütötte meg fülét, ide-oda tapogatódzó keze pedig majd lebegő sátorfalakat, majd pedig ágyútalpakat s puskaporos ládákat érzett mindenfelé.

Bent volt tehát a török tábor balszárnyának kellő közepében.

Hogy jobban körültekinthessen, felállott és hol a sátrak, hol az álcázott ágyúütegek és vetőmozsarak közt bujkálva, már egészen a vezénylő basa sátráig jutott, midőn a mindinkább feltámadó szellő kavarni, hömpölygetni kezdé a ködhullámokat és visszatérésre figyelmezteté.

Az egyik sátor előtt véletlenül belebotlott egy alvó komparadzsiba, ki nagy horkantással felébredve, álmosan meregette szemét a félhomályban.

Villámsebesen veté magát ő is tehát a földre és mintha csak álmában tenné, nagy horkolással a másik oldalára fordult.

De a komparadzsi nem engedte magát megcsalatni, hanem egészen melléje csúszott.

- Láttalak, Juszszuf, megint lopni voltál. Ha nem osztozol, elárullak, szólt egészen fölébe hajolva, de már a másik pillanatban felismerte s kiáltani akart.

Edömér azonban a gondolatnál is sebesebben ragadta torkon mindkét kezével és egyetlen rántással maga alá teperve, mellére térdelt. Ha csak egy kiáltást, egy nyögést enged torkán kiszaladni - veszve van. A körülte alvók mind felébrednek...

- Megöllek, ha mozdulsz! dörmögé fenyegetőleg.

Néma, de annál rettenetesebb élet-halálküzdelemmel akarta egyik a másikat elnémítani. A komparadzsi valóságos óriás volt és játék lett volna neki ellenfelét legyűrni, ha Edömér mindjárt torkon nem ragadja olyan szorítással, mitől egy pillanatra eszméletét veszté és e pillanatot felhasználva, tőrét markolatig döfte a mellébe, aztán elejtett kardját felkapva, amilyen sebesen csak lehetett, surrant az ágyutelepek árnyékában visszafelé, mert a halálhörgésre néhányan mégis felébredtek és megütötték a lármadobot. Az egész tábor felriadt előtte és háta mögött.

Edömér a sűrü ködben az üldözők sorai között nyilgyorsan keresztülsurrant és elérte a tábor szélét. Lihegve füttyentett paripájának.

Hanem a füttyök üldözőit is nyomába vezették, sőt nemcsak a háta mögött, hanem elölről és oldalról is hangzott már a közeledők robaja, midőn nyerítve vágtatott melléje a nemes állat és urát nyergében érezve, pár pillanat alatt még dobogását se lehetett hallani a messzeségben.

A felriadt tábor lövöldözése elhallatszott a Vidra-gátig, hol Vihorláthy László és Bálint dobogó szívvel várakoztak. Annál nagyobb volt tehát örömük, mikor Battyányi és Lindvay csapatjaival majdnem egy időben ért oda Edömér is véres, megtépett ruhákban, de győzelmet hirdető tekintettel.

- Előre! Mindjárt felkel a nap! vezényelt sietősen Lindvay, de alig érték el a gátat védő töltés rekettye bokrait, a bozót egyszerre csak megelevenedett körülöttük és nagyszámú török csapat rohant rájuk, minden oldalról körülfogva őket.

- El vagyunk árulva! Rajta, vágjuk keresztül magunkat, ordítá a földrengető csatazajban Lindvay, mert ugyanakkor minden oldalról megdördültek az ágyuk is és a török tábor egetverő Allah ordítással, szintén rohamra indult a magyar tábor felé.

Bár az ellenség ereje jóval nagyobb volt, vitézül keresztülvágták magukat, hanem ekkor egy másik még nagyobb számú csapat tört ki rájuk a fűzfásból.

- Mindenki a maga kezére dolgozzék! ordítá Lindvay és kardját megforgatva feje fölött, egyenesen a vezérlő basára rohant s utána a többiek egymást buzdítva harckiáltásaikkal.

A küzdelem hevében Edömér és Ákos egymás mellé kerültek a meredek partoldalon.

Edömér lova könnyű szökések közt kaptatott fel a tetőre, Ákosé azonban megcsúszott a síkos partoldalon s hangos nyerítéssel zuhant a hullámok közé.

Edömér egy percig se tétovázott. Keresztültörte magát a küzdőkön, a több ölnyi magasból utána ugratott és szerencsésen megragadta a már-már elmerülni kezdő kezét és maga mellé emelte a nyeregbe.

- Megigértem Csillának, hogy életem árán is megvédelmezlek! lihegte, miközben paripája az ártól sodorva, sebesen úszott a tulsó part felé.

Midőn a szárazra kapaszkodtak, látta, hogy jóval feljebb, a fűzfás kanyarodónál nagyszámú török sereg készül kompokon és dereglyéken átkelni, hogy a mit sem sejtő keresztény sereget egyszerre elől-hátul megtámadhassa.

- Mire átkelnek, én is elérek a táborba! gondolá gyorsan körültekintve, s amint csak lova birta, vágtatott tova a parti fák védő árnyékában. Éppen akkor ért a táborba, midőn a herceg fővezér és a lengyel király a derékhaddal készültek rohamot intézni a falként álló janicsárok falanksza ellen.

A sietségtől fulladtan jelenté nekik a látottakat, azután fáradt lova helyett maga és Ákos számára újakat kért, hogy résztvehessenek az ütközetben.

Dicsérő szavak között a Lotharingiai herceg a maga paripáiból vezettetett elő kettőt számukra, azután rövid tanácskozás után maguk állottak a kétfelé osztott derékhad élére és összrohamra fuvatták meg a trombitákat.

Hat óra óta dúlt a harc a jobb és balszárny seregei között az ágyuk folytonos dörgése közben s midőn a Lotharingiai herceg a derékhaddal megindult, Kara Mustafa, a nagyvezér is megmozdult válogatott testőrhada és fehér csalmás janicsár ezredei élén, hogy kiköszörülje a Bécs alatti kudarcot, de hosszú harc után, Párkány alatt is úgy megverték az egyesült lengyel, magyar és birodalmi hadak, hogy futó serege egymást gázolta, tiporta le fejvesztett rohanásában. Egész táborát, hadikészletét a győzőknek hagyta, kik a Párkány alatt nyert győzelemmel egy csapással Esztergomot is elfoglalták...

Az árulás vége.

»És zenge gyászos éneket,
Buzgón, gyermekdeden,
A két barát imádkozott
Mellé nagy csendesen.«

Heine: »A Hastingsi csatatér.«

- Fiú te, maholnap nagyobb hired lészen hős Tholdy Miklósnál, ha ilyen összetett marékkal téped a harci babérokat! tréfálódzott vele az ütközet után Eszterházy.

Edömér is jókedvűen nevetett vele együtt, mert ezredes kapitánya jóidőre szabadságot adott neki, azután különös kitüntetéskép a főhadvezér ő rá bízta, hogy a fényes győzelem hirét megvigye az udvarnak Pozsonyba.

Még aznap éjszaka Ákossal együtt útnak indultak és midőn megérkeztek, Csilla azt se tudta, mit csináljon örömében. Ákos bátyjának boldog nevetéssel szökött a nyakába, Edömért pedig forró kézszorítással, édes pirulással fogadta, azután bevezette gyengélkedő édes anyjához, ki hálásan csókolta meg homlokát, midőn fia elbeszélte bátor, önfeláldozó tettét.

- Úgy végezzetek, fiaim, hogy a jövő hét elején útnak indulhassunk! Már nagyon vágyom hazafelé, szólott aztán.

És csakugyan a kitüzött nap hajnalán elővezették a paripákat, s előállott a nagy dinnyealakú vörös bagariabőr utazóhintó a társzekerekkel együtt, mire mindnyájan búcsut vettek Pozsonytól, csupán Hiasszár maradt ott, hogy újra kinyilt sebei végleg begyógyuljanak...

Bálint azonban valami titkot sejtett e mögött és csak az alkalmat leste, hogy e gondolatát urával is közölhesse.

- Hiasszár valamiben töri a fejét, mert sebei miatt velünk jöhetett volna, mondá egyik este, midőn néhány percre magukra maradtak.

De mennyire elbámult az öreg, midőn Edömér hevesen rákiáltott, hogy egy szót se szóljon erről senki előtt.

Ekkor már elhagyták a bányavárosokat és Poprád felé közeledtek, midőn egyszerre csak majd az egyik, majd a másik hintósló sántult meg, délután pedig sántítani kezdett a hátsó kettő is és a nehéz hintó egyszerre csak megrekedt a mély út elején.

- Istenem, Istenem, az éjszakát a rosszhírű csókaszállói kopanicsában kell töltenünk! Lovainkkal éjfélig se vergődünk el Lőcséig, sopánkodott Korláthkövyné ijedten.

Csakugyan nem volt mást tenni, hacsak a szabadban nem akartak éjjelezni. Alkonyat felé járt az idő, midőn a magányosan álló kopanicsához elvergődtek, melynek zsiványképű, szófukar csaplárosa nem éppen bizalmatkeltő tekintetekkel méregette az utasokat.

- Ez nem lehet a véletlen műve, hogy valamennyi lovunk tüskébe hágott, mormogá Bálint, midőn a lovak lábait egyenként megnézegette, s mikor ezt megsúgta urának, ennek is valami határozatlan gyanú kezdett ébredezni szívében.

- Reggelig a csatlósokkal együtt őrködni fogunk. Te, Ákos, nyugtasd meg a nőket, én addig körülnézem ezt a rosszhírű fészket! szólt, félreintve Ákost és Keveházit.

Keveházi kicsinylőleg nevetett:

- Ugyan mitől féltek! Érdemes is négy sánta lóért virrasztani. Reggel majd hozatunk lovakat Poprádról.

Szóval, mindenkép le igyekezett beszélni társait a virrasztásról és elővigyázatról.

Edömér azonban csak hallgatott, s mikor kiment, észrevétlenül intett az egyik csatlósnak, kit bátor, megbizható embernek ismert.

- István te, vágtass azonnal Poprádra. Nesze itt a pénz, ha sietsz, éjfélre itt lehetsz a lovakkal. De úgy indulj, hogy senki se sejtse távozásodat.

- Bizhatik bennem, vitéz főhadnagy uram. Bizony én is csak azt mondom, nem jó ebben a rosszhírű kopanicsában időznünk. Rablófészek, haramiatanya volt mindig, úgy hallottam.

A csatlós távozását még társai se vették észre. A csapláros éppen a pincébe ment, a hátsó kapu pedig nyitva volt, mert a tehenek jöttek haza.

A nők a kopanicsa egyetlen nyomoruságos szobáját foglalták el, melyhez az ivóból szűk, setétes folyosó vezetett, és mikor a csapláros felszolgálta a vacsorát, a mogorva, szófukar emberből egészen a tolakodásig szives, előzékeny gazda vált...

A csatlósoknak nagy veder kitűnő bort vitt ki, az uraságoknak pedig aranyat érő tokaji átalagot nyitott fel, hogy, mint mondá: »mély és édes álmuk legyen a fáradságos út után«...

És hogy ez az igérete nem volt üres beszéd és bora csakugyan altatónak is beválott volna, legjobban bizonyította az, midőn Edömér úgy tíz óra tájban, mikor már a csapláros is nagy tüntetőleg nyugalomra tért háznépével együtt, kiment, hogy a csatlósok után nézzen. Olyan mély álomban találta ezeket, hogy nem tudott beléjök lelket verni. Hiába rázta, cibálta és szólítgatta őket, tehetetlenül estek vissza a szalmára.

Nehéz aggodalom szorongatta szivét. Mi történt, mit itattak ezekkel az emberekkel? És amint megfordult, hogy bemenjen, Keveházit látta az állás előtt, ki éppen vissza akart huzódni, midőn meglátta, hogy észrevették.

- Ugyan ne zavard szegényeket, fáradtak ám az úttól, szólott gúnyos nevetéssel.

- Hát te mit keressz idekünn? kérdezé tőle idegenül.

- Amit te, barátocskám! Utánad jöttem.

Midőn visszatért az ivóba, Edömér ajkáról ijedt, de egyúttal dühös szitok lebbent el, mert Bálint is az asztalra borulva horkolt, Ákos pedig zsibbadtan, nehéz pislogással küzdött az álom ellen.

Oda ugrott Bálinthoz és rázni kezdte minden erejéből, de jó ideig meg se mukkant, akkor is csak egy pillanatra nyitotta fel szemét, aztán újra elaludt s vele együtt lezáródtak Ákos szempillái is.

Edömér keze ökölbe szorult tehetetlen dühében, majd villogó szemét Keveházira szegezve, fojtott, indulatos hangon szólott:

- Most már csak ketten vagyunk! Bármi történjék, számítok rád!

- Bizony mondom, számíthatsz rám, bármi történjék! De ugyan mi is történne? szólt ez vállatvonva. Virraszsz, ha tetszik, de én aluszom. Ne félj, első szavadra felébredek.

Aztán ő is végig nyujtózkodott a hosszú padon, Edömér pedig székét ahhoz a folyosószerű bejárathoz húzva, mely a nők kamrájába vezetett, gondosan bezárta az ivó egyetlen ajtaját és feltette a nehéz kereszt-gerendát.

Mindenfelé árulás környezi tehát, bármerre menjen s hiába keresik az okozóját. Legutóbb Párkány alatt elárulták kémszemléjüket a töröknek, a főhadvezér sátrából pedig ellopták a haditerveket és a szigorú vizsgálat mit sem birt kideríteni... Vajjon nem ellenségének a keze járt-e itt is, ki minden áron el akarja veszíteni?

Gondolatai közben eddig észre se vette, hogy a bűzös kecskefaggyú-gyertya már egészen leégett. A korcsmárostól nem kérhet másikat, mert nem hagyhatja őrizetlenül a bejáratot. Felkelt és az alvó Ákostól elvéve pisztolyait, saját övébe dugta s meztelen kardját ölébe fektetve, nézte a gyertyavilág utolsó lobbadozását.

Mikor ez is elaludt, egyedül maradt a setétben és amint az éj órái lassan teltek, kissé megnyugodva vette észre, hogy a bujkáló holdvilág rézsútos sugarai bederengenek a szűk folyosóba, melynek szobájából az alvó nők halk lélekzése hallatszott kifelé.

Egyszerre, mintha nehéz lépéseket hallana az éj visszhangos csendjében. Tompa, sűrü dobbanásokat, sokat egymásután.

Egész csapat közeledik! De kik, utasok vagy rossz emberek? Erre megfelelt neki a kopanicsa kapujának nyikorgása és egy tompított hang: »A csatlósok alusznak, mint a tej. Az asszonyokat és az egyiket nem szabad bántani. Jól vigyázzatok hát, azt, akinek nincs toll a süvegje mögött, mert az a mi emberünk! «

- Keveházi! Keveházi, ébredj! Haramiák vannak itt! szólt suttogva. - Keveházi azonban csak tovább aludt...

E percben Csilla sikoltása hangzott a benyílóból.

- Edömér! Ákos! ébredjetek! Rablók, martalócok törnek ránk!

- Ébren vagyunk, hugocskám! Maradjatok csak benn! Ne félj, megvédelmezlek! csengett határozottan Edömér érces hangja, melyre kívülről dühös szitok felelt.

- Ébren vannak mégis! Feszítsétek be hát az ajtót!

Erre az ajtót rángatni, feszegetni kezdték, egy setét alak pedig a folyosó szűk ablakán akart befurakodni, hanem Edömér egy pisztolylövéssel leterítette, mire Korláthkövyné felsikoltott.

- Anyám, drága anyuskám, ne félj! Edömér megvédelmez bennünket! bátorítá reszkető hangon Csilla és e bátorításra az ifjú oroszláni erőt érzett magában.

Nem törődve a ropogó lövöldözéssel, a sűrűn besüvöltöző golyókkal, mikor pisztolyait kilőtte, karddal hasította szét az ablakon át befurakodó rablók fejét, miközben folyton kiabálta: Keveházi, ébredj! Védd az ajtót! De Keveházi csak tovább aludt és vele aludtak Bálint és Ákos is, bár recsegett az ajtó és a fejszecsapásoktól egész alapjáig megremegett az épület.

Midőn már a csárda ajtaja aggasztó módon recsegni, ropogni kezdett, az alvó Keveházi egyszerre csak hahotázva ugrott fel álmából...

- Most már gyöngyen megy a tánc! kiáltá. Mindjárt! Mindjárt! Várjatok!

Edömér azt hitte, a félelem zavarta meg az eszét. Indulatosan rája rivallt:

- Védd az ajtót, szerencsétlen! Védd, mert mindjárt betörik!

Keveházi azonban nem az ajtót ment védeni, hanem kardját kirántva, Edömérre rohant.

- Ez egyszer nem szabadulsz! kiáltá és Edömér borzadozva látta, hogy kalapjáról hiányzik a toll. A forgó üres, - és ő egy árulóval, a haramiák cinkostársával áll szemben. E rémes felfedezés egy pillanatra úgy elszédíté, hogy védekezni is elfelejtett.

Ugyanabban a pillanatban az ablakon egy neki szánt széles vasú gerelydöfés süvített be, de helyette a rárohanó Keveházit találta hátba. Hörögve roskadt lába elé az áruló, az ajtó pedig egy nagy darabon ropogva beszakadt...

Edömér azzal a kétségbeesett elszántsággal veté hátát a nők ajtajához, hogy oly drágán adja el életét, amint csak lehet, midőn a martalócok diadalordítása közé egyszerre csak zajos lódobogás, lövések ropogása vegyült, melyet ijedt ordítás, azután zavart futás követett. Csakhamar vágtató lovasok ugrattak be az udvarra és a parancsoló vezényszóban egy ismerős hangot, az öreg Laky Kristóf hangját ismerte meg.

- Csilla, édes hugom, mentve vagyunk! kiáltá leirhatlan örömmel, aztán hangosan kikiáltott: Ide, urambátyám, ide, s félretolta az ajtó töredezett reteszét és végighasadt gerendáját.

Az ijedtségtől még halotthalvány nők szintén kijöttek és így tudták meg, hogy István, a csatlós, fele úton találkozott Lakyval és csapatjával, ki már két hete üldöz egy másik martalóccsapatot egyik megyéből a másikba. Megtudván, hogy a rosszhírű kopanicsába szálltak meg, rögtön sietett, hogy kisérőül ajánlkozzék - és éppen a legjobbkor érkezett...

- Valóban az ég küldötte kegyelmedet! suttogá még most is reszketve a beteges Korláthkövyné s még jobban összeborzongott, mikor megtudta, hogy fiával és a csatlósokkal maszlagos bódítóval kevert bort itattak, melytől még most is alusznak.

Egyszerre csak hörgő nyögés vegyült szörnyűködő felkiáltásaikba. A halálra sebesült Keveházi elhaló hangon vizet kért.

Edömér, ki nagy örömében egészen megfeledkezett az árulóról, indulatosan ugrott fel, de meglátva a vérében fetrengő nyomorultat, a szánalom és megvetés egy nemével itatá meg a vízzel telt fakupából, mitől egy kissé fellélekzett.

- Rúgj fel, megérdemlem! Zsivány, gazember vagyok, a rablók cinkostársa, hörögte szakadozottan. De te jóval fizetsz most is... Hajolj le hát, hadd mondok valamit... Én Kányavári kémje voltam melletted, megszabadításom az erdőben kicsinált komédia volt, hogy melléd juthassak. Én akartam megétetni Bálintot, Hiasszárt, elveszteni téged. Elárultalak a töröknek Párkánynál s ez a támadás is előre ki volt csinálva... Neked kellett volna meghalnod, - és engem ért el a megérdemlett büntetés...

Itt kissé megállt, mert a tüdejébe ömlő vér majd megfojtotta, Edömér pedig borzadozva állott mellette...

- Még mondok valamit... Téged, Hiasszárt, Bálintot minden áron el akarnak veszíteni. Ah, ha el tudnék mindent mondani, tán Isten megbocsátaná bűneimet... de mindjárt meghalok. Átok azokra a haramiákra... hiszen én csak nyomorult eszköz voltam a kezükben...

Szerencsédre, te nem ittál a maszlagos borból, mert téged s szolgádat minden áron fel akartak koncoltatni. A nőknek nem lett volna bajuk... Úgy van kicsinálva, hogy Kányavári János csatlósaival szinleg ráüt a rablókra és vitézül kiszabadítja őket, hogy a kancellár gráciáját megnyerjék. Mindjárt itt lesz csapatjával, mindjárt, mindjárt... Ah, meghalok, érzem, már nem látok... csak setétet, hideget... Az Istenre kérlek, imádkozzatok értem, hogy lelkem megszabaduljon a pokoltól! Imádkozzatok! Én nem tudok, nem jártam a templomba... elfeledtem... hörögte a halálfélelem kétségbeesésével.

Edömér sápadtan mondott néhány kérő szót Csillának, mire az édes anyja kiséretében a sebesült mellé lépett.

Mint a megbocsátás és irgalom angyala ereszkedett melléje térdre a leányka s előrebegte a haldoklók imáját, melybe belevegyült a két férfi mély hangja is. Mire végére értek az imának, már akkor az áruló lelke a más világon kereste az örök irgalom és megbocsátás itélőszékét...

Az érsekújvári diadal.

»S villám tüzénél Béla néz,
Túlparton minden habba vész,
A zászlók hullanak:
Özön fut rajtok el vadon
És száz hajón és száz hadon
Hullámok omlanak.«

Vörösmarty: »Buvár Kund.«

Szürkülni kezdett a hajnal és Laky éppen rendelést akart tenni, hogy a halottakat takarítsák el a közeli sziklás völgyben, midőn egyszerre csak nagy zajjal és rikoltozással egy csapat fegyveres fogta körül a kopanicsát, a többi pedig Kányavári Jánossal az élén az udvarra rugtatott:

- Rablók! Pribékek! Haramiák! adjátok meg magatokat! ordította kardját villogtatva rettenetesen.

- Befogd a szádat, szedte-vette fattya, vagy én fogom be! Korábban kelj, ha zsiványt akarsz fogni! mordult rá mérgesen a csatlósok hahotája között az öreg nemes.

Kányavári János elképedve látta, hogy cselszövényük minő rutul meghiusult, de akkor meg éppen az eget érezte magára szakadni, mikor Edömér délceg alakja is megjelent az udvaron és lángoló szeme leírhatatlan megvetéssel méregette tetőtől talpig.

- Kányavári János! Ez a játék nem sikerült! Én élek s a számadás napja közeledik! Hordd el magadat, különben elfoglak, mint a haramiák cinkostársát!

- Micsoda? hördült fel az öreg Laky, de már ekkor Kányavári János vad káromlások között vágta lova oldalába sarkantyuit és szélvészként vágtatott tova embereivel.

Az öreg Laky most nem igen ért rá a kérdezősködésre, mert a hintó már be volt fogva és az elesett rablókat is el kellett temetniök...

Ákos és az öreg Bálint ugyancsak tágranyilt szemmel néztek szét maguk körül, midőn végre nehéz álmukból felébredve, a halottakat és a beszakadt ajtót megpillantották. Ákost még a hideg is rázta, midőn megtudta a történteket és könyezve borult Edömér nyakába, hogy drágáit olyan hősileg megvédelmezte, Bálint pedig szégyenletében alig mert fiatal urának a szeme közé nézni.

Csilla kértére az áruló Keveházit külön sírba temették a sziklás völgyfenekén és egy durván összeácsolt keresztet tűztek melléje fejfául.

- Hiszen megbánta bűneit, mi is bocsássunk meg neki! könyörgött szeliden és mialatt a sirba tették, a két nő térdepelve imádkozott mellette.

A temetés végével az öreg Laky egyszerre csak boszusan ütött homlokára...

- A csaplárosról, a főcinkosról egészen elfeledkeztem. Siessetek, tán még megkapjátok... kiáltá csatlósainak, de bizony azok üres kézzel tértek vissza, mert a kopanicsában rajtuk kívül nem lehetett egyetlen élő lelket se találni.

Boszusan adott jelt az indulásra, de alig haladtak egy darabot, Csilla egyszerre csak ijedten felkiáltott:

- Edömér bátyám, te meg vagy sebesülve!

- Bizonyosan Keveházi karcolt meg kardjával, szólt Edömér, ki csak most, az izgalmak végével, kezdett fájdalmas lüktetést érezni a vállában.

Korláthkövyné és Csilla odaadták csipkés kendőiket és Mátyás, a legöregebb csatlós, ki jól értett a sebekhez, bekötözte.

- Csigavér, főhadnagy uram! biztatá fenhangon, Edömér pedig, hogy Csillát megnyugtassa nevetett hozzá és lován maradt...

De bizony a seb még sem volt »csigavér«, mert Korláthkő táján már hőség és hideg borzongatta és oly éles fájdalmak gyötörték, hogy midőn megérkeztek, a várudvaron már úgy kellett leemelni nyergéből. Azután elvesztette eszméletét és hónapokig feküdt tehetetlenül, mialatt a vágy és türelmetlenség majd megemésztette.

Csilla és édesanyja felváltva, a leggyöngédebb szeretettel ápolták és már a gyógyulás útján haladt, midőn egy napon betoppant hozzá Hiasszár:

Nagy újságokat hozott! A Lotharingiai herceg egyesült seregével megindult Érsekújvár ellen, a sokat keresett Abu-el-Máni rabszolgakereskedő pedig, a hadsereg közeledtének hirére nem mert kimozdulni és szintén Érsekújváron rekedt egész kiséretével.

Edömért e hirekre sem Pollius orvosdoktor uram, sem Csilla kérései nem birták tovább ágyban tartani. A harcvágy és izgalom olyan erőt adtak neki, hogy felkelt és induláshoz készülődött.

Hiába kérték, rimánkodtak, hogy kimélje magát, mindenre csak fejét rázta és harmadnapra Bálint és Hiasszár kiséretében útnak indult és a legsebesebb vágtatással haladtak előre, az érsekújvári tábor felé...

Eleintén ugyan oly gyengének érezte magát, hogy alig tudott nyergében megmaradni, de a szabad levegő, még inkább azonban hugocskája megszabadításának a reménye, olyan csudát miveltek, hogy mikor megérkeztek Érsekújvár alá, nyoma se volt többé betegségének, hanem újra régi erejével tudta forgatni a kardját.

László és bajtársai riadó örömmel fogadták, a főherceg-hadvezér pedig kegyeivel halmozta el és egy egész osztályt adott vezetése alá Párkány alatt tanusított vitézségéért.

- Főhadnagy úr, a kapitányi diploma a várban van, hozza ki magának! szólt biztató mosolylyal, a vár rovátkás falaira mutatva, melyről füstöt, lángot okádó menydörgés között kilencven ágyú szórta golyóit szünet nélkül az ostromlókra.

- Életemet áldozom, hogy bejussak! kiáltá lángoló arccal, aztán kardjával tisztelegve, elvágtatott, hogy zászlóalja élén részt vegyen az ostromban.

Ekkor már két hét óta ostromolták eredménytelenül a jól megerősített várat, melyet a bentlevő török-őrség a kétségbeesés elszántságával védelmezett, de védelmezte maga a természet is, mert a Nyitra jobbpartján fekvő vár feneketlen, süppedős mocsarakkal volt körülvéve, melyek majdnem lehetetlenné tették a megközelítést.

Különben az egész vár földsáncokból állott, melyek együttesen hatszögű csillagalakot formáltak és földsáncainak egymástól egyenlő távolságra hat foka emelkedett, úgymint: Forgács, Friedrik, Erneszt, Cseh, Zierotin és Császárfoka vagy szögletbástyája, két kapuját pedig jobbról balról, gömbölyű toronybástyák védelmezték ágyuiknak a keresztttüzével.

- Híd nélkül nem megyünk semmire! mondotta Edömér a visszavert ostrom után.

- Vállalkozol rá? kérdé röviden a főherceg.

- Vállalkozom, fenséges főherceg úr, felelt merész önbizalommal nézve körül a haditanács magasrangú tagjain.

- Tedd hát! buzdította a főherceg.

A rekkenő meleg napokra, az ostrom 21-ik napján, éjféltájban, egyszerre fagyos szél kerekedett, mely sűrű ködgomolyt terített a vár mocsarai fölé. Ennek leple alatt Edömér csapatjával és az ácsokkal elérte a folyó partját s mialatt a magyar sereg cseltámadásaival elvonta róluk a várbeliek figyelmét, emberei serényen hozzáláttak a hidveréshez, ő maga pedig a többiekkel együtt csónakokra ülve, vontattatni kezdé a terméskövekkel szinig rakott dereglyéket és egyenként elsülyesztette a tulsó part közelében, a várkapu irányában.

De mikor az utolsó kőhajó is sülyedni kezdett, a feltámadó szél egyszerre csak szétseperte a sűrű, nehéz ködöt s a török sereg észrevette a készülő veszedelmet.

Minden ágyut, minden fegyvert rájuk és a hidverőkre irányozták, fegyveresekkel rakott naszádok és dereglyék indultak üldözésükre, a tűzmester pedig égő gyujtónaszádokat indított el a készülőben levő hid felgyujtására.

A főherceg, ki hadvezéri lángeszével a legkisebb előnyt is fényesen ki tudta zsákmányolni, ugyanakkor szintén ostromra fuvatott, Renneville árkoláj kolonellus pedig Oudenot tüzérhadnagy vezénylete alatt hamarjában pár csatakigyót vonatott a folyó felé néző sáncokra és épp akkor kezdé az üldöző töröknaszádokat lövetni, mikor ezek már beérték Edömér csónakjait.

- A hidat mindenáron meg kell mentenünk! Utánam, bajtársak! buzdítá embereit és egyetlen ugrással átszökött az ellenséges ágyunaszádra.

Szerencséjére az albán bég ezüstös pikkelypáncélja volt rajta, mert más vértet kétfelé szelt volna az az iszonyú bárdcsapás, amelylyel a bárka vezetője a vitorlaárboc mögül orvul reásujtott.

Az ütés erejétől szédülten térdre roskadva, az aga már második csapásra emelte bárdját, midőn Bálint abban a hiszemben, hogy halálra van sebesülve, éktelen dühvel szökött oda, s két kézre fogott pallosával leterítette a vezéragát. Edömér hangos diadalkiáltással szökött talpra, felragadta ellenfele harcibárdját s így rohant rá a többiekre...

Rövid küzdelem után urai lettek az ellenséges naszádnak és az üldözőket saját ágyuikkal megfutamítva, egyenként elsülyesztették a vizártól a hid felé sodort tűzhajókat. Akkor Edömér a naszád orrára állott s a várbeliek nyíl- és golyózápora között lefelé vitette magát az elsülyesztett kőhajókig.

- Egyenesen a kőrakásoknak! parancsolá az evezősöknek, maga pedig a kormányra ugorva, egyet fordított rajta és ránehezedett minden erejéből, mire a meglódult bárka recsegve szaladt a kőrakásra és rézsut fordulva, a kapuval szemközt megfeneklett.

Riadó örömzaj harsant fel erre a táborban, mert ugyan ebben a pillanatban a naszád ágyui megdördültek és nehéz ágyugolyók kezdték az eddig elérhetetlen kulcsoskaput közvetlen közelről döngetni, recsegtetni.

A hidépítést e szerencsésen előre tolt üteg védelme alatt erre hamarosan be lehetett fejezni, sőt jobbról-balról varázsgyorsasággal még két hajóhidat huztak a tábor ácsai és hajósai, mire Edömér, az ütegeket Lászlóra bízván, a szárazra viteté magát, mert időközben meghallotta, hogy a fényes sikertől felbuzdulva, a főherceg döntő ostromot határozott.

És csakugyan, midőn a felszaporított ütegek szakadatlan tüzelésének a kapu tovább már ellent nem állhatott, hanem dörgő recsegéssel magával rántotta a szegletbástyát is, - az egész keresztény tábor leirhatatlan lelkesedéssel rohamra indult és hosszú, véres ostromlás után a védők seregét, kétszáz híján, lemészárolva, bevette Érsekújvárt.

Edömér zászlóaljával a Császárfoka szögletbástya ostromára volt rendelve, melyet az ágyuknak valóságos kereszttüze védett, Lindvay kapitány pedig a Zierotin bástya ellen indult.

A két hős a lecsapó ágyugolyók földetrengető bugásai között fogadott, hogy melyik lesz bent elébb a várban, mi a katonákat annyira fellelkesíté, hogy oroszlánok módjára rohantak a lépcsőzetesen osztott bástyafokokra, melyeken rajként nyüzsögtek a védők halálra szánt csapatai.

Edömér zászlóalját, melyhez az elesett Rüdiger őrnagy osztályát is csatolták, háromszor szórták szét a legirtózatosabb ágyúkereszttűzzel, Lindvay pedig ekkor már a negyedik bástyatetőt foglalta el diadalittas csapatjával.

- Utánam, bajtársak, utánam! A fővezér néz bennünket! kiáltott Edömér és maga véve kezébe a Szűzmáriás-országcimeres zászlót, negyedik rohamra vezette megfogyott csapatját.

Földet rengető dördülés, földigérő füstfellegek között rohantak fel az első bástyafokra, hol Edömér megcsóválva a zászlót, erős kézzel hajította a harmadik bástyafokot védő törökök közé, azután megcsókolva kardját, maga is utána rohant...

- Utánam! Zászlónknak nem szabad ott veszni! csengett alá szava a füstfellegekből.

A főherceg, ki távcsövén át, táborkara közepette kisérte az ostromot, egyszerre csak felkiáltott, mert ugyanabban a pillanatban, az egész tábor egetverő diadalordítása között Edömér letépte a zöldszinű török főzászlót és helyébe tűzte a magáét. A lelkét és bátorságát vesztett török csapat hanyatt-homlok rohant le a falakról. A vár el volt foglalva...

Kilencven ágyú, háromszázezer aranynyal terhelt hadikincstár és tömérdek fogoly esett a győzők kezébe, de ő csak Abu-el-Mánit, a rabszolgakalmárt kereste lázasan utcáról-utcára mindenfelé a foglyok között. Midőn az elesett kormányzó basa palotája felé közeledett, épp akkor akarták a vér- és győzelemtől megittasult zsákmányoló német katonák a jajveszéklő rabszolgakalmárt felkoncolni. A gyűlöletes hangot már messziről megismerve, kivont karddal rohant oda és saját testével védelmezte meg és szabadította ki körmeik közül. A halálrarémült reszketeg hangon köszönetet akart mondani neki, de Edömér magánkívül rivallt rá:

- Nyomorult, nézz rám és ismerj meg! Hová tetted hugomat, szólj, beszélj! s indulata hevében kardot rántott rá, de keze nyárfalevélként remegett lelkének felzaklatott indulataitól.

A rabszolgakereskedő egy pillanatig halálos ijedelemmel nézett rá, azután villámsujtottként vetette magát lába elé:

- Kegyelem! Kegyelmezz éltemnek! dadogá könyörgésre kulcsolt kézzel.

- Hol van hugom? kiáltá újra Edömér.

- Él, oh uram, él ő és szép, mint a hurik legszebbike! Abdi basánál van Budán és kedvenc leányának, Tellinek a rabnője, ki nagyon szereti őt.

Edömér a hála kimondhatatlan tekintetével emelé szemét az égre s túláradó örömmel kiáltott fel:

- Atyám, édes jó atyám! Hugom meg van találva! Most már életem árán is megszabadítom!

E közben Abu-el-Máni nyöszörgő hangon újra kegyelemért esdekelt.

- Én megbocsátom, mit velem tettél és megkegyelmezek éltednek, de csak egy feltétel alatt...

A rabszolgakereskedő Allahra és a prófétára esküdött, hogy ezentúl nem lesz nálánál hűségesebb szolgája a földön...

Az öreg Bálint, azon való örömében, hogy kis galambkáját megtalálták, egészen elfeledkezett mély vállsebéről és ura intésére elvezette a táborba Hiasszárhoz, Edömér pedig felvette a diadalmasan elfoglalt török zászlót, mert a főherceg már harsogó tábori zeneszóval közeledett fényes kisérete élén, hogy az elfoglalt várat a császár és király nevében birtokába vegye.

A zászló tizennyolc láb hosszú, tíz láb széles nehéz zöldselyemből készült, aranynyal hímzett korán mondatokkal, amelyek között ez állt legfölül: »Néked adatik a diadal.«

És mikor Edömér térdre ereszkedve, a zászlót hódolatteljesen a fenséges győző lába elé tette, ez a mondat villant mindenki szemébe legelőször, mintegy jóslatául a későbbi fényes győzelmeknek.

A főherceg arca sugárzott. Kegyesen emelé fel a térdelő ifjut, levette saját aranyláncát a király dombormivű képével és nyakába akasztotta:

- Kegyelmünk és nagyrabecsülésünk jeléül a hősnek és vitéznek! kiáltá átható, hangos szóval.

Aztán elvette a mellette álló apródtól a pecsétes tekercset s kissé alantabb hangon folytatá:

- Itt pediglen a diploma, melyet hősi babérokkal koszoruzva vivott ki kegyelmed, kapitány uram!

A körülállók lelkesülten éljenezték s üdvözölték a fiatal kapitányt, ki éveire tán legifjabb, de hősi bátorságára legöregebb kapitánya a győzelmes seregnek, amint ezt Draskovich és Nádasdy ezredesek mondták.

A fényes diadal hire lelkesült örömzajt keltett az egész országban, melynek külföldön is hangos visszhangja támadt, a keresztény világban mindenfelé.

A pápa magasztaló levelet küldött és további harcra buzdítá a győzteseket, Nápoly, Brüsszel, Nürnberg, Pforzheim és Hamburg városokban pedig hálaadó istentiszteletet és örömünnepeket rendeztek az érsekújvári diadal emlékére.

Az oroszlán barlangjában.

»Harcoltak ők, mint vitéz férfiak,
S leölték az ádáz pogányokat.
Ők győztenek, de Bozzar elesett.
A szomjú földet vérrel öntözé.
Bajtársi látták elborult szemét
Örömre gyulni a megnyert csatán
És látták a mikor örök
Álomra szenderültenek, miként
Mező virága napnak alkonyán.«

Halleck: »Szomorú győzelem.«

- Igazad van! Bécsnek felszabadítása megtörte az ozmánok hatalmát Nyugat-Európában; esztergomi, érsekújvári és táthi győzelmeink pedig hadi szerencsénk csillagát újra a zenitre emelték s eddigi védelmi háborunkat támadóvá változtatták át.

- Épp ezért ideje volna egy csapással visszaszerezni az országot...

- Mindaddig, míg Buda, az ország erődített fővárosa a törökök kezében van, az ország visszaszerzése csak lépésenként történhetik, felelt Edömér, mert ő és Vihorláthy László folytaták a fenti beszélgetést, midőn a fárasztó hadgyakorlatok után sátraikba pihenőre tértek.

- El kell hát foglalni Budát! szólt tüzeskedve Vihorláthy.

- Hiszen Bécs felszabadítása után a Lotharingiai herceg ostrom alá vette, de 109 napi sikertelen vivás után fel kellett az ostrommal hagynia. Én az egész idő alatt sebesülten feküdtem Korláthkőn, így az ostromról nem sokat tudok.

- Meg kell kisérelni másodszor is!

- Az én magas pártfogóm, Strattman kancellár is e mellett van, de Lipót királyunk tanácsosai és tábornokai hevesen ellenzik. Most még az ellenzők pártja erősebb, ez az oka, hogy a mult héten legfelsőbb parancs érkezett a herceg fővezérhez, mely szerint két fő- és két mellékhadtestet kell neki szerveznie.

Az első főhadtest körülbelül 26.000 emberrel, Székesfehérvárt, királyaink temetkező városát veszi Miksa Emánuel bajor választó fejedelem parancsnoksága alatt ostrom alá és a másik főhadtestnek a főherceg vezérlete alatt 40.000 emberrel ezt fedeznie és oltalmaznia kell. A két mellékhadtestnek pedig - mely 14.000 és 8.600 emberből fog állani, Horvátország és hazánk felső részét jelölték ki harcterül és úgy van e nagy hadi művelet tervezve, hogy a meghatározott helyekről egy időben való kiindulás által, a török hatalom a Kárpátoktól a Száváig egyszerre lesz megtámadandó.

Ez okból folyik oly lázasan már hónapok óta jelenlegi táborhelyünkön - Komárom és Párkány között - a hadtestek szervezése, begyakorlása és felszerelése és ez okból tart a főherceg annyiszor haditanácsot a vezérekkel és főtisztekkel, mert nincs nap, hogy futárok és hirnökök ne érkeznének felsőbb parancsokkal.

- Az elébb a kancellárt említetted! Elmondtad neki a legutóbbi ármányt és az áruló Keveházi vallomását?

Edömér elborult homlokkal intett.

- A kancellár minden jóval biztat. Noha nagy baj történt, mert a vádoló levelek és egyéb bizonyítékok szőrén-szálán eltüntek a szekrényéből, pedig tudomása volt róla, hogy a két gaz a törökkel egy gyékényen árul és orgazdái a felső vidék félelmes rabló-bandáinak.

- Ott is annak a két gazembernek a keze játszott közre!

- Erősebbek, mint mi, de azért, mihelyt drága kis hugocskámat megszabadítottam, leszámolok velük, ha elbukom is a harcban! Eskümnek, fogadásomnak be kell telnie!

- Hóhér kezébe valók, nem a te vitézi kardodra!

- Hagyjuk ezt most, László. Mióta tudom, hogy hugocskám atyám egyik gyilkosának a kezében van, azóta nincs álmom, nincs nyugodalmam. Repülni szeretnék a kiszabadítására és emésztő türelmetlenséggel olvasom az órákat és perceket Hiasszár visszatértéig.

- És ő meg is érkezik nemsokára. Megigérte, hogy sietni fog!

- Tudom, hűségesebb barát, odaadóbb segítő nincs nálánál és azt is tudom, hogy mindent elvégezve tér haza.

- Edömér, bizol te abban a feketelelkű rabszolgakereskedőben? Egyszer már elárult benneteket!

- Bizom, mert ha a török az Alkoránra esküszik, esküjét meg nem szegi semmi kincsért, semmi fenyegetésért! Már pedig Hiasszár megesküdteté az Alkoránra, hogy igazat szól, nem árul el, nem tesz ellenünk semmit, és hogy hugom Budán, Abdi basa hatalmában van. De, hogy mindenről biztosítva legyünk és senkinek el ne árulhasson, Hiasszár Abu-el-Mánit elkiséri a határig és visszajövet meggyőződik Budán mindenről.

- Így már jól van! - Könnyebben lélekzem. Remélem, engem is magatokkal visztek?

- Te hű barát vagy! De még sem akarlak rábeszélni. Életünkkel, játszunk, ha felfedeznek.

- Ha te játszhatsz a magadéval, én is játszhatom az enyémmel. Szót se többet, Edömér, veled megyek!

- Úgy hát, mihelyt Hiasszár megérkezik, rögtön indulunk Budára és Mangesius mester házában várjuk be az alkalmas időt hugom megszabadítására.

- Mangesius fegyvermíves hű embere volt boldogult atyádnak, uram. Mindenét neki köszönheti, azért bátorságban leszünk házánál! szólt közbe Bálint is, mi alatt felszolgálta az egyszerű estelit.

László és az öreg Bálint vacsora után lefeküdtek, Edömér pedig kiült a sátor elé és az alvó tábor sajátszerű csendjében, az előőrsök meg-megújuló kiáltásai között a csillagos égre merengett, melynek le-lehulló csillagai régi, fájdalmas emlékeket ébresztettek fel szivében...

- Istenem, édes jó Istenem, segíts, hogy fogadásomat betölthessem, sóhajtá hangosan.

E pillanatban könnyű nesz riasztá fel elmerültségéből. Hiasszár állott előtte.

- Minden rendben van! Ha akarod, holnap indulhatunk! mondá egyszerűen.

- Egy percet se késünk! szólt Edömér és mindketten bementek a sátorba.

Másnap reggel ő volt az első, ki kihallgatásra jelentkezett a főhadvezérnél és midőn kérelmét előadta, a főherceg komolyan, szinte megütődve nézett rá.

- Az oroszlán barlangjába akarsz menni - vigyázz, hogy széjjel ne tépjen, szólott komoly hangsulyozással. Hallgass rám, olyant mondok, ami még titok, de, hogy lássad, mennyire becsüllek, elárulom, hogy a császár Buda ostromát nemsokára el fogja rendelni és bizom benne, hogy Isten segítségével be is veszszük és akkor elveszett hugodat, életed kockáztatása nélkül, viszontláthatod! Nos, mit felelsz erre?

Edömér válasz helyett elhalványulva csüggeszté le fejét, mire a főherceg, kevés gondolkozás után, ezekkel a szavakkal adta meg neki az engedélyt a távozásra:

- Te akarod, hát nem ellenzem!

Még aznap elindultak, de mindegyikük más-más úton tartott Buda felé s midőn a negyedik nap a bécsi kapu előtti tolongásban összetalálkoztak, mindegyik úgy tett, mintha nem ismerné egymást, csak mikor a kapuzárás zűrzavara között szerencsésen bejutottak, sietett mindegyik az előre megbeszélt helyre, a vár főterére, melynek egyik ódon háza előtt örvendezve kezet szorítottak.

- Szerencsésen benn vagyunk a várban! mondá László s kiváncsian körülnézett.

- Az oroszlán barlangjában! gondolá Edömér, kinek a főherceg szavai jutottak eszébe.

Az ódon házak, melyek a főtéren álltak, valaha pompásak lehettek, de most tető nélkül, összevissza rongálva, düledezve, szalmával betömött, papirossal beragasztott ablakaikkal, a pusztulás szomorú képét mutatták.

Egyszerre megnyilt hátuk mögött a csigaformán tekerődző oszlopoktól tartott bejárás ajtaja és egy hosszú szakállú ferencrendű barát nyers hangon kérdezte, mit akarnak. Hiasszár láttára azonban eltűnt arcának gyanakodó, bizalmatlan kifejezése és nyájasan intett nekik, hogy lépjenek be.

- Gondoltam, hogy ti vagytok, de a hacukátok megtévesztett egy kissé, mondá, mély dörgő hangján.

Ám alig pillantották meg egymást Bálinttal, mindkettő hangos örömkiáltással borult egymás nyakába.

- Bálint gazda!

- Gábor barát!

- Persze, hogy én vagyok! integetett hosszúszakállú fejével a szerzetes, mire Edömér csakhamar megtudta ismeretségüknek a történetét.

Gábor barát, mint fiatal szerzetes, tábori papként kisérte a sereget és Kapisztrán Jánosként, egyik kezében karddal, a másikban kereszttel vezette és buzdította a katonákat. Vitéz édes atyjára mély hálával emlékezik, mert midőn fogságba került, nehéz pénzen ez váltotta ki a keserves tatárrabságból.

- Biz úgy van, erősíté Gábor barát, midőn Bálint mindezeket elmondta. A legkisebb jótét sem vész kárba. Az hozott össze bennünket most is.

Másodszor is török fogságba kerülve, egy öreg aranycsináló vásárolt meg, kitől lassanként eltanultam csodálatos tudományát. Vásárlás közben a sztambuli bazárban megismerkedtem Hiasszár atyánkfiával és midőn uramat megölte a saját mestersége (valami puskaporféle keveréke robbant fel) futnom kellett, mert engem gyanusítottak a halálával. Ő rejtegetett magánál mindaddig, míg csak vissza nem szökhettem hazánkba.

Képzelhetitek, mennyire elcsudálkoztam, midőn ezelőtt vagy nyolc nappal Hiasszár egyszerre csak megszólít az utcán. Éppen gyóntatni mentem és elmondva, mi járatban van, segítségemet kérte. Persze, hogy mindent megigértem és meg is teszek értetek, mit csak lehet, sőt magam is alig várom az alkalmat, hogy a keresztény seregeknél értékesíthessem tüzértudományomat. Az egy élő Istenre esküszöm, hogy a törökök keservesen megemlegetik a Gábor barát nevét. Kivásárolom rajtuk sok esztendei keserves rabságomat!

- Ez az oka, hogy ide, nem pedig Mangesius mesterhez vezettelek benneteket, szólt közbe Hiasszár, ki eddig némán hallgatta őket. Most azonban elég a beszédből. Az idő drága. Mihelyt besötétedik, te el fogsz kisérni, uram - és holnap viszontlátod hugodat, hogy rábeszélhesd a szökésre.

Edömér mindkét kezével hálásan szorítá meg a renegát jobbját s alig tudott szólni szivének heves dobogásától.

- És mi? kérdék Bálint és László egyszerre.

- Ti addig itt maradtok. Mikor szükség lesz rátok, majd elmondom, mi lesz a teendőtök.

Alig, hogy besetétedett, Edömér és Hiasszár elhagyták az ódon, düledező palotát és a setét, szemetes utcákon át a basa palotája felé tartottak.

A mecsetté átalakított Szent-György templom kapuzatán, Szent-György lovag ékesen faragott szobra még állott ugyan, de a szent vértanú feje vandál csufságból le volt ütve, sőt le volt ütve a lába alatt vonagló sárkány-kígyó feje is. Nyilván azt hitték, a sárkány is valami szent-állata a kereszténynek - s ugyanilyen vandálul bántak a püspököknek és hadvezéreknek a temetők-ből kihurcolt márvány síremlékeivel, melyeket az utcai hentesek és szakácsok ülőpadokul és áruasztalul használtak.

A palota előtti téren számtalan ágyú és golyórakás hevert vad rendetlenségben, az átjáró hid és csarnokok pedig, bár közelgett az est, tömve voltak ki-bejáró néppel és a tolongásba ők is belévegyülve, észrevétlenül meghuzódtak a csarnok omladékai mellett.

Hiasszár kancsal szeme egyenként végig mustrálta a ki-bejárókat, csak azt a kis kopaszfejű, töpörödött emberkét nem vette észre, ki a kapu egyik szoborfülkéjébe huzódva, attól a pillanattól kezdve, a hogy megpillantotta őket, minden lépésüket vigyázta macskaformán villogó szemével s midőn a csarnok omladékai mellé huzódtak, abban a pillanatban ő is eltünt a helyéről.

- Nem mondanád meg, kire várunk? kérdé Edömér egy idő mulva.

- Munirra és Kalifára, kik holnap hugodhoz fognak vezetni! felelt röviden, de ugyan ebben a pillanatban halk káromkodás repült el ajkáról és boszutól, gyűlölettől szikrázó szemmel nézett a kapu felé.

- Kányavári Gedeon! Hát a sors mindig utunkba hozza e sátánt! Mit akarhat ilyen tájban a basánál?

Csakugyan Kányavári Gedeon távozott a basától és mikor kilépett a kapu alól, keresve nézett szét mindenfelé, sőt a kapuőröktől is élénken kérdezősködni látszott, mire ezek azonban csak tunya vállvonogatással feleltek.

Hiasszár önkénytelenül fellélekzett, midőn távozni látta, de azután, mintha egyszerre eszébe jutott volna valami, körüljárta a romhalmazt és benézett a bokrok közé.

- Mit keressz? kérdé aggodalmasan Edömér.

- Ahol az egyik Kányavári van, ott annak a kigyó Libornak is a közelben kell lappangnia. Szeretném egy tőrdöféssel elnémítani, hogy ne ártana többet! mormogott Hiasszár, miközben nem vette észre, hogy fenyegető szavaira a közeli golyórakások gyanusan megzörrennek, - mert egy férfi és egy vénasszony közeledett a csarnok felé.

Hiasszár eléjük ment és hosszú suttogás után, oda vezette őket Edömérhez.

- Itt vannak, uram, Kalila, a khadun-khiet-khuda és Munir, a főkertész, ezen ifjú pedig a szépséges Gilbahár sokat siratott bátyja. Gondoskodj róla, Kalifa, hogy holnap napszállat után viszontláthassák egymást, te pedig Munir, hogy holnap után menekülhessünk...

Mindkettő beleegyezőleg bólintott.

- Úgy lesz minden, amint megbeszéltük veled, felelték és midőn elváltak, Edömér még minden megtakarított pénzecskéjét odaadta nekik nagy örömében.

- Régen nem volt ilyen könnyű és vidám a szivem! mondá Hiasszár, midőn visszafelé indultak. Hugod megszabadításával esküdet beváltod és csak nemes atyád megboszulása lesz még hátra! Isten abban is meg fog segíteni!

Edömér hálásan nézett rá.

- Te csak értünk élsz! - Magadra nem is gondolsz, jó Hiasszár?

- A te fogadásoddal betelik az enyém is, akkor majd felveszem régi nevemet, mert nem lesz, ki sárt dobáljon rám! Addig azonban megmaradok Hiasszárnak, a renegátnak, felelt elsötétült arccal.

Edömér nem kérdezte tovább, némán ballagtak hazafelé.

Egész éjjel nem aludt, hanem nyughatatlan szivvel számlálta az órákat, melyek a viszontlátás idejétől még elválasztják és midőn végre a hosszú-hosszú nap után, az imámok öt órai üvöltése hangzott a mecsetek tornyairól, megindultan búcsuzott el barátaitól és Hiasszár kiséretében a palota egyik hátsó ajtócskáján beléptek a női osztály kertté alakított csarnokos udvarába.

A folyosó elején a khadun-khiet-khuda várt rájuk, az őrök pedig úgy tettek, mintha nem is látnák őket, midőn eltüntek az egyik ajtó mögött, mely a kertbe vezető fedett folyosóra nyilt.

A bibircsós képű, reszketős fejű vénség intőleg emelte fel száraz mutató újját.

- Egy hangot se, ha életetek kedves! Mindjárt visszajövök, addig te, halvány arcú ifjú, nézz le a kertbe és megláthatod hugodat, a szépsédes Gilbahárt (hajnalpír). Ott ülnek mindketten a mohos szikladarabokon...

Edömér leirhatlan megindulással szorítá arcát a rácshoz és a rózsaszinű üveglapok bűbájos világításában két fátyolba burkolt lenge leányalakot látott egymás mellett ülni és midőn az egyik felé fordult, ragyogó aranyhajáról, szelid arcáról megismerte a kis leányból gyönyörű szűzzé fejlődött hugát, Ilonkát...

E percben egy csontos kezet érzett vállaira nehezedni és a visszatérő khadun-khiet-khuda intett nekik, hogy kövessék a kioszk belsejébe.

Nehéz bársony függönyöktől osztott csarnok végében megint megállította őket egy ajtó előtt.

- Mindjárt itt lesz! Csak ne sokat és csendesen beszéljetek! susogta, aztán eltünt az ajtófüggöny mögött.

Az a néhány perc ugyanannyi századnak tetszett és midőn a nehéz függönyök suhogva széjjel huzódtak, az eget látta megnyilni maga előtt, mert Ilonka állott ott kis kezével a függönyökbe fogódzva, nehogy leroskadjon az örömtől és boldogságtól.

Kitárt karokkal rohant feléje:

- Ilonkám! Ilonkám! Ismersz-e, bátyád vagyok, Edömér.

Reszkető örömsikoltás felelt szavaira és a két testvér egymás karjába omolva, csókkal, öleléssel halmozta el egymást némán, hosszasan...

Hiasszár a mellékfolyosó függönye mögé rejtőzött, hogy ne zavarja a boldogokat, de iszonyodva szökött hátra, midőn a szemközti szőnyegajtó szilaj rántással félrelebbent és Abdi basát látta testőrei élén betoppanni.

Ilonka összekulcsolt kézzel, rimánkodva vetette magát lába elé. Abdurrahman kegyetlen arca borzasztó mosolyra torzult, s Edömér riadtan kapott oldalához, hol máskor jó kardja lógott...

- A legnehezebb láncokat rá és vigyétek az igazság szobájába! parancsolá a fegyvereseknek.

Áthurcolták a fogadóterembe. Edömér minden szál idege a dühtől és boszutól vonaglott, mert Kányavári Gedeont látta ott, ki ördögi mosolygással dörzsölte kezét. A kopaszfejű Libor is ott sunnyogott az egyik ablakfülkében.

- Hát cinkostársa, Hiasszár a renegát? kérdezte a belépő basától, mire ez durván riadt a fegyveresekre, hogy kerítsék elő a renegátot is minden áron...

Edömér megkönnyebbülten lélekzett fel a gondolatra, hogy Hiasszár tán megszabadult. Így, ha ő meghal is, hugocskáját hű barátai valahogy csak megszabadítják...

Abdi basa e közben hideg nyugalmat erőltetett magára, de szemének vésztjósló öröme meghazudtolá nyugalmát:

- Meghalsz, gyaur, mielőtt a nap háromszor lenyugszik, kiáltá kemény hangon és behivatva a testőrbégjét, e szavakkal adta át neki a foglyot:

- Fejeddel felelsz róla. - Aztán intett, hogy vezessék el...

Kányavári mézédes hangon figyelmezteté a basát:

- Miért nem öleted meg rögtön! Gondolj a jóslatra, vigyázz, hogy meg ne szökjék...

- Ne félj, nem szökik meg! Ez az ifjú a főhadvezér kedvence s az ilyen kezes kincset ér a mostani időben.

- Az istenért, csak nem szándékozol kiadni őt! vonítá Kányavári halálos rémülettel.

- Ne kérdezd, ami nem illet! riadt rá a basa. Mondom neked, hogyha az élet vizéből ivott is, meg fog halni, hogy Almahál Eddin jóslata be ne teljesüljön...

Kányavári pergamentszerű arcára újra visszatért a mosoly és hizelgő szavakkal búcsuzott el a basától, de mielőtt a palotából távozott volna, fölkeresé a testőragát s megkérdezte, hová zárták el a hárembe belopódzó keresztény ifjut?

- Oda, ahová az ilyen vakmerő kutyának dukál. Eredj, nézd meg, ha tetszik, a vitéz Kairam bég őrzi, Mahmud el Tebrisz fia! horkant rá mérgesen a kövérképű aga, mire aztán egészen megnyugodva elkotródott.

- Most már nyugton alhatunk és te Libor kiköszörülted a rajtad esett csorbát! örvendezett Kányavári.

Edömért csakugyan Kairam, egykori ura és barátja vette őrizet alá és lesütött fejjel kisérte a palota pince-börtönébe. Midőn a nehéz ajtó becsukódott utána, az őröket vizért küldte s beszólt a kis rostélyablakon:

- Fáj a lelkem, hogy így kell találkoznunk. Mondd, mit tehetek érted? kérdé szomorú hangon.

- Egyet mondj meg igazán. Nem fogták el Hiasszárt?

- Nem. A palotából kimenekült és nem tudják, hová lett.

- Köszönöm, jó Kairam! felelt csendes hangon Edömér és leülve a nyirkos kőlócára, szomorú, vigasztalan gondolatokba merült:

- Ilonkám, Ilonkám, angyalom, kis hugom, mi lesz belőled, ha én meghalok! sóhajtá megtörten és valahányat mozdult, sóhajtásába belesírt láncainak nehéz csörgése, - az egyedüli hang a földalatti börtön örökös éjszakájában.

Bálint villámsujtottként roskadt a székre s keserves zokogás szakadt fel melléből, midőn Hiasszár sápadtan, kétségbeesve a Hiób-hirrel haza érkezett. Őt a vén khadun-khiet-khuda mentette meg, a mellékfolyosókon kiszöktetve a palotából, még mielőtt üldözésére gondoltak volna.

Gábor barát mindent elkövetett, hogy megvigasztalja őket:

- A kesergésre nincs idő, hanem el kell követnünk mindent a megmentésére! mondá szilárd hangon.

- Tanácsolj hát valamit, én nem tudok gondolkozni! szólt Hiasszár kétségbeesetten.

- Meg kell tudnunk, kik őrzik s hová zárták? Erre vállalkozom én, ti csak maradjatok itthon! szólt.

Kora hajnalban távozott s nem sok idő mulva vissza is tért. Lázasan kereste elő a vár tervrajzát.

- Megmentjük, ne féljetek! kiáltá egyszerre nagy örömmel.

- Hogyan? Szólj! kiáltották egyszerre mindhárman.

- Nézzetek ide! Itt van a vár tervrajza. Ez az egész főtér, keresztül-kasul van pincékkel s üregekkel aknázva, úgy, hogy körül lehet járni az egészet. Egy az ő börtöne alá is vezet és csak egy négyszögletű kőlapot kell kifeszítenünk, hogy hozzá jussunk. Te Bálint és László a hetivásárosokkal még ma kimentek a várból, a molnároktól megvesztek egy csónakot s éjféltájban a vízhordó alagut szájánál vártok ránk. A többi a gondviselés dolga lesz s az enyém.

Alig hogy László és Bálint búcsut vettek, Gábor barát összeszedte, a mi kis ingó-bingója volt és mindent előkészítve a szökésre, Hiasszárral együtt leszálltak a várhegy üregeibe, ahol fáklyát gyújtva, olyan biztossággal vezette egyik üregből a másikba, mintha csak fenn az utcákon járna.

Végre egy alacsony üregben megálltak.

- Helyen vagyunk! mondá Gábor barát s a kis létrát megtámasztva, fáklyája világánál vizsgálni kezdte az üreg boltozatát.

- No, most add ide a feszítővasat és tartsd a fáklyát jó magasra, mondá és kevés keresés után bedugta a vasat egy repedésforma nyílásba, mire kő és törmelékhalom hullott a nyakuk közé, de a kő megmozdult s tompa robajjal leválott belőle egy jó darab. Setét nyílás tátongott a fejük felett...

- Fiatal vitéz, szólj, itt vagy-e? kérdé bedugva fejét a nyíláson.

- Ki szólít? kérdezte Edömér a meglepetéstől fojtott hangon.

- Mi barátaid és szabadítóid! Jer ide és ereszkedj le az üregbe. Ne félj, nem nagyot és puhára esel!

Edömér láncait összefogva, a nyilásba ereszkedett és barátjainak karjai közé zuhant.

- Most gyorsan el innen! mordult rá az ölelkezőkre Gábor barát és óriási erejével úgy, ahogy, visszaékelte a lehullott kődarabot és azon az úton, amelyen jöttek, visszatértek a házba, hol lefeszegették Edömér karjáról és lábáról a láncokat.

Edömér mindenekelőtt kardját kérte elő és örömkönyek között csókolá össze a drága hagyatékot.

- Többet nem hagylak el magamtól. Mindenhová elkisérsz és a te segítségeddel fogom hugomat megszabadítani! rebegte halkan, mintha imádkoznék.

Hiasszár fogait csikorgatta, midőn megtudta, hogy Libor leste ki és árulta el őket és rettenetes boszut esküdött a fejére.

- Még az ég is segítségünkre jő, szólt Gábor barát a távoli menydörgésre figyelve és midőn a zivatar a vár fölé érkezett, a legnagyobb itéletidőben lopództak a vizhordó-alagut setét szája felé.

Az őrök védő fedél alá vonulva, nem vették észre őket, csak mikor a vízi bástya falánál kibukkanva, tapogatództak odább a setétben, hallottak valami gyanús zörejt mögöttük, de mivel nem ismétlődött, lassan tovább surranva, végre eljutottak a három hársfáig.

- Kapaszkodj fel és hurkold a legvastagabb ágára a kötelet, hogy a túlsó felén leereszkedhessünk, suttogá Gábor barát, mire Edömér evetkönnyűséggel felkapaszkodott s csakhamar lovagolva ült a bástya ormán s megerősítvén a kötelet, leereszkedett a bástya túlsó felén.

Gábor barát már fenn volt a fán és Hiasszár is éppen követni akarta, midőn egy lövés villanása dördült el az éjszakában és Hiasszár halálosan találva, rogyott a fa tövébe...

- Meneküljetek! Meneküljetek, mert jönnek! nyögte utolsó erejével, mire Edömér vérző szívvel, tehetetlen fájdalommal erőlködött, hogy hűséges barátja segítségére siessen...

- Meneküljetek! hangzott még egyszer elhalón a bástya mögül, mire Gábor barát magával vonszolva Edömért, futottak végig a süppedős parton, mert a várfalakon jellövés jellövés után dörgött. Az egész őrség fel volt lármázva...

Egyszerre hívó füttyentésükre hasonló válaszolt és evező csapások hangzottak a közelben...

- Erre! Itt vagyunk! Edömér! Uram! hallatszott Bálint aggodalomtól reszkető hangja.

- Itt vagyok! Mentve vagyok, öreg barátom!

- Hála a magasságbelinek! Hamar csónakra hát. A túlsó parton lovakkal várnak bennünket.

A csónak orra a parthoz ütődött, mire sietve beleugráltak mindketten.

- És Hiasszár, hol van Hiasszár? kérdé Bálint.

- Hiasszár elesett! Életét áldozta érettünk! felelt tompa, reszkető hangon Edömér. Aztán Gábor barát példájára ő is evezőt ragadott, csónakjuk nyilsebesen repült a zivatartól korbácsolt Duna hullámain a pesti part felé...

Buda alatt.

»...Lemondjatok, lemondjatok,
Ez az a szakadatlan nóta,
Mely mindnyájunk fülébe zúg,
Melyet végünkig kezdet óta
Rekedtté minden óra búg!«

Goethe: »Faust.«

Alig derengett az első rózsaszinű csikocska a keleti ég alján, egy lovas kért nagy zörgetéssel bebocsátást a fehérvári-kapunál, de bárhogy feleselt és alkudozott is a kapuőrökkel, ezek mindaddig be nem eresztették, mig csak a müezzimek vontatott hajnali éneke közben egymásután el nem dördültek a kapunyitást jelző ágyulövések.

- Várjatok csak! Megkapjátok a magatokét!

És addig fenyegette a betóduló kofa- és vásáros népséggel civakodó kapuőröket, míg az egyik olyant huzott vizilóbőr korbácsával a hátára, hogy még fáradt lovának is kijutott belőle, amely aztán esze nélkül vitte a girbegörbe, hepehupás utcákon keresztül a félreeső Abdallah-térre, hol zörgetni kezdett Kányavári Gedeon kapuján.

Dühös kutyacsaholás közt nyilt meg az ajtó és a vén Libor álmosan hunyorgó szeme ugyancsak nagyra nyilt, midőn megpillantotta.

- Te vagy az, Csóka? Mit hoztál, hé?

- Fel kell kelteni a gazdát, ha még aluszik! Éjjel-nappal jövök, s fontos hirt hoztam! felelt Csóka az álmatlanságtól rekedt hangon, s midőn a ház előtt leszökött a nyeregből, lovának kócos sörénye közül egy vékonyan összesodort hártya levélkét bontogatott ki. Átadta a levelet a lejövő Kányavári Gedának, ki alig hogy elolvasta a titkos jelekkel irt szavakat, rekedt hangon lovát parancsolta elő.

- Mindjárt visszajövök! kiáltá és egyenesen Abdi basához vágtatott, ki épp akkor végezte hajnali imádságát és féktelen haragra lobbant, midőn a merész szökést hirül hozták neki.

Az egész palota reszketett félelmében, mert az őrt álló csauszokat megfojtatta, Kairam béget pedig saját kezével szurta volna le, ha Kihaja bey meg nem akadályozza...

- Jókor jösz! kiáltá Kányavári elé. A fogoly megszökött, de legsebesebb lovasaimat küldtem üldözésükre...

Kányavárival egyet fordult a világ és csaknem elordította magát ijedtében.

- Megszökött? Óh, uram, miért nem öletted meg mindjárt! Hallgasd meg, mi hirt küld öcsém, legalázatosabb szolgád az udvartól:

»Tudasd a basa ő kegyelmével, hogy Lipót császár elhatározta Buda ostrom alá vételét. Siessen a védelemmel, mert az indulási parancs minden nap bekövetkezhetik... A hadi parancsot Strattman kancellár viszi a főherceghez. A szövetséges keresztény tábor óriási sereggel és rengeteg hadikészülettel fog megindulni«...

Abdurrahmán Abdi jéghideg nyugalommal hallgatá e Hiób-hirt. Vas arcán egy vonás se változott.

- Amint Isten akarja. Mindent megteszünk a védelemre! De, ha úgy van megirva, hogy beteljesül a jóslat, történjék Allah akarata! Dicsőség annak, ki sohase változik, szólt kemény hangon és parancsot adott, hogy hívják össze a főtiszteket.

Kányavári pedig sietett hazafelé, amilyen gyorsan csak tudott és midőn belépett, Libor visszaijedt arcának halálsápadtságától:

- Megszökött! Megszökött! hörgé. És engem ott látott a basánál! Elárulja a törökkel való összeköttetésünket! Megtudnak mindent! Elvesztettük a játékot!

Libor töpörödött arca szintén szint változtatott, mint a dércsípte vackor és ura rémülete neki is megvacogtatá a fogait.

- Eridj! riadt rá, hívd ide Jóbot. Rögtön indulnia kell öcsémhez, hogy védeni tudja magát s résen legyen. Csóka pedig indulni fog Varangyoshoz. Azután beült asztalához és reszkető kezekkel irni kezdett:

»Öcsém! Hollókövy fia a basa kezébe került, de megszökött, ezt Jób majd szóval bővebben elmondja. Engem azonban ott látott a basánál és el fog bennünket árulni. E válságos időkben ez főbenjáró bűn és nyakunkat szegheti. Buda ostroma el lévén határozva, ha a török győz, szerencsecsillagunk újra magasra emelkedik, de, ha Budát beveszik, elbuktunk, elvesztettük a játékot s a pört és vizsgálatot megkezdik ellenünk. Te csak maradj helyeden, ameddig lehet! Tégy, őrködj és résen légy! - Én azonban holnapután éjjel meglévő kincseinkkel, Libor és Csóka kiséretében, Lengyelországba menekülök, s ott várom be a dolgok fordulását. A határig Varangyos és csapatja fog kisérni s védelmezni. Légy óvatos és körültekintő! Fejünkbe megyen most már a játék, ellenségeinknek minden mozdulatát éber figyelemmel kell kisérned és ne várd míg minden összeomlik körülted, hanem a veszély legkisebb jelére, meneküljetek utánam... Szandecből tudósítlak. Különösen intelek, hogy mindent megfontolva cselekedj...«

A szökevények pedig ezalatt jókora egérutat nyerve, szélsebesen menekültek tova az üldözésükre küldött török csapatok elől, melyeknek fegyverei napközben néhányszor meg-megvillantak ugyan a messze láthatár alján, de aztán végkép elmaradtak, mire ők is meglassították lovaik futását, hogy kissé kifujhassák magukat.

Edömér szomoruan, csüggetegen léptetett tova társai mellett. Hugának további sorsa és a hűséges Hiasszár halála, mélyen megrendítették. Most érezte csak, midőn szabadítási terve hajótörést szenvedett, mit vesztett hűséges társában, kinek fáradhatatlan szelleme még a legkétségbeesettebb helyzetekben is megtalálta a reményt nyujtó vigaszt és segítséget.

Olyan elhagyatottnak érezte magát, mint a puszták végtelenjébe tévedő vándor, midőn arra gondolt, hogy most neki egyedül kell felvennie hatalmas ellenségeivel szemben az ádáz élet-halál harcot, mert hivei közül a legjobb, legerősebb már elesett a küzdelemben. Óh, ha hugocskája szabad volna, nem reszketne, nem érezné elhagyatva magát a küzdelemben, mert nem kellene attól félnie, hogy ellenségei minden csapást rajta boszulnak meg...

E gondolatra olyan elkeseredett düh forralta minden csepp vérét, aminő forralhatta a megláncolt Prometheuszét, s izzó szemét az alkonypirban uszó égre vetve, önkénytelenül feljajdult:

- Miért vagyok most magamra hagyatva?

- Hát nem vagyunk mi melletted? kiáltá László és Bálint szemrehányó hangon.

Edömér megindultan nézett rájuk.

- Nem vagy elhagyatva, édes uram, nem! folytatá az öreg Bálint reszkető hangon. Oldalodon van atyád hősi kardja, ezzel még minden Hollókövy visszaszerezte, amit elvesztett és a te vitéz karod megnyitja véle hugodnak a szabadulás ajtaját!

Olyan még meggyőződés rezgett az öreg ünnepélyesen mondott szavaiban, hogy Edömér lelke minden erélyét, rugékonyságát visszanyerte tőle és merész daccal emelte fel fejét.

- Igazad van, Bálintom! Jó kardom utat nyit mindenhová!

- Most én mondok valamit! szólt közbe Gábor barát. Elvesztettetek egy hű barátot, de nyertetek bennem egy másikat. Amit nem tudtam leszolgálni a hős atyának, leszolgálom a fiának! Bálint bajtárs elmondott mindent, - ne félj, segíteni foglak, hogy az a bizonyos jóslat beteljesedjék. Nemsokára meglátjátok, hogy én is tudok ám valamit!

Késő este elérték a tábort és midőn Edömér másnap kihallgatásra jelentkezett s elmondta a történteket, a főherceg azonnal egyik hadsegédjét küldötte Gábor barátért.

- Buda ostroma el van határozva, csak a császár ő felsége hadiparancsát várjuk az indulásra! szólt élénken Lotharingiai Károly herceg - és egy olyan férfiú, minőnek a barátot mondod, sokat ér az ostromló seregnek. Ne csüggedj! Isten győzelemre vezeti seregeinket és akkor nővéred is megszabadul!

Edömért e váratlan hir egészen elmámorosítá! Budát ostromolják és ő hugocskáját megszabadíthatja. Érzé, hogy a lehetetlent is meg fogja kisérelni, csakhogy győzhessenek. Végtelen boldogságában térdre ereszkedve, csókolá meg a főherceg kezét e jó hirért. A herceg átértette, mi megy végbe az ifjú lelkében s kezét nyájasan vállára tevé:

- Alkalmat adok, hogy a vitézség legszebb babérjait téphesd magadnak!

Midőn Gábor barát megjelent sátorában, a hadsegédek a csapatvezéreket és parancsnokokat is összehivták és midőn vége lett a rövid, haditanácsforma értekezletnek, Gábor barát nagyrabecsült férfi lett a herceg és a vezérek előtt. Egy olyan tudományos készültségű ember, mint ő, megbecsülhetlen kincs volt az ostromló seregnek, mert úgy le tudta rajzolni a vár belső védőműveit, oly világosan megmagyarázta, hol leggyengébbek a védőfalak, hogy minden közvitéz eligazodhatott rajta, tüzér tudományával pedig bámulatba ejtette az egész táborkart.

- No, fiú, szólott az értekezlet után ragyogó arccal - most már csak jöjjön az indulási parancs - ketten leszünk Buda alatt!

És az indulási parancs június 7-én este mindkét fővezérhez megérkezett.

Maga Strattman kancellár is a táborba érkezett Lipót király bizalmas üzenetével, s Lotharingiai Károly nagy trombita szóval azonnal kihirdetteté a táborban, hogy nem Székesfehérvár, hanem Buda, az ország fővárosa ellen indulnak.

A hercegi főhadvezérek rögtön haditanácsot hivtak egybe, melyben Gábor barát is résztvett, Edömér pedig ezalatt pártfogójánál, a kancellárnál tisztelgett.

A főhercegnek nem mondhatta el, hogy a két Kányavári testvér a legveszedelmesebb áruló, de a kancellárnak elmondta, miként találta Kányavári Gedeont a basánál.

- Éppen róluk akarok veled beszélni, szólt a kancellár. Laky Kristóf az egyik felsővidéki rablóbandának a fejét szerencsésen elfogta és ez az ember mindent kivallott, s biztos őrizet alatt van. Ezen kívül a véletlen is olyan adatokat játszott Eszterházy nádor keze közé, miből a Kányavári testvérek árulása és főbenjáró bűnei be vannak bizonyitva.

Örülj hát, fiam, szenvedéseidért és bánatodért kárpótolva lész és mindent vissza fogsz kapni. Ősi birtokaid, kastélyod visszaszállnak rád, mint jogos tulajdonosra. A császár is melegen érdeklődik ügyed iránt és mihelyest az ostromnak vége lészen, a nádor rögtön megteszi a törvényszabta lépéseket, hogy a gonoszok elvegyék megérdemelt büntetésüket.

Edömér a hála és köszönet szavait rebegte.

- Ez csak viszonzása a te nemes cselekedeteidnek, folytatá a kancellár - de egyre kérlek. Bizzad ügyedet és a megtorlást egészen mi ránk. Hidd el nékem, példásan meg lész boszulva. Ne lépj fel nyilvános vádlóként - ez az egy, amit kivánok tőled - a többiben cselekedhetsz tetszésed szerint.

Edömér beleegyezőleg hajtá meg magát és elbúcsuzott a kancellártól, mert künn riadó dobpergés és trombita harsogás zúgta be a tábort.

A haditanácsnak vége volt és a két fővezér párhuzamos előnyomulást határozott a Duna mindkét oldalán.

A Lotharingiai herceg hadtestével és a szászok dandárával Párkánynál átkelt a Dunán Esztergomba, és Maróthot, Visegrádot, Szent-Endrét érintve, június 18-án Ó-Budán tábort ütött, a bajor választó fejedelem pedig Párkányon, Szobbon, Nagy-Maroson és Vácon átvonulva, 17-én Pest alatt ütötte fel főhadiszállását, mire a törökök Pestet kiürítették és a Duna hidját szétszedték.

Mielőtt azonban a rengeteg tábor megindult volna, Edömér parancsot kapott, hogy csapatjával - melyhez a vitéz Batthyányi Ádám még 100 huszárral csatlakozott, portyázza végig az utat Csepelig. E portyázást a két fiatal vitéz olyan sebesen hajtotta végre, hogy útközben elfogták Abdi basa kincstárnokát lovaskiséretével együtt, kitől megtudták, hogy Abdurrahmán, midőn hirül vette, hogy a keresztény sereg Budának tart, a nagyvezér pedig a felmentő sereggel Belgrádba vonult vissza, leányát, Tellit erős kisérettel azonnal Székesfehérvárra küldte, háremét, kincseit, drága paripáit pedig a várbeli előkelő tisztek nejeivel és gyermekeivel együtt elküldte a Csepelszigetre, hogy onnan azok is lehető hamarosan Székesfehérvárra szállíttassanak.

Edömérnek e hir hallatára minden vére szívére tólult.

- Más egyetlen egy nőt se kisértek a háremből Fehérvárra?

- Egyetlen egyet se! Minden rabnő és odaliszk a szigeten maradt! felelt az aga.

- Előre, bajtársak! Foglaljuk el a szigetet! kiáltá s egy hajrá alatt lekaszabolva a parton lebzselő, meglepett lovas kiséretet, az ingó hajóhidon át berobogtak a szigetre.

Edömér magán kívül vágta sarkantyuit lova oldalába, mire a nemes állat néhány szökéssel átrepülte a hajóhidat, jóval megelőzve a többieket.

- Ilonkám! Angyalom! Szabad vagy! Hol vagy? kiáltá szívdobogva, mire a kioszk oszlopcsarnoka alá menekült asszonyseregből egy gyenge leányalak repült feléje és a boldogság leirhatatlan sikoltásával omlott karja közé...

- Bátyám, édes jó bátyám!

- Atyám, édes jó atyám! Egyik fogadásom már betelt, leányod szabad lett!

A másik percben aztán már az öreg Bálint is ott térdelt kis úrnőjének a lábainál és könyeivel, csókjaival árasztotta el a gyöngyös papucskákat, a hímzett selyemkaftánka lebegő széleit.

- Nézz ide, László, itt van az én kis Ilonka hugom és most már örökre a miénk marad! rebegé a boldogságtól megittasulva, azután átengedte öreg Bálintjának, kit Ilonka szeretettel ölelt át.

A nőkön és gyermekeken kívül háromszázezer aranyforintra rúgó kincset zsákmányoltak, melyet nagy diadallal szállítottak a főhadiszállásra, honnan másnap Ilonkát az öreg Bálint védelme alatt, Vihorláthy László kis fegyveres csapattal Korláthkőre kisérte, hogy ott Korláthkövyné anyai védelme alatt, szerető családi körben várja be a harcias idők elmultát...

— —

Vén ember volt már Abdurrahmán basa, majdnem hetvenéves és látott, élvezett mindent a világon, ami csak szép és dicső vala.

Katonai vitézsége hősi babérral övezte agg fejét s a török birodalom legdicsőbb győzelmeiben volt része. Ezek az emlékek dobogtatják szivét most, midőn minden oldalról hömpölyög felé a végső veszedelem.

Egyik rossz hir hozója a másikat éri nyomban palotája küszöbén. Ő azokat mind rendületlen nyugalommal, változatlan arccal hallgatja s nem mond rá egyebet: »Dicsőség annak, ki sohase változik!«

Pedig már érzik a halálszag Abdi palotájában. A Korán aranybetűi vérveresen ragyognak a falakon, közelget a kezdetnek a vége, mert egy láthatatlan hatalom óriás léptekkel méri végig Magyarországot és rendre letiporja az ozmán hatalmat...

Pestet és Ó-Budát nem is védelmezte, hanem minden fegyveres csapatot magához vont a várba. Tizenhatezer embere volt összesen s ezeknek nagyobb része vitéz janicsár - és mikor a derék Kihája bey segítségével megerősítette a várat, sorlövést adatott egyszerre minden ágyujából és négy vörös zászlót tüzetett ki a falakra, annak jeléül, hogy készen áll az élet-halálharcra.

Azután nézte, mint foglalják el az egyesült seregek a körülfekvő hegyeket, mint állítják fel a nehéz lövegeket. Roppant lovas tömegek alatt rázkódik a föld, amint elfoglalják a síkot és mellékútakat, az erdők és bokrok közül pedig mindenfelől zászlókat, sátrakat lobogtat a szél vára körül.

Kilencvenkétezer és hatszázra ment az ostromlók száma. Ilyen hatalommal nem mérkőzött még az ozman Európában.

Húszezer magyar jött Buda alá, ha kell, a haza fővárosáért egytől-egyig meghalni és a birodalmi seregeken kívül az egész keresztény világ minden nemzetének önkéntesei, kik ez új keresztes háborura Magyarország földjére sereglettek.

Spanyol grandok, britt lordok, skót nemesek, francia és svéd lovagokkal együtt jöttek a kereszténység diadaláért vérüket ontani.

Társzekerek és ágyúk beláthatlan sorai alatt rengett a föld, mert tizenkét réstlövő öreg ágyú, melyek elé tiz-tiz ökör volt fogva, ötven faltörő ostromágyú, harmincöt tiz fontos, harminchat karcsú csatakigyó, nyolcvan réz csataágyú, tizenkét kővető haubic, tizenkét darab kétmázsás, nyolc hárommázsás, huszonegy egy-, kilenc négymázsás bombákat hajigáló mozsár, továbbá huszonnyolc kisebb, negyvenkét nagyobb bombákat hajigáló hajító üst.

Ezekhez kétezer gyujtógolyó volt felhalmozva, hatezer gránát, tizezer harminc fontos, hatvanezer húsz fontos, nyolcvanezer tiz fontos faltörő golyó, negyvenezer csataágyúkba való, húszezer láncos golyó, huszonkétezer kartács, kilencezer háromfontos szakállas gömb, továbbá az egy, két, három, négy mázsás töltött bombákból harminchárom ezer, kisebb fajta tizezer, kézből hajítani való robbanó gránát nyolcvanezer darab.

Iszonyú társzekerek nyikorogtak az ötven mázsa olthatatlan görög tűz, a háromezer mázsa muskétákba való ólomgalacsinok alatt és a tűzaknák ásásához negyvennégyezer ásó és csákány, az ostromsáncok készítéséhez kétszázezer homokzsák, ugyanannyi sánckosár és karó, továbbá falszorító láncok, tűzdárdák, ostromhágcsók, kapukat bedöntő petárdák, ötvenezer csatacsillag, ezer keresztvasas kasza, kétszázezer vashorog, szurokkoszoruk, ötven mázsa terpentinolaj, kétezer mázsa salétrom, ugyanannyi kén, szén, szóval egy egész pokol.

A magyar hadsereg a Lotharingiai herceg hadtestével a bécsi-kapu előtti magaslatokat foglalta el, Miksa bajor választófejedelem seregei pedig a Gellért-hegy és a Vár-hegy közötti tért, míg a német birodalmi hadak a vizivárost.

A magyar seregek vezérei valamennyien diadalmas csaták győzelemmel koszoruzott hősei voltak, mint Eszterházy János, Miklós, Zsigmond, Pálffy János, Miklós és Károly, Batthyány Ádám, Draskovics Miklós, Nádasdy Tamás, Petneházy Dávid és végre Hollókövy Edömér, kit a főherceg egy gyalogokból és lovasokból alakított repülő hadosztály parancsnokává nevezett ki, azzal a kivételes rendelkezéssel, hogy a megalakított hadirendet meg nem zavarólag, saját vitézi belátása szerint választhatja a támadás helyét, mert sokat remélt az ifjú hős példátlan merészségétől és magát feltaláló gyors elhatározásától.

A csapatparancsnokok közül gróf Herberstein nem állhatta meg, hogy némi neheztelő éllel hangjában ne kérdezősködjék e különös megkülönböztetés okáról, mit a főherceg meghallva, sajátos nyugalmával csak ennyit mondott rá:

- Virtus nescia freni![54]

Június 21-én[55] repültek az első bombák be a várba. Edömér éppen akkor vonult el csapatjával, midőn Gábor barát az első ágyut elsütötte, mert Gonzales Antal, a tüzérség fővezére, Gábor barátban már az első találkozás alkalmával akkora tüzértudományt fedezett fel, hogy a ráchegy felőli ütegek kezelését egészen reá bízta.

- Készülj, fiú! Nemsokára rést lövünk a számodra! kiáltotta menydörgő hangján és csakugyan három nap mulva akkora rés volt lőve az alsó város falain, hogy a rohamot meg lehetett kezdeni.

Gábor barát ügyesen kieszelt petárdája menydörgő ropogással döntötte be a kakas-kaput. Edömér rohamot fuvatott, csapatja élén betört a hömpölygő füstfellegeken keresztül, kiűzte a védőket s a várost a császáriakkal együtt megszállta. Oly vitézül tartotta magát, hogy midőn a törökök e kudarcot ki akarták köszörülni s 26-án, az éjszakai setétség védő leple alatt, háromszorta nagyobb erővel kirohanást intéztek a várból, a Duna melletti köröndnél, egy óráig tartó heves csata után, vitézül visszaverte és a rohamot vezető agát levágva, lófarkas zászlóját is elvette diadaljelül.

- Fiú te, mondá neki a rákövetkező éjjel Gábor barát, midőn már a harmadik éjszakán át látta fáradthatlanul talpon állani, a vitézség csak úgy ér ám valamit, ha kiméled magadat... Eridj alunni, mert kidőlsz a fáradtságtól!

Erre a jóakaratú intésre Edömér azzal felelt, hogy éjféltájban elfogott egy várból kiszökő janicsár zászlótartót és a barát elé állítva, kivallatta vele annak a két tűzaknának az irányát, melyeket ellenük ástak.

---

[54] A vitézség nem tűri a zabolát.

[55] Más kútfők szerint június 19-én, különben minden nevezetesebb haditénynél a három kútfő: Wagner Kristóf, Hammer Purgstall és Palugyay több nappal eltérnek egymástól. D. F.

Gábor barát erre a legnagyobb csendben, de azért lázas sietséggel két ellenaknát ásatott és még ugyanazon az éjszakán felvetteté velük a várbeli tűzaknákat, mire a földalatti folyosókban rövid, de heves viadal után a török tüzéreket és utászokat egy lábig lekaszabolták.

29-én a Pest felőli futóárkokban a brandenburgi segédhadak vivtak nagy vitézséggel a vár ágyuinak szakadatlan dörgése között és ebbe a földet reszkettető hangversenybe Gábor barát tüzesgolyói olyan sikerrel búgtak bele, hogy akkora égést támasztottak a várban, melyet a törökök öt óra hosszat nem bírtak eloltani és ettől a naptól fogva a barátot csak Tüzes Gábornak nevezték a táborban, mely név rajta maradt a történelem lapjain is.

A már együtt lévő rengeteg keresztény tábor eközben folyton új segédhadakkal gyarapodott, mert június 30-án négyezer sváb katona vonult csengő tábori zenével, Károly Gusztáv baden-durlachi őrgróf vezénylete alatt a táboron keresztül, július 3-án pedig Schöning Hans Ehrenreich tábornokkal az élén 8000 vitéz brandenburgi érkezett, szintén lelkesítő zeneszóval s mindkét csapatot Edömér kalauzolta kijelölt helyeikre a tábor egetverő üdvözlő riadala között.

A következő napokon aztán elkezdődött a harc a legnagyobb dühvel föld felett és föld alatt.

A Lotharingiai herceg a hegyekről és a dunai sajkákról lövette a várat, Abdi basa pedig minden ágyújából szakadatlan viszonozta a tüzelést a bástyaköröndökről, közben pedig mindkét fél egyforma serényen ásta tűzaknáit a föld alatt, melyeknek tompán dörrenő fellobbanása majd az ostromlók, majd az ostromoltak százait temette égő gyomrába a beszakadó védművekkel együtt.

Július 13-án a török várőrség egy ilyen tűzaknát éppen akkor robbantott fel, midőn Edömér jelentését tette volt a főhercegnek és a helyett, hogy az ostromlóknak ártott volna, saját bástyázatuknak a köröndjét döntötte romba.

Erre Károly főherceg azonnal rohamot parancsolt és három hadoszlop hömpölygött a tört rések felé Auersperg, Herberstein és Starhemberg Guidó, Bécs hős parancsnokának a vezérlete alatt.

Edömér Starhemberg oldalán szintén résztvett a rohamban és midőn a három vezér között negyediknek rohant fel a leomlott körönd omladékain, - a rémület első perceiből felocsudott őrség olyan gyilkos tüzeléssel fogadta őket, hogy az első rohamnál Herberstein mindjárt elesett. Starhemberg és Auersperg pedig könnyen megsebesültek.

Edömér halált megvető bátorsággal rohant előre, ami olyan lelkesedést öntött a katonákba, hogy a bástyát egy pillanat mulva elfoglalták.

Ekkor látták azonban, hogy a bástyán belől még egy várpalánk van emelve és amint ezt megrohanták, lábuk alatt megnyiló pokol torkaként robbant fel egy rejtett tűzakna és Starhemberg gránátosai százával repültek széttépetten a levegőbe, a két vezér pedig súlyos égési sebeket szenvedett, sőt ott veszett volna mindkettő, ha Edömér mindaddig nem védelmezi őket hősi karjával, míg a fővezér három önkénytes zászlóaljat nem küld segítségükre.

Ő maga egyetlen seb, egyetlen karcolás nélkül menekült a lába előtt megnyilt pokol torkából és gyilkos sortüzelésből, úgy, hogy a fővezér és egész táborkara bámulva kérdezték tőle, micsoda talizmán van a birtokában, mely csodamódon megmenti a tűzből, golyózáporból és a kardok villogásából?

Edömér lőportól fekete arcán erre a visszaemlékezés édes mosolya villant át:

- Valóban két talizmán őriz! gondolá. Egyik édes anyám emléke, a másik egy szerető leányszív imája és megtapintotta dolmánya alatt a keblén függő emlékeket...

Ez a hir villámsebesen terjedt el róla a táborban és a katonák egész komolyan hitték, hogy megsebesíthetlen, csak Tüzes Gábor nevetett, mikor meghallotta és szokott joviális modorában azt felelte rá:

- Csakugyan két talizmánja van neki: az egyik ősi kardja, a másik pedig hősi karja, mely győzhetlenül forgatni tudja...

- Elveszett embernek hittelek, midőn a robbanás hirét meghallottam, mondá neki, erős karjával magához ölelve, midőn a harmadik napon összetalálkoztak. Azt hittem, ezek a te villogó szemeid is onnan néznek le megtörten! - folytatá, a füstfellegekbe burkolt várfalak felé mutatva.

Edömér önkénytelenül összerázkódott.

Ugyanis Abdi basa a harcban elesett keresztények levágott fejét lándzsákra tüzeté és ezekkel a rettentő diadaljelvényekkel voltak a vár ormai köröskörül megrakva, melyet a keresztények hasonlóval viszonoztak, mert nap nap után éjjel-nappal dúló szakadatlan csatározásokban majd a törökök rohantak ki az éj leple alatt az ostromlók viárkaiba és leöldösve az alvókat, beszegezték az ágyúkat, majd a keresztények lopództak a szélső védőművekbe és felkoncolták irgalom nélkül, akiket ott leptek.

Emellett, mintha valami sajátságos végzet nehezedett volna a keresztény táborra, a törökök tűzaknái mindig szerencsésen sikerültek, míg az övéik többnyire visszafelé lobbantak el, siralmas pusztulást okozva saját soraikban.

Különösen roszszul sikerültek a főrondella és a kurfina fal ellen ásott aknák. E pontokon, mint Tüzes Gábor előre megjósolta, iszonyú vérpazarlással járt minden támadás, míg a bajoroknak, kik a Duna felőli meredek oldalt vívták, az ellenség aknáitól és ágyútüzétől alig volt számbavehető veszteségük.

Strattmann kancellár, Lipót király parancsából, még mindig a táborban időzött, hogy hiteles jelentéseket küldjön felséges urának az ostrom előhaladásáról. Egyik nap legbizalmasabb futára által ezt a rövid levélkét küldötte Edömérnek:

»Kányavári Áron kamarás uram, a te ádáz ellenséged, épp most érkezett kevés kisérettel a táborba - irta a kancellár. - Azt mondja, fiához jött fontos familiáris ügyekben, ki a választófejedelem ő fensége hadaihoz van beosztva. Én azonban nem hiszek neki, s óva intelek, vigyázz magadra az ostrom zűrzavara között, különben én is szemmel tartom a mesterkedéseit.«

Edömérben e hir a boszú és gyűlölet érzetén kívül egy csepp felindulást se okozott. Bármi hozta ide alattomos ellenségét, most már nem félt tőle. Huga megszabadítva, biztos helyen van, önmagát pedig majd megvédelmezi ősi kardjával.

Ki szelet vet, vihart arat.

»De a király bús s Béla szól:
Csaták miatt, ha nyughatol
Óh ifjú, szép hazánk?
Teremt-e Isten több magyart,
Mig a világ, mig napja tart,
Ha mink is elfogyánk?«

Vörösmarty: »Búvár Kund.«

Kányavári Áron csakugyan fiához jött, még pedig a legnagyobb sietséggel, mert Gedeon bátyjának a menekülése olyan balsejtelemmel tölté el, hogy valósággal félni kezdett.

Mindenekelőtt fiával akart beszélni, hogy bármiként forduljon a kocka, a menekülés útja nyitva maradjon számukra is, azután puhatolódzni akart, hogy elárulták-e bátyjának titkos praktikáját a törökkel és ki lehetne-e azt valamikép reparálni.

Fiával azonban nem beszélhetett, mert ez az élelmet és takarmányt rekviráló csapatok fedezésére volt kirendelve és senki se tudta, hol és merre járnak a vidéken.

Ez meghökkentette, s úgy érezte magát, mint a kelepcébe szorult róka, se előre, se hátra nem mozdulhatott, mert sejtette, hogy a kancellár szemmel tartja minden lépését. Nem is mozdult hát ki sátorából, hogy a gyanunak még csak árnyéka se érje, de egy felvonulás alkalmával, észrevétlenül intett cinkostársainak, kik Edömér elvesztésére fel voltak bérelve.

Ugyanezen nap estéjén, midőn csatarendben állt minden csapat, hogy az első összrohamot intézzék a rések ellen és már a spanyol önkéntesekkel és hajdukkal Edömér osztálya szintén megkezdte az ostromot - a császáriak által fellobbantott tűzakna oly szerencsétlenül csapott visszafelé, hogy kétszázötven embert eltemetett saját embereik közül. - Edömért a rázkódás messze kidobta nyergéből, de egyéb baja nem történt, a cinkosok azonban, mintha Isten büntetése sujtaná valamennyit, mind a heten ott vesztek.

Kányavári sápadtan vonult sátorába. Reszketett, mintha láz gyötörné. Valami babonás félelem szorongatta szivét. Mi őrzi, mi védi ezt az embert, hogy nem tudják elveszíteni? Ezen révedeztek gondolatai, midőn a főhadiszállás egyik futárja lépett be hozzá azzal az izenettel, hogy a kancellár kiván vele beszélni.

Gonosz sejtelmek között kapkodta magára kamarási gálaruháját és szorongó aggodalommal követte a futárt a robbanás omladékaival beszórt táboron keresztül.

A fővezér sátra előtt Edömérrel találkozott, de ez őt nem vette észre.

Mintha kigyóra lépett volna, tért ki előle, s midőn belépett a birodalom teljhatalmú emberéhez, riadtan döbbent vissza ennek fagyos tekintetétől.

A kancellár merev kézintéssel állította meg kicirkalmozott bókolásában, azután minden bevezetés nélkül, kemény, megsemmisítő hangon egymásután szemére hányta azt a sok bűnt, mit elkövettek.

- Mindezek után pedig tudtára adom kegyelmednek, hogy mától fogva a Hollókövy javakat a királyi fiskus zár alá veszi, a háború végével pedig a nádor megindíttatja a bűnösök ellen a vizsgálatot.

Ne tagadjon kegyelmed, mert sommás bizonyítékok vannak kezeink között, sommás, összezuzó bizonyítékok! riadt rá lesujtó hangon. A törökkel való cimboraságuk s egyéb főbenjáró bűneik miatt a nádorispán ő kegyelmessége most mindjárt elfogathatná, de kimélnünk kell kegyelmedet ezekért ni! - és mellé lépve, egy rántással letépte gála-ruhájáról a kamarás-jelvények aranyos himzeteit.

Egy udvari kamarás nem kerülhet a hóhér bárdja alá, de, esküszöm, odakerül, ha megvárja kegyelmed, míg a vádak hangosan felemelik szavukat. Különben jól értsen meg, felelőssé teszem kegyelmedet, bármi történjék!

E szavaknál lesujtó taglejtéssel távozást intett neki.

Kányavári szeme előtt tüzes karikák villogtak a setétben, s midőn sátorába visszatántorgott, hörögve vetette magát tábori ágyára. És mintha a kamarási gálakabát meg akarná fojtani nehéz himzeteivel, egy rántással feltépte, s újra tépni, marcangolni kezdte sovány mellét fekete körmeivel, pedig aranyakat érő finom batiszt inge már lepve volt vérfoltokkal.

Vége van, összeomlott, fejére szakadt minden, amit eddig építettek, amiért megtagadott mindent és testét-lelkét eladta az ördögnek! Minden, de minden elveszett, csupán időt és egérutat engedtek neki, hogy fejét, puszta fejét megmenthesse...

Egyszerre rettentő átkozódással ugrott fel, s mint a kígyó, midőn ráhágnak, visszagörbül, hogy még egyet marhasson utoljára, ő is boszun, halálos harapáson törte a fejét.

- Még felelőssé akar tenni a fattyú életéért! csikorogta ördögi dühvel. Nemcsak fegyverrel lehet ölni! Még van egy szövetségem, a nélkül, hogy gyanú esnék rám! Félrerántotta a sátor bejáró vásznát és mintha tanácsot akarna kérni a setétségtől, sokáig nézett ki a fekete éjszakába. Talán látta, talán nem, a vár árkaiban és sánc palánkjai mellett azokat a lassan mozgó árnyakat.

A csatatér hiénái, a halottakat és sebesülteket fosztogató halottrablók voltak ezek, a fali őrséggel egyetértve, kötélen ereszkedtek le a várfalakról.

A fosztogatókat nézve, új terv ötlött az agyába, mire visszatért sátorába és levelet irt a kancellárnak, hogy távozhassék a táborból és engedjen neki időt a tisztességes visszavonulásra...

Hátha Abdi basa megvédelmezi a várat és a török úr marad az országban. Akkor nyiltan átpártolnak hozzá és újból felragyog szerencsecsillaguk...

Csakhogy ez a remény napról-napra szemlátomást fogyott. Tüzes Gábor bombái olyan szerencsésen csapkodtak be a várba, hogy egyik a nagy rondellán lévő réztetejű lőportornyot levegőbe röpítette.

Az ég és föld, mintha hollófekete éjszaka borult volna rá, elsötétült. A földetrengető nyomástól a Duna hullámai kicsaptak a pesti partra és elboríták az egész várost. Mindenki azt hitte, a végitélet napja van itt és a föld szakadt be! Csak mikor nagysokára elhuzódott a sűrű füst- és porfelleg, látták, hogy a nagy rondella elpusztult, a sánckarók összezúzva, az árkok betemetve, a mellékfalak pedig húsz ölnyire ki vannak döntve alapjaikból.

Ötszáz török repült szétszaggatott tagokkal a levegőbe s Tüzes Gábor egymaga egész csatát nyert a török ellenében!

- Ott a rés, fiú! Most már bemehetsz! kiáltá Edömérnek.

E diadal után a Lotharingiai herceg rögtön felszólíttatá Abdi basát, hogy adja fel a várat, mire három óra mulva a basa felelete karmazsinvörös bársony-zacskóban leereszkedett a várfalról.

Edömér vitte oda a herceghez.

Abdurrahmán nagy büszkén azt irta benne, hogy, mint az ostrom előtt, úgy ezután se szólítgassák a vár feladására. E vár az ozman birodalom zárja és kulcsa, tehát feladnia nem szabad! Bizonyosan tudja, hogy a nagyvezér segítségére jő és felszabadítja, mint a mult ostromnál. Ne is rontsák hát az ostrommal magukat a keresztények, mert ő a szultánra és a prófétára bízza magát! Ezek minden bizonynyal megsegítik... Inkább más várát ajánl cserébe, Egert vagy Székesfehérvárt, de Budát nem adja!

És elhatározása jeléül Level kapitányt a kirohanások alkalmával elfogott száz bajtársával együtt, a bástyákon, a keresztény tábor szeme láttára, lefejezteté és fejüket, ágyudörgések között, lándzsákra tüzeté.

A keresztény tábort e vad kegyetlenség rendkívül elkeseríté. Ebben az általános felgerjedésben egy utasnak látszó, bekötözött fejű ember kérdezősködött Kányavári után.

Midőn belépett a sátorba, ez meglepetve szökött fel helyéről...

- Sok keresés után végre rád találtam, uram! lihegte tikkadtan.

- Nos, hát mi hirt hoztál, Csóka? Bátyám szerencsésen eljutott Lengyelországba? - kérdé halkan.

- El ám a másvilágra! Az a haramia Varangyos és bandája valahogy megtudták, hogy tömérdek kincscsel szökik, Libor deákkal együtt legyilkolták és ők maguk szöktek át a kincscsel együtt! Engem is levágtak, de én halottnak tettettem magamat, így menekültem, hogy hirt hozhassak! felelt mogorván, sebzett fejét fáradtan tenyerébe hajtva.

Kányavárival egyet fordult a világ! A tegnapi világomlást semminek se érezte ahhoz képest, amit most érzett magára szakadni... Csak az ökleit emelgette az ég felé és csak ennyit tudott hörögni: Isten! Isten!

Úgy bizony, az Isten! Most már eszébe jutott az Isten, ki későn vagy korán, de egyszer bizonyosan megtartja a fizető napot...

— —

Amely nap Kányavári eltűnt a táborból, ugyanaz nap érkezett a hire, hogy a nagyvezér ötvenezer emberrel átkelt az eszéki hidon és Budavárát készül felszabadítani.

A várban ezen az estén nagy örömágyúzás volt. A törökök zászlóval és énekelve jártak körül a bástyákon, jeléül annak, hogy kémeik által ők is megtudták a felmentő sereg közeledtét.

Lotharingiai Károly általános rohamot rendelt, Edömért pedig egy osztály huszársággal kém-szemlére küldte. Ezek a negyedik napon nagyszámú török fogolylyal és azzal a hirrel jöttek vissza, hogy a Székesfehérvár alatti török had csak rendetlen s gyáva néphadból áll, ellenben maga a nagyvezér a hegyek felől közeleg nagy sereggel.

Csakugyan 29-én Vörösvár felől egy csapat török jelent meg és megtámadta a keresztény előőrsöket és hogy e támadásból nagyobb veszteség nem következett, az csak Edömérnek s vitéz csapatjának köszönhető, mert lovasaival szétverte a tatár csapatot.

30-án délben feltüntek a nagyvezír lófarkas zászlói a budai hegyek között, éppen a bajor, magyar és a császári hadak ellenében...

A gyorsan összehivott haditanácsban a vezérek egyrésze s ezek közt a vitéz Starhemberg is, az ostrom félbenhagyását tanácsolták, a magyar vezérek és a két Badeni herceg azonban hevesen ellenezték e megalázó indítványt - és csakugyan, mikor a Lotharingiai herceg negyvenezer emberrel szemközt fordult a nagyvezírnek, ez nem mozdult, hanem csak tábort ütve várt, mert ütközet helyett inkább friss segédcsapatokat akart a várba bejuttatni.

E kisérlete azonban kudarcot vallott, mert midőn nyolcezer spahi és janicsárból álló segélyserege Budakeszi és Szent Pál völgyén keresztül, a keresztények jobb szárnyát megkerülte, Edömér egyik felől a Bercsényi-huszárokkal, a másik felől az ő lovasaival oly erős rohammal verte vissza, hogy saját seregüket is zavarba hozták vad futásukkal.

Kétezer török hullott el ebben a viadalban s két basa, nyolc ágyú és öt lófarkas zászló került a keresztények keze közé.

Az egyik basát, a hires szilisztriai Amurátot Edömér vágta le, s ugyancsak az ő osztálya foglalta el egyetlen egy rohammal a nyolc ágyúból álló tűztelepet.

A keresztény táborban nagy lelkesedéssel fogadták őket, mert e diadal a harci kedvet és lelkesedést még egyszer akkorára növelte s Edömér nevét azok között a győzhetetlenek között emlegették, kik elsők lesznek az ostromlott Buda falain.

Augusztus 20-át, Szent István napját megelőző este Eszterházy Gábor sátorában nagy lakoma volt, s mivel Edömér csak nagyon mérsékelten kóstolgatá a tüzes borokat, Petneházy Dávid, a hajduk ezredese, felhevülve a bortól és zenétől, tréfásan csipkedni kezdte:

- A ki inni nem tud, az becsületesen verekedni se tud! kiáltá Petneházy.

- Nem hinném! felelt csöndesen Edömér!

- No hát fogadni merek, hogy nem mered kiinni ezt a nagy serleg rusztit! Ha kiiszod, neked adom türkoázos órámat.

- Ne ebbe fogadjunk, Dávid!

- Hát mibe?

- Melyikünk lesz első az ostromlott falakon!

Egy pillanatra mély csend fogadá Edömér szavát, azután valamennyien riadozva felugráltak.

- Én is tartom a fogadást! kiáltá közbe az ifjú Ramocsaházy és a három fiatal vitéz fogadást tett, hogy amelyik első lesz az ostromolt Buda falain, annak »Buda hőse« nevét adják.

Tüzes Gábor, aki nevének megfelelően tüzes szomjjal ivott, jókedvűen Edömérre kiáltott:

- Minden ágyummal segítlek, hogy megnyerd a fogadást. Éljen Buda hőse!

- Majd, ha megnyerem a fogadást! tiltakozott Edömér olyan komolysággal, mely a további tréfát elhallgattatá.

Másnap, Szent István királyunk nevenapján, hirtelen egy csapat ellenséges lovas rohanta meg a keresztény tábort. Lóra ültetett janicsárok voltak ezek és keresztültörve magukat a horvátokon, vágtatva rohantak a tábort védő gátokig, hol leugrálva a lóról, fegyverrel kezükben áttörtek a védő sáncokon, s mielőtt még a keresztények zavarukból magukhoz térhettek volna, már benn voltak a Tabánban. Ott Heiszler nehéz vasaslovasait elverték maguk elől, s már közel voltak a fehérvári kapuhoz, hol maga Abdi basa jött segitségükre, midőn egyszerre csak Edömér száguldott elő huszárjaival és rajtuk ütött.

Abdurrahmán arca sápadtra torzult.

- Ezer arany annak, ki a fiatal vezér fejét elhozza! ordított alá a falakról.

A másik percben minden golyó, minden nyíl csak Edömérre volt irányozva s áradatként hömpölyögtek körül a rárohanó janicsárok csapatjai.

E viadal hősregékbe illő küzdelem volt! Edömér paripája együtt harcolt urával, harapva, rugva gázolta le a hasa alá igyekvőket, kik inait akarták elvagdosni.

Abdurrahmán dühében szakállát tépve, kisebb csatakigyókért küldött, de mire ezek megérkeztek, már akkor a viadalnak vége lett és a kétezerötszáz janicsárból csupán ötszáz jutott be a várba, fele ennek is sebesülten. Mindazáltal Abdi basa, e siker örömére háromszor adatott sorlövést minden ágyújából és négy új vörös zászlót tüzetett ki a vár ormaira a keresztények boszujára.

A haditanácsban eközben heves viták folytak és a vezérek egymást okolták az ostrom lassú menetéért. A Lotharingiai hercegnek minden erélyére szüksége volt hogy a már-már indulatossá fajuló vitáknak kemény parancsszóval véget vessen.

- Fenséges herceg úr és főhadvezér uram, grácia légyen merészségemért, de ha beszélhetnék... szólalt meg Edömér, midőn a haditanács feloszlatása után csak a fővezér bizalmas kegyencei maradtak a sátorban.

- Beszélj, vitézem!

- Úgy gondolnám, fenséges uram, hogy egy jól szinlelt ostrom által, a vár felett uralkodó kastélyt véglegesen hatalmunkba keríthetnénk és ágyúkat vontatva fel, gyönyörüen végig lőhetnénk a várat minden részében...

A főherceg élénk tetszéssel helyeslé e tervet.

- És vállalkoznál reá, derék hősöm? kérdezte gyorsan.

- Büszke és boldog lennék, fenséges uram!

- Úgy hát holnap reggeli öt órakor általános ostromra fuvatok s minden pontra szinleges támadást intézünk. Nehogy azonban órád későn járjon, ime, vegyed az enyémet s gyémántokkal kirakott remekmívű zsebóráját Lipót király zománc arcképével sajátkezüleg nyakába akasztotta.

Másnap reggel csakugyan általános ostrom indult meg minden ponton és az erre támadt zűrzavarban Edömér háromszáz gyalogharcosa élén felmászott a rommá lőtt torony ormára és lehányta onnan a törököket.

E fényes haditettéért a főherceg Edömért aznap kiadott napiparancsában serege legjobb hősének nevezte s magasztaló dicsérettel emlékezett meg hősi magatartásáról...

Betelt jóslat, betelt fogadás.

»Él magyar, áll Buda még!
A mult csak példa legyen most!«

Kisfaludy: »Mohács.«

Más napon borus, zivatarra hajló idő mutatkozott és midőn Edömér a futóárkok apró csetepatéitől fáradtan, alkonytájban sátorába tért, nagy örömére barátját: Vihorláthy Lászlót és hűséges Bálintját találta ott, kik ugyanekkor érkeztek vissza, Korláthkőről.

- Szerencsésen oda értünk s kedves üzenetet hozunk Csillától, Ilonkától, kit az első tekintetre mindenki annyira megszeretett, hogy most már vissza se adják, hanem kegyelmedet is ott fogják, ha érte mégyen, tréfált az öreg Bálint.

Egész este, sőt még késő éjszakán is csak róluk beszélgettek, mert Edömér kifogyhatatlan volt a kérdezősködésben.

- Hát Ákos hogy van, mint van?

- Az bizony még nagyon csehül van Eperjes alatt kapott sebében. Az orvos-doktor azt mondja, hogy még hónapok kellenek felgyógyulásához. Majdnem sirt, mikor elbúcsuztunk, hogy velünk nem jöhet. Csilla és Ilonka alig győzték megvigasztalni.

Vihorláthy László jókedvét e szavaknál, mintha elvágták volna. Arca elborult s alig tudott egy nehéz sóhajtást elfojtani.

- Mi lelt oly egyszerre, László! kérdezte tőle Edömér, de szavát erős szélzúgás és földetrázó csattogások nyomták el.

Félrehajtá a bejáró vásznát és kitekintett a villámoktól szaggatott éjszakába.

- Valóságos itélet-idő! Mind kikergeti embereinket a sáncárkokból, mondá a vár felé nézdelődve. Csudálom, hogy Abdurrahmán basa fel nem használja e zivatart a kirohanásra...

Ugyan e pillanatban, mintha szavaira akarna felelet lenni, ágyudörgés és puskaropogás morajlott bele az éjszaka viharába.

- A csatazaj a királyi palota felől hangzik, onnan dörögnek a törökök ágyui is szünet nélkül. Hej, ha én is részt vehetnék a támadásban, kiáltá - és hiába kérte, marasztalta Bálint, lovát elővezettetve, a felhőszakadásszerű záporban a főhadiszállásra vágtatott, hogy megtudja, mi történt?

Úgy tizenegy óra tájban azzal a diadalhírrel tért vissza, hogy a bajorok bádeni Lajos határgróf és Savoyai Jenő (a későbbi hires zentai győző) jelenlétében a királyi palota egy részét megszállották és noha Abdurrahmán két izben rájuk támadt harcosai legjobbjaival, nagy veszteséggel visszaverték s urai maradtak az elfoglalt résznek.

A zivatar legvadabb dühöngése között, a felhőszakadásszerű zápor védő palástja alatt, Abdurrahmán egy törökké lett magyart és egy szerecsent szöktetett ki a várból levelekkel a nagyvezérhez.

Ali, a szerecsen, jó úszó volt. Kötélen leereszkedve a várból, a Dunán keresztül elmenekült és kétszer átuszta azt, hogy a nagyvezérhez juthasson, a renegátot azonban elfogták a huszárok a Csepel sziget csúcsánál és a nála talált levelet a fővezérhez juttaták.

»Lehetetlen tovább tartanom a várkastélyt, annak bukása pedig a várét is maga után vonja!« irta Abdi elhányt, sietős betükkel... »Kérek minél gyorsabb segélyt, különben vége az ellentállásnak. Én nem mulasztottam el semmit! Elkövettem mindent, mi hatalmamban állott. Engem nem érhet vád, nem, a nagy Isten nevében! Huszadikán alig háromszáz ember jutott be hozzám, huszonkettedikén száz elhullott közölök a kastély oltalmazásában. Az ellenség minden törekvésem ellenére befészkelte magát a kastélyba, a vitézek, kiket ellene küldöttem, nincsenek többé. Segélyt, gyors segélyt kérek a nagy Isten nevében!«

E levél után, hajnal felé, midőn a zivatar dühöngése kissé szűnni kezdett, egy másik levelet is kézbesítettek a főhadvezérnek.

»A felhők között bujkáló sápadt holdfénynél a viárkok őrei setét alakokat láttak kötélen aláereszkedni a várfalakról, s egyiket elfogva, a többi visszamenekült - és a mellékelt levél találtatott nála«, így szólt a tüzérparancsnok jelentése.

A főherceg elolvasta a levelet, azonnal magához kérette az útra készülődő kancellárt, azután pedig Edömérért küldötte a főhadiszállás egyik segédtisztjét.

Edömér szivdobogva sietett a parancsot teljesíteni, mert valami merész megbizatást remélt, de csak egyet fordult vele a világ, midőn a sátorba lépve, a főherceg átadta neki a levelet.

- Olvasd! parancsolá röviden, de hangja inkább enyhe volt, mint parancsoló.

»Eddigi tudósításaidért köszönet, nagy hasznunkra váltak, hogy idejében elárulád a támadások óráját. Ezután is pontosan értesíts és irjad meg körülményesebben a keresztény tábor gyengéit, hogy a nagyvezír ráüthessen. Ha lehet, küldj haditerveket, de pontosabbakat, mint multkor. Három nap előtti tudósításaidért meg fogod szintén kapni a száz aranyakat. Bátran jöhetsz-mehetsz, embereimnek meg van parancsolva, hogy rád ne tüzeljenek, különben Hollókövy Edömér nevét és személyét ismeri mindegyik«...

Edömér kezéből kihullott a vékony irhahártya s egy percig halálsápadtan, de azután nemes arcán a legmélyebb felháborodás és indulat lángjával tekintett a főhercegre.

- Itt van kardom s lövess főbe, fenséges fővezér úr, ha csak egy parányi gyanut táplálsz ellenem! kiáltá reszkető hangon, miközben kivont kardját a főherceg lába elé akarta tenni.

Ez azonban olyan jóakarattal és kegygyel nézett rá, mint még sohasem:

- Hát elhiszed, hogy gyanut táplálok ellened, kedveltünk? A kancellár úr ő kegyelmessége elbeszélte e levél eredetét és a hallottak után bizalmunkat és kegyelmünket jobban birod, mint valaha! szólt feltünő lágysággal.

- Igen, ez az utolsó harapása volt az eltiport viperának, szólott a jelenlévő kancellár is, előlépve a sátor hátteréből, de rögtön elhallgatott, mert künn nagy mozgás támadt és a választófejedelem jöttét jelentették nagy tisztelgéssel.

Abdurrahmán ezalatt megkisérelte a várkastély visszafoglalását a bajoroktól és hiába verték vissza súlyos veszteséggel, három napon át szünetlenül vítta, támadta a romhalommá lőtt kastélyt seregének legjobbjaival, mialatt Tüzes Gábor meg az általa feltalált olthatatlan tüzes golyókkal felégette a réseket betömő cölöpöket és védő pallizádokat.

Budavár tehát lépésenként közeledett veszte felé, a nagyvezír pedig mindazáltal nem mert semmit sem tenni felmentésére, csak tétlen vesztegelt rengeteg táborával, olykor-olykor néhány ágyúlövést váltva az előretolt keresztény csapatokkal.

Pedig már nagyon itt volt az az idő, melyben végső csapást kellett volna merészelnie az ostromlók ellen, ha a várat fel akarja szabadítani - s Abdurrahmán, ki végső reményét a nagyvezírbe helyezé, újra levelet küldött neki, de ezt a hirnökét is elfogták.

»Az őrség már csak 4000 főből áll, ezek is oly fáradtak, hogy a legközelebbi rohamnak nem birnak ellenállni. Én azonban védeni fogom a várat utolsó csepp véremig! Segélyt, gyors segélyt, a nagy Isten nevében...«

Augusztus 29-én, hajnal hasadta előtt, a tétlenül veszteglő nagyvezír végre megmozdult és az északi hegyek felől ezer spahi, kétezer janicsár és tizenötezer határlovas hömpölygött alá, melyből ezerötszáz hirtelen Ó-Budán termett s az előőrsöket felriasztva, a dunai köröndre vetette magát.

Itt a cölöpzetek mögött és a dunai sajkákon Apti vezérlete alatt magyar hajdúk s német céllövők csapatai álltak és visszaverték őket, mire a Rókus-hegynél felállított nagy ágyútelepet rohanták meg, hol Mercy és Heiszler tábornokok fogadták a rohamot.

A törökök a végső kétségbeesés elszántságával harcoltak s egy aga, ki már hét sebből vérzett, úgy sujtotta vállon a hős Mercyt, hogy ez a páncélon keresztülhatoló vágásba belehalt.

Mindazáltal e vad rohamot is visszaverték és a városba - hasztalan próbáltak újabb meg újabb rohamot - nem birtak bejutni. Szétbomlott hadtestüknek egy részét Pálffy Ferenc lovas ezrede a kis Sváb-hegynek szorította, mire minden rend felbomlott a két hadsereg között.

A Pálffy által üldözött spahik hömpölygő áradatként a Lotharingiai herceg hadállásaira rohantak és ellenállhatlanul terelték maguk előtt egy összegomolyodott, egymást tipró, gázoló tömegben.

A herceg a legnagyobb életveszedelemben forgott és közel volt hozzá, hogy foglyul essék. A spahik felismerték és vad ordítással fogták körül, csapatját és kiséretét dühvel aprítva, öldökölve.

A veszély legnagyobb percében azonban recsegő trombitaszó harsant fel két oldalról és egyik felől Schöning a brandenburgiakkal, másik felől pedig Edömér rohant szélvészként a főhadvezér segítségére.

Sarkantyuit lovának oldalába vágva, a nemes állat valósággal átrepült a küzdők feje fölött és a szorongatott főherceget saját testével fedezve, vágta ki a halálos veszélyből. A két tüz közé szorult spahi dandár erre egy bőszült rohammal hirtelen oldalt törte ki magát és neki hömpölyödve, megint a császári herceg főhadiszállására vetette magát és csak ott a sátrak között koncolták fel az utolsó emberig...

Edömér a legutolsót a főherceg sátora előtt kaszabolta le veszett viadal közben és csak délre lett vége az öldöklő harcnak, mikor hirmondó se maradt a nagyvezírnek a vár felmentésére küldött seregéből.

Délután egy órakor csengő tábori zenével vonult át a hidon gróf Scherfenberg Frigyes Vilmos régen várt segélyhada Piccolomini vezénylete alatt, - a főhadiszálláson pedig ugyanekkor nevezte ki Lotharingiai Károly herceg, fényes táborkarától körülvéve, élete megmentőjét, Hollókövy Edömért ezredessé a délelőtti elhatározó győzelemért és saját kezével tűzte fel neki a jelvényeket.

- Ilyen fiatal ezredes nincs az egyesült seregekben! kiáltá Bálint elragadtatva.

- De ilyen hős sincs! kiáltá Tüzes Gábor.

A nagyvezér jól látta a hegytetőről a segélyhadak érkeztét és szépen elvonult előlük érdi táborába, mikor pedig pár nap mulva még ezerkétszáz svéd is érkezett távoli ködös hazájából, a keresztény had hatezerkétszáz emberrel szaporodott, a nagyvezér ellenben még hátrább vonult, hogy valami baj ne érje.

Abdi basa ezt látva, a tehetetlen nagyvezérre átkokat szórt lelkének keserűségében, mert ezzel Budavár sorsa el volt döntve.

Szeptember másodika volt egy titkos haditanácsban a döntő ostrom napjául elhatározva.

- Áll-e még a fogadás, ezredes uram? kérdé Ramocsay alhadnagy, midőn kora délután a csapatok elkezdték a felvonulást.

- Jobban, mint valaha! kiáltá vissza Edömér és kardjával mintegy emlékeztetőleg üdvözölte Petneházy Dávidot, ki hajdui élén vonult el előtte.

Délután három órakor hat ágyúlövés jelenté a Gellért-hegyről, hogy itt a döntő perc. A várban épp akkor énekelték a halálba menő hősök szuráját a koránból és a pár percre beálló baljóslatú csendben komoran szállongtak alá az ünnepélyes ének hangjai.

Abdurrahmán tudta, hogy az ő vén fejének és a budai félholdnak ez az utolsó napja. Még egy utolsó hirnököt küldött ki a nagyvezérhez, melyben szemére hányja, hogy a várbeli asszonyok és gyermekek több kárt tesznek az ellenségben, mint ő, - de ezt a hirnökét is elfogták, mint a többit.

A fenti jeladásra a Kis-Svábhegy ütegei tizenhat ágyúval kezdték szétrombolni a rést elzáró cölöpzetet, mialatt háromezer ember Spinola vezetése alatt a futóárkokba lapulva, észrevétlen közeledett a várfalakhoz.

A mint a rés közelébe értek, vad ordítással egy tömegben vetették magukat a védőkre, kik kétségbeesett erővel harcoltak, égő gránátokat, kanócos lőporzsákokat hajigálva az ostromlók közé.

Hasonló dühös ellentállás fogadta a várkastély felől támadó bajorokat. Kétszer verték őket vissza a várkastélyba és már halva volt a vezér, Piccolomini s elestek gróf Tattenbach és Zacco őrnagy s több más vitéz hősei a tábornak.

Erre a támadók már-már csüggedni, ingadozni kezdtek, midőn az ágyudörgésen és harcizajon egyszerre csak egetverő diadalordítás tör keresztül és az ostromlók a közép körönd tetején a keresztény zászlót látják Magyarország védasszonya képével lebegni... Edömér volt, aki oda feltűzte! Ő szökött fel elsőnek a falakra... ő, Buda hőse... és utána mindjárt egy másik zászlóval Petneházy, egy harmadikkal Ramocsay, mindannyiszor egetverő üdvrivallgástól kisérve.

Abdi basa látta a megjósolt ellenséget maga felé közeledni. Ő volt az, ő! A villogó szemű, anyajegyes fiú, hőssé, a hősregék hősévé serdülve...

Párducként szökik le kőröl-kőre, oromról-oromra. Mintha szárnya lenne az a kezében lobogtatott diadalmas hadizászló!

Legjobb céllövői hiába irányozzák rá tölcséres fegyvereiket, hiába süvölt feléje nyíl nyíl után, zúg, süvit a sok dárda és kopja! Az az ember nem eshetik el! Istennél a kegyelem, a jóslat szavának be kell teljesednie!

A lobogtatott zászló egyre közelebb jő, most villogó kardját fogai közé szorítva, megragadja a kiálló oromzatot és egy szökéssel felvetve magát a tetőre, merész kézzel döfi zászlóját a kőeresztékekbe...

- Verjétek le onnan! Lőjjétek le! Ha elesik, a vár mienk marad! A jóslat nem teljesül! ordítja tajtékzó szájjal Abdurrahmán, de, ha nem szólna is, dühtől lángolva rohannának rá vitézei! Annak a zászlónak odatűzőjével együtt veszni kell! Veszni, ha maga a győzhetetlen Rusztem, vagy a hadseregeket emésztő Keraban óriás lenne is!

A fiatal hős azonban jól meg tudta védelmezni azt a zászlót.

Kettő-három véres fővel bukik alá a rohanók közül, kettő-három lába elé rogyik kardjának villámsebes villanásaitól és szélvészként csapkodja félre a reávillogó sarlóalakú szablyákat és jatagánokat, midőn egy fa tetejéről, mely a felette lévő oromzaton nőtt, egy odalopódzó kurd vitéz olyan ügyesen hajítja alá lószőr-pányváját, hogy nyakára hurkolódva, lerántja lábáról, a másik pillanatban pedig ketten-hárman, húzzák fölfelé a fuldoklót...

Abdurrahmán már ordít örömében, de Edömért a halálveszély eme rémes percében sem hagyja el lélekjelenléte és bátorsága. Baljával hirtelen megkapva a lószőr pányvát, kardjának egyetlen csapásával kétfelé szeli, azután szédülő fejjel hull alá a magasból.

De már a másik pillanatban újra talpra állt és oroszláni dühvel vetette magát támadóira, kiket segítségére érkező embereivel levert a bástyatetőről. A zászló pedig diadalmasan ott leng a vár ormán...

Abdurrahmán ennek láttára széthasítá köntösét és sarkantyuba kapva paripáját, elnyargalt onnan...

- Nem menekszel előlem, az én kezem által kell elesned! kiáltá Edömér és a zászló védelmét barátjára, Lászlóra bizva, leugrott a sáncárokban toporzékoló lovához.

- A bécsi-kapu már ingadozik Tüzes Gábor petárdái alatt! Én akarok első lenni a várban! A jóslatnak be kell telnie! kiáltja Bálintnak és e szavaknál paripája már szédületes szökésekkel vitte, ragadta az ágyuk és tűzaknák hömpölygő füstfellegei között a bécsi kapu felé.

Abdurrahmán pedig eközben kétségbeesett dühvel rohant a várkastély felé. Ha már a jóslat betelik, legalább ne az ő szemeláttára essék el. Ne ez az ifjú ölje meg az ozman birodalom legvénebb vitézét!

Sebes rohantában szemközt találkozik szilihdárjával, ki kikelt arccal kérdezi tőle, hová rohan oly kétségbeesve?

- Istennél a segedelem! hörgi, izzó tekintetét a lőporfüsttől fekete égre vetve. Almahál Eddin jóslata beteljesül, mi nem vagyunk itt többé urak. Siess vissza a palotába és égessetek fel mindent! Küld szét az eunukhokat, hogy gyujtsanak fel sorban minden házat és a futó tűzárkok kanócait is gyujtsák meg... Allah áldjon! A tubafa alatt majd találkozunk!

A tubafa pedig már Mohamednek a hetedik menyországában van!

E parancs után hegyes kengyeleit bőszen lova oldalába vágva, vágtatott a bécsi-kapu felé.

A győzelemtéren a recsinbtár agával, a tüzérparancsnokkal és Kihaja beyjel találkozott.

Ebben a pillanatban oly rémületes dörrenéssel döntötték be a bécsi-kaput az alágyujtott petárdák, hogy mind a négyüknek harci ménje ágaskodni kezdett...

- Vissza! Vissza! Csak a dicsőség és a halál még a miénk, az élet nem többé! hörgé kardját villogtatva. A jóslatnak be kell telnie, nekünk halni kell! és vágtattak a bécsi-kapu felé, hol már ekkor a betóduló keresztény hadak ölték, aprították az őrséget.

Mind a négyen leszökve lovaikról, a legvadabb gomolyba vetették magukat, dühödt vagdalkozással. A recsinbtár aga, az első összecsapásnál elesett, a tüzérparancsnokot halálos sebjeiben gázolták össze s egyszerre csak Kihaja bey is állig hasított fővel bukik lába elé...

A megsebzett oroszlán dühével fordul arrafelé és szemközt találja magát Buda hősével, a villogó szemű, anyajegyes ifjúval... a hogyan a jóslat mutatta...

Mindketten csapásra emelik szablyáikat. Boszudühvel az ifjú, elborult arccal Abdurrahmán, midőn a viadal forgataga elszakítja őket egymástól. Edömér azonban lángoló boszuszomjjal nyomul utána. Csapásai alatt rendre, halomra omlik minden... Abdurrahmán feltartózhatlanul látja maga felé közeledni, mint egykor a jóslatnak ködfellegei között... Most is ködfellegeket érez agg szemére borulni... a halál fellegeit... mert csapásai alatt halálra sebzetten omlik össze...

- Apám, meg vagy boszulva! kiáltja diadalittasan s pár perc mulva a győztesek Alidurrahmán testén keresztül hömpölyögnek be a várba, mely már minden oldalról a győztesek kezébe került.

A jóslat betelt! Két óráig tartott a véres ostrom és öt órát mutatott Mátyás király templomán a napóra, midőn földrendítő robogással robbant fel a még Abdi basa által ásatott futóakna, mely romba döntött mindent, ami még az ostromból megmaradt és a visszafoglalt Budavára nem volt más, mint egy romhalom, üszökkel fedve, vérrel áztatva.

A tűzakna robbanása végett vetett minden harcnak és tusának, mely még egyes házakban, utcákban tartott s a győztesek egetverő örömrivallgását meghallhatta a nagyvezír is, ki a tétényi halmokról a legnagyobb léleknyugalommal nézte a megrendítő tragédiát, mint esik el az ozman birodalom kulcsvára, büszkesége: Buda s mint áldozik alá az ozman uralom napja Magyarországon örökre!...

Edömért az ostrom végével Lotharingiai Károly herceg sietve hivatta magához és azzal a kitüntető feladattal bizta meg, hogy ő vigye meg a diadal hirét Lipót királynak.

- Urunknak és királyunknak ismernie kell Buda diadalmas hősét! mondá kegyesen és Edömér még az nap útnak indult.

Az udvarnál nagy kegygyel és kitüntetésekkel fogadták, mivel jóakarója, a kancellár, a leghízelgőbb szavakkal keltette fel iránta a felség figyelmét, érdeklődését és midőn visszaindult Budára a kancellár e szavakkal bocsátotta el:

- Javaidat pedig nemsokára visszakapod! - és megajándékozta néhánynyal azokból az érmekből, melyek Buda visszafoglalásának emlékére verettek.

Buda alá visszaérkezve, az egész tábort készülődésben találta. A vár ideiglenes parancsnokává báró Beck Menyhért Lipótot nevezték ki hatezer emberrel, ezek közt 2000 vitéz magyarral, a tábort pedig feloszlatták. A kisebbik rész Pécs és más erődök ostromára, a nagyobbik pedig a nagyvezír üldözésére indult, Károly főherceg vezénylete alatt.

»Hollókövy ezredes vegye át ezredének a parancsnokságát és nyomuljon előre« - így szólt a hadiparancs és Edömér, jó kardját újra kézbe véve, megindult Zenta felé új babérokat szerezni...

A dunántúli várakat egymásután hódították vissza és Zenta alatt utolérve a nagyvezírt, egyikét aratta a legfényesebb győzelmeknek.

Ugyanis, midőn lovassága élén üldözőbe vette a hátráló török hadakat, a spahik megfutottak előle, de futásuk közben egyszerre csak kétfelé szakadtak és Edömér ott találta magát az eddig rettegett ágyutelepek és janicsár-ezredek előtt.

Ugyanazon kelepcébe csalták, amelylyel Mohácsnál, Tomory seregét megsemmisítették.

De Edömér egy percig se tétovázott. Győzni, vagy meghalni! Ez volt mindig és mindenütt jelszava! A leggyilkosabb kartács- és- ágyutüzelésben, megrohanta az ágyutelepeket, levágta a janicsárok egy részét, aztán saját ágyutelepét fordította a török ellen, szétverte, a nagyvezír pedig itt is sereg nélkül futott el, minden készletét a győzőknek hagyva.

E vereségre aztán Szeged is megadta magát - és ezzel egy időre a háború befejeződött...

Új babérokkal homlokán tért tehát haza Budára, hol már várta a királyi kegylevél, melylyel ősi javai visszaadattak. Az öreg Bálint gyermekként sirt örömében, hogy újra viszontláthatja a Hollókövyeknek ősi kastélyát, hová életének legboldogabb és legfájdalmasabb emlékei csatolják.

- Jó Bálintom, szólott Edömér is az öröm és meghatottság hangján, azonnal indulunk drága szülőföldem felé és pár nap mulva Korláthkőre megyünk, hogy haza hozzuk Ilonkát, az én drága kis hugocskámat.

Vihorláthy László szintén elkisérte őket az ősi házba s midőn pár nap mulva visszatértek Budára, nagy népcsődületet láttak a Szent-György téren hullámzani egy vérvörös alkotmány, a vérpad körül.

- Kiket végeztek ki? kérdé Edömér összeborzadva egy polgártól, mert visszaemlékezett az eperjesi rémnapokra...

- Funkensteini Funk Konrád, Salm-regementbéli főhadnagyot s cimboráját: Kányavári Jánost és ennek apját, Kányavári Áront! volt a felelet.

- Az Isten igazságos! Drága uram, meg vagy boszulva! Meg rettentőn, de igazságosan! - kiáltott az öreg Bálint ünnepélyes hangon.

A főparancsnoki szálláson nagy örömükre Tüzes Gáborral találkoztak, ki megindulva ölelgeté végig mindhármukat.

- Hogy kerülsz ide, atyám? kérdé Edömér el nem eresztve a barát izmos kezét.

- Hát bizony, fiam, furcsa története van annak. A te gonosz ellenségedet, Kányavári uramat és fiát, nem hagyta az ördög békével, s mivel, hogy csúfosan mindent elvesztettek, gonosz úton újra vissza akartak nyerni mindent és a fehérvári basának ajánlották föl, hogy Budavárát újra visszajátszák a törökök kezére.

A basa nagy örömmel fogadta ezt az ajánlatot és mindjárt meg is indult a gonosz praktikálás, mely a következőképen tudódott ki.

Egy magyar fogoly, ki a székesfehérvári basánál volt rabságban, többször látta, hogy egy parasztnak öltözött úri ember jár a basához és titkosan bezárkózik vele. A fogoly kiváncsi lett az álöltözetű úrra, ki Kányavári Áron volt a saját gonosz személyében és kihallgatta a kályhán át, melyet fűteni szokott, az egész titkos beszélgetést. Arról volt szó, hogy Budavárát nagy summa aranyért és még más javakért visszajátszák a török kezére és bizonyos Funkensteini Funk Konrád Salm-regementbéli főhadnagy, ki Kányavári Jánosnak hűséges cimborája volt mindennemű dobzódásaiban, fogja a hatezer főből álló török sereget az első zivataros éjjelen a vizi kapunál és a nagy köröndnél beereszteni, mivel a várőrség alig kétezer főből áll.

Ezt a magyar foglyot az utolsó titkos beszélgetés után kicserélték és hazajött szülővárosába, Győrbe. Azt tudjátok, hogy én jelenleg ott lakom és a katona rögtön én hozzám jött és elbeszélt mindeneket, én pedig lóhalálában azonnal ide siettem a főparancsnokhoz és elbeszéltem néki mindent. Funk uramat természetesen azonnal elfogták, ki tüstént rávallott cimboráira és a két Kányavárinál meg is találták az áruló leveleket. Először tagadtak mindent, azután a kínzatásnál azt vallották, hogy csak a törököt akarták 12,000 aranyig megfejni. De jól ismerték a három jómadár jellemét és a kínpadon kivallatták velük az igazságot. S mivel ilyen szörnyű árulást tervezének és egyúttal császári titkokat is elárultanak, mind a három fővételre itéltetett, mely itélet mai napon végre is hajtatott rajtuk igazságosan...

- Isten büntetése! Isten igazsága! Azt kapták, amit régen megérdemeltek, mondá újra Bálint.

- De hát ti hová igyekeztek? kérdé azután Tüzes Gábor.

- Korláthkőre hugomért! felelt Edömér kimondhatlan boldogsággal. Egyet mondok, atyám, hiába, ebbe bele kell egyezned! Midőn visszatérünk, velünk kell jönnöd az én ősi házamba és nálam kell maradnod. Ne élj idegenek között...

- No, majd meggondoljuk a dolgot, mosolygott csendesen Tüzes Gábor. Szerencsés utat, én még ma visszatérek Győrbe.

- Bálint majd érted megy! mondá Edömér s felállott ő is, mert lovaik már türelmetlenkedtek.

- Szerencsés utat Korláthkő felé! kiáltott le aztán még egyszer, midőn megindultak.

* *
*

Az ős Hollókövy házban, mely újra régi úri fényében pompázik, nagy ünnepélyre készülődnek. A folyosók és udvar újra tele vannak cselédséggel és az öreg Bálint ünnepi ruhában, egészen megifjodva jár-kel, parancsokat osztva - és hűséges arcán a régi jó napok verőfényes boldogsága ragyog.

A kastély előtt ünnepi ruhába öltözött jobbágysereg gyülekezik örvendező arccal és fehérruhás leánykák koszorúkkal, virágbokrétákkal állnak fel hosszú sorokban a bejáró két oldalán, a vadszőllővel befuttatott faragott lépcsőzet előtt. Ebben az ünnepi sürgés-forgásban egyszerre megjelenik az öreg plébános tisztes alakja is s boldog mosolylyal int Bálintnak:

- Jönnek! Jönnek! Láttam a hintókat és lovasokat a parokhia ablakából! - és csakugyan nemsokára dübörögve kanyarodnak a nehéz utazóhintók a kastély elé.

Edömér és Vihorláthy László leszöknek a nyeregből és boldogságtól ragyogó arccal emeli ki mindkettő nejét: Csillát és Ilonkát.

Az ősz plébános áldva fogadja őket az ősi lak küszöbén, ők pedig kart karba öltve, a parkon keresztül legelőször is ahhoz a néma, szomorú házhoz mennek, melyet setétzöld ciprusok árnyalnak be búsongó lombjaikkal...

Edömér nemes homlokát meghajtva térdel le és Csillával együtt áhítattal csókolják meg az ajtók hideg vasát, melyeken belől a legnemesebb hamvak porladoznak.

- Atyám, édes jó atyám! Esküm betelt, fogadásomat megtartottam. Amit rám bíztál, teljesítettem... Hugom boldog! Nemes férje van, ki védi, oltalmazza!

Egymást ölelve állnak ott némán, csendesen s az a halk szellő, mely a ciprusfák lombjait meg-megingatja, túlvilági üdvözletként simogatja végig arcukat, mintha a rég elporladt kezeknek áldó, szeretgető érintése lenne...

.oOo.